

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE KENT KONSEYLERİ VE SİVİL
TOPLUM KURULUŞLARI
NİTEL BİR ALAN ARAŞTIRMASI**

**Hazırlayan
Gözde KESTELLİOĞLU**

**Danışman
Prof. Dr. Murat TEK**

Doktora Tezi

**Eylül 2020
KAYSERİ**

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DE KENT KONSEYLERİ VE SİVİL
TOPLUM KURULUŞLARI
NİTEL BİR ALAN ARAŞTIRMASI**

(Doktora Tezi)

**Hazırlayan
Gözde KESTELLİOĞLU**

**Danışman
Prof. Dr. Murat TEK**

**Eylül 2020
KAYSERİ**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Adı-Soyadı: Gözde KESTELLİOĞLU

İmza :

**T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ**

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

**Tez Başlığı: Türkiye’de Kent Konseyleri ve Sivil Toplum Kuruluşları:
Nitel Bir Alan Araştırması**

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin/...../2020 tarihinde **Turnitin** intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı: %’tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Giriş dahil
- 2- Ana Bölümler dahil
- 3- Sonuç dahil
- 4- Alıntılar dahil/hariç
- 5- Kapak hariç
- 6- Önsöz ve Teşekkür hariç
- 7- İçindekiler hariç
- 8- Kaynakça hariç
- 9- Özet hariç
- 10- Yedi (7) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim./...../2020

Adı Soyadı : Gözde KESTELLİOĞLU
Öğrenci No : 4033141308
Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Bilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Program Adı : Doktora

Danışman: Adı/İmza
Prof. Dr. Murat TEK

Öğrenci Adı/İmza
Gözde KESTELLİOĞLU

YÖNERGEYE UYGUNLUK

“Türkiye’de Kent Konseyleri ve Sivil Toplum Kuruluşları: Nitel Bir Alan Araştırması” adlı Doktora tezi, Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi’ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Gözde KESTELLİOĞLU

Danışman

Prof. Dr. Murat TEK

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Başkanı

Ad Soyad İmza

Prof. Dr. Murat TEK danışmanlığında **Gözde KESTELLİOĞLU** tarafından hazırlanan “**Türkiye’de Kent Konseyleri ve Sivil Toplum Kuruluşları: Nitel Bir Alan Araştırması**” adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü **Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi** Anabilim Dalında **Doktora** tezi olarak kabul edilmiştir.

23/09/2020

(Tez Savunma Sınav Tarihi Yazılacak)

JÜRİ:

Danışman : Prof. Dr. Murat TEK

Üye : Prof. Dr. Filiz ÇALIŞKAN

Üye : Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ

Üye : Prof. Dr. Nilüfer NEGİZ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi M. İnanç ÖZEKMEKÇİ

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun/...../..... tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

Prof. Dr. Kenan GÜLLÜ

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR

“Türkiye’de Kent Konseyleri ve Sivil Toplum Kuruluşları: Nitel Bir Alan Araştırması” adlı tez çalışmasında emeği, sabrı ve desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen saygı değer Hocalarım Prof. Dr. Murat TEK, Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ, Prof. Dr. Filiz ÇALIŞKAN, Prof. Dr. Nilüfer NEGİZ ve Dr. Öğretim Üyesi Mehmet İnanç ÖZEKMEKÇİ’ye teşekkürlerimi sunarım.

Tüm eğitim hayatımda olduğu gibi tez sürecinde de varlıklarını eksik etmeyen, destek ve dualarını her zaman hissettiğim annem (Semiha KESTELLİOĞLU), babam (Mustafa KESTELLİOĞLU) ve kardeşime (Dr. Oğuzhan KESTELLİOĞLU) sevgilerimi sunmak isterim.

Ayrıca desteklerini hep hissettiğim Prof. Dr. İbrahim Ethem TAŞ, Prof. Dr. Haluk ALKAN, Prof. Dr. İsmail BEKÇİ, Prof. Dr. Kürşat ÖZDAŞLI, Doç Dr. Cem ERGUN, Dr. Öğretim Üyesi İsmail GÖKDAYI, ve artık aramızda olmayan Prof. Dr. Ahmet Hamdi AYDIN Hocalarıma da teşekkürlerimi sunarım.

Ve değerli arkadaşlarım Mustafa Bartuhan İlideniz Çevik, Çağla Çevik, Dr. Öğretim Üyesi Canan Çakır, Öğretim Görevlisi Filiz Yörük Çevik, Ceren Sevin Keleşli, Dr. Arş. Gör. Hayriye Hilal Bağlıtaş ve Dr. Öğr. Üyesi H. Nur Başyazıcıoğlu’na destekleri için teşekkür ederim.

Son olarak MAXQDA eğitimimi aldığım eğitmenlerime de teşekkürlerimi sunarım.

Gözde KESTELLİOĞLU

Kayseri, Eylül 2020

TÜRKİYE’DE KENT KONSEYLERİ VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI: NİTEL BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Gözde KESTELLİOĞLU

**Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Tezi, Eylül 2020
Danışman: Prof. Dr. Murat TEK**

ÖZET

Dünya’da olduğu gibi Türkiye’de de yönetim düzenlemeleri her zaman için tartışılan konulardandır. Bunun nedeni tarihi süreç içerisinde her ülkede yönetim kavramının sürekli değişim halinde olmasıdır. Bir yandan küreselleşme tartışılırken diğer yandan yerelleşme ve yerinden yönetimlerin önemi bir arada ele alınmaktadır. Bu ikisinin yanında “yönetim” kavramının öğeleri içine “özel sektör” ve “sivil toplum” eklenerek tüm bu öğelerin “katılımı” ile işleyen “yönetişim” kavramı ortaya çıkmış ve hem küresel hem yerel düzeyde tartışılan bir kavram olmuştur. Yerelde yönetişimin gerçekleşmesi “ortak aklı” ortaya konabileceği bir “kamusal alan”ın varlığı ve bu alana öğelerin “katılımı” ile söz konusu olabilir. Kent Konseyleri Gündem 21 ve YG21 ile bu minivalde öne çıkan bir platform olmuştur ve katılım ile yerel demokrasinin varlığı hedeflenmiştir. Kentsel katılım için en uygun platformlardan biri kent konseyleri iken STK’lar da onun en önemli unsurlarındandır.

Türkiye aslında bu tür yapılanmalara çok yabancı değildir ancak YG21 ile “kent konseyi” şeklinde yeniden düzenlenen ve hukuki dayanağa kavuşturulan bu sürece hızlı ve hevesli başlanmış olsa da eksiklikler ortaya çıkmakla beraber süreç aynı ivmeyle devam edememiştir. Kent konseyinin vazgeçilmez üyeleri olan STK’ların Türkiye’deki önemli bir kentsel katılım platformu olarak tasarlanan Kent Konseylerine bakışı, çalışma için bu sürece ilişkin tespitlerde önem arz etmektedir.

Tez, Türkiye’de kentsel katılımı, kent konseylerini ve STK’ların bu kavramlara ve işleyişine bakışını ve durumu anlamak amacı ile yapıldığından nitel bir araştırma olması tercih edilmiştir. Böylece Kayseri, Antalya ve Isparta’da her birinde 30 STK temsilcisi olmak üzere toplamda 90 STK temsilcisi ile yüz yüze görüşmeler araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler neticesinde ise ana tema ve alt temalar

belirlenmiş, kodlamalar bir nitel analiz programı olan MAXQDA programında yapılmıştır.

Genel itibariyle tezin görüşmelerinde öne çıkan ana temalar “Farkındalık”, “Sivil Toplum Kültürü”, “Kente Katkı”, “Kanun/Yönetmelik/Mevzuat”, “Demokrasi(Yerel-Kentsel/Genel) ve “Katılım(Yerel-Kentsel/Genel)” şeklinde tespit edilmiştir. Bu çerçevede ise siyasi baskı, mevzuat sorunları, işlevsizlik, STK katılımıyla ilgili sorunlar, düzensiz katılım, belediyenin duruşu vb. birçok ifade katılımcıların ifadeleri üzerinden ele alınmış öne çıkan ifadelere yer verilmiştir.

Çalışmanın geneli itibariyle Kent Konseylerinin vadettiği işlevi sağlamada yüksek sıklıktaki ifadelerden STK temsilcilerinin perspektifinden başarısız olduğu ifade edilebilir. Bu anlamda YG21 sürecinin ilk örneklerinden biri olan Antalya’da dahi Kent Konseyi olarak literatürde pozitif bir konum sergilese de ifadeler doğrultusunda istenilen etkililik ve verimlilikte olmadığı görülmüştür. Bunun yanında uygulamanın gerçekleştirildiği dönemi kapsayan (2019 yerel seçimlerine kadar olan son çalışma döneminde) Kayseri ve Isparta Kent Konseyleri ise tezde açıklanan farklı sebeplerden varlıklarını aktif olarak gösteren bir durumda değillerdir. Tüm bu verilerin çalışmaya zenginlik kattığını söylemek gerekir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Katılım, Katılım, Kent Konseyi, Sivil Toplum Kuruluşu, Gündem 21, Yerel Gündem 21

**CITY COUNCILS AND NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS IN
TURKEY:
A QUALITATIVE FIELD RESEARCH**

Gözde KESTELLİOĞLU

**Erciyes University Social Sciences Institute
Doctorate Thesis, September 2020
Supervisor: Prof. Dr. Murat TEK**

ABSTRACT

Governance arrangements are always debated issue in Turkey as well as in the world. The reason of this is the concept of managements being in constantly changing motion. While being negotiating globalization in one hand, the importance of localization and decentralization is being discussed together on the other hand. By adding “Private sector” and “civil society” into “management” concept’s elements next to these two, “governance” concept which operates with the “participation of all these elements has been arisen and become an issue which is discussed both globally and locally. Realization of governance is only possible with the existence of “public sphere” and “participation” of elements to this field where “common mind” can be set forth. City councils together with Agenda 21 and YG21 are an outstanding platform in this matter and existence of local democracy is targeted. While one of the suitable platforms for Urban Participation is city councils, NGOs are one of its most important elements.

Turkey is not so foreign to such kind of embodiments. However this process which was reorganized as “City Council” and which has a legal basis is started quick and enthusiastically with YG21 together with its deficiencies can’t continue with same momentum. NGOs are indispensable members of City Councils. Their point of view against City Councils which are designed as an important urban participation in Turkey is significant in detection about this process.

This thesis is carried out to understand the urban participation in Turkey, city councils and NGOs point of view to these concepts and their functioning and existing condition. So qualitative research is chosen. Thus face to face interviews were made by researcher with totally 90 NGO representatives including 30 NGO representatives in

Kayseri Antalya and Isparta. As a result of the interviews, main theme and sub themes were determined and codes were made in MAXQDA program which is a qualitative analyze program. General themes that become prominent in thesis discussions are “Avareness”, “Civil Society Culture”, “Contribution to the City”, “Law, Regulation, Legislation”, “Democacy” (Local-Urban-General) and Participation (Local-Urban-General). In this context lots of expression such as political pressure, legislative problems, dysfunction and NGO participation are taken into consideration in terms with participant’s expressions and prominent expressions are included.

It can be concluded that this paper can be ineffective from the perspective of NGO representative’s point of view in City Council’s functioning which they would promise as before. In this sense even in Antalya which are one of the first examples of YG21 process, although it has a positive location as City Council it is seen that this doesn’t have desired effectiveness and efficiency in line with statements. In addition to this in the implementation period (Until last working period 2019 local elections) Kayseri and Isparta city councils, on the other hand, couldn’t continue their existence. Reason of this is explained in the different parts of this thesis. It is a must to say that all these data add wealth to this study.

Key Words: Urban Participation, City Council, Non Governmental Organizations, Agenda 21, Local Agenda 21

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE’DE KENT KONSEYLERİ VE SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI NİTEL BİR ALAN ARAŞTIRMASI

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK.....	i
İNTİHAL FORMU	ii
YÖNERGEYE UYGUNLUK.....	ii
ONAY	iv
ÖNSÖZ/TEŞEKKÜR	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR	xvi
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. Demokrasi, Yerel Yönetim ve Yerel Demokrasi	10
1.2. Katılım, Yerel Katılım ve Katılımcı Demokrasi	29
1.3. Yönetişim, (Yerel) Kamusal Alan, Sivil Toplum	40
1.4. Proje Demokrasisi ve Diğer Teknik / Somut Öneriler	68

2. BÖLÜM

SİVİL TOPLUM, SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE KURAMSAL

TARTIŞMALAR

2.1. Kavramlar.....	70
2.2. Tarihsel Arka plan ve Kuramsal Tartışmalar	89
2.3. Dünyada Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları.....	93
2.4. Türkiye’de Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları.....	98
2.4.1. Dernekler.....	115
2.4.2. Vakıflar	115

2.4.3. Siyasi Partiler	116
2.4.4. Sendikalar.....	116
2.4.5. Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları.....	116
2.5. Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Yaşadığı Sorunlar	117

3. BÖLÜM

KENT KONSEYİ VE TÜRKİYE’DE KENT KONSEYİ TARTIŞMALARI

3.1. Kent Konseylerinin Ortaya Çıkış Süreci.....	119
3.2. Dünyada Yerel Gündem 21	122
3.3. Dünyada Kent Konseyi	124
3.4. Türkiye’de Yerel Gündem 21	125
3.5. Türkiye’de Yerel Gündem 21’den Kent Konseyine	130
3.6. Türkiye’de Kent Konseyi.....	136
3.6.1. Kent Konseyinin Görevleri	140
3.6.2. Kent Konseyinin Çalışma İlkeleri.....	141
3.6.3. Kent Konseyine Üyelik	142
3.6.4. Kent Konseyinin Organları	143
3.6.4.1. Kadın Meclisi	145
3.6.4.2. Gençlik Meclisi	147
3.6.4.3. Özel İlgi Grupları (Çocuk Meclisi, Engelli Meclisi vd.)	148
3.6.4.4. Çalışma Grupları	149
3.6.5. Kent Konseyinin İşleyişi ile İlgili Diğer Bilgiler.....	150
3.6.6. Kent Konseyinin Yaptırım Gücü	151
3.6.7. Türkiye’de Kent Konseyleri ile İlgili Sorun Alanları	152

4. BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ KATILIM VE KENT KONSEYLERİNE YAKLAŞIM BİÇİMLERİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

4.1. Araştırmanın Modeli	157
4.2. Araştırmanın Amacı	161
4.3. Araştırma Soruları	161
4.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	162
4.5. Araştırmanın Yöntemi.....	164
4.6. Araştırmanın Kısıtları ve Karşılaşılan Güçlükler.....	165

4.7. Araştırma Sahası Hakkında.....	166
4.8. Verilerin Analiz Yöntemi.....	173
4.8.1. Araştırmanın Ana Temaları, Alt Temaları ve Örnek Kodlarına Göre Değerlendirmesi	186
4.8.2. Kanun/Yönetmelik/Mevzuat	187
4.8.3. Katılım (Yerel-Kentsel/Genel).....	191
4.8.4. Demokrasi (Yerel-Kentsel / Genel)	200
4.8.5. Kente Katkı	204
4.8.6.Farkındalık	211
4.8.7.Sivil Toplum Kültürü	217
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	224
KAYNAKÇA	235
EKLER.....	263
EK-1 Kodkitabı 01.06.2020	263
EK-2 Görüşme Formu	271
EK-3 Etik Kurul Kararı.....	273
ÖZGEÇMİŞ.....	274

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Demokratik Teorideki Normatif Kriterler.....	60
Tablo 2.	Türkiye’de Kent Konseyleri ve Dört Sorun Alanı	154
Tablo 3.	Geçerlik ve Güvenirlik İçin Önlemler.....	160
Tablo 4.	Durum Çalışmasının Güçlü ve Zayıf Yönleri	160
Tablo 5.	Araştırmaya Ait Kod Kitabı Kesiti(Kısmi Örnek Tamamı Ektedir)	175
Tablo 6.	Görüşme Gerçekleştirilen STK’lar ve Temsilci Cinsiyet Dağılımı (Antalya).....	179
Tablo 7.	Görüşme Gerçekleştirilen STK’lar ve Temsilci Cinsiyet Dağılımı (Isparta)	180
Tablo 8.	Görüşme Gerçekleştirilen STK’lar ve Temsilci Cinsiyet Dağılımı (Kayseri).....	181
Tablo 9.	Yaş.....	182
Tablo 10.	Eğitim Durumu.....	182
Tablo 11.	Meslek	183
Tablo 12.	İkamet Yılı.....	184
Tablo 13.	Görev Süresi.....	184
Tablo 14.	Görev	185
Tablo 15.	Profesyonellik veya Gönüllülük Durumu	186

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	STK Kimliği Oluşum Süreci: Dikey ve Yatay İlişkiler	131
Şekil 2.	Kent Konseyi Teşkilatı.....	140
Şekil 3.	Kent Konseyinin Unsurları.....	142
Şekil 4.	Kent Konseyleri Sorun Döngüsü.....	155
Şekil 5.	Durum Çalışması Aşamalar	158
Şekil 6.	Nitel Analiz Döngüsü.....	159
Şekil 7.	STK’ların Bakış Açısıyla Kent Konseylerinin Durumuna Dair Ana Temalar.....	187
Şekil 8.	Kent Konseyi Dışında Biraraya Geline Platformlar.....	221
Şekil 9.	Kod Bulutu	231

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1.	Kanun/Yönetmelik/Mevzuat.....	188
Çizelge 2.	Kanun / Yönetmelik / Mevzuat (Şehirlere Göre).....	190
Çizelge 3.	Katılım(Yerel-Kentsel/Genel)	192
Çizelge 4.	Katılım (Yerel-Kentsel/Genel) (Şehirlere Göre)	199
Çizelge 5.	Demokrasi (Yerel-Kentsel/Genel)	201
Çizelge 6.	Demokrasi (Yerel-Kentsel/Genel) (Şehirlere Göre)	203
Çizelge 7.	Kente Katkı	205
Çizelge 8.	Kente Katkı (Şehirlere Göre)	210
Çizelge 9.	Farkındalık	211
Çizelge 10.	Farkındalık (Şehirlere Göre)	217
Çizelge 11.	Sivil Toplum Kültürü.....	218
Çizelge 12.	Sivil Toplum Kültürü (Şehirlere Göre).....	222

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ADD	: Atatürkçü Düşünce Derneği
BM	: Birleşmiş Milletler
CSOs	: Civil Society Organizations
ÇYDD	: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
DB	: Dünya Bankası
DB-STK	: Devlete bağlı sivil toplum kuruluşları
DKÖ	: Demokratik Kitle Örgütü
G21	: Gündem 21
GONGO	: Government(al)-organized non-governmental organizations
IULA-EMME	: Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği
KK	: Kent Konseyi
LA21	: Local Agenda 21
NGO	: Non-governmental organizations
Semi-STK	: Yarı sivil toplum kuruluşları
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
STÖ	: Sivil Toplum Örgütü
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi
TÜSEV	: Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
UNDESA	: Birleşmiş Milletler Kamu Yönetimi ve Kalkınma Yönetimi Bölümü
UNDP	: United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
YG21	: Yerel Gündem 21

GİRİŞ

Türkiye’de yönetimin yeniden düzenlenmesi çalışmalarının en önemli sacayaklarından biri olarak yerel yönetimler gösterilmektedir. Yerel yönetimlerin artan önemi sadece Türkiye’de değil, bütün dünyada yeniden değerlendirilmektedir.

Türkiye’de yerel yönetimler açısından kent yönetimleri söz konusu olduğunda en önemli tartışma alanlarından biri yerel demokrasi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerel demokrasinin demokrasi için vazgeçilmez niteliği yeni değildir. Ulus devletin inşa süreciyle beraber kıta Avrupa’sında gelişen yeni yapılanmalar, yerel demokrasi süreçleriyle de ilişkilendirilerek bugüne kadar gelmiştir.

Küreselleşme süreciyle ulus devletlerin yapı ve işlevleriyle ilgili değişiklikler süregelirken, yerele ve yerelleşmeye önem verildiği görülmektedir. Yerelleşme ile birlikte kentlerin, kent yönetimlerinin artan işlevleri yerel düzeyde demokratik süreçlerin de tartışılır hale gelmesine neden olmuştur. Yine ifade edilebilir ki küreselleşme ile beraber kimi kavramların postmodern tartışmalar eşliğinde süreci açıklamaya, yeniden tanımlamaya ve örgütlemeye çalıştığı görülmektedir. Kısaca çok aktörlü yönetim anlayışı olarak yönetişimden ve iyi yönetişimden söz edilirken yine merkezde yerelleşme, demokrasi ve katılım kavramlarını görmekteyiz.

Demokrasi alternatifi olmadığı sürece, Democritus’un da açık demokratik toplumun ilke ve unsurlarına gönderme yaparken vurguladığı gibi fakir bir demokrasi müreffeh bir aristokrasi veya monarşiden daha iyidir. Aynı şekilde hürriyet de esaretten daha iyidir. Siyasi hürriyet ve insan haklarının temel unsurları olduğu açık toplumda devlet bürokrasiden uzaktır ve toleranslıdır; politik sistemler şeffaf ve esnektir. Devlet halktan herhangi bir sır gizlemez, vatandaş kendi bilgisine emanet edilmiştir. Açık toplum hem insanlığın hem de demokrasinin vazgeçilmez araçları olarak ileri sürülürken, insanlığa, insan aklına, eşit adalete inanç açık toplumun belirtisidir (Gouliev, 2002). Demokrasinin, açık bir toplumda, hayat bulması nasıl ki demokrasiye

bağlı ise, yerelin de bir değer olarak demokrasiyle ilişkilendirilmesi, katılım süreciyle anlam bulur.

Çalışma için önem arz eden kavramlardan bir diğeri olan “katılım”, vatandaşların siyasi karar mekanizmasına ve yönetim sürecine temsil yolu aracılığıyla veya doğrudan dâhil olmalarını ifade etmektedir. Katılım kavramı, güncel tartışmalarda vatandaş hakları, demokratik yönetim, yolsuzlukla mücadele ve yoksulluğun azaltılması ile birlikte anılmaktadır. Söz konusu kavram pozitif ya da negatif açıdan bir ifade olarak düşünülebilir. Pozitif katılım kapsamına oy kullanmak, negatif katılım kapsamına grev gibi faaliyetler örnek verilebilir (Kösekahya, 2003).

Katılımın hem siyasal hem de yönetsel boyutu vardır. Siyasal boyutu yönüyle katılım, özel şahısların ve onların oluşturduğu birimlerin, örgütlerin kendini yöneten kadroların seçim ve eylemlerini belirlemek ve etkilemek için giriştikleri çabalar olarak tanımlanabilir. Yönetim boyutu açısından bu olgu, siyasal ve yönetsel kadroların belirlenmesinden çok onların almış olduğu kararlara, yapmış oldukları işlemlere yurttaşların ve sivil toplum kurumlarının katılımı olarak tanımlanmıştır. Ayrıca katılım olgusu, halkın yönetim ve karar alma sürecine katılımıyla sınırlı olmayıp, demokratik mekanizmaların geliştirilmesi, halkın denetim işlevinde de rol oynamasını gerektirir. Bu bağlamda, yerel yönetimde, bir yandan halkın yerel yönetimi etkin olarak denetlemesine olanak sağlayan mekanizmalar yaratılırken, diğer yandan da yerel yöneticilerin halka hesap vermesini dikkate alan mekanizmaların geliştirilmesi, birçok merkezi ve yerel yönetimin gündemine girmiş bulunmaktadır (Demir, 2008).

Yönetişim ve katılımın yerelde gerçekleştirilmesi ise demokrasinin yerelde gerçekleştirilmesi tartışmaları doğrultusunda gündeme gelmiştir. Çünkü küreselleşme kapsamında demokrasi, katılım ve yönetim birbirlerini tamamlayan unsurlardır. Bu kavramların her birinin küresel düzeyde gerçekleşmesi için yerel düzeyde de gerçekleşmesi gerekmektedir.

Kentsel mekânda katılım açısından kent yönetimine katılım parçasını aldığımızda yöneten ve yönetilen ayrımının farklı biçimlerde ve farklı düzeylerde devam ettiğini görürüz. Bu bağlamda kentsel katılım, kentsel mekanda var olan diğer katılım biçimlerine de bir şekilde dahil olmayı da beraberinde getirmektedir. Katılım belirli bir anda toplanıp ortaya atılan çözüm biçimine evet ya da hayır demek anlamına

gelmemektedir. Katılım kenti, yaşamı ilgilendiren her konuda her somut kararda öncelikle bilgi, sonra da pay ve karar sahibi olmaktır (Pınarcıoğlu ve Şiriner, 2011).

Çalışmamız çerçevesinde ise yerel siyasete katılım biçimleri olarak, kent konseyleri ve sivil toplum kuruluşlarının incelenen örnekler olmasının yanında, halk oylaması, yurttaş kurulları, iletişim demokrasisi (internet), halk toplantıları, planlama çemberleri, kamuoyu yoklaması, belediye meclisi toplantılarına katılma, danışma kurulları, telefon, dilekçe, Yerel Gündem 21'in (YG21) amacını gerçekleştirmede kullanılabilen katılım yollarının farklı örnekleri şeklinde sayılabilir.

Çevresel ve kentsel sorunlar hususunda yerel ölçekte önlem alma ve hizmette halka yakınlık ilkesi gereğince oluşturulan Gündem 21 Bildirgesi'nin "Gündem 21'in desteklenmesinde Yerel Yönetimlerin Girişimleri" başlıklı 28. maddede sayılanlar, kent yönetimlerinde sürdürülebilirlik ilkelerinin kabulünün ve bugün "Yerel Gündem 21" şeklinde anılan sürecin çıkış noktasını meydana getirmektedir. 1992 Yerel Yönetimler Curitiba Zirvesi'nde bağlanan sonuçların ve kararlaştırılan ortak hedeflerin, Rio Zirvesi'nde tartışılması neticesinde Gündem 21'e yansıtılması, sürdürülebilir kent yönetimleri fikrinin somutlaşmasında etkili olmuştur. Yerel yönetimlerin, ülke ve beldelerinde katılımcı bir süreci başlatmaları ve kentlerine has YG21 projeleri meydana getirmeleri noktasında ortak karar alınmış; yerel yönetimlerin hedeflerine ulaşmayı sağlayacak faaliyetler esnasında hemşehrilerle, yerel kuruluşlar ve özel sektör kuruluşlarıyla iletişimde olmaları gerektiği vurgulanmıştır (Atvur, 2008).

Yerel Gündem 21 sürecinin öncelikle yerel sürdürülebilir kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik uzun vadeli, stratejik bir planın oluşturulması ve uygulanması üzerindeki vurgusu, çeşitli katılımcı mekanizmaları içinde bulunduran ve yerel ortaklıklara dayalı "yönetişim" (governance) anlayışının hayata geçirilmesini icap ettirmektedir. Sürdürülebilir kalkınma kavramının demokrasi, insan hakları, katılımcılık, şeffaflık, etkinlik, hesap verme ve yerel yönetişimin diğer vazgeçilmez kavramlarıyla beraber anlam kazanmasından yola çıkarak, Yerel Gündem 21'in çatısı altındaki yerel eylem planlaması sürecinin bununla birlikte "yerel demokrasinin geliştirilmesi projesi" anlamına geldiği açıkça görülmektedir (Emrealp, 2005).

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı birinci bölüm dördüncü maddesinde de belirtildiği üzere "Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacak" ve "Yerel Makamların merkezi veya bölgesel bir

makam tarafından yetkilendirildiği durumlarda, bu yetkilerin yerel koşullarla uyumlu olarak kullanılabilmesinde yerel makamlara olanaklar ölçüsünde takdir hakkı tanınacak”sa var olan koşulların en iyi tespit ve ifadesinin halka yakın olan “Sivil Toplum Kuruluş”ları (STK) tarafından yapılabileceği düşünülmektedir. Bu tespit ve ifadelerin ise yerel yönetimlere iletimini sağlayacak en uygun platformlardan biri kent konseyleridir.

Gündem 21, akabinde Yerel Gündem 21 ile bunların neticesinde tartışılan kent konseyleri, yönetim, katılım demokrasinin yerelde uygulanmasını sağlamayı amaçlayan platformlardır. Kent konseyleri merkezi yönetimle birlikte yerel yönetim, yerel halk adına olumlu çıktılara sahiptir. Öncelikle merkezi yönetim ve yerel yönetim arasındaki iletişimi gerçekleştirmektedir. İkinci olaraksa yerel yönetimlerle yerel halk arasındaki iletişimi gerçekleştirerek yerel yönetimlerin faaliyetlerinin hem meşruiyetini sağlamakta hem de bunların duyurulması görevini gerçekleştirmektedir. Ayrıca böylece yerel yönetimler yerel halkın düşünceleri doğrultusunda hareket ettiğinden gerçekleştirdikleri faaliyetler halkın istediği faaliyetler olmakta, bu da onlara olumlu geri dönüş sağlamaktadır. Bununla birlikte yerel halk kent konseyleri sayesinde isteklerini, fikirlerini ve projelerini belli adımları takip ederek gerçekleştirebilmektedir. Bu şekilde halkın katılımı sağlanmakta, karşılıklı iletişim, dolayısıyla yönetim ve bunların neticesinde yerel demokrasi gerçekleştirilmektedir.

Ancak bu faydaların yanında kent konseyleri ile ilgili eksiklikler de bulunmaktadır. Yönetmeliğin de etkisinin olduğu eksikleri belirtmek istersek: bütçe sorunu, yerel halkın katılım eksikliği ya da projelerinin hemen gerçekleştirilememesi sonucunda şevkinin çabuk kırılması, belediyenin alt kurumları olarak algılanmak, bazı belediyelerle kent konseyleri arasında ilişkinin birbirinden kopuk olması, bazılarının ise kent konseylerinin belediyenin kontrolü altında faaliyet gösterme çabası şeklinde sıralamak mümkündür.

Olumlu yansımalara ve eksikliklerin nedeninin sürecin başında olmamıza bağlanmasına karşın beklentilerin gider azaldığı gözlenmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta birçok düzeyde katılımın temel taşlarından biri olan sivil toplum kuruluşlarının kent konseylerindeki varlık gösterme düzeyidir. Sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları kent konseyinin vazgeçilmez bir ögesidir.

Sivil toplum, devlet ve devlet otoritesi dışındaki ekonomik ve toplumsal alanı nitelemek için kullanılır. Günümüzde sivil toplum ile ilgili olarak “Çoğulcu Sivil Toplum, Asgari Devletçi Sivil Toplum ve Katılımcı Sivil Toplum” şeklinde gruplandırıldığı ifade edilebilir. Bu kuramların üçü de aslında devletin dar bir alanda yer almasını çoğulcu ve katılımcı bir anlayışı ifade etmektedir. Burada temel amaç sivil toplumun temellerini ve ön koşullarının neler olabileceğini açıklama çabasıdır (Güneş ve Güneş, 2003).

Sivil toplumun, Gençkaya’ya göre (1997) üç boyutu vardır:

- Kurumların, örgütlerin ve düşüncelerin çoğulluğuna dayanan kamusal alan.
- “Mahremiyet” (özellik). Özel bireysel ahlaki tercihi anlatır.
- Yasallık olarak tanımlanan ve toplumsal alanın korunması ve geliştirilmesi için gerekli bir dizi hakları içeren yasal sistemin varlığı.

Bu boyuta birtakım koşullar da eklenebilir (Çaha, 1997):

- Toplumsal farklılaşma (etnik, cinsiyet, kültürel, dinsel, ideolojik, siyasal açılardan)
- Toplumsal örgütlenme
- Gönüllü bir nitelik
- Toplumsal düzeyde bir özerkleşme
- Baskı mekanizması oluşturma

Sivil toplumun tanımı, temelleri ve koşullarına dayanılarak; Sivil Toplum Kuruluşlarını “yurttaşların kendi aralarında dayanışmak, toplumsal olaylara yaklaşımlarını yasama ve yürütme erkine iletebilmek, seslerini duyurabilmek vb. için oluşturdukları dernek” şeklinde tanımlamak kapsamı daraltmaktadır. Daha geniş kapsamlı olarak: “Gönüllü üyeliğe dayalı, katılım veya temsilen hükümete dâhil olmayan doğal ve yasal şahıslar tarafından yaratılan, topluma hizmete ve siyaseti etkilemeye yönelik hükümet dışı örgütler” Sivil Toplum Kuruluşu (STK) olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifadeyle; sivil toplum örgütlenmeleri, devletin resmi yapısı dışında kalan, bireyin temel hak ve özgürlüklerini esas alan ve bireylerin ya da grupların, toplum içindeki benliklerini geliştiren ve işlevlerini kolaylaştıran yapılanmalardır (Örnek ve Ayas, 2015).

STK'lar, oluşturdıkları kamuoyu ile etkileyecekleri geniş seçmen kitleleri gerçeğini hatırlattıkları siyasal hareketlere, siyasal ve ekonomik tercihlerinde yön belirlemek gibi önemli rollere sahiptirler. Öyle ki, çok taraflı yatırım anlaşmalarını etki etmekten çevresel felaket haberlerine kadar pek çok konuda uluslararası anlaşma ve uzlaşmalarda istedikleri sonucu aldırabilen başat bir konuma sahip olabilmektedirler. Hatta bazen kamuoyunu bilinçli bir şekilde yanlışa yönlendirebilecek güce dahi erişebilmektedirler (Örnek ve Ayas, 2015).

Uluslararası düzeyde olduğu gibi yerelde de sivil toplum kuruluşlarının önemi ve gerekliliği göz ardı edilmemelidir. Hatta küreselleşme paralelinde gelişen yerelleşme çalışmaları kapsamında yerel demokrasi, yerel katılım ve yönetişim kavramları düşünüldüğünde ulusal ve uluslararası düzeyde STK'ların da öneminin yerelde başladığını görmekteyiz. Bu anlamda STK'ların kentlerde kendini ifade etme ve yerel yönetimler ve tüm diğer unsurlarla beraber yerel yönetişimi sağlama alanı olarak kent konseylerinin varlığından söz etmek kaçınılmazdır.

Literatürde bu konuya başlangıçta, eksikleri ifade etse de olumlu ve umutlu bir bakış açısıyla yaklaşan çalışmalar olmakla beraber, zaman içerisinde başarılı ve başarısız örneklerin üzerinde yapılan çalışmalardan edinilen çıkarımlar ve gelişmeler neticesinde sürecin başında ifade edilen eksikliklerin düzeltilmemesi YG21'deki katılım ve yönetişim amacı kapsamında oluşturulan kent konseyine karşı şüpheli ve eleştirel olan çalışmalara dikkatin daha çok kaymasına neden olmuştur.

Bu çerçevede literatürde demokrasi kavramı ve arzulanan demokrasiye ulaşım çabası için en uygun yol yerel demokrasiyi gerçekleştirmek olarak ifade edilmiş ve bunun için de katılımın önemli bir unsur halini aldığı ortaya konmuştur. Katılımın önemli bir unsur olması da Yerel Gündem 21'i ortaya çıkarmış ve kent konseyleri de bir uygulama alanı olarak hayat bulmuştur. Yönetmelikle ilgili eksiklikler daha önce de belirtildiği gibi literatürdeki çalışmalarca tespit edilmiş, katılımın bu haliyle istenilen düzeyde olmadığı ve geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiş, çözüm önerileri sıralanmıştır. Karabulut (2009), "Yerel Demokrasilerde Kent Konseylerinin Rolü: Bursa Kent Konseyi Örneği", Yıldız (2010), "Yönetişim Katılım ve Kent Konseyleri: Antalya-Burdur-Isparta Uygulamaları", Hatam (2012), "Belediyelerde Katılımcı demokrasi aracı olarak kent konseyleri: Samsun örneği", Batat (2010), "Türkiye Yerel Gündem 21 Uygulamalarının Kent Konseylerine Dönüşüm Sürecinin Analizi", Kaypak (2013),

“Kent Konseyleri ve Sivil Toplum Kuruluşları İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, Yeşildağ (2014), “Yerel Demokrasinin Gelişimi Sürecinde Kent Konseylerinin İşlevselliği: Kocaeli ve Kartepe Kent Konseyleri Örneği” bu doğrultuda tespitlerde bulunan literatürdeki sadece birkaç çalışmadır. Sünbül (2012)’ün de çalışmasında değindiği gibi halkın katılımını sağlamak için kent konseylerinin devletlerin tercih ettiği platformlardan biri olması için çaba harcandığı ve bu kapsamdaki halkın etkin hale gelmesi temenni edilmektedir. Lamba’nın (2012), “Yerel yönetimlerde kent konseylerinin belediyelerin karar alma süreçlerine etkisi: Antalya, Afyonkarahisar ve Burdur Örneği”, çalışmasında da olduğu gibi Türkiye’deki çalışmaların bir bölümünde kent konseylerinin belediye meclisi kararlarında da etkili olduğu; belediye meclisleri tarafından alınmış olan bazı kararların kent konseyinin talebi üzerine geri çekilebildiği ya da değiştirildiği yönünde sonuçlar elde edilirken, Gümüş’ün (2009), “Yönetişim Kavramına Eleştirel Bir Yaklaşım ve Tuzla Kent Konseyi Örneği” çalışmasındaki gibi bir diğer bölümünde ise kent konseylerine istenilen katılımın olmadığı ve mevzuattaki bütçe vb. eksiklikler tespit edilse de bu eksiklikler giderilerek kent konseylerinin varlığının devam etmesi gerektiği iddia edilmiştir. Kaypak’ın (2012), “Yerel Yönetimlerde Katılımcı/Müzakereci Demokrasi Sürecinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Önemi” adlı çalışmasında olduğu gibi çalışmaların bir kısmı da yerel demokrasi ve katılım için önemli olan kent konseyleri ve yine kentsel katılım için önemli bir unsur olan STK’ların yerel yönetimlerin geçirdiği yapısal değişim süreci esnasında çok aktörlü yönetim anlayışı çerçevesinde eklemlenmelerini açıklamaktadır. Buna göre kent konseyleri, yerel katılımcı/müzakereci demokrasinin en önemli unsurlarından biri olan STK’ları sürece dahil etmede, böylece yerel yönetimi güçlendirmede iyi bir tercih yoludur.

Bu kavramlar ve bilgiler çerçevesinde Türkiye’de yerelde örgütlenmiş ve halka en yakın birimler olarak belediyeleri ve sivil toplum kuruluşlarını değerlendirirken, bu iki yapının kentsel katılım sürecinde bir araya geldiği kent konseyinde, sorunları, katılım sürecine bakış açıları ve etkinliklerinin artırılması bu çalışmanın temel konusudur.

Araştırma yapılırken benzeri veya yakın amaçlara yönelik literatürden yapılmış çalışmalar, ilgili bakanlık ve birimlerin sunduğu veriler, yine ulusal ve uluslararası ya da uluslar üstü platformların raporları ve sunduğu istatistikler ile diğer belgelerden

faaydalanılmaktadır. Dolayısıyla çalışmada yazılı kaynak, internet ve alan araştırmasına azami zen gösterilmektedir. Türkiye ve gerektiği noktalarda diğer ülkelerin ilgili birimlerinin verilerinden, raporlarından vb. faydalanmaya ve birincil kaynaklara ulaşılmaya gayret edilmektedir.

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak nitel araştırma tekniği uygulanmaktadır. Söz konusu olan sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin kent konseyleri özelinde demokrasi, yerel demokrasi, yönetişim, katılım, kentsel katılım gibi güncel kavram ve olgulara yaklaşım biçimlerinin derinlemesine görüşme yoluyla ancak açığa çıkarılabileceği düşünülmektedir. Çalışmanın karakteri keşfedici bir nitelik taşıdığından nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmanın teorik erevesi geliştirilirken incelenen konulardaki temel sorun alanları tespit edilerek bu sorun alanlarına ilişkin katılımcıların görüşlerini ortaya koyacak sorular geliştirilmiştir. Bu sorulardan yola çıkılarak yarı yapılandırılış soru kâğıdı oluşturulmuş ve yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın evreninin oldukça geniş olması ve nitel araştırma tekniğinin benimsenmesi nedeniyle, çalışmanın sınırlarını belirlemede belli bir örneklemin seçilmesi kaçınılmaz hale gelmektedir. Araştırmanın sınırlılıkları çerçevesinde araştırmacının işi, maddi kaynakları ve çalışma takvimi de dikkate alındığında örnekleme kümesinin Kayseri ile sınırlandırılması düşünülmüştür. Ancak araştırmanın uygulanması sürecinde yapılan çalışmadan elde edilen veriler ve deneyim doğrultusunda ihtiyaç duyulması halinde; araştırmanın geçerliliği ve güvenirliliğini artırmak ve çalışmayı zenginleştirmek için aşamalı olarak Antalya ve Isparta'nın da dahil edilme ihtimali tik raporlarında da ifade edilmiş ve bu iki şehir de araştırmaya zenginlik katacağı ve evreni daha iyi temsil edeceği gerekçesiyle eklenmiştir. Böylece Kayseri, Antalya ve Isparta'da her birinde 30 STK olmak üzere toplamda 90 STK temsilcisi ile yüz yüze görüşmeler araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın görüşme verilerinin güncel şeklinde elde edilmesi planlanmıştır ancak yerel seçimlerin erkene alınması nedeni ile hızlandırılarak şubat-Mart 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Böylece son yerel seçimlerden önce aynı dönem içerisinde tutarlı veriler elde edilmiştir.

Çalışmanın Birinci Bölümü olan “Kavramsal ereve”de Demokrasi, Yerel Yönetim ve Yerel Demokrasi; Katılım, Yerel Katılım ve Katılımcı Demokrasi;

Yönetişim, (Yerel) Kamusal Alan, Sivil Toplum ve Proje Demokrasisi ve Diğer Teknik / Somut Öneriler şeklinde kavramsal açıklamalara yer verilmiştir. İkinci Bölüm olan “Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşları ve Kuramsal Tartışmalar”da Sivil Toplum Kurumları detaylı bir şekilde ele alınmış Dünya ve Türkiye’de uygulamaları ve Türkiye’deki hukuki arka planı anlatılmıştır. Üçüncü Bölüm olan “Kent Konseyleri ve Türkiye’de Kent Konseyleri Tartışmaları”nda Kent Konseyinin içeriği ve ortaya çıkış süreci anlatılmış Dünyada ve Türkiye’de Kent Konseyleri ve onun ön plana çıkmasını sağlayan Yerel Gündem 21 anlatılmıştır. Dördüncü Bölüm olan “Sivil Toplum Kuruluşlarının Katılım ve Kent Konseylerine Yaklaşım Biçimleri Üzerine Bir Alan Çalışması”nda ise çalışmanın orijinal kısmı olarak yukarıda ifade edilen kapsamda uygulamanın tüm detayları verilmiş ve verilerle desteklenmiştir. Sonuç ve Tartışma kısmında ise çalışma nitel olduğu için elde edilen veriler, tespitler ve araştırmacının çıkarımları verilmiş ve tartışılmıştır.

1. BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Tezin birinci bölümü araştırmanın kavramsal çerçevesini netleştirmek ve kavramların anlamlarını ifade etmek maksadı taşımaktadır. Bu doğrultuda ilk başlıkta “Demokrasi, Yerel Yönetim ve Yerel Demokrasi”, ikinci başlıkta “Katılım, Yerel Katılım ve Katılımcı Demokrasi”, üçüncü başlıkta “Yönetişim, (Yerel) Kamusal Alan, Sivil Toplum”, son başlıkta ise “Proje Demokrasisi ve Diğer Teknik/Somut Öneriler” olarak belirlenmiştir. Bu bölümdeki tüm kavramlar iç içe geçmiş olmakla birlikte içeriğin aktarılmasını kolaylaştırmak için kavramların genel olarak kavramsal anlamını ve yereldeki yansımalarını açıklama odaklı bir gruplamaya ve içerik oluşturulmaya çalışılmıştır.

1.1. Demokrasi, Yerel Yönetim ve Yerel Demokrasi

Demokrasi, halkın kendi kendisini yönetmesi anlamında idealleştirilmiş bir kavramdır. Demokrasi kavramı, Eski Yunanca “demokratia”dan gelmekte ve “demos” ve “kratia” ya da “cratos” kavramlarından türetilmiştir. Demos kavramı, “deme” (mahalle) kelimesinden türetilmiş olup “mahallede yaşayan halk” manasına gelmektedir. Eski Yunanca’daki “kratia” ya da “cratos” ise İngilizce’de “government” kelimesiyle anlamdaş olup “yönetim” anlamına gelmektedir. Bu biçimiyle demokrasi, halkın kendi kendisini yönetmesini ifade etmektedir (Gözübüyük, 2013; Öztekin, 2010; Dursun, 2002; Gözler, 2010; Erdoğan, 2004).

Halkın iktidarı anlamına gelen demokrasi yönetim olarak halkın egemenliği doğrudan kullandığı ve halk dışında ya da üzerinde başka bir otoritenin bulunmadığı kabul edilen, halkın tamamının tüm isteklerini karşılamaktadır. Ayrıca iktidar meşruiyetini egemenliğin halka dayanmasından da sağlamaktadır. Bu meşruiyet arttıkça siyasal iktidara gösterilen rıza ve ona uyma ayrıca onun doğruluğu ve haklılığına karşı olan inanç da artmaktadır (Kapani, 2012; Yaman, 2017).

Burada ifadeleri netleştirmek adına dikkat edilmesi gereken bir ayrıma yer vermekte fayda görülmektedir. Günümüzde monarşilerin neredeyse ortadan kalktığı veya kimi Avrupa ülkelerinde sadece sembolik olarak var olduğu gözlenmektedir. Bu nedenle cumhuriyet kavramı kimi zaman yanlış ile demokrasi ile yakın anlamalı kullanılabilmektedir. Ancak teorik çerçevede ele alındığında cumhuriyet ve demokrasi kavramları birbirinden farklı kavramlardır. Cumhuriyet bir siyasal rejimin veya devlet biçiminin adı iken demokrasi ise bir siyasal rejimin veya devletin yönetim ilkelerini belirleyen bir modeldir. Buna göre eğer bir devlet cumhuriyet rejimine sahipse, bu devletin demokratik bir yönetim modeline sahip olduğu anlamına gelmez. Çalışmada verilen ifadeleri günümüz yanlışları doğrultusunda cumhuriyet siyasal rejimi ile yönetim ilkelerini belirleyen model olarak demokrasiyi karıştırmamak gerekir (<https://tarihbilgi.org>).

Normatif bir yaklaşımla ifade edilmeye çalışılan bir yönetim modeli olarak demokrasi, gerçeği ifade etmez yani insanlık tarihi boyunca uygulanabilmiş değildir (Gözler, 2010). Buna göre bu kavramın ifade edildiği andan günümüze kadarki süreci ele alınmalıdır ve bu olgunun olması gerekeni ile olanı biçimde incelemek gerekir. Bu gerçekleştirilmelidir ki gelişim ideale göre yönlendirilip biçimlendirilebilsin ve böylece arzu edilen katılımcı demokrasiye ulaşılabilinsin. Yani katılımcı söylem ile temsili demokrasi uygun usul ve yöntemlerle yeniden biçimlendirilmeye çalışılmaktadır (Sartori, 1996; Öner, 2000; Yaman, 2017).

Demokrasinin tanımı ile ilgili farklı tartışmalar mevcuttur. Bunlardan biri, Lincoln'ün "halkın halk tarafından halk için yönetimi" tanımının anlaşılma şekli üstünedir. Bu tanımı anlama şekillerine göre farklı demokrasi tanımları oluşturulmuştur (Uygun, 2013; Güçyetmez, 2017; Gözler, 2010; Erdoğan, 2004; Yaman, 2017). Lincoln'un demokrasi tanımlaması Aktan'a (2018) göre demokrasinin temsil, katılım ve denetim özelliklerini ortaya koymakta, halkın temsilcilerini seçme özgürlüğünü, halkın yönetime aktif katılabilmesini ve temsilcilerin karar ve eylemlerini denetleyebilmesini içinde barındırdığı takdirde ancak demokrasi olarak isimlendirilebilmektedir. Gerçek demokrasi ve ideal yönetim için anahtar kavramların olması ve işlemesi gerekmektedir (Aktan, 2018; Akdeniz, 2007).

Günümüzde en meşru ve hem fikir olunmaya yakın yönetim biçimi demokrasi olarak ifade edilmektedir. Demokrasi ülke yönetiminde kendi artan istekleri yönünde

vatandaşların yer alma çabaları sonucunda ortaya çıkmış bir siyasal sistemdir. Demokrasi, halkın kendi iradesi ile hükümdar ve kanun koyucu olmasıdır. Demokrasi; kavram olarak, daha iyi yönetim arayışında, egemenlik sorunu ortaya çıkmadan da kullanılabilir. Ayrıca “Egemenliğin maliki kimdir?” sorusu, demokrasiyi diğer rejimlerden farklı kılan başlıca kriter olarak ifade edilebilir (Lansford, 2007; Achen ve Bartels, 2016; Kaboğlu, 2016; Güçyetmez, 2017).

Egemenliğin kullanılması yönünden demokrasinin üç farklı uygulama şekli mevcuttur: Doğrudan demokrasi, temsili demokrasi ve yarı-doğrudan demokrasi. Birincisinde halk, egemenliğini bizzat kullanır. İkincisinde, egemenliğini bütünüyle temsilcilerine devreder. Üçüncüsünde ise, egemenlik, halk ile temsilciler arasında paylaşılır. Yarı-doğrudan demokrasi, temelde bir temsili demokrasidir. Ancak, bazı hallerde halk, bir takım araçlarla egemenliğin kullanılmasına katılır. Bu araçlar arasınca referandum, halk vetosu ve halk teşebbüsü sayılabilir (Gözler, 1988).

Robert Dahl tarafından asıl olması gerekenin yerine konan kusurlu bir kopya, şeklinde ifade edilen temsili demokrasiye, yurttaşların tamamının yönetime ve karar alma sürecine dâhil olmalarının mümkün olmaması nedeniyle, mecburen başvurulduğu düşünülmektedir. Var olan demokrasiye ulaşana kadar geçen sürede demokrasiye, insanların belli periyotlarla, bu esnada kendisi adına önemli kararlar alabilecek sınırlı sayıda temsilciyi seçmesi anlamı yüklenmiştir. Günümüz demokratik düzenlemelerin en zayıf yönünün, temsilcilerin kamu yararı paravanı ardında seçmenler için daha yararlı olanı belirleme tekeli kendilerinde bulmaları ve parti faydasını seçmen arzularının önüne koymaları biçiminde sıralanabilir. Lobicilerin etkisi ile temsilciler, güncel ve/veya stratejik konularda halkın çoğunluğunun arzusu dâhilinde olmayan kararlar verebilmektedirler. Dolayısıyla günümüzde demokratik ülkelerde halkın seçimlere ilgisinin git gide azaldığı, kanunen zorunluluk olmadığı ülkelere katılım oranının gün geçtikçe düştüğü gözlenmektedir. Bütün bu olumsuzlukları ortadan kaldıracak olan “halkın görüşüne başvurma” fikrinin teknik sebeplerle gerekli sıklıklarla gerçekleştirilememesi, var olan sorunların sürmesinin öne çıkan sebebi olarak gösterilmektedir (Altınok, 2001; Akdeniz, 2007).

Temsili demokrasi çerçevesinde ulus devletlerde, yurttaşların katılımı yetersiz olması nedeniyle giderek derinleşen bir “demokrasi krizi” ifade edilmekte, demokrasiyi daha katılımcı bir sistem haline getirmenin yolları araştırılmaktadır. Halkın yönetime

karar almaya doğrudan katılmasına imkân sağlanamadığından geleneksel demokrasinin yerini temsili demokrasi almıştır. Egemenliğin halka dayandırılması düşüncesinden yola çıkarak mümkün olan her yöntemle halkın fikrinin öğrenilmesi ve analiz edilmesi de anayasal bir zorunluluk şeklinde düşünülebilir (Uçkan, 2003; Akdeniz, 2007).

Demokrasi kavramı ifade edilirken bir cümle ile kuramsal ve pratik yönleri ile katılım kavramına da değinmek gerekirse, hayatı başkalarının istencine göre değil kendi iraden ile sahip çıkarak kendin biçimlendirmektir. Demokrasi kuramı kapsamında ise her çeşit sosyal amacı ve bunlara yönelik yöntemleri seçen bir süreç anlaşılmaktadır (Öner, 2001; Akdeniz, 2007).

Yukarıda da ifade edildiği gibi günümüzde doğrudan demokrasi fiilen mümkün olmadığı için temsili demokrasi uygulaması gözlenmektedir. Bu durum ise beraberinde mühim karar alma zamanlarında ya da çatışan tercihler söz konusu olduğunda tercihi kim gerçekleştireceğine dair tartışmaları beraberinde getirmektedir. Bu da çoğulcu demokrasi ve çoğunlukçu demokrasi şeklinde bir ayrımı ortaya çıkarmaktadır. Bu ayrım katılım ile de alakalıdır. Çoğulcu demokrasi, çoğunluğunun mutlak egemenliğini kabul etmemektedir. Bu demokrasi türünde temsil gücü az olan grupların da siyasal ve sosyal haklarının var olduğu bilinmektedir. Bu grupların da şikayetleri dinlenir. Azınlık grupları da benimser. Çoğunlukçu demokrasi de ise devlet halkın çoğunluğunun idaresine göre yönetilmektedir. Çoğunluğun yönetme gücü katı bir şekilde görülmektedir. Çoğunlukçu demokrasi çoğunluğun haklarını kısıtlayan öncelikle azınlık grupları, bazı kurumları ve denetleme sistemlerini istememektedir. Çoğunluğun oylarıyla gelindiğinden ülkeyi yalnızca onların talepleriyle idare etme eğilimi söz konusudur. Bunun yanında toplumun genelinin doğrularının geçerli doğru olduğu inancı hakimdir. Muhalif olanların veya azınlık grupların yalnızca oy hakkı söz konusudur (Şar, 2013).

Çoğulcu demokrasi, toplumda devlet ve vatandaş bağdaştıracak gönüllü kuruluşlar ağı oluşturulmasının altını çizerken; katılımcı demokrasi siyasal eylemleri oy vermenin fazlası haline getirerek ortak karar almada vatandaş katılımını en çoğa çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu şekilde kişiler hayatlarını etkileyen kararlarda kendi tavsiyeleri, tartışmaları, kararları, planlamaları ve uygulamaları ile katılım gerçekleştirebilecektir (Şahin, Temizel ve Temizel, 2004; Akdeniz, 2007).

Siyasi yönüyle demokrasi, değişebilen dinamik bir kavramdır. Bu haliyle demokrasi toplumun seviyesine göre genişleyebilmektedir. Bu nedenle bu noktaya ancak yirminci yüzyılda gelinebilmiştir. Yöneten veya yönetilen farkı göz etmeden halkın kendi kendini yönetmesi ile tam anlamı ile özgürlük içinde olmaktan söz edilebilir. Demokrasinin amacı ise halkın tam manasıyla özgür olmasıdır. Var olan şartlarda oybirliği ile yönetim gerçekleştiremeyeceği için ideal demokrasiye en yakın hale gelmek demokrasinin amacıdır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta demokrasinin tanımlarında ifade edilen kurumlar ve işlevleri üzerinde hem fikir olmaya çabalamaktır. Modern demokrasi, Atina Demokrasisi'nden farklılıklar göstermektedir. Mesela toplumun büyüklük ölçeği farklılığı ve tüm değişimler neticesinde modern demokraside ortaya çıkan devlet, ulus, halk, temsil, özgürlük, eşitlik, insan hakları vb kavramlar sayılabilir (Teziç, 2015; Gözübüyük, 2013; Tunç, 2015; İba, 2008; Güçyetmez, 2017).

Alain Touraine'e göre (1992) bir yerde demokrasinin olduğunun kabul edilebilmesi için; insan hakları, azınlıkların korunması, devletin ve ekonomik iktidar merkezlerinin iktidarının sınırlandırılması gerekir. Yani sadece seçimlerin olması yetmemektedir. Siyasal kurumlar çerçevesinde ise demokraside, "İktidarın saygı duyması gerektiği temel hakların kabulü", "yöneticiler ve siyasetlerinin toplumsal temsiliyeti" ve "yurttaşlık", yani "hukuk üstüne kurulu bir topluluğa aidiyet bilinci" olması gerken üç ilkedir. Bu çizilen çerçeve içerisinde ifade edilen demokrasi devletin ve yetkilerinin sınırlandırılması ve bireysel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasını yansıttığı için temelinde liberal dünya görüşünün yer aldığı liberal demokrasi olarak da ifade edilebilir. Buna göre, çoğulculuk, şeffaflık ve katılımcılık esas alınarak işlevsel olan bir sistemdir (Bayhan, 2002). Süreç içerisinde kullanılan bazı demokrasi tanımlarını ise şu şekilde sıralanmak mümkündür (Aktaş, 2015):

- Yoksulların ve yığınların yönetimi;
- İnsanların kendilerini, profesyonel politikacılara ve kamu görevlilerine ihtiyaç duymadan doğrudan ve sürekli olarak yönettikleri sistem;
- Hiyerarşi ve ayrıcalıklar yerine liyakat ve fırsat eşitliğine dayanan bir toplum modeli;
- Sosyal eşitsizliklerin üstesinden gelmeyi amaçlayan bir refah ve yeniden dağıtım sistemi;

- Çoğunluğun yönetimi ilkesine dayanan bir karar alma sistemi;
- Çoğunluğun iktidarına sınırlamalar getirerek azınlıkların hak ve çıkarlarını koruyan sistem;
- İnsanların, siyasal hayata katılımına bakmaksızın çıkarlarına hizmet eden hükümet biçimi.

Ancak bu tanımlar göstermektedir ki; “çoğunluğun yönetimi ilkesine dayanan bir karar alma sistemi” ile “çoğunluğun iktidarına sınırlamalar getirerek azınlıkların hak ve çıkarlarını koruyan sistem” tanımları gibi birbiri ile çelişen tanımlar söz konusudur. Yine de en yaygın olarak kullanılan ve kabul gören demokrasi tanımları halkın egemenliğine dayanmaktadır. Demokrasinin halka dayanan bir yönetim şekli olduğu, yani demokraside egemenliğin asıl malikinin “halk” olması gerektiği oldukça bellidir. Buna dayanarak genel manada demokrasi ifadesi; siyasal erkin menşeinin halka dayanması, devletin gücünü kullananların halkın seçimlerine ve denetimi altında olması anlamına geldiği görülmektedir. Bu nedenle doğrudan ya da dolaylı biçimde halkın ya da çoğunluğun egemenliği veyahut gücün halkın elinde olması şeklindeki açıklamaları ele aldığımızda, en çok halk ve seçim sözcüklerinin öne çıktığı fark edilmektedir. Yani halk en büyük siyasi otorite olarak belirtilmektedir (Aktaş, 2015). Öte yandan demokrasi, sadece erişkin nüfusun katılım imkanları ve çıkarların devşirime ve kümelenmesi niteliğiyle değil, ayrıca açıkça meşru olmayan egemenliğin etkin şekilde frenlenmesiyle, sosyal ve müdahaleci devletle alakalı değerleri yüksek seviyede sağlamanın hazırlanmasıyla ölçülür (Offe, 1986; Schmidt, 2002).

Yukarıda da ifade edildiği üzere genel olarak halk iktidarı olarak özetlenebilen demokrasi kavramı, toplumsal farklılık gösterip kendi sosyo-ekonomik, politik ve hukuksal yapılarına göre değişkenlik göstermiştir. Günümüz de ise demokrasi bir siyasal rejim olup insan haklarının temsil edildiği düzene işaret etmektedir. Demokrasinin temel ilkeleri olan: özgürlük ve eşitlik, siyasal temsil, siyasal katılım ve haklar daima korunmalıdır ve şartlarla ilgili tolerans söz konusu dahi olamamalıdır (Heywood, 2011; Ural, 1999). İfade edilen demokrasinin temel ilkelerinin yanı sıra aşağıda ise bazı temel demokratik nitelikler verilmektedir (Klein, 2011):

- Demokrasi, iktidar ve sorumluluğun tüm yetişkin vatandaşlar tarafından doğrudan veya dolaylı olarak özgürce seçilmiş temsilciler tarafından uygulandığı yönetim biçimidir.
- Demokrasi, çoğunluk yönetimi ilkesine dayanır; bunun anlamı kararlar çoğunluk tarafından verilir ve herkes tarafından kabul edilmelidir ama azınlığın bakış açısı saygı görür ve korunur.
- Demokrasiler tüm güçlü merkezi ve yerel yönetimlere karşı bölgesel ve yerel kademeleri, hükümetin tüm düzeylerinin olabildiğince kişiye ulaşılabilir ve sorumlu olma zorunluluğu çerçevesinde korur.
- Demokrasinin birincil fonksiyonları özgürce konuşma ve din gibi temel insan haklarını korumak, yasalar uyarınca eşit haklarla korunmak, toplumun siyasi, iktisadi ve kültürel hayatında tümüyle yer alma fırsatı yaratmaktır.
- Demokrasiler oy verme yaşında olan vatandaşların hepsine açık düzenli özgürce ve adil seçimler düzenler.
- Demokrasideki vatandaşlar sadece haklara sahip değil, aynı zamanda siyasi sistem içinde yer alma sorumluluğu, dolayısıyla kendi hak ve özgürlüklerini koruma sorumluluğu mevcuttur.
- Demokratik toplumlar hoşgörü, iş birliği ve uzlaşma değerlerine bağlı kalmaktadır.

Batı tipinde ilk demokrasi örnekleri Atina Demokrasisi'ne kadar getirilmekle birlikte, günümüzde ise uygulama başlangıcı olarak bu yüzyılın başları işaret edilebilir. Avrupa'da düşünce alanında köklü değişimlerin yaşandığı Aydınlanma Dönemi, Fransız İhtilali ve Amerikan Bağımsızlık Savaşı başta olmak üzere süreci hızlandıran olaylar beraberinde demokrasi kavramının şekillenmesinde etkilidir. Amerikan Bağımsızlık Savaşı sırasında 1864 yılında Abraham Lincoln tarafından "halkın, halk tarafından, halk için yönetimi" sözü ile demokrasinin yönetimini halka bağlanmış olmaktadır. Günümüz batı tipi demokrasinin belirgin özelliği olarak temsili sistem üzerine kurulmuş bir parlamentonun varlığı gösterilebilir. Parlamento yürütme ve denetleme gücünü temsil eder. Aynı zamanda şunu da demek gerekirse parlamento da açık oy ve seçim sistemi

bulunur. Kısaca, seçilenler seçenlerin adına siyasal iktidarı kullanma yetkisini elde etmiş olur (Dursun, 2012; Ural, 1999). Süreç içerisinde yukarıda da ifade edilen liberal bir dünya görüşüne dayanan liberal demokrasi daha çok demokrasi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Özellikle yargı yetkisinin bağımsız kurumlar tarafından temsil edilip uygulanması için “kuvvetler ayrılığı” ilkesi (liberal) demokrasinin temel özellikleri arasında yer almaktadır. Yargının bağımsız olması, yürütme ve denetlemenin de suistimal edilmemesi için teminat olarak düşünülebilir. Bu bağlamda demokrasi, bir kuvvetler dengesi de gösterebilir. (Liberal) demokrasiyi önemli kılan özelliği bireysel hak ve özgürlüklerin teminat altına alınmasıdır. (Liberal) demokrasinin hukuki özellikleri ve kâğıt üzerindeki özellikler dışında toplumsal değerler açısından da bir yönünün olduğu söylenebilir. Demokrasi bulunduğu toplumda mevcut bireysel ve toplumsal değerler ile de şekillenir. Demokrasi ne kadar sisteme uygun şekil alsa da anlam kazanması topluma entegre olması ile gerçekleşir. Demokratik bir şekilde düzenlenen birey hakları, toplum ve devlet arasındaki ilkeler, toplumların farklı oluşundan değişim gösterebilmektedir. Çünkü devlet, birey ve toplum arasında bir beklenti olup bu beklentiler üzerine kurulması durumu ortaya çıkar. Bu beklentiler ise sosyal değişimlere, tarihi dönemlere, kültürel özelliklere, ekonomik gelişmelere göre farklılık oluşturur (Dursun, 2012; Ural, 1999). Demokrasi ile ilgili bazı özellik ve tanımlamaların liberal demokrasiyi yansıtmaya nedeni de budur.

Buraya kadar yapılan açıklamalar sonucunda ortaya çıkan sonuçlara göre demokrasinin işleyişinde üç temel kavram bulunmaktadır: Birey, toplum ve devlet’tir. Demokrasi, bu üç kavram ile ilgili ilişkileri kâğıt üzerinde hukuki kurallarla düzenlemekle kalmayıp, diğer yandan bu üç kavramın kültürel yapı içinde bakılıp anlamlandırılmasını gerektiren bir sistemdir. Demokraside birey, diğer siyasi sistemlere göre daha ön planda olan bir konumdadır. Demokrasi kavramını birey açısından açıklamak gerekir. Birey açısından demokraside; toplumda birey hakkını hür bir şekilde arayıp, elde edebiliyorsa o toplumda demokrasi var diyebiliriz. Toplumda demokrasinin varlığı bireyin haklarını kullanmasıyla orantılıdır. Toplumda kâğıt üzerinde (yazılı) demokrasi, siyasi sistem altında mevcut olabilir. Bireyin hakları kanunla da belirlenebilir. Bu konuda önemli husus bireyin haklarını rahat bir şekilde arayıp ulaşabilmesidir. Genel olarak bakıldığında problemin sebebinin birey haklarının diğer

bireyler ve belirli toplumsal kurumlar tarafından engellenmesi olduğu söylenebilir. Kanunlarla verilmiş hakların kullanılmaması veya engellenmesi diğer bireyler tarafından, toplumsal kurumlar ve belirli oranda da devlet tarafından olabilmektedir. Bireyin haklarını diğer bireylere karşı bulamaması ve haklarına ulaşamaması sonucunda bir kaos ortamı oluşabilir. Bireylerin haklarına ulaşamaması ve kâğıt üzerindeki haklarını elde edememeleri sonucunda zamanla bireyler haklarını aramak için gruplara, aşiretlere belirli topluluklara yönelirler. Nihayetinde toplulukların ortaya çıkması sonucunda zamanla örgütler oluşur (Ural, 1999).

Kapsamlı şekilde baktığımızda demokrasinin ayırt edici yönü, teorik olarak bireyleri en yetkin şekilde korumak, gözetmek özelliği bulunan bir sistem olmasıdır. Bu bağlamda birey haklarının tanımının yapılmasının gereğini ortaya çıkarmaktadır. Birey hakları, bireyin her alanda özgür davranması demek değildir ki demokrasi de bu demek değildir. Bireyin hakları toplumsal öncelikler göz önünde tutularak ve toplum içinde yaşamın ihtiyaçlarına göre düzenlenir. Bu bağlamla toplumsal öncelikler, bireyin isteklerinden önce gelir. Bireysel istekler ile bireysel haklar arasındaki denge o toplumdaki değerlere bağlıdır. Bu dengeyi de sağlamlaştıracak demokratik kurumdur. Bu neticeler sonucunda demokrasi, sadece bireyler arasındaki ilişki ile kısıtlı kalmayıp, bireyin devletle olan ilişkisini düzenleyecek en kâmil şekilde yapılabildiği ölçüde vardır. Devlet, sosyal, tarihi, kültürel temelleri olan ve aynı süreçte bir talep sonucu ortaya çıkan bir oluşumdur. Bireyler arasındaki kontağı sağlayıp düzeni sağlamaya yönelik, kural koyucu özelliğiyle toplumsal öncelikli durumları belirleyip, önlemler alıp, yönlendirme gibi görevler verilip, bu gibi durumlarda görevlendirecek kuruma ihtiyaç duyulur. Bu nedenle devlet sadece demokrasiyi değil siyasi idare sisteminin temellerini de belirlemelidir (Ural, 1999).

Bireylerin davranışlarında yön verecek faktörler toplumsal değerler ve yürürlükte olan kanunlarla sınırlandırılmaz. Ekonomik yapı ve sosyal durumun da bireyin sosyal davranışları üzerinde etkisi vardır. Bireysel davranışlar, sosyoloji, psikoloji, ekonomik durum, eğitim, tarih, coğrafi özellikler ve dünyadaki gündem ve gündemdeki olaylarla da bağlantılıdır (Ural, 1999).

Eskiden mümkün olan doğrudan demokrasi büyüyen, gelişen yerleşimler, değişen düzenler demokrasiyi körelten bir süreç nedeni ile artık mümkün değildir. Bu süreçte süregelen demokrasi tartışmaları artık küreselleşmenin bir parçası olmuştur.

Küreselleşme esnasında önce uluslar üstü platformlar demokratikleşme için öne çıkmışken artık bu uluslar üstü platformlar demokratikleşme için yerel yönetimleri bilhassa önemsemektedir.

Yerel katılımın ve dolayısıyla yerel yönetimlerin demokratikleşme için öneminin bu düzeyde dikkate alınması onlarla ilgili ilke ve unsurların da bu çevrevede ele alınmasına sebep olmuştur. Yurttaş katılımı, çoğunluk ilkesi ve önderlerin hem danışmaya önem vermesi hem de seçmene karşı hesap verme sorumluluğu duymaları demokrasi kavramının önemli unsurlarıdır ve yerel düzeyde de bu öneme sahiptirler. Demokrasi ve yerel yönetimler arasındaki ilişkiyi gruplandırarak olursak: İlk grup, yerel yönetim, demokratik seçim ilkesine tamamen zıt olan, gücü sadece geleneklerden gelen kutsal bir kurumdur. Buna göre yerel yönetim demokrasinin düşmanıdır, demokrasi de özerk yerel yönetimi yıkabilecek niteliktedir (Keleş, 2009). İkinci grup, yerel yönetim ile demokrasi arasında bir sebep sonuç ilişkisi mevcut değildir, birinin olmadığı bir ortamda diğeri olabilir. Langrod için yerel yönetimler ve demokrasi arasında ilişki kurulması bir yanılgıdır. Bu yanılgı; batı uygarlığının gelişiminde iki kurumun da eş zamanlı gelişmesine, demokrasinin asıl temeli olan demokratik iklim ile demokratik kurumların birbiri ile karıştırılmasına ve yerel yönetimlerin muhtemel ancak kaçınılmaz olmayan demokratik işleyişinin genel demokrasi olarak anlaşılmasından kaynaklanmaktadır. Bu grupta yerel yönetimleri demokrasi için bir siyasal eğitim ortamı olarak görmenin yanlış olduğunu iddia edilmektedir. Öte yandan üçüncü grupta yerel yönetimlerin demokrasi ile zorunlu olarak ilişkili bulunduğu görüşü de mevcuttur. Vergi yükümlülerinin yönetimde yeri olmalı ve yönetim de onlara danışmalı ve onları yapılanlar konusunda aydınlatmalıdır. Bu görüş tipi ulusal demokrasinin yerel demokrasiye dayandığını belirtmeye kadar uzanmaktadır (Pustu, 2005).

Yerel demokrasi, yerel yönetim, yerinden yönetim, adem-i merkeziyet ya da diğer bir deyişle desantralizasyon kavramı iç içe geçmiş kavramlardır. Ancak burada bir tartışmaya daha doğrusu bir yanılgıya değinmek gerekir. Bu ifadeler için “aynı anlamda” değil “iç içe geçmiş” olarak ibaresinin kullanılmasının bir sebebi vardır. Bazı kaynaklar yerel yönetim ile yerinden yönetimi birbiri yerine kullanma yanılgısına düşerken bazı kaynaklar ise yerel yönetimlerin, idari yerinden yönetimin bir sonucu olarak ortaya çıktığını ve yerel yönetimlerin ayrı bir tüzel kişiliği bulunduğunu ve bunun sonucunda idari özerkliğinin olduğunu ifade etmektedir. Yerel yönetimler yerel

hizmetlerin bir kısmını ifa etmek için oluşturulmuştur. Bu kavramları biraz daha detaylı ele almak gerekirse:

Ribot'a (2008) göre yerinden yönetim (adem-i merkeziyet), merkezi bir hükümetin siyasi-idari ve bölgesel hiyerarşide daha düşük düzeydeki aktörlere ve kurumlara resmi olarak yetkileri bıraktığı herhangi bir eylemdir. Onun gruplandırması ve tanımlamalarına göre adem-i merkeziyetçilik tipik olarak siyasi yerinden yönetim (decentralization) ve idari yerinden yönetim (deconcentration) olarak ikiye ayrılır. Siyasi yerinden yönetim (decentralization) / (demokratik yerinden yönetim) güçler ve kaynaklar yerel nüfusu temsil eden ve bunlara karşı sorumlu olan yetkililere (tipik olarak seçilmiş yerel yönetimlere) aktarıldığında meydana gelir. Demokratik adem-i merkeziyetçilik, halkın yerel karar alma sürecine katılımını artırmayı amaçlamaktadır. Demokratik adem-i merkeziyetçilik, katılımcı yaklaşımın kurumsallaşmış bir şeklidir. Adem-i merkeziyetçiliğin iki temel biçiminden, demokratik adem-i merkeziyetçiliğin daha güçlü olduğu düşünülmektedir. İdari yerinden yönetim (deconcentration) eyaletler, idareler veya yerel teknik hat bakanlıkları gibi merkezi devletin yerel şubelerine güç aktarımı ile ilgilidir. Bu yukarıya hesap veren yerel organlara merkezi devletin idari uzantıları atanır. Bazı aşağı yönlü hesap verebilirlik işlevlerine dâhil edilebilirken, birincil sorumluluğu merkezi hükümete aittir. Dekonsantrasyon, adem-i merkeziyetçiliğin zayıf formu olarak kabul edilir, çünkü aşağı doğru hesap verebilirlik, demokratik veya politik adem-i merkeziyetçi formda olduğu kadar iyi kurulmamıştır.

Yerel yönetim üzerine çeşitli ve aynı doğrultuda tanımlara rastlamak mümkündür. Buna göre yerel yönetimleri genel olarak “yerel bir topluluktaki bireylerin ortak gereksinimlerini karşılayan, kamu mal ve hizmetlerini sağlayan, yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen kurumlar” şeklinde tanımlamak mümkündür (Ulusoy ve Akdemir, 2010) ya da “var olan bir ulusal alt bölgeyi bir ölçüde kontrol eden ve bu bölgede yaşayan insanları temsil eden kimseler tarafından yönetilen bir politik oluşum” olarak tanımlanabilir (Coşkun ve Koyuncu, 2008). Uluslararası sosyal bilimler ansiklopedisinde “bir devletin ya da bölgesel yönetimin alt birimi olan ve göreceli olarak küçük bir alanda, sınırlı sayıdaki kamusal politikaların belirlenmesi ve uygulanması ile görevli bir kamu kuruluşu” olarak tanımlanan bu idareleri belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluğun ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere, karar organları yerel halkça seçilen, yasalarla belirlenmiş görev ve yetkilere sahip, özel geliri,

bütçesi ve personeli olan kamu tüzel kişileri olarak da tanımlayabiliriz (Ulusoy ve Akdemir, 2010).

Yukarıdaki tanımlamaların yanında Türkiye’deki anayasal tanımı ifade etmek gerekirse anayasamızın 127. Maddesinin ilk fıkrasını göz önünde bulundurarak mahalli idareleri (yerel yönetimler) şu şekilde tanımlanmaktadır: “İl, belediye veya köy gibi belli yerlerde oturanların, mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere, merkezi idarenin dışında, devletten ayrı tüzel kişilikleri bulunan, belli bir özerkliğe sahip olan, karar organları seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.”

Yerelde yönetim, vatandaşın yaşadığı ortamdaki ihtiyaçlarının, örgütlenmiş bir yapıca gerçekleştirilmesidir. Bir vatandaş için ihtiyaç olan olanakların yanında, vatandaşın tercih etme lüksü konusunda çeşitli seçenekler sunan birim olarak çalışır ve çağdaş demokrasinin esasıdır (Çukurçayır, Eroğlu ve Sağır, 2012; Kocaoğlu, 2014). İleri demokrasilerde yerel yönetimler, kent hayatını şekillendiren, kentteki farklı sosyal ve ekonomik toplulukların hayatını farklı biçimlerde belirleyen kararlar alırken, kentteki hemşehriler de başta seçim olmak üzere, farklı yöntemlerle kent yönetimine katılma ile yönetimi etkilemeye çalışmaktadırlar. Günümüzde Avrupa ülkelerinin birçoğu ile ABD’de seçim haricinde de halkın oyuna başvurabilmek ve fikirlerini öğrenebilmek adına farklı farklı yolların keşfedilmeye çalışıldığı ifade edilmektedir (Çukurçayır, 2000b).

Yerel Yönetimler, halkın coğrafi açıdan siyaset ve yönetim anlamında muhattap olduğu en yakın yönetim düzeyi olduğu için yöntemlerin uygulanabilirliği üzerinde uğraşılması bu düzeyi “demokrasi okulu” ve vatandaş için sosyo-kültürel eğitim yeri haline getirmeye çalışılabilir; aksi takdirde böylesi bir idare sadece bir avuntu olacaktır (Çukurçayır, 2000b; Akdeniz, 2007).

Yerel yönetimlerden bahsederken yerel demokrasiden bahsetmemek ya da tersi bir durum söz konusu değildir. Dolayısı ile bu iki kavramı aynı başlık altında incelemek doğru olacaktır. Yerel yönetimler, birçok noktada yerel demokrasi ve katılım için önem taşımaktadır. Yerel yönetimlerin önemi şöyle özetlenebilir (Ergin, 2008):

- Yerel yönetimler, yerel hizmetlerin yürütülmesinde verimli bir metot olarak görülür. Çünkü o bölgenin sorunları daha iyi bilen ve anlayan kişiler, oranın halkı tarafından seçilir.

- Merkezi yönetim, yerel yönetimlerin varlığından dolayı kazançlıdır. Çünkü, yerel yönetimler yerel nitelikteki görevleri merkezi yönetimden devralmakla onun yükünü hafifletmiş olmaktadır.
- Yerel yönetimler, özerk yapıları sebebiyle müteşebbis birimlerdir. Sahip oldukları teşebbüs gücünü kullanarak yeni hizmet yöntemleri geliştirebilirler.
- Yerel yönetimler, hemşehrilik duygularının ve demokratik değerlerin gelişmesinde etkili kuruluşlardır. Geniş anlamdaki “siyasi eğitim” önce yerel düzeyde başlamaktadır. Politikacıların büyük bir kısmı, önce yerel yönetim organlarında görev alarak kendilerini genel politikaya hazırlamaktadırlar. Bu sebeple, yerel yönetimler politikanın “mektebi” olarak kabul edilmektedir.
- Yerel yönetimler, güçlü merkezi hükümete karşı bir fren ve denge unsuru olabilirler. Bu yönetimler, aşırı ölçüde merkezileşmiş bir devletin tehlikesini azaltmada önemli bir rol oynayabilirler. Demokrasilerde yerel muhalefeti, yerel yönetimler meydana getirir.

Yerel yönetim kurumunun temelinde yerel demokrasinin değerleri vardır. Bu değerler, yerel toplulukların kendilerini en çok ve yakından ilgilendiren konularda kendi kendilerini serbestçe ve demokratik yol ve usullerle yönetmelerini öngörmektedir (Kalabalık, 2005). Demokrasi gibi yerel demokrasiye de yeterli ve tek bir açıklama getirmek mümkün değildir. Bu nedenle kapsamı ve değerlerinden bahsetmek daha yerinde olacaktır: Yerel demokrasi idealinin gerçekleşmesi için bazı şartların varlığı zorunludur. Birincisi, yerel yönetimlerde seçilmiş temsilciler karar vermede etkili olmalıdırlar. İkincisi, bu temsilciler, bir taraftan meclis üyeleri, diğer taraftan seçmenler ve baskı grupları arasında iletişim ve rekabet esasına dayanan seçimler yoluyla seçmenlere karşı tam sorumlu ve kamuoyuna karşı duyarlı olmalıdır. Üçüncüsü, yerel yönetim faaliyetleri hakkında halk bilgi sahibi olmalı ve toplumu ilgilendiren işlere oldukça yüksek oranda katılım gerçekleşmelidir (Kalabalık, 2005). Bununla birlikte seçilmiş temsilcilerin yetkisi olduğu kadar yerel halkın isteklerini gerçekleştirebilecek kaynakları da olmalıdır. Yönetim yerel halka karşı açıklık ilkesine uymalıdır (Pustu, 2005).

Avrupa Birliği bağlamında ulus devlette yönetişim ele alındığında ulus altı düzeyde yerel yönetimler ile ve ulus üstü düzeyde uluslararası örgütlerle, her ikisinde de

yönetişimin etkili bir mekanizma olarak çok düzlemli bir biçimde öneme sahiptir. Yerel yönetim düzeyindeki birimlerimiz, küreselleşme, yerelleşme, yerel yönetimlerin özerkliği, yönetim, çok düzlemli yönetim gibi kavramlar kapsamında değişimler geçirmiş, önemli düzeyde dünya ile uyumlu hâle gelmiştir. Gerçekleştirilen dönüşümler sayesinde uluslararası düzeyde siyasal aktör noktasına gelen yerel yönetimlerimiz, ulusal ve uluslararası birçok belediye birliği kurmuş, belediye birliklerine katılmış ve birçok kardeş kent protokolü imzalamıştır (Batal ve Tuğlu, 2018).

Yerel demokrasi, demokratik olarak örgütlenmiş bir yerel yönetim yapısından çok, yerelde kamu ile alakalı karara varılması ve uygulanmaya aktarılması sürecinin demokratik olma özelliğini ifade etmektedir. Yerel yönetimlerin yerel topluluğun her alanına yayılmış demokratik süreçlerin meydana getirilmesi ve yürütülmesinde yerel yönetimler mühim bir noktada bulunduğu ve bulunması da gerektiği de bir gerçektir. Bu sebeple, yerel demokrasi ile alakalı araştırmaların çoğu yerel yönetim sisteminin yapısı ile işleyişine yoğunlaşmaktadır. Bu çerçevede yerel yönetim işleyişinin demokrasi özelliklerini barındırıp barındırmadığı (seçilmiş/seçilmemiş yöneticiler, yerel yönetim organlarında güçler ayrılığı ilkesi, vb.), yerel yönetim birimlerinin yatay ilişkilerinde demokratik bir yapıda bulunup bulunmadığı (siyasal liderlik, yerel yönetim bürokrasisinin işleyişi, karar organları ve yürütme organları arasındaki iletişim vb.) ve yerel yönetimlerin karar süreçlerine (karar süreci esnasında hangi toplumsal gruplar etkili, hangi gruplar hangi siyasalarla ilgili kararlarda hâkim, bu kararlarda çoğulcu, seçkinci ya da ortaklık yapısının oluşup oluşmadığı gibi) alakalı noktalar araştırmalarda dikkat çekmektedir (Uygur, 2013).

Yerel demokrasinin var oluş özelliklerini oluşturan ve onu güçlendiren bir sisteme sahip olan yerel yönetimler, bunu yerel toplulukların, temsil organları vasıtasıyla seçimleri doğrultusunda yönetime katılması ve yerel halkın denetiminin etkinliğinin düzeyinin yükseltilmesiyle gerçekleştirmektedir (Siverekli, 2001; Akdeniz; 2007).

Yerel yönetimleri temellerini oluşturan katılım, özgürlük ile etkenlik kavramları yerel halkın özgürlüğü dolayısıyla yerel özerklik; kent halkının bireye göre öncelikli olmasını ifade etmektedir. Yerel yönetim organlarının merkezle ve yerel halkla olan ilişkileri yerel özerkliğin iki farklı yanıdır ve yerel halkın buradaki seçilmiş

temsiliyetlerini gerçekleştirenlerin görevlerini olması gerektiği gibi ifa edebilmeleri ile yapının uygun olmasını içermektedir (Keleş, 2000; Akdeniz, 2007).

Yerel düzeydeki katılım uygulamalarıyla demokrasinin temelini daha iyi atılmasının ve geçici olmamasının sağlandığı ve alttan üste doğru oluşturulan sistemin sağlamlığı ile devamlılığının gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir (Eryılmaz, 2002; Akdeniz, 2007).

Buna rağmen yerel yönetim organlarının sadece seçimle oluşması demokratik özellikler taşıyacağını göstereceği düşünülmemektedir (Palabıyık ve Görün, 2004). Bu ancak gerçek bir halk katılımının da olmasıyla gerçekleşebilir (Keleş, 2000). Tüm bunların bir arada gerçekleşebilmesi içinse mümkün olan olabildiğince katılım biçiminin açık olması ve halkın katılım hakkındaki bilgisi ile beklentileri ve teknik imkânlar, zamanlama, bu konu ile alakalı öneriyi sunan amirlerin içtenliği ve ciddiyeti unsurlarının gerekliliği söz konusudur (Öner, 2001; Akdeniz, 2007).

Teune (1995), yerel yönetimlerle alakalı yerel demokrasi ile ilgili 3 kriteri yapılarının demokratikleşmesi eğilimleri, yerel siyasal özerklik, katılımcılık ve temsil olgularını göz önünde bulundurarak belirlemiştir: Birincisi yerel seçilmiş görevliler ve güçler ayrılığıdır. İkincisi, yerel yönetimlerin halk katılımı ve yerel örgütlü çıkarların korunması için hangi konular üzerinde ne düzeyde takdir yetkisine sahip olmasını içeren yerel özerklidir. Üçüncüsü ise, yerel yönetimlerin kaynak oluşturma kapasitesidir. Söylenmelidir ki yerel demokraside, seçim sisteminin yerel toplumsal grupları, farklı çıkarları ve istekleri dengeli bir biçimde yansıtacak seçilmişlerden oluşan bir karar-alma organının varlığı yerel özerklik, doğru hizmet bölüşümü ve sınırlı vesayetin oturtulması ve bunlar için gerekli öz kaynağın oluşturulabilmesi gereklidir (Uygur, 2013).

Pickvance (1997), Doğu Avrupa ülkeleri üzerine yaptığı çalışma ile yerinden yönetim ve demokrasi arasında kurulan ilişkiye dair önce üç ölçüt vermekte ardından bu ölçütleri eleştirmektedir: İlk ölçüt, yerel siyasetçilerin seçimle belirlenmesidir; bunun eleştirisi seçilmiş yerel siyasetçilerin iktidarlarının yapısal ekonomik ve siyasi koşullar nedeniyle kısıtlanabileceğidir. İkincisi, yerel seçimlere seçmen katılımının düzeyidir; bunun eleştirisi ise, yerel seçimlerdeki katılım oranının demokrasi düzeyi üzerine yapılacak değerlendirmelerde yanıltıcı olabileceğidir. Ve üçüncüsü ise yerel karar-alma sürecine halk etkisinin kapsamıdır; bunun eleştirisi ise bunun farklı biçimlerde de yorumlanabilmesidir. Karar alma süreçlerinde yalnız güçlü gruplar etkisini

gösterebilirken, zayıf gruplara kapalı olabilir. Yapılan son bir eleştiri ise, bu modelde yerel yönetim bürokratlarının rollerinin dikkate alınmamasıdır (Uygur, 2013).

Yine Pickvance, yerinden yönetimin demokrasi üzerindeki etkilerini araştırabilmek adına, yerinden yönetim kavramını üç boyutta ele almaktadır: işlevler, merkezi kontrol ve finansman. Burada savunulan yerel yönetimin tanımsal olarak mutlaka demokratik olması gerekmediğini göstermektedir. Yani işlevlerin yerindenleşmesinin demokrasiyi artırmayacağını savunmaktadır. Merkezi kontrolün yerindenleşmesinin çoğulcu karar alma süreçlerinin oluşturulması yönünden demokrasiyi güçlendirmek bir yana, yerel seçkinlerin ve yerel yönetim bürokratlarının yerel karar alma üzerindeki etkilerini artırabileceğini ifade etmektedir. Son olarak yerinden yönetimin finansman boyutu yönünden eleştirisi mali yerindenleşmenin iki düzeyi yani “harcama” ve “harcamaların yükünü kim üstleniyor” temeline dayandırmaktadır. “Harcama” düzeyi ile alakalı olarak, mali yerinden yönetimin toplam yönetim harcamalarının sınırlandırılmasına ilişkin devreye girmesinin olası olduğunu açıklayıp, ikinci düzeyle ilgili olarak, mali yerinden yönetimin yerel yönetim finansmanının işletme vergilerine dayanmasına yol açması halinde, iş çevrelerinin siyasalar üzerinde hâkim bir role sahip olacağı fikrini desteklemektedir (Pickvance, 1997).

Bunlar bizi Pickvance’nin (1997) “her şey merkezi ve yerel yönetim sistemlerinin işleyişine göre ve demokratik görünümün ardında iktidarın seçkinler ve bürokratlar tarafından mı yürütüldüğüne, yoksa siyasi temsilciler yoluyla uygulanan kamuoyu baskısına tamamen duyarlı olup olmadığına göre belirlenmektedir” argümanına götürmektedir. Süreçlere hangi toplumsal gruplar, sınıflar katıldığı ve etki gösterdiğinin önemi burada vurgulanmaktadır (Uygur, 2013).

Öte yandan Ribot (2008)’ in “*Building Local Democracy through Natural Resource Interventions*” çalışmasında tartıştığı yerel demokrasi kavramı bir süreç olarak değerlendirilmektedir ve pratikte, demokratik adem-i merkeziyetçilik dışında her şey “demokratik adem-i merkeziyetçilik” reformları adına gerçekleşmiştir: Özelleştirme, yetkilerin dağıtılması (deconcentration), STKları, seçici sivil toplum katılımı, katılımcı süreçler, eş yönetim ve komite tabanlı proje uygulaması. Çalışmada söz konusu olan çevre politika yapıcılar ya da yerel arenadaki projeler tarafından seçilen müdahaleler, 'demokratik' yerel ortakları güçlendirmemektedir. Bu çalışmaya göre yerel demokrasi

desteklenmemektedir, çünkü genellikle etkili demokratik adem-i merkeziyetçiliğin iki temel unsurundan yoksundurlar: aşağı doğru hesap verebilirlik ve önemli takdir yetkisi. Birçok müdahale doğal kaynak kararlarına yerel katılımı artırırken, bunu sürdürülebilir olmayan yollarla veya yerel yönetim içinde yerel demokrasinin kurumsallaşmasını engelleyecek şekilde yapılabilir. Çalışmada hükümetler, bağışçılar ve büyük STKların yerel demokrasinin ortaya çıkması için yerel kurumları teşvik etmelerini destekleyecek en iyi yollar hakkında hala öğrenilecek çok şey olsa da yapılan araştırmaların doğrultusunda bir dizi önemli öneri getirdiği ifade edilmektedir. Burada önemli olan çalışma çevre politikaları kapsamında örnekler verip değerlendirme yapsa da “yerel demokrasiyi bir süreç olarak” ele alırken bu tezde de belirtilen tüm kavramlar için geçerli olan noktalara değinmesi ve buna yönelik çıkarımlarda bulunmasıdır. Buna göre yerel düzeydeki çevresel müdahaleleri gerçekleştirirken yerel demokrasiyi desteklemek için, müdahale eden ajanlar (merkezi hükümetler, bağışçılar, büyük ulusal ve uluslararası STK'lar, koruma örgütleri ve kalkınma ve çevre profesyonelleri) için aşağıdaki önlemleri alması önerilmiştir (Ribot, 2008):

- Demokrasiyi doğrudan demokratik yerel yetkililerle çalışarak seçilmesi: Yerel halkı karar alma sürecine dahil ederken, yerel olarak sistematik olarak hesap verebilecek kişiler ve yerel vatandaşlara karşı duyarlı olan seçilmiş yerel karar vericiler aracılığıyla yapın. Demokratik yerel yönetimin olmadığı yerlerde, yerel demokrasiyi kurmak ve sağlamak için merkezi hükümetle birlikte çalışın.
- Kamu güçlerini temsili kamu otoritelerinin elinde tutarak kamuya açık alanların oluşturulması: Kamu güçlerini doğrudan veya dolaylı olarak seçilen yerel makamların yetki alanına yerleştirin. Bu güçler “kamu malı” dediğimiz şeyi, yani demokrasinin alanını oluşturan halkla etkileşim alanını oluşturur. Yerel seçilmiş makamların yerel ihtiyaçlara ve isteklere cevap verebilmeleri halinde, yerel halkın onlarla vatandaş olarak katılımı teşvik edilecektir.
- İnsanları, kendilerini yöneten yetkilileri etkileme haklarından haberdar ederek ve bunu yapmak için gerekli araçları (iletişim ve rücu kanalları) sağlayarak vatandaşlık oluşturmak: Vatandaşları temsilcilerinin güçleri ve yükümlülükleri ve liderlerini sorumlu tutmak için onlara sunulan araçlar hakkında bilgilendirin.

- Geniş tabanlı ortaklar ile eşitliğin teşvik edilmesi: Fakir kuruluşlara vurgu yaparak tüm sınıfları temsil eden yerel kuruluşlarla sistematik olarak ortak olun. Oyun alanını yoksulları, kadınları ve ötekileştirilmiş grupları olumlu bir şekilde destekleyen politikalarla düzleştirin.
- Yerel temsilcilerin (doğal kaynaklarla ilgili) yetkilerini ve yükümlülüklerini bildirerek ve bu yetkileri ve hakları reddedildiğinde sahip oldukları rücu kullanmalarına yardımcı olarak kamu karar alıcıları olarak haklarını kullanmalarını sağlayın: Temsilci yerel makamlar için hat bakanlıkları, polis ve müdahaleci diğer ajanlardan kaynak talep etmek ve bunlara başvurmak için güvenli araçlar oluşturun, böylece yerel temsilciler olarak rollerini etkin bir şekilde yerine getirebilirler.
- Yerel yönetimlerin hükümet ve ticari çıkarlardan hesap verebilmeleri için örgütlenme, lobi yapma ve talepte bulunmalarına yardımcı olarak, yerel yönetimlerin, yönettikleri nüfusu destekleyen yasalar için toplu pazarlık yapmalarına yardımcı olun: Yerel yönetimlerin, çevrelerindeki kaynakları yönetmek ve yasada tanınan hakların uygulamada devredilmesini sağlamak için ihtiyaç duydukları haklar. Kırsal ihtiyaçların ve ulusal yasama isteklerinin temsilini kolaylaştırmak.

Aşağıda incelenecek olan “Katılım/Katılımcılık” kavramı içinde yer alan vatandaş / vatandaşlık ve toplum kavramını da belli yönlerden ele almak ve değerlendirmek bu noktada doğru olacaktır.

Yerel demokrasinin gelişmesiyle ilgili bir ileriki problem de toplumun yapısının çok çığ bir şekilde anlaşılmasıdır. Ara sıra, hem yerel hem merkezi yönetim “toplumdan” herhangi bir toplum sanki bir homojen varlıkmiş gibi bahsetmektedir. Uygulamada, sadece daimi toplum(lar) vardır. Bu toplumlar örtüşür ve hem rekabet eden hem de yaklaşan ilgilere sahiptir. Ayrıca, toplumlar içerisinde toplumlar vardır. Bu nettir, örneğin Asyalı erkekler Asyalı kadınların ilgilerini temsil edemez. Toplumların çokluluğu aynı zamanda kimliklerin genişlemesinden de kaynaklanmaktadır. Barnes (1997) göstermektedir ki bir elde yeni “kimliklerin topluluğu” oluşturulmaktadır. Bu da yerellik tarafından tanımlanan bir toplumun bir üyesi olarak özdeşleşmeden daha büyük önem arz edebilir. Diğer bir yandan da, bu tür kimliğin toplumları, herhangi bir belli

yerelliğin popülasyonu içerisine dâhil olabilecek kimliğin çeşitliliğine katkı sağlamaktadır.

Kymlica ve Norman (1994) bunu Iris Marion Young (1989)’un kavramsallaştırdığı gibi “ayrıştırılmış vatandaşlık” olarak görebilmektedir. Onlar bu bakış açısı üzerinde belli grupların üyelerinin, sadece birey olarak değil aynı zamanda grup aracılığıyla da politik topluma dâhil olabileceğini ve onların haklarının da kısmen grup üyelerine bağlı olabileceğini söylemektedir.

Birçok insan grup ayrıştırılmış vatandaşlığı terim olarak bir çelişki olarak kabul etmektedir. Ortodoks bakış açısında, vatandaşlık-tanım olarak- kanun altında eşit haklarla bireye davranma meselesidir. Bu demokratik vatandaşlığı, insanların politik statüsünü dini etnik ya da sınıf üyeliği ile belirleyen feodal ve diğer modern öncesi görüşlerden ayıran şeydir. Yani; “grup üyeliğinden kaynaklanan haklar ve kazanımlar temeli üzerinde toplumun örgütlenmesi toplum temelli vatandaşlık kavramına kesinlikle karşıdır” (Porter, 1987).

Ayrıştırılmış vatandaşlık fikri bu nedenle vatandaşlık teorisi içerisinde radikal bir gelişmedir. Yerel vatandaşlık fikirlerini yeniden şekillendirmek için son komünitaryen girişimler bireyler ve onların yerel toplumları arasındaki bir ilişki olarak vatandaşlığın yeniden şekillendirilmesi aracılığıyla devletin bölünmesi problemiyle ilgilenmektedir. Ancak, toplumların çokluğunun kabul edilmesini takip eden şey bizim kurumlar üzerindeki odağımızdan ayrıldığımız zamanda bile olduğu için, ait olma, gurur, sorumluluk ve benzerini bağlayabileceğimiz birleştirici bir varlığı görmek zordur. Ellison (1997) vatandaşlığın değişen doğası üzerinde bir çalışmasında bunu şu şekilde öne çıkarmaktadır:

“Vatandaşlık” artık stabil politik bir toplum içerisine katılma ya da dahil olmanın evrenselci bir duygusunu taşımamaktadır; ne de farklılıkların oldukça farklı bir grubu etrafında organize olmuş iddiaları geliştirme olasılığını öne sürmektedir. Ne de; bu terim hiçbir şekilde merkezden uzaklaşmış sosyal meseleler üzerinde sosyal olarak oluşturulmuş kimlik pozisyonlarının yaşamına kolay bir şekilde uydurulabilmektedir. Bunun yerine, sosyal katılım, - bu tür varlıkları engellemek için sürekli olarak tehdit eden sosyal değişimlere karşı bir savunma olarak varsayılan “Toplumları”nı bir dizini boyunca yeni birlikler kurma ihtiyacının sosyal ve politik uygulamasının kemiği olan sosyal katılım vatandaşlığı için sonsuz bir istekle kalakalınmıştır.

Bir birey, coğrafi bir toplumun inanç toplumunun ya da ilgi toplumunun bir üyesi olabilir. Bunlardan herhangi biri, belli meseleler üzerinde, birbiriyle çelişiyor olabilir. Bu mesele kentsel toplumlar için özellikle güçlü uygulamalara sahip olabilir, çünkü örneğin çok küçük coğrafi bir bölge içerisinde etnik, dini, politik toplumların büyük bir ranjı olabilir. Bu; bu şehir içerisinde kimlik oluşumu için daha büyük bir potansiyel var iken, yerel seviyede ortaya çıkabilecek ilginin çatışmaları için sürekli daha bir eğilim olduğu anlamına gelir. Kırsal ve küçük kasaba toplumlarının dokusunda gelişen konseptleri oldukça ayrılmış kentsel çevrelere uygulamaya teşebbüs etmede gerçek bir problem vardır.

Gerçekte; yerel demokrasi tartışmasının bütünü topluma nasıl getirilir üzerinde odaklanmıştır. Bu gerçeklik şudur ki sadece toplum(lar) vardır ve politika yapanlar için mesele de onların seslerini demokratik sisteme nasıl getirecekleri meselesidir.

1.2. Katılım, Yerel Katılım ve Katılımcı Demokrasi

Demokrasi kavramı günümüze kadar birçok kavram ile birlikte tanımlanmaya çalışılırken farklı yönetim sistemleri ile karşılaşmıştır. Sayısının çok olması ise kavramın özünden uzaklaşmasına neden olmuştur. Hangi biçimde tanımlanırsa tanımlansın temel hali ile siyasal rejim ya da örgüt yönetimi için de olsa paydaşların fiilen ve sözlü biçimde katılımının gerekliliğini içermektedir. Böylece demokrasiye katılım ile iktidarın ya da karar alma yetkisinin eşit dağılımını mümkün kılan bir yaklaşım ortaya çıkmış olacaktır (Yaman, 2017).

Demokrasi ve özellikle katılımcı demokrasi kavramını açıklayabilmek için katılım kavramından da bahsetmek gerekirse: katılım, demokratik yönetimler için ortak gaye olsa da, hemfikir olunan kesin bir tanımı da mevcut değildir (Sezer, 1983-1984). Bu nedenle lehinde ve aleyhinde çok şey söylenen mühim ancak tartışmalı bir kavram olmuştur (Bulut, 2000). Katılmalı yönetim ideolojisini uygulamaya dönüştürdüğünden “somut”, kendi içinde farklı biçimlerde oluşturduğundan “soyut” bir özellik taşıyan yönetime katılma, dünya katılma pratiğini inceleyen yazarlarca birlikte belirleme (*codetermination*), ortak yönetim (*cogestion*), çoklu yönetim (*democratic-participative management*) gibi farklı isimlerle ifade edilmekte ve kimin neye, nasıl, nerede ve ne zaman gibi pek çok soruya verilecek yanıtı göre farklı boyutlarda ve şekilde uygulamaya geçirilmektedir (Fişek, 1977; Çukurçayır, 2000a; Görün, 2006).

Katılımın siyasal ve yönetsel boyutu şeklinde iki yönü bulunmaktadır. Siyasal boyutu yönüyle katılım; kişilerin veya onların oluşturduğu birimlerin, örgütlerin kendilerini yöneten kadroların seçim ve eylemlerini belirlemek ve etkilemek için giriştikleri çabalar olarak ifade edilir. Siyasal katılma biçim ve düzeyleri siyasal sistemin yapısına, hukuk çevresine, kurumlarına, siyasal kültürüne ve sosyo-ekonomik yapısına göre farklılıklar gösterir. Yönetsel boyut açısından ise, siyasal ve yönetsel kadroların belirlenmesinden çok, onların almış olduğu kararlara yapmış oldukları işlemlere halkın ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı olarak tanımlanmıştır (Buran; 1995; Görün, 2006).

Katılımı artırmak maksadı ile yeni katılım örgütlenmeleri inşa edilmesinin katılımcı demokrasiyi oluşturmayacağı, katılımcı demokrasi ve katılımı pekiştiren inanç, tutum, davranış ve ilkelerin kendiliğinden ortaya çıkarmadığı, yeni katılım anlayışının güçlendirme veya bilinçlendirme gibi usülleri de, bu tür değerlerin tüm toplum tabakalarına süratle ve kolay yayılmasını gerçekleştiremediği düşünülmektedir. Kısır döngü şeklinde, toplumsal eşitsizlik ve bilinçte değişim oluşturulamadığından demokratik katılım artırılmamakta, demokratik katılım miktarı artmayınca da toplumsal bilinç ve eşitsizlikte bir değişim gerçekleştirilememektedir (Akdoğan, 2004; Akdeniz, 2007).

Katılımı belli başlı yönleri ile ifade etmek gerekirse;

- Kamu siyasalarının belirlenmesi, uygulanması ve denetlenmesi aşamalarında bulunma ya da iktidarı kullananların kararlarına etki etme amacındaki bütün eylem ve işlemler (Çitçi, 1996);
- Siyasal ve toplumsal örgütlerin etkileşimi (Çukurçayır, 1997);
- Kaynak ve zamanın karar almada verimli kullanılması, amaçlara ulaşmak için çeşitli faaliyetlere girişmek ve paylaşılan amaçlar doğrultusunda müşterilerin ve ortakların yürüttüğü faaliyetlerin tümü olarak tanımlanabilir (Öner, 2005).

Katılımcılık, vatandaşların siyasi karar mekanizmasına ve yönetim sürecine temsil yolu ile ya da doğrudan dâhil olmaları anlamına gelmektedir. Katılımcılık kavramı, günümüzde vatandaş hakları, demokratik yönetişim, yolsuzlukla mücadele ve yoksulluğun azaltılması ile birlikte kullanılmaktadır. Katılım kavramı pozitif ya da negatif olarak kullanılabilir. Pozitif katılım kapsamına oy kullanmak, negatif katılım kapsamına grev gibi faaliyetler örnek verilebilir (Kösekahya, 2003).

Yönetişim kapsamındaki katılımın özellikleri bilgi aktarma (devletin bilgisini vatandaşın hizmetine sunması), danışma (devletin kontrolünde süreci kontrol ederken vatandaşın bilgisine başvurusu, görüşünü alması) ve aktif katılım (vatandaşın aktif olarak politika oluşturma sürecine katılması) olarak sıralanabilir. Katılımcılığın gerçekleşmesi için devlet şeffaf ve açık, karşılıklı bilgi akımı sürekli ve tutarlı olmalı, vatandaşın katılım mekanizmaları konusunda bilgi edinebileceği etkin yolların varlığı söz konusu olmalıdır (Kösekahya, 2003).

Katılım olgusu, halkın yönetim ve karar alma sürecine katılımıyla sınırlı değildir. Demokratik mekanizmaların geliştirilmesi, halkın denetim işlevinde de rol oynamasını gerektirir. Bu bağlamda, yerel yönetimde, bir yandan halkın yerel yönetimi etkin olarak denetlemesine olanak sağlayan mekanizmalar yaratılırken, bir yandan da yerel yöneticilerin halka hesap vermesini dikkate alan mekanizmaların geliştirilmesi, birçok merkezi ve yerel yönetimin gündemine girmiş bulunmaktadır (Demir, 2008).

Demokrasilerde yerel katılımın en önemli niteliği, bireyleri yerel yönetimlerde söz sahibi yapabilmektir. Ve genellikle ilgili kararları halka sunabilmektir. Halk, daha küçük yönetim yapısında olduğu için yerel katılıma merkezi yönetimlerden daha kolay ulaşmaktadır. Yerel yönetimlerde temsilciler ve seçmenler arasında ulusal düzeye oranla daha doğrudan ve yakın ilişki olması katılım etkinliğini artırır. Alınacak kararlarda yerel halkın da görüşlerine başvurulması, katılımın sağlanması, çoğunluk ve eşitlik ilkelerinin hayata geçirilmesi ve etkili bir halk denetiminin gerçekleşmesini sağlar. Yerel yönetimlerde halk katılımı ile halk kendisini yönetmenin yanında kamu idaresi ile ilişkilendirilir, işbirliğine girer ve ulusal düzeyde başarılı, etkili bir demokrasinin oluşmasına katkı sağlar (Bulut, 2013).

İdeal katılımı yönetim halkı hesaba katmalı, onu duymalı eleştirilerini dikkate almalı, demokrasi olgularını kendine öncü kabul etmelidir. Demokrasi ölçütleri ile katılım; Karar vericilerin veya yöneticilerin hemşehrilerinin önceliklerini anlamak ve kararlarını bunlara göre almak, kaynakların verimli ve etkin kullanılmasını yönetmek ve bu harcamaların halk tarafından izlenebilmesini sağlamak. Seçim, temsil ve katılma her zaman demokrasinin göstergesi olmuştur. Yerel yönetimlerde demokrasinin geliştirilmesi, yalnızca seçilmiş görevlilerin etkinlikleri artırılarak ve çalışma alanları geliştirilerek sağlanamaz. Seçilmiş görevlilerin varlığı, elbette ki demokrasinin kaçınılmaz gereğidir. Ancak bu tek başına yeterli değildir. Seçilmiş görevlileri seçen

halk, katılımın bu bir anlık eyleminin ötesinde, seçim dönemleri arasında da, yönetime sürekli olarak katılmalıdır (Pustu, 2005).

Bütün bunlarla birlikte, yerel yönetimler demokrasinin en iyi uygulama alanı olarak da kabul görmektedir. Bunun temel nedeni, yönetimlerin fiziki anlamda halka yakınlığı ve halk denetiminin kolaylığıdır. Bu yakınlık ve denetleme imkânı, aynı zamanda halkın yönetime katkı ve yardımını kolaylaştıran bir durumdur. Aynı zamanda vatandaşlar demokratik prensiplerin alışkanlığı daha çok yerel yönetimlerde kazanırlar. Yardımlaşma, dayanışma ve ortaklaşma gibi kavramların kolaylıkla zemin bulduğu platformlar yerel yönetimlerdir. Bu yapılar bütüncül olmalı her düzeyde demokratikleşme çabalarını göstermelidir. Bu da tümüyle siyasetin ve kamunun demokratikleşmesiyle olur (Pustu, 2005).

Kentsel mekânda katılım açısından kent yönetimine katılım parçasını aldığımızda yöneten ve yönetilen ayrımının farklı biçimlerde ve farklı düzeylerde devam ettiğini görürüz. Bu bağlamda kentsel katılım, kentsel mekanda var olan diğer katılım biçimlerine de bir şekilde dahil olmayı beraberinde getirmektedir. Katılım belirli bir anda toplanıp ortaya atılan çözüm biçimine evet ya da hayır demek anlamına gelmemektedir. Katılım kenti, yaşamı ilgilendiren her konuda her somut kararda öncelikle bilgi, sonra da pay ve karar sahibi olmaktır (Pınarcıoğlu ve Şiriner, 2011).

İşte bu noktada da yerel siyasete katılım türleri olarak, kent konseyleri başta olmak üzere, halk oylaması, halk toplantıları, geri çağırma, yurttaş kurulları, iletişim demokrasisi (internet), kamuoyu yoklaması, yuvarlak masa toplantıları, gelecek atölyeleri, belediye meclisi toplantılarına katılma, danışma kurulları, telefon, dilekçe, çeşitli forumlar, sivil toplum kuruluşları, planlama çemberleri, YG21'in amacını gerçekleştirmede kullanılacak katılım yolları olarak sayılabilir (Demir, 2008).

Katılımcı demokrasi, temsili demokratik sistemi için ihtiyaç duyulan bütün şartları dikkate alan ve temsil sisteminin çalışmasına yardımcı olan mekanizmaları kabul eden bir yaklaşım içinde doğrudan demokrasi isteğini mümkün olan en üst düzeyde ifade etme, var olan demokratik yapıları daha katılımcı bir sisteme mümkün olduğunca yaklaştırma uğraşıdır (Yaman, 2017).

Katılımcı demokrasi düşünsel temellerini klasik demokrasiye (antik site yönetimlerine) dayandırmakta ve klasik demokrasinin çok önemsedığı halk egemenliği, katılımcı yurttaşlık, ortak fayda, uzlaşma gibi bir takım değerlerine günümüz şartlarına

göre tekrar anlam kazandırmaya çabalanmaktadır. Bu anlamda katılımcı demokrasi ideal demokrasiyi talep eden bir siyasal yapıyı öngörür. Buna göre, halkın devamlı olarak kendini ilgilendiren politikalarda söz sahibi olabilmesi ve çeşitli yollardan siyasete en geniş biçimde katılabilmesi gerçekleştirilmelidir (Yaman, 2017).

Halkı meydana getiren bütün ögelerin irade sahibi olarak kendilerini ifade edebilmelerini, karşı olduğu görüşleri eleştirebilmesine, kendi görüşlerini ise savunabilmesini hedefleyen katılımcı demokrasi özgürlükçü ve eşitlikçi bir ortamda mümkün olabilir. Bunun için katılımcı bir demokraside halkın karar verici olabilmesi amacı ile gerekli mekanizmaların yapılandırılması gerekmektedir. Bir diğer deyişle, günümüzde demokratik siyasal sistemlerin bir meşruluk sorunuyla yüzleşmemek ya da otoritelerini halkın onayına ve kabulüne alabilmeleri ancak siyasal katılımı maksimum derecede ilgilendirmeleri ya da katılım alanını ve yoğunluğunu genişletmeleri ve bu katılımı yasal güvence altına alınmasını sağlamaları gerekmektedir (Almond ve Verba, 1980; Yaman, 2017).

Bu esnada temkinli olunması gereken bazı koşullar da söz konusu olabilir. Hiyerarşi demokrasi oluşturulması ihtimali bunlardan biridir. Bir bütün olarak “Hiyerarşik Demokrasi” alanı, hayatı temelde birbirinden çok farklı kavrayan gönüllü hiyerarşi ile zora dayalı hiyerarşi modellerinin, açık veya örtülü kapıştığı bir mücadele alanıdır. Hiyerarşinin özündeki bu farklılaşma, biçimlendirdiği devlet ve yönetim şekillerini de çok farklı durumlara yönlendirmiş ve yönlendirmektedir. Zorba hiyerarşiye karşı toplu olarak, köklü bir mücadele bilinci meydana getirmeden ve “yeni” hiyerarşik modeller oluşturarak devam ettirilen her mücadele, ne özgürlük ne de adalet yolunu halklara açabilir (Dinçoğul, 2013). Hiyerarşik demokrasi sadece otomatik örgütsel ağlar üzerinde değil aynı zamanda yerel görüşme aracılığıyla da yerleştirilmemelidir. Bunun sonucu da farklı hissedarların gücüne bağlı olacaktır. Vatandaşlık sosyal değişimin farklılaşan görüşmesiyle ilgili olan değiştirilmiş sosyal bir form alır. Çünkü sosyal ve politik aktörler, gittikçe artan bir şekilde parçalanmış kamu alanı içerisinde olası kurguların bir dizini boyunca yeni kimlikler ve birlikler yaratmaya çalışırlar (Ellison, 1997).

Bunun içerisinde hangi toplum(lar)ın ilgilerinin ne oranda karşılanacağı onların toplumsal aktivite içerisinde ne kadar hareketli olacağı oranına bağlıdır. İnsanlar kendi toplumlarına ne kadar aktif katılırsa ve geniş çapta toplumla etkileşim halinde olursa,

sonuçların genel iyiyi yansıması da o kadar muhtemeldir. Bu topluluğun ve toplumun kendisine pozitif katkıya doğru karar vermede katılımın ötesine geçen vatandaşlık kavramını vurgulamaktadır. Barnes bunun aile ve arkadaşlık arenasına doğru genişletilebileceğini vurgulamaktadır: İnsanların zorlukları öğrendiği rollerin dizini aileler arasında arkadaşları ve komşuları desteklerken oynanabilir. Bu da “özel” rollerin vatandaşlığa doğru bir rota sunmak için düşünülebileceği bir yolun diğer bir örneğini sağlamaktadır (Barnes, 1997). Bu nedenle toplumlar üzerinde karar verme vurgusundan toplumlarda aksiyona doğru bir geçişe ihtiyaç duyulacaktır.

Zamanla oluşan bu arayışlara en önemli karşılık, katılımcı demokrasi düşüncesinde yatmaktadır. Katılımcı demokrasi, 1960-1970 yılları arasında tekrar gündeme gelmiş ancak, temeli 18. yüzyıla kadar inmekte olan bir yaklaşımdır. İlk defa üniversite öğrencilerinin, üniversite işlerine katılım talepleriyle ortaya çıkmıştır (Cunningham, 2002; Öner, 2005). Öte yandan katılımcı demokrasinin görülmesi, temsili demokrasideki eksiklikten ve demokratik gereksinimlere yanıt verememe halinden ortaya çıkmış olabilir (Kocaoğlu, 2014).

Katılımcı demokrasi, hemşehrilerin iradesinin meydana gelişine ve kendilerini etkileyen tüm kararların alınmasına, etkin olarak, farklı biçimlerde katılmaları (Scmidt, 2002; Franklin ve Ebdon, 2007) ve bu katılımın halkın tamamında oldukça yüksek bir yerinden yönetim ile gerçekleşmesidir (Sarıbay, 1998). Bununla beraber katılımcı demokraside, bir şeye “taraf olma” ya da bir şeyin “tarafı, ortağı haline getirilme” yoktur. Katılımcı demokraside esas olan, kendiliğinden harekete geçme, kendine egemen olma, kendini algılama ve kendini yetiştirmedir (Sartori, 1993; Kocaoğlu, 2014). Katılımcı demokrasinin oluşabilmesi için (Yılmaz, 1995):

- Halk düzeyinde demokratik değerler ve demokratik siyasal kültürün gerçekleştirilip pekiştirilmesi,
- Her çeşit demokratik kitle yapılanmasının kurulabilmesi, örgütlere üyelikte sınırlamalar söz konusu ise, kaldırılması ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi,
- Demokrasiye yönelik devamlı tehdit olabilecek (teorik devlet düzeni, aşırı milliyetçilik, terörizm vb.) yıkıcı çabaların önüne geçilmesi; çağdaş, hassas, insancıl, dinamik ve çoğulcu bir toplum yaratılması,

- Hukuk devleti ilkesini uygulamada güçlendirilmesi gibi şartların meydana getirilebilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu niteliklerinden de fark edilebileceği gibi katılımcı demokrasinin ihtiyacı olan, hemşehrilerin algısında bir değişimin olması; kendilerini aktif olarak görmeleri, bu maksatla kapasitelerini yükseltmeye çabalamaları ve daha iyi hale getirmeleridir (Held, 1997). Bu şekilde artık, yalnız oy vermeye dayalı, temsilcilerin hâkim olduğu bir istencin değil; halkın doğrudan, farklı biçimlerde ve araçlarla gösterdiği bir iradenin de oluşması söz konusu olmaya başlamıştır. Bu vaziyet, özellikle yerel yönetim birimlerinde, katılımcı demokrasiye geçiş için mühim birtakım göstergelerin varlığını ifade etmektedir (Kocaoğlu, 2014).

Yerel düzeydeki katılım için üç koşul öne sürülmektedir. Bunlar (Akdeniz, 2007);

- Kentte yaşayanların katılma istek ve güdüsüne sahip olması,
- Katılım için çağrıda bulunanların, katılıma inanmış ve ondan yarar bekleyen kimseler olması,
- Katılımdan beklenen yarar ile ilgili toplumsal kümenin uygun büyüklükte olması biçiminde sıralanmaktadır.

Yerelde katılımın gerçekleştirilebilmesi adına şeffaflık ve demokratiklik olguları yönetimde prensip olarak kabullenmiş ve uygulama aşamasında olmalıdır. Denetimin sağlanmasına da imkan veren saydamlığın iki açısından bahsedilebilmektedir (DPT, 2001): İlki, yönetilenlerin yönetimin belge ve bilgilere ulaşabilme hakkı; İkincisi, halkın kamu politikalarının oluşum sürecine dinleyici ya da karar alıcı olarak katılması (Akdeniz, 2007).

Buna göre yerel yönetimler, bu demokratik sistemde hemşehrilere en yakın olan birim olarak görevlerini gerçekleştirmektedirler. Yerel yönetimler hizmette yerellik (subsidiarite) ilkesinin nedeniyle de siyasal ve yönetsel katılmanın hayata geçirilmesi için en uygun kademeler şeklinde belirtilmektedir (Çitçi,1996). Bu açıdan yerel yönetimler, bireylerin özgürleşmesine imkân veren, onların yönetime katılma haklarına fiilen ve gerçek manada sahip oldukları düzeylerdir (Kocaoğlu, 2014).

Son olarak, yerelde vatandaşların isteklerinin karar süreçlerine doğrudan katılması, yönetsel faaliyetleri etkilemesi de katılımcı demokrasinin yerel yönetimler yönünden taşıdığı anlamın temel taşlarındandır. Bunun öne çıkan sebebi, yerel yönetimlerin, vatandaşlara en yakın ve böylece yönetsel katılımın oluşması için en uygun yönetsel birimler oluşudur. Öte yandan bunların, karar organlarının, yerel halk tercihleri ile oluşması ve bu organların yönetsel yapı ve işleyişinin, yerel halk yönünden yönetsel anlamda katılmayı olanaklı kılan bir yapıya sahip oluşu, yerel yönetimlerin katılımcı demokrasi yönünden taşıdığı önemi ifade etmektedir (Kocaoğlu, 2014).

Yerel yönetimler, katılımcı demokrasi için bu olanaklı yapısı nedeni ile önemli iken katılımcı demokrasiyi diğer demokrasi biçimlerinden ayıran, yaklaşımın herkesin siyasal sürece devamlı ve mümkün olan her şekilde katılmasını öngörmesidir. Bu yönden temsili demokrasinin farklı isteklere yeterince cevap verememesi, oy verme dışında mekanizmanın halkın katılımına imkân vermemesi, seçimlerde oy kullanım miktarının düşmesi, bunun yanında küreselleşme ve yerelleşme tartışmaları çerçevesinde ulus devletlerin özerkliğinin azaldığı, hatta meşruiyetinin sorgulandığı yani bir krizde olduğu öte yandan; halkın farklı biçimlerde siyasete katılabilmesine imkân tanıyan katılımcı demokrasi ve pratiklerinin ön plana çıktığı ve geliştiği iddia edilmektedir (Çitçi; 1998). Liberal temsili demokrasiye seçenek olarak somut mekanizmalar öngören katılımcı demokrasi, yerel demokrasiyi merkez edinmesi açısından önemlidir (Uygur, 2013).

Düşünülen farklı katılımcı demokrasi biçimlerinden söz etmek gerekirse; Pateman, 1970 yılında gerçekleştirdiği çalışmasında ileri sürdüğü “katılımcı demokrasi modeli”, ampirik ve normatif teori arasındaki zıtlığın üstesinden gelmeye yönelik bir kavramsallaştırma şeklindedir (Pateman, 1999). Yazar, analizinin başında klasik demokrasi teorilerinin ve onlara dayanarak geliştirilen güncel teorilerini değerlendirmektedir. Çalışmaya göre tek bir klasik demokrasi biçimi değil, iki klasik demokrasi biçimi mevcuttur. Birincisi, Bentham ve James Mill’in kavramsallaştırması üzerine kurulu demokrasiyi temsili yönetim ile ilişkilendiren model, ikincisi ise Rousseau, J.S. Mill ve Cole’un fikirleri üzerine geliştirilen “katılımcı teori”dir. Buna göre katılımın en önemli işlevi “eğitici” işlevidir. Toplumdaki bütün siyasal sistemlerin demokratikleşmesi adına buna ihtiyaç vardır. Özellikle J.S. Mill’in yerel düzeyde katılımın eğitici oluşu hakkında gerçekleştirdiği tartışmayı dayanak edinmektedir.

Pateman, katılımın en alt düzeydeki siyasal sistemlerden itibaren oluşturulması gerektiğini ve bu eğitim işlevinin toplumdaki bütün alanlara yayılmasının altını çizerek ileri sürmüştür. Toplumun demokratikleşmesinin sağlanabilmesi adına modern iş dünyası ile sanayi işletmeleri de birer siyasal sistem olarak ifade edilmiş ve işçilerin çalışma yerlerindeki karar-alma süreçlerine katılımları önemsenmiştir. Diğer taraftan aile, üniversiteler ile yerel yönetimler vb. alanların da demokratikleşmesine ihtiyaç vardır, bu sayede katılım eğitici görevini yerine getirerek toplumun her alanına ulaşmış olur (Pateman, 1999; Uygur, 2013).

İleri demokratik siyasal sistemler ve siyasal iktidarlar, karar vermeden ve işlem gerçekleştirmeden, halkın veya halkı temsil eden örgütlerin görüşüne başvurma, ihtiyaç halinde onları kararların müşteregi haline getirme yönelimindedir (Buran, 1995). Yereldeki katılımı bir amaç değil başka amaçlar için bir araç şeklinde görenler çoğunluktadır. Bahsi geçen amaçlar, yerel hizmetlerin daha etkin, hızlı ve ucuz gerçekleştirilmesi, ayrıca vatandaşın demokrasi eğitimini alması, siyasi kültür seviyesinin artırılması ve yerel demokrasinin güçlendirilmesi vb.ni içermektedir (Keleş, 1993). Diğer taraftan, yerel yönetimlerde toplumun katılımının gerçekleştirilmesi için olan istek ve çalışmaların, devletin güç ve yetkilerinin yerel yönetimlere yönlendirilmesini meşrulaştırma yöntemi olarak kullanıldığı da savunulmaktadır (Akdoğan, 2004; Akdeniz, 2007).

Gould (1995)'un önerdiği katılımcı demokrasi modelinde ise ancak her yurttaşın eşit “pozitif özgürlük” sahibi olması ile toplumsal ve siyasal hayatta demokrasinin önceliğinin sağlanabileceğini ifade etmiştir. Ona göre demokratik katılıma, yönetimin ötesinde toplumsal, ekonomik ve kültürel kurumlarda da ihtiyaç duyulmaktadır. Negatif özgürlüğe dayanan liberal temsili demokrasi teorilerinin, bireylere kendi tercihleri doğrultusunda faaliyete geçebilmeleri imkânını verecek yeterli imkânı sağlamadığını savunmaktadır. Gould'a göre katılım, “ilgili olan bireylerin karar-alma süreçlerine doğrudan dahil olmaları” anlamına gelmektedir. Bu ise, temsilciler vasıtasıyla değil doğrudan doğruya yurttaşlarca yapılmalıdır (Gould; 1995). Yazar, böyle bir katılımın gerçekleştirilebilmesi ve halkın toplulukla alakalı sorunların üstesinden gelmede daha etkin adımlar atılabilmesi amacı ile “yerel konulara dair karar alma iktidarı olan yerel siyasi kurumlar” vurgusu yapılmaktadır (Gould, 1995; Uygur, 2013).

Katılımcı demokrasi içinde ele alınabilecek son çalışma ise Barber'ın "güçlü demokrasi" ifadesidir. Ona göre temsil ilkesinden gelen demokrasi modelleri eşitliği ve özgürlüğü gerçekleştirememektedir ve bu sebeple temsili demokrasi modellerinin "zayıf" modeller olduğunu ifade etmekte ve katılımcılık temelli "güçlü demokrasi" modelini öne sürmektedir. Yazar, demokratik yönetim düzenine yönelik beş ideal-tip sıralamaktadır. Üçü, temsili demokrasi biçiminin çerçevesinde gelişen ideal-tiplerdir: otoriter, hukuksal ve çoğulcu. İki ise "doğrudan demokrasi" biçimi çerçevesindedir: "Birleştirici" demokrasi ve kendi önerdiği "güçlü demokrasi" Barber'ın "zayıf demokrasiler" olarak ifade ettiği demokratik yönetim düzenleri birer "bağımsız ilkeyi" esas alır. Bu "bağımsız ilke" bahsi geçen demokratik yönetim düzeninin esası olan temel ilkedir. Otoriter sistemlerde bu "asiller sınıfı", hukuksal sistemlerde "doğal hakkı" ve "hukukun üstünlüğü", çoğulcu sistemlerde "görünmez el", "doğal eşitlik" ve "piyasa kurallarıdır". Doğrudan demokrasi modelinin içinde bulunan birleştirici rejimde ise bu ilke "topluluk" ve "genel iradedir" (Barber, 1984). Ancak, yazarın öne sürdüğü "güçlü demokrasi" herhangi bir "bağımsız ilke"den gelmemektedir. "Güçlü demokrasi", kamusal alana ilgili olan bireylerin zorla değil, "karşılıklı görev" ve "sivil katılım" sorumluluğunu içselleştirmiş oldukları için eylemde bulunmalarını gerektirmektedir (Barber, 1984). Barber'ın "güçlü demokrasisini" "birleştirici" doğrudan demokrasiden ayıran en önemli nokta, "güçlü demokraside" ana siyasal yöntemin "katılım" olmasıdır. "Birleştirici demokrasi"de ise Barber'ın bunun temelinde bulunan "bağımsız ilkeye" uygun olarak (topluluk ve genel irade) "konsensüs" olduğunu ifade etmektedir (Barber, 1984; Uygur, 2013).

"Güçlü demokrasinin" hedeflediği aktif yurttaşların doğrudan öz-yönetiminin sağlanabilmesi amacıyla yurttaşların devamlı birbirleriyle iletişimde olabilecekleri, siyasi konularda konuşabilecekleri bir siyasal çevrenin, yerel ve ulusal düzeylerde oluşturulması gerekmektedir. Barber, "güçlü demokrasi" modelinin normatif bir teori olarak sınırlanmaması, uygulamada olabilmesi için kurumsal bir çerçevenin meydana getirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu kurumların öncelikle gerçekçi ve işleyebilir olabilmesi için gerçek siyasal deneyimler sonucunda meydana gelmelidir. Barber "güçlü demokrasinin" kurumsallaştırılması için yurttaşların siyasal konularda konuşmalarına ve tartışmalarına olanak veren ve temsili demokrasi içerisinde işleyebilecek bazı mekanizmalar öngörmektedir. Bunlardan "yerel demokrasi" ile bağlantılı olan biri "mahalle meclisleridir" (neighborhood assemblies). Ayrıca referandum, yurttaşlar

tarafından yaygın biçimde telekomünikasyon teknolojilerinin kullanılabilmesi, elektronik oylamalar, okullarda ve işyerlerinde katılımcı uygulamaların devlet tarafından desteklenmesi gibi yöntemler de sayılabilir (Barber, 1984; Uygur, 2013).

Katılımcı demokrasi misali liberal demokrasinin de karşılaştığı meşruiyet krizine karşı normatif bir cevap olması (Coşkun, 2007) ve hedeflediği katılımcı mekanizmalardan ötürü “müzakereci demokrasi” de başka bir demokrasi türü olarak karşımıza çıkmaktadır. “Müzakereci demokrasi” (deliberative democracy) teorisinin genel çerçevesi Jürgen Habermas tarafından “Three Normative Models of Democracy” başlıklı çalışmasında ifade edilmiştir. Müzakereci demokraside, demokrasinin merkezinde “kamusal alan” bulunmaktadır. Habermas, “kamusal alan” ile “toplumsal hayatımız içinde, kamuoyuna benzer bir şeyin meydana getirilebildiği bir alandan” söz etmektedir (Habermas, 2004). Buna göre, kamu yararı ile ilgili konuşmaya toplanmış vatandaşların herhangi bir sınırlamayla karşı karşıya kalmadan tartışabildikleri, bir araya gelip örgütlenebildikleri bir “kamusal alan” hedeflenmekte ve garanti altına alınmaktadır. Sivil toplum, ekonomik ve devlet alanlarına karşı özerk olan bu kamusal alanın merkezinde yer almaktadır (Habermas, 1995). Habermas’ın gösterdiği yolda, müzakereci demokrasi teorisyenlerince inşa edilen “kamusal alanın” devlet ve sivil toplum arasında aracılık işlevindedir. Bu alan, sivil toplum örgütleri, çıkar grupları, medya ve “enformel kamuoyu oluşturma alanlarından” meydana gelmektedir (Habermas, 1995; Uygur, 2013).

Müzakereci demokraside, vatandaşlar arasında kamusal alanda tartışmalar yani “müzakere”ler gerçekleşmektedir. Ortak çıkarlar için kararlara, eşit ve özgür bireyler arasında akılcı ve hakça geçen bu kolektif müzakere süreci nihayetinde varılmaktadır. “Three Normative Models of Democracy” ile Habermas “refah devleti kapitalizmine” dair üç normatif demokrasi yaklaşımı ifade etmektedir: liberal, cumhuriyetçi ve müzakereci yaklaşım. Müzakereci yaklaşımın, liberal ve cumhuriyetçi teorilerden öğeler taşıdığını ve bu iki teorinin dayandığı ana ilkeleri (liberalizmin genel ve eşit oy hakkı aracılığıyla oluşturulan temsile dayalı parlamentarizmi ve rekabet eden çıkarlar sonucunda varılan uzlaşma biçiminde gerçekleşen demokratik süreci ile cumhuriyetçi görüşün toplulukçuluk temelinde kolektif bir şekilde hareket eden yurttaşlar arasında oluşan konsensüse dayalı demokratik kültürü) “müzakere ve karar-alma için ideal prosedür” kavramı ile bütünleştirdiğini iddia etmektedir (Habermas, 1995). Habermas

demokratik sürece ilişkin üç tabakadan oluşan bir yapı belirtmektedir. Çoğulcu bir sivil toplum tabanı, sözlü iletişimden güç alan gayri resmi kamuoyu oluşturan kamusal alan ikinci tabaka ve son olarak resmi karar-alma kurumları. Habermas’a göre, öngördüğü bu demokratik prosedür kendi kendini yönetemez, fakat karar vericileri belirli istikamette kararlar alması için yönlendirebilir (Habermas, 1995). Buna göre, akılcı kamu siyasalarının ortaya konabilmesi için ilgili siyasa alanlarının uzmanları ile vatandaşları bir araya getirecek etkileşimi kurumsal alanlar, müzakereci demokrasi ile mümkündür. Buna örnek olarak, yurttaş panelleri, görüşmeleri, konsensüs konferansları, paneller sayılabilir (Uygur, 2013).

Katılımcı ile müzakereci demokrasi arasında teorik olarak farklılıklar görülse de, birbirlerini bütünleyici biçimde oldukları ve pratikte benzer işleyişleri öngördüğü söylenebilir. Böylece, katılımcı demokrasinin Rousseau’nun “genel irade” kavramından Habermas’ın kamusal alanına doğru geliştiğini ifade etmek mümkündür (Bayraktar, 2006; Uygur, 2013).

Toplumun katılım deneyimleri ile gelişen demokratik kültüre göre siyasal sistemin çoğulcu ya da seçkin bir yapıya sahip olması ve karar alma süreçlerinin işleyişi gelişecektir. Böylece katılımcı ve müzakereci demokraside vurgulanan katılımın eğitici işlevi olarak ifade edilmektedir. Siyasi sistemlerin demokratik hale gelmesi fakat toplumsal grupların ve sınıfların hepsinin katılıma yönelik deneyim edinmesi ve bu şekilde siyasal ve kamusal konuları yönlendirebilme kapasitelerinin yükselmesiyle olabilir. Bu ise, tüm toplumsal ilişkilerin siyasal bir ilişki niteliğinde görülmesi, toplumun en küçük yapılarında katılımın sağlanması ve onlara ulaşılmasıyla oluşturulabilir (Uygur, 2013).

1.3. Yönetişim, (Yerel) Kamusal Alan, Sivil Toplum

Yönetişim, katılım, yerel halkın katılımı, küreselleşme sürecinde demokrasi ve yerel demokrasiyi içinde barındırması istenen yerel yönetimler gelişirken; demokrasinin, yerel bağlamda da yerel demokrasinin gerçekleşmesi adına gündeme gelen kavramlardır.

Yönetişim aslında içinde katılım unsurunu da bulundurmaktadır. Sadece üst makamların astlarını yönlendirmesi, mevcut her şeyi planlaması ve hiyerarşik bir biçimde astlarının bu kararları uygulamasını istemesi biçimindeki yönetim anlayışı artık

değişmiştir. Günümüzde diğer unsurların da yönetimde söz sahibi olması mevzu bahistir.

Oldukça gündemde olan yönetişim, 1960'lardan beri devam eden katılımcılık tartışmalarına ivme kazandıran ve katılımcı uygulamalar geliştirilmesini sağlayan, yani kamu yönetimi alanında dönüşümü ifade eden bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Bu kavram, Yeryüzü Zirvesi'nden üç yıl önce, ilk olarak Dünya Bankası (DB) tarafından, 1989 tarihli Sub Saharan Africa: From Crisis to Sustainable Growth adlı Sahra Altı Afrika ülkeleri için hazırlanan raporda söz edilerek literatüre kazandırılmıştır. Yönetişim ve katılımcılık kavramının; şeffaflık, hesap verebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin kamu yönetiminde gerçekleşmesini sağlayarak, demokratikleşme uğraşlarına katkı sağladığı birçok çalışmada ifade edilmektedir (Uslu Aydemir ve Yılmaz, 2018).

Bu yaklaşımın tersine yönetişimin amaçladığı dönüşümleri gerçekleştirmediğini ve sürecin tam tersine işlediğini savunan yaklaşımlar da bulunmaktadır. Bunu savunan akademisyenlere göre; katılımcılık her türden sol düşüncenin en şiddetli talebi olmasına ve demokrasiye açılan bir pencere gibi görülmesine rağmen, bu kavramın 1990'lı yıllarda ortaya çıkan yönetişim adıyla kullanılması, kavrama kuşkuyla yaklaşılmasına sebep olmuştur. Eleştirilerin en büyük nedeninin de bu kavramları ortaya atan uluslararası kurumların her fırsatta gösterdiği sermaye yanlısı tutumları olduğu belirtilmektedir (Bayramoğlu, 2002; Güler, 2003; Keleş, 2005; Uslu Aydemir ve Yılmaz, 2018).

Yönetişim kavramı, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarını içine alan kompleks bir sistem ve bunların kendi aralarındaki ilişkiler ağı ve karşılıklı etkileşimlerini ifade eder. Merkezi yönetim ve yerel yönetim kuruluşlarından başka, sivil toplum örgütleri, özel girişimciler ve kar amacı gütmeyen kuruluşları kapsayan geniş bir aktörler yelpazesinin varlığı ve bunların yönetim sistemine dâhil edilmesi söz konusu olmaktadır. Yönetişim toplumu yönlendirmek ve yönetmek konusunda sorumluluk dengesinin devletten sivil topluma doğru kaymakta olduğunu göstermektedir (Aydın, 2010). Buradan da anlaşılacağı üzere yönetişimin ana unsuru katılım kavramıdır. Diğer öğelerin katılımı söz konusu olmadan yönetişimden söz edilemez. Katılımın hem siyasal hem de yönetsel boyutu vardır. Siyasal boyutu yönüyle katılım, özel şahısların ve onların oluşturduğu birimlerin, örgütlerin kendini yöneten kadroların seçim ve

eylemlerini belirlemek ve etkilemek için giriştikleri çabalar olarak tanımlanabilir. Yönetim boyutu açısından bu olgu, siyasal ve yönetsel kadroların belirlenmesinden çok onların almış olduğu kararlara, yapmış oldukları işlemlere yurttaşların ve sivil toplum kurumlarının katılımı olarak tanımlanmıştır (Demir, 2008).

Yönetişim ve katılımın yerel düzeyde gerçekleştirilmesi ise demokrasinin yerel düzeyde gerçekleştirilmesi tartışmalarıyla paralel olarak gündeme gelmiştir. Çünkü küreselleşme kapsamında demokrasi, katılım ve yönetim birbirlerini tamamlayan öğelerdir. Her birinin küresel düzeyde gerçekleşmesi için varlıklarının sağlam bir biçimde yerel düzeyde de gerçekleşmesi gerekmektedir. Katılım ve yönetim kavramları ile beraber bu faaliyetlerin nasıl ve hangi alanlarda gerçekleşebileceği tartışmaları süreç içerisinde kamusal alan kavramını da gündeme taşımıştır:

Günümüzde kamusal alan-özel alan siyasal fikir mücadeleleri oldukça gündemdedir. Tüm taraflar kendi tanımını yaparak etkinlik oluşturmaktadır. Bu nedenle fazlaca kamusal-özel alan tanımlamaları ortaya çıkmıştır. Bu fazlalığın sebeplerini saymak gerekirse: Birincisi bu kavramın manası ve içeriği kişilerin perspektifine göre değişmektedir. İkincisi bir grup kamusal alan-özel alan karşıtlığını ahlaki bir hiyerarşi çerçevesinde gerçekleştirirken bir kısmıysa kamusal alan ve özel alanı öncelikleyerek sıralama yapar. Bu da siyasi bakış açısı ile alakalıdır. Üçüncü grup ise, kamusal alan-özel alan ayrımını günümüz toplumları için yeterli görmemektedir. Kamusal-özel-siyasal, kamusal-özel-sivil-siyasal gibi üç ya da dörde bölümlendirmeleri tercih eder (Coşkun, 2005; Yükselbaba, 2008).

Kamusal alan kavramının gündem haline gelmesi, demokrasi tartışmalarının içinde kendini göstermiştir. Ortaya çıkış zamanı ise 1990 ve sonrasında tüm dünyada gelişen neo-liberal dalga şeklinde ifade edilebilir. Temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye yönelik yeni yaklaşımlar, ileri kapitalist toplumların içinde bulunduğu krizin atlatılabilmesi için meşruiyet zeminin ancak kamusal alanla meydana getirilebileceği, kamusal alanın geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğuna yönelik düşünceleri ortaya çıkarmıştır (Yükselbaba, 2008).

Seyla Benhabib, Batı politik düşüncesi çerçevesinde şekillenen üç "kamu alanı" kavramını işaret eder. İlki "agonistik" (tartışmacı) ve "birleşimsel" görüş şeklinde ifade edilen ve Hannah Arendt'in görüşlerine dayanandır. Buna göre "cumhuriyeti ve sivil yaşamı erdeme dayandıran geleneklerde ortak olan kamu alanı anlayışı" söz konusudur.

İkincisi "legalistik" kamu alanı modelidir ve Kant'la gündeme gelmiştir. Liberal geleneğin "adil ve istikrarlı kamu düzeni"nde şekillenmiştir. Sonuncusu ise Habermas'ın da bulunduğu "söylemsel" "kamu diyalogu" modelidir (Yükselbaba, 2008).

Bu farklı yaklaşımlardaki politik tercihler, liberalizmin sunduğu sınırlar içinde bir tercihten fazlası olmaktadır. Bu yüzden Benhabib'in modellemesine, dördüncü model şeklinde "proleter kamusal alanı" da sayılabilir. Bu modelin ise dayandığı sınıfın işçi sınıfı olması ve demokrasinin işçi sınıfı lehine çevirmesi dikkat çekmektedir. "Proleter kamusal alan" sosyalizm hedefine yöneliktir. Diğer modellerse (liberal ve söylemsel modeller), ileri kapitalist ülkelerin meşruiyet sorunu için çözüm üretme amacındadır (Yükselbaba, 2008).

Liberal gelenek, kamusal alandaki bireyi hukuki bir bağlamda tanımlar ve politik yapıyla ilişkisini bu çerçevede kuran bireyi vatandaş olarak ifade eder. Kamusal alanda bulunabilmek için bütün bireyler yasal dayanaklara sahip olan bu ortak kimliği, vatandaşlığı kullanacaklardır. Kendisini koruyacak olan politik yapı ise, vatandaşların birbirleriyle olan ilişkilerinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğini denetleyecektir. Bu sınırların dışında kalan alanlarda, yani özel alanda ve sivil toplumda bireyler kendi iyilerini hedefleyeceklerdir. Özetle liberal gelenek, kamusal alanı yurttaş-hukuk-politik yapı ilişkisine oturtmuştur; bunun dışında kalan alanda vatandaş yoktur ve kendi çıkarlarını savunan bireyler, politik yapıyla değil, kendi aralarında uzlaşmaya çabalar. Bu düşünce içinde bulunan Locke'un sözleşme kuramı net olmasa da ikiye ayrılır: İlki insanların toplum haline gelmelerini sağlayan ve insanlar arasında gerçekleşen sözleşmedir. İkinci aşama ise insanlarla hükümet arasında gerçekleşen ve insanların doğal haklarını kamuya aktardığı sözleşmedir. Maksat hayatı, özgürlüğü ve mülkiyeti muhafaza etmektir. Locke'un liberal teoriye en önemli katkısı, sözleşmenin her daim yenilenebilecek olduğunu ifade etmesidir. İktidar, devralınmış bir yetkiyi kullandığından hep sorgulanabilir ve insanların doğa durumundan getirdiği doğal hakları olan hayat, özgürlük ve mülkiyet haklarına ters düşecek şekilde davranan iktidar değiştirilebilir. Çünkü sözleşme iktidar tarafından bozulmuştur (Sabine, 1969; Eder, 2006; Müftüoğlu, 2003; Yükselbaba, 2008).

Kamusal alan kavramı ile ilgili bir diğer katkı da John Stuart Mill' in toplumsal alan-siyasal alan ikilisinin farklı özellikleri taşıdığı yönündeki ifadesidir. Bir toplumda hayatı devam ettirmek insanlara karşılıklı sorumluluklar ve yükümlülükler

getirmektedir. Ayrıca büyük bir kitleyi ifade eden kamuoyu, Mill'e göre iktidara sınır olabilecek, öte yandan kendisinin de sınırlanması gereken bir güçtür. Vatandaş, politikacıların hesap sorulabilecek nitelikte olmasını ister, ancak politik konularda katılımcılığı gerekli görmez. Sıradan vatandaşın politikayla ilgilenmeyeceğini, ilgilenmek için yeterince bilgi ve donanıma sahip olmadıklarını öngörür. Bu yüzden vatandaşların kamusal katılımı seçimlerden seçimlere oy kullanmaktan ibarettir. Mill, vatandaşların yönetime katılımında Antik Yunan'ı baz alır. Vatandaş kamuda faal yer alarak ve ortak faydaya göre düşünerek, salt yasalara uyan ve hükümete itaat eden vatandaş olmamış olur. Katılım, ideal yönetimin bir koşuludur. Ancak küçük kentler dışında bu uygulanması mümkün olmadığından temsili sistem buna en uygundur. Mill'in bu modeli liberal sisteme uygun bir toplumla mümkündür, yani halkın temsili sistemi korumalı, benimsemeli ve gereklerini yerine getirmeli ve bunu gerçekleştirirken ise gönüllü olmalıdır (Karadağ, 2003; Habermas, 2000; Ferree vd., 2002; Mill, 2001; Yükselbaba, 2008).

Friedrich A. Hayek devletin işlevi ve müdahale edebileceği alanlar üzerinde durmuş ve liberal kamusal alanın sınırlarının belirlenmesi ile ilgili ifadelerde bulunmuştur. Devletin görevi, Hayek'in de savunduğu klasik liberal teorideki biçimiyle insanın doğuştan getirdiği hakları korumaktır. Kitlelerin ihtiyaçları iktidar tarafından tanımlanamaz ve bu yüzden siyasal iktidarın kamusal iyiyi sağlamaya uğraşmasına gerek yoktur. Siyasal iktidarın görevi kitlelerin ihtiyaçlarını kendilerinin tanımlamasına müdahalede bulunmamak ve bunları sağlayabilecekleri şartları oluşturmaktır. Devlet toplumu şekillendirmemeli, sivil topluma alan açmalıdır. Toplumsal kesimlerin birlikte hayatlarını sürdürebilecekleri ve herkesin amaçlarını gerçekleştirmek için eşit şansı edindikleri bir alan olmalıdır. Bu alanda amaçlar üzerinde uzlaşma değil, araçlar üzerinde uzlaşma sağlanmalıdır. Özgürlük alanları için devletin müdahalesine yönelik yasal düzenlemeler yapılmalı ve sivil topluma alan yaratılmalıdır (Stein, 2004; Arı, 1994; Çaha, 2009; Yükselbaba, 2008).

Rawls, amaç olarak liberal demokratik sistemi, siyasal adaletin, liberal demokratik bir toplumda makul-kapsayıcı görüşleri içinde barındırabileceğini ortaya koyabilmeyi gaye edinmiştir. Bu bağlamda uyuşan uzlaşımın herkesin sınırlar içine alındığını ve sistemin meşruluğunu tanımlar. Rawls'a göre, siyasal alan içinde etkin kullanılan akıl, kamusal akıl olarak ifade edilir. Bu akıl çoğulcu liberal demokratik

toplumun kolektif aklıdır. Devlet dışında kalan alan, özel alan olarak belirtilir. Kamu alanı devletin faaliyet alanıdır. Bu alanda grupların ve bireylerin farklı ve çatışan özel çıkarları nötr şekilde değerlendirilir ve devlet bu değerlendirmeye aracılık eder. Bruce Ackerman'ın önerdiği, liberalizmin meşruluk krizine çözüm olarak öne sürülen kamusal alan modellerinden birini oluşturan liberal diyalog, yeni açılımlar yapmak yerine, var olan durumu kamusal alan modellemesi içine konmuş gibi izlenim uyandırmaktadır (Rawls, 2007; Müftüoğlu, 2003; Çırakman, 2002; Yükselbaba, 2008).

Ackerman'ın liberal kamusal alan modeli var olan şartları zorlamayan, ayrıca liberalizmin meşruiyetini de muhafaza etmeye gayret eden bir modeldir. Model belirli sınırlamalar belirleyerek kamusal alanı demokrasinin bir yeniden yapılanma ve geliştirilme zemini olarak değil, var olanın onayına yönelik olarak şekillendirmiştir. Zaten liberal görüş kapsamında olmayan görüşleri konu edinmemiş bu anlayış, kapsam açısından farklı görüşleri bastırma ve denetim altına almanın bir yolu olarak kullanılmaya açıktır (Yükselbaba, 2008).

Habermas'ın kamusal alan ile kamu sözcükleri aynı değildir. Hohendahl bu ayrımı şöyle ifade eder: "kamu, daha çok, bir araya gelerek kurgulayan bireylerdir. Ancak Habermas'ın "kamusal alan" kavramı insanların katılımıyla somutlaşan bir kurumu ifade etmektedir." Habermas'ın kamusal alan modeline göre vatandaşlar sadece, genel fayda için olan konular hakkında kısıtlanmamış bir şekilde, yani toplanma, örgütlenme, kanaatlerini açıklama ve yayınlama özgürlükleri garantilenmiş bir şekilde tartışabildiklerinde kamusal bir gövde biçiminde davranmış olurlar. Habermas'ın kamusal alan özellikleri sayılacak olursa (Habermas, 2004; Yükselbaba, 2008):

- Katılıma herkes katılabilir.
- Katılımdaki herkes eşit ve özgürdür.
- Konuşmalar ortada/meydandadır.
- Vatandaşların katılımına engel olmamalı ve bu alana erişimin garanti altına olmalıdır.
- Kamu alanı, devlet kurumlarının dışındadır.

- Genel yararlarla alakalı olması dışında bir gündem sınırı bulunmamaktadır. Ve bir konunun genel yararlarla alakalı olup olmadığı da bu tartışmalarda belirlenebilir.

Kamusal alanı teoriler çerçevesinde gruplayarak incelemek istersek:

İlk grupta “Temsili Liberal Teori”yi incelemek gerekirse, Temsili Liberal Teoristler için, vatandaşların esas rolü gelecek kamu görevlilerinin rekabet eden gruplarının arasından kamu otoritesini kimin yürüteceğini periyodik olarak seçmektir. Bu kitle iletişim araçları tarafından aktif cesaretlendirmeyi gerektirdiğinden çok önemli olmamasına rağmen, diğerleri kamu söylemi içersinde belli bir zaman direk katılımı kabul edebiliyor iken, bazıları bu tür bir oylamanın tek bir defaya mahsus olması gerektiğini tartışabilir. Eğer kitle iletişim araçları işlerini yapıyorlarsa, vatandaşlar oy kullanmaları için cesaretlendirilecektir ve medya partiler ve adaylar hakkında yeterli bilgiler sağlayacaktır ve böylece de vatandaşlar onlar arasında zeki bir şekilde seçim yapabilecektir. Eğer vatandaşlar elde ettikleri şeyden memnun değillerse, onlar bu pespaye kişileri göndermek için de oy kullanabilir. Seçimler arasındaki zaman diliminde, memurların teknik olarak karmaşık olan problemlere cevap vermesi gerekir. Ve insanların çoğu dâhil olan meseleleri yönetmek için ne yatkınlığa ne de yetkinliğe sahiptir. Temsili liberaller bu şekilde kamu söyleminin taşıyıcıları olarak politik partiler üzerine özel bir ağırlık vermektedir. Bu bakış açısından iyi bir kamu tartışmasının önemli bir kriteri onun şeffaflığıdır. Bu vatandaşların kendi hükümetlerinin hakkında bilinmesi gerekenleri, onların ilgilerini bir araya getiren partilerin ve de kendi adlarına politika yapmaları için seçtikleri devlet memurlarının icraatlarıyla açığa çıkarmalıdır. Katılım önemlidir, sadece sıradan vatandaşların sesini duyurmak için bir fırsat vermesi bakımından değil aynı zamanda, temsilcilerin onların çelişen pozisyonlarını tam ve doğru bir şekilde sunmaları için yer ve zaman ayırması gerektiği bakımından da önemlidir (Bachrach, 1967; Mill, 1991; Burke, 1993)

Katılım bir kamu forumu içerisinde kişinin tercih edilen çerçevesini göstermek için yasal bir temsilciye sahip olma üzerine dayanmalıdır. Görüşlerinin yasal bir şekilde temsil edilmediğini hisseden bu vatandaşların, sunulan temsilci sürecini kullanma politik zorunluluğu vardır. Masada kendi temsilcileri olmaksızın, onların tercih edilen duruşları, uygun bir şekilde, geniş oranda ilgisiz kalacaktır. Bu tür görüşler en iyi ihtimalle uygulamada ilgisiz olacağı için, en iyi ihtimalle bu meşrudur ve potansiyel

olarak çok tehlikeli olabilir. Biz bu standarda elitlerin hâkimiyeti diyoruz. Kamusal alan, temsili liberalizme göre, kamunun temsilcilerini yansıtmalıdır. Bir parti ya da örgüt ne kadar geniş ve temsili olursa, medyada o kadar çok söz sahibi olur ve kararları şekillendirmede de o kadar güçlü olmalıdır. Bu oranlılık kriterini öne sürmektedir- yani medya duruşu ve farklı aktörlerini duruşlarının kapsanma miktarı partiler için seçim oylarının payı ile ya da ilgili sivil toplum aktörlerinin üyelik boyutu ile aşağı yukarı orantılı olmalıdır. Böylece, nüfusun büyük bir oranının ilgilerini güvenilir bir şekilde temsil ettiğini iddia eden devlet görevlileri, ana parti sözcüleri ve geniş formal örgütlenmeler kamu alanına hâkim olmalıdır. Onların kitle iletişim araçlarıyla ilgilerinin doğası ve niteliği genel anlamda kamu söyleminin niteliğinin değerlendirilmesi için çok önemlidir (Schumpeter, 1942; Downs, 1957; Kornhauser, 1960)

Vatandaşlardan kamu yaşamında aktif olarak yer almasını beklemek bu görüşün savunucuları tarafından, en iyi ihtimalle, hüsnükuruntu, Edvin Baker'in teorisinde özetlediği gibi, “romantik fakat beyhude bir fantezi” olarak nitelendirilmektedir. Ve bazen bu tür bir katılımı desteklemek becerikli bir liderlik ve teknik uzmanlık gerektiren karmaşık problemleri politikleştirerek veya aşırı basitleştirerek demokratik yönetim problemlerini engellemektedir ve karmaşıklştırmaktadır. Burada medya şeffaflığın sağlanmasında önemli bir rol oynayabilir – örneğin bozulma ve tutarsızlığı açığa çıkararak ve de gerçekten ne olduğu hakkında halka güvenilir bilgi sağlayarak-. Fakat onlar aynı zamanda, yanlış anlayan aşırı basitleştirenlere ve meseleleri de kendi kişisel gündemlerine saptıranlara da çok fazla ses verirlerse negatif rol de oynayabilir (Baker, 1998).

Bu kitle iletişim araçları bilgililer arasında bir diyalog geliştirmelidir ve birçok vatandaş da yeterince katkı sağlayabilecek kadar bilgili değildir. İstisnalar da vardır- vatandaşlar ya genel anlamda politik süreç içerisinde ya da tartışma altındaki önemli mesele üzerinde “uzmanlar” olarak tanımlanırlar-. Temsili liberalizmin bu kriteri, (uzmanlık) kendi değerini, akıllı kararlar vermede halkı bilgilendirmeden ziyade insanların temsilcilerini bilinçlendirme üzerinde durmaktadır. İdeal olarak, uzmanlar çatışma içerisinde pay sahibi olmamalıdır; ancak ilgisiz ve hiçbir politik ajan da olmamalıdır. Bu bakış açısından onlar tarafsızca tavsiye verebilirler. Temsili liberal teoristleri şunu bilecek kadar da realisttirler: karmaşık durumlar içerisinde, çelişen taraflar kendi teknik uzmanlarına sahiptir. Bu sadece onların bağımsız uzmanlarının

değerini arttırır. Uzmanlar, kararların varılması gereken yer evresine ulaşmadan önce meselenin tanımlanmasında güçlü bir rol oynamalıdır. Kamusal söylemin içeriğini değerlendirmek söz konusu olduğunda, temsili liberalizm için edimsel metafor, fikirlerin serbest pazarıdır. Almanya’da “Anayasaya düşman” (verfassungsfeindlich (anti anayasal)) olarak kabul edilen fikirler ya da gruplar, resmi olarak hariç tutulur. Ve Holocaustun (Nazi Katliamının) inkâr edilmesi, Nazi sembollerinin kullanılması ve Nazi görüşlerinin savunulması yasal olarak yasaklanmıştır. Birleşik devletlerde hiçbir fikir yasal olarak hariç tutulmaz fakat “Komünizm Spektrumu” hem hükümet hem de özel aktörlerin baskı altına almasına imkân sağlanır ve 20. Yüzyılın büyük çoğunluğu boyunca sosyalist fikirlerin savunucularının cezalandırılmasına izin verilir (Schultz and Schultz, 1989).

Normatif anlaşmazlıkların çözülebileceği evrensel bir standart olmadığı için, diğerlerinin de zıt fikirlere sahip olma hakkı vardır. Bu saygılı anlaşmazlığı ve de diğerleri üzerinde sözlü sataşmalardan kaçınmayı vurgulamaktadır. Konuşmacılar istedikleri şeyi söyleyebilir fakat onları bunu kasıtlı olarak gücendirici bir provokatif bir yolla söylemekten kaçınmalıdır ve de mantıklı bir tartışmaya karşı bunu savunmaya hazırlıklı olmalıdır. Temsilciler insanlar adına karar vermek için seçilirler ve bir defa karara varıldığı zaman daha fazla tartışmaya gerek yoktur. Medya kararların hala muallâkta olduğu diğer meseleler üzerine doğru hareket etmelidir. Özetle, temsili liberal teori özellikle de kimin katıldığı meselesi üzerinde odaklanmaktadır ve elitlerin hâkimiyeti üzerine koyduğu normatif değer ile ilgilidir. Bu aşağıdaki kriteri ortaya çıkarmaktadır: şeffaflık, orantılılık, uzmanlık, fikirlerin serbestçe dolaşabileceği bir ortam, tarafsızlık, nezaket ve kapanış. Bir kamu alanı demokrasinin gereklerine en iyi hizmet eden politik alan içerisinde organize olmuş hesap verebilir temsilciler tarafından akıllı kararlar üretmek için tasarlanır (Kuklinski, Riggle ve Ottati, 1991).

İkinci grupta ise “Katılımcı Liberal Teori” irdelenmek istenirse, Katılımcı liberal teorilerdeki ortak tehdit kendi hayatlarını etkileyebilen kamu kararında vatandaşların katılımını maksimuma çıkarma isteğidir. Bunu gerçekleştirmek için, onlar devam eden bir sürecin parçası olarak mümkün mertebede, kamu alanı içerisinde aktif katılımcılar olmalıdır. Katılım, genel isteğe yaklaşan bir şeyin ortaya çıkmasına imkân sağlayarak, kamusal alanı geliştirir. Tetikleyerek ve de hareket için bireyin en yüksek kapasitelerini destekleyerek bireyi geliştirir. Köklerini temsili demokrasi üzerinde direk demokrasiyi

tercih eden Rausseau ile birlikte, bu gelenekteki yazarlar, katılımı dolaylı ve zor hale getiren kurumsal bariyerlere ve aracı yapılara bir güvensizliği paylaşırlar. Paule Hirst bunu “İlişkili Demokrasi” olarak adlandırıyor iken, Benjamin Barber buna “Güçlü Demokrasi” adını vermektedir. Robert Michels ise doğrudan kavramsal olarak “oligarşinin demir kanunu” kelimelerini kullanmasa da oligarşiye doğru hala yeterli bir yönelim olduğunu ifade etmektedir (Hirst, 1994; Barber, 1984; Michels, 1949; Rucht, 1999).

Birçok partinin olabileceği, Katılımcı Liberal Gelenekte, üyelerine hesap verebilir, üye katılımlarının ve liderlerinin aktif formları olan örgütler; üyelerine karşı daha az hesap verebilir olanlara göre daha çok tercih edilen araçlardır. İşin ayrışması ile birlikte daha merkezi ve daha bürokratik örgütlenmeler daha hesap verebilir nitelikte olabilir. Gerçekte, onların politik ilgilerini diğerlerine devretmek yerine, merkezileşmenin ve bürokratikleşmenin belli bir derecesi kendi adlarına politik olarak hareket etmeleri için büyük oranda katılımcıyı etkili bir şekilde harekete geçirmek gibi daha büyük bir amaca hizmet edebilir. Ayrıca, kamu söylemine katılım devamlılık gösteren bir süreçtir ve bu parti tabanı aktörlerinin katılımı sürekli olmalıdır-bu seçim kampanyaları boyunca periyodik olarak basitçe meydana gelen bir şey değil ya da sadece karar verme sürecinin başlangıcında meydana gelen bir şey değildir-. Bu gelenekteki yazarlar tipik olarak tutarsız ve yapısalcı gelenekleri: kamu meselelerini yargılamak için tercihler ve yeteneklerin kamu tezahüratı sürecinde ortaya çıktığı inancını paylaşmaktadırlar. Katılım bireyleri kamu vatandaşları haline dönüştürmektedir. Bu bakış açısıyla insanların belirleyici nitelikleri tarafından politik ilgilerine bir öncül verilmez, ancak politik süreçte oluşturulur (Staggenborg, 1991; Freeman, 1973; Freeman, 1975; Barber, 1984).

Katılımcı liberalizm bu nedenle sosyal ve politik çatışma teorilerinin uzun ve zengin bir tarihinden yararlanmaktadır. Bunlar arasında birçok sosyal hareket teorileri de vardır. Sosyal eşitsizlik tipik olarak bir takım sosyal, politik ve kültürel uygulamalardan oluştuğunu öne sürmektedir. Bu tür yerleşik sosyal eşitsizliklere meydan okumak için insanlar kendi ilgilerini tanımak ve üzerinde harekete geçmek için aktif bir şekilde çalışmalıdırlar. Bu bakış açısından, politik bağlılık üzerinde gelişmek ve harekete geçmek için faal bireyler üzerinde sosyal hareketler oynanacak pozitif bir role sahiptir-özellikle de sosyal ve politik alanlarda dezavantajlı olanlar üzerinde-.

Politika içinde, katılımın kendisi politik bir farkındalık geliştirmek için mahmuz olduğundan, bu tür bir hareketliliği kolaylaştıran bir medya söylevi istenilen bir durumdur. Onların yetkilendirmeye esas bağlılıklarından dolayı yazarlar bu amaca en iyi hizmet edecek olan iletişim stillerini değerlendirmede çeşitlilik göstermektedir. Katılımcı liberal geleneğin bazı öncüleri nezaket normunu reddetmek için yetkilendirme kriterini genişletmektedir. En azından temsili liberal teorinin onu yorumladığı gibi. Onların bilişsek içerikleri olduğu kadar kamu meselelerinin yüklenmesini ele geçiren polemik konuşma ya da semboller harekete geçiren çok büyük bir rol yüklenmektedir. Örneğin Randall Kennedy “nezaket hareketi” olarak adlandırdığı şeyi eleştirmektedir (Gaventa, 1980; Kennedy, 1998).

Bu bakış açısından kamu söyleminin rolü sıradan insanlar arasında katılımı harekete geçirmek olduğu için, sadece elitlerin karar vermesine yardım etmek değildir. Bu popüler katılımın cesaretini kıran ya da hariç tutan sonuca sahip olan kriter ise şüphelidir (Mansbridge, 1996).

Üçüncü grupta “Söylemsel Teori” ele alınırsa, Katılımcı liberal ve söylemsel teoriler arasındaki çizgiyi çekmek özellikle de kamusal alana kimin dâhil olması gerektiğiyle ilgili olarak, kolay değildir. Popüler katılım her iki gelenek tarafından da eşit olarak benimsenmektedir. Joshua Cohen’in öne sürdüğü gibi “ Katılımcı demokrasi fikri, demokratik ilişki sezgisel idealinde köklerini bulmaktadır”. Burada kuruluşun terimlerinin ve koşullarının doğrulandığı yerde ve eşit vatandaşlar arasında kamu tartışması ve muhakeme ile ilerler. Buradaki esas değer popüler katılım ile birlikte düşünüp taşınma üzerinde yatmaktadır. Çünkü bu, değerli süreci desteklemektedir (Cohen ve Arato, 1995).

Bu gelenek içerisindeki en yaygın figür Jürgen Habermas, kamu meseleleri üzerindeki kararların normalde- hükümet ajansları, parlamentolar, mahkemeler ve politik partiler tarafından politik merkezde alındığı gerçeğini kabul etmektedir. Rutin kararlar için, eğer bunların kapsamlı kamu tartışması olmadan alınması makuldür ve kabul edilebilirdir. Fakat önemli normatif sorular söz konusu ise bu tür tartışmalar politik sistemin merkezindeki aktörlerle sınırlı tutulmamalıdır. Bu tür meseleler üzerinde iyi işleyen bir kamusal alan aynı zamanda taşradan da aktörleri eş zamanlı olarak kapsamalıdır. Yani, özellikle de halk tabanını da kapsayan sivil toplum aktörlerini de içine almalıdır. Politik partiler bu nedenle tipik durumlarda politik

tartışma için yeterli fırsatlar sunmaktadır. Fakat özgün ya da normatif bir şekilde önemli olan meseleler, politik partiler içinde bulunan ve dışarıdakileri de onlarla birlikte tartışmak için davet eden rutin tartışma süreçlerinin ötesine ulaşmalıdır. Bu çevre içerisinde Habermas, vatandaşların “yaşam-dünyası” na bağlı olan bir kuruluş modu ile nitelendirilen otonom aktörler (autochtone) ile, hiyerarşinin formal bürokratik ilişkileri tarafından nitelendirilen güç düzenli (vermachtete) aktörler arasında bir ayrım yapmaktadır. Habermas’ın esas olarak az ya da hiç iç gücüyle birlikte küçük, bürokratik olmayacak şekilde organize olmuş halk tabanı kuruluşları olarak adlandırdığı otonom aktörler, minimal olarak kolaylaştırılmıştır ya da kişisel, günlük deneyime yakındır. Habermas, “ onların informal, çoklu ayrılmış ve network olan iletişim süreçleriyle birlikte bu tür kurumların özel bir örgütsel form alacağını öngörmektedir. Onlar gerçek taşıyıcı oluşturmaktadır. Bu bakımdan, halk tabanı örgütü olarak “adlandırılan” şey için onun standardı katılımcı liberal perspektiften daha dardır. Bu da, örgütün onlardaki spesifik formuna bakılmaksızın üyelerini aktif bir şekilde politikaya getiren gruplara değer vermektedir. Habermas için, tartışmacı sürece katkısından dolayı örgütsel form önemlidir. –ne kadar az bürokratik olursa, merkezileşmiş form politik tartışmayı üyelerin yaşam dünyasına taşımak için o kadar hizmet etmektedir. Otonom gruplar kamu atmosferinde özel bir role sahiptir ve onların katkısı hayati önem taşımaktadır (Habermas, 1984).

Habermas “Bu kuruluşlar, otonom halklar arasında oluşturulan iletişim ağı içerisinde düğümlenmektedir. Bu tür kuruluşlar uygulanabilir fikirleri oluşturma ve yaymada uzmandırlar. Onlar bütün topluma uygunluk meselelerini keşfetmede, muhtemel sonuçlara katkı sağlamada, değerleri yorumlamada, iyi gerekçeler üretmede ve diğerlerini elemede uzmanlaşırlar.” yazmaktadır. Habermas bu otonom aktörlerin farklı bir şekilde iletişim kurduğunu varsaymaktadır. Onlar karar verme yükünden ve örgütsel devamlılığın sınırlarından bağımsızdır. Diğer aktörlerin aksine bu onların daha özgür bir şekilde müzakere yapmasına imkân sağlamaktadır. Onlar diğer aktörlerin bakış açısını daha kolay bir şekilde alabilmektedirler ve daha iyi tartışmalara saygı duyabilmektedirler. Habermas, temsili liberal kritikler, sosyal hareketler gibi autochtone (yerli) aktörlerin diğer vermachtete aktörelere göre daha dolu tartıştıklarından onların iletişim yollarının daha iyi olduğunu öne sürmektedir. En nihayetinde, bu, problematik priori varsayımlarına güvenmekten ziyade farklılıkları yayan ve sistematik bir şekilde inceleyerek cevap alınan ampirik bir sorudur (Habermas, 1989).

Habermas'ın “Kamusal Alanın Yapısal Dönüşüm”ü Almanya’da ilk ortaya çıkmadan birkaç yıl önce, C. Wright Mills tartışma geleneğinin merkezi temalarının bazılarını benimsemiş gibi görünmektedir (Mills, 1956):

“Bir halk içerisinde bizim terimi anlayabileceğimiz gibi 1) Gerçekten mümkün olduğu kadar çok insan onları aldığı gibi fikirlerini de açıklarlar. 2) Kamu iletişimleri öylesine organize olmuştur ki kamuda açıklanan bir fikrin hemen ve etkili bir şekilde cevap alma şansı vardır. Bu tür bir tartışma sayesinde şekillenen bir fikir 3) etkili bir hareket içerisinde hemen bir çıkış yeri bulur. 4) Baskıcı kuruluşlar halka nüfuz edemez, bu da öyle ya da böyle otonomdur.”

Kamu iletişiminin tarzı ve içeriğiyle ilgili bir kriter tartışmacı geleneğin kalbindedir. Nihai hedef bir kamu atmosferidir. Burada rakiplerin fikirlerinin sağlamlığından ziyade iyi fikirlerin sağlam olmasından dolayı zayıf fikirler üzerinde yayılmaktadır. Habermas'ın versiyonundaki bu normatif ideal “ideal konuşma durumu” konsepti içerisinde saklıdır. Habermas bunun, önceden tamamen gerçekleşmiş olmaksızın, uygulamaya rehberlik etmesi gereken basitçe bir soyut idealden fazlası olduğunu öne sürmektedir. Herhangi bir kişi, sadece basit bir şekilde yorum yapmaktan, görüşmekten, bir çelişkiyi öne sürmekten ziyade, diğerlerini ikna etmek için ne zaman tartışmaya başlarsa ya da diğer bir deyişle ikna etme çabasına girerse bunu en azından kısmen gerçekleştirmektedir.

Amy Gutman ve Dennis Thompson'ın “tartışmalı demokrasisi” normatif standartların benzer bir setini öne sürmektedir. Vatandaşlar, kendi fikirlerine katılmayan insanları ikna edebilmek ve makul bir şekilde düşünmek için kendi dar kalıp ilgilerini dönüştürebilmelidir. Tartışma, ahlaki olan ve olmayan ve de ahlaksız olanı ve de uyumlu ile uyumsuz değerleri ayırt etmeye yardım ederek ahlaki çatışmanın doğasını netleştirebilir. Vatandaşların, bunu çözmede ahlaki usavurmayı kullanırlarsa bir tartışma içerisinde mevzubahis olanı anlaması muhtemeldir. Düşünüp taşınma kişisel çıkar iddialarını kamu yararını gözetenlerden ayırd etmeye yardım eder. Kararlı olmak için daha iyi bir tartışma için, bu tartışmayı kimin yaptığı önemli değildir. Harici durumlardaki farklılıklar ya da konuşmacılar arasındaki güç eşit tutulmalıdır. – Yani kenara konur ve ilgilenilmez. Her birinin herkes tarafından karşılıklı ve iki taraflı olarak otonom rasyonel konular olarak kabul edilmesi zorunludur. Bu otonom rasyonel konuların iddiaları geçerli tartışmalarla desteklenirse kabul edilecektir. Eğer bu süreç,

politik ya da ekonomik ya da bir manipölasyon tarafından kısıtlanırsa, ya da bazı tartışmalara izin verilmezse o zaman katılımcılar diğerlerinin tartışmalarını ciddiye almazlar – ve ideal konuşma durumunun koşulları karşılanmaz. Yani tartışma geleneğinde popüler katılım ihtiyatlılığı güçlendirme yeteneği sayesinde kısmen doğrulanır. İyi bir halk iletişiminin nasıl ve ne olduğu ile ilgili diğer kriter aynı zamanda bilinçlilikten gelmektedir. Nezaket ve karşılıklı saygı gereklidir. İdeal bir tartışma sürecinde kişi mümkün olduğu zaman uyumu mümkün olmadığı zaman karşılıklı saygının sürmesini arar. Karşılıklı saygı anlaşmazlığa karşı anlaşmanın bir formudur. Fakat sadece toleranstan fazlasını gerektirmektedir. “Bu ileriye doğru uygun bir tavır gerektirmektedir. Ve aynı fikirde olmayan kişilerle yapısalcı etkileşim gerektirmektedir” (Gutmann and Thompson, 1996).

Amitai Etzioni gibi komuniteryanlar, kendisinin “değerlerin konuşması” olarak adlandırdığı şey için katılımın benzer kurallarını öne sürmektedir. Normatif standartlar “kişinin varsayımına dayalı olarak hareket etmesi gerektiği inancını yansıtmalıdır”. Buna göre birbirleriyle çatışan partiler bir ve aynı toplumun üyeleridirler; yani onlar eskilerin dediği gibi, bir elleri arkadan bağlı olarak savaşmalıdır”. Bu standartlar onu bu tür spesifik standartlara doğru yönlendirmiştir. Buna göre; katılımcılar birbirleri üzerinde “öcü ile korkutma” yapmamalıdır ya da “satanik” ya da “haince” gibi aynı fikirde olmadıkları bir şey ile nitelendirmemelilerdir. Bir diğer kural da “diğer gurupların en derin ahlaki bağlılıklarına hakaret etmemektir. Varsayımına göre; her grup-onun tarihindeki, üyelerin bağlı olmayı tercih etmediği, bazı karanlık noktaların yanında- ona çok kutsal olan, diğerleri tarafından özellikle saygı görmesi zorunlu olan, bazı özel değerlere bağlıdır. Bu meseleler üzerinde öz kısıtlama ... ahlaki diyalogun altını çizen süreçleri geliştirmektedir. Tartışmacı demokratik teorinin bütün bu aşamaları altını çizen bir varsayımı paylaşmaktadır. Buna göre bu katılımcılar temel değerleri paylaşan, aynı ahlaki toplumun parçalarıdır. Onlar bütün katılımcıların saygıyı hak ettiğini düşünürler fakat paylaşılan değerleri tanımayanlar ne olacak ya da fikirleri saygıya layık olmayanlar? Herhangi bir kişi, saygıdeğer karşılıklı bir tartışma içerisinde içeriğe neyin dâhil, neyin hariç olduğu ile ilgili bir sınır olduğu hakkında bilgilendirirse, biz bunun çekişmeli olmaktan ziyade anlaşmalı olduğunu düşünebiliriz. Kürtaj yapan bir doktorun katil olduğunu ya da bir bayan sağlık kliniğinde bir resepsiyonisti öldüren bir kişinin ahlaki toplumdan uzak olduğunu varsayalım. O zaman bu tür insanı savunan kişilere karşılıklı saygıyı sunmak bir anlam ifade etmez. Güçlü bir ahlaki içerik ile

birlikte çoğu duygu kimin aynı ahlaki toplumda olup olmadığı hakkında belirsizlik içermektedir. Farklı çerçeveler farklı cevaplar vermektedir, kimin karşılıklı saygıdan muaf tutulacağına sınırlarını farklı yöntemlerle çizmektedir. Karşılıklı saygının bu normatif standardının uygulanabilirliği değişkendir ve sıklıkla uygulamaya girmeyen katılımın sınırları hakkında bir konsensüs varsaymaktadır (Etzioni, 1996).

Karşılıklı saygıya ilaveten, kamu tartışmasının katılımcıları diyalog için hazır olduklarını göstermelidir. Habermas versiyonundaki diyalog, içerisinde iddiaların ve önerilerin mantıklı ve anlayışlı tartışmalar tarafından desteklendiği bir müzakereyi öngörmektedir. Bu itiraz edenlerin tartışmalarından hoşlanmaya karşı bir istekliliği öngörmektedir. Diyalog odaklı konuşmacılar diğerlerinin tartışmalarının kaydını tutarlar. Sonraki kendi pozisyonlarının düzenlenmesinde ve geliştirilmesinde onların bazı geçerli noktalarını dâhil ederler. Kendi mantıksallaştırma ve doğrulamalarının tam bir dökümünü sağlarlar, böylece de diğerleri sırasıyla onlara katılabilir. Geçersiz olarak gördükleri fikirleri görmezden gelmekten ziyade, aktif bir şekilde aksini ispatlarlar. James Hunter kamusal alanda yer alma hakkının dengeli olması gerektiğini ve uygun bir şekilde konuşmak için buna karşılık gelen sorumluluk ile sınırlandırılması gerektiğini tartışmaktadır. İlk olarak muhalif olma hakkını savunanlar tartışma sorumluluğunu da kabullenmelidir. İkinci olarak eleştirme hakkını savunanlar, kavrama sorumluluğunu da kabullenmelidir. Üçüncüsü, etkileme hakkını savunanlar, kışkırtmama sorumluluğunu da kabullenmelidir. Dördüncüsü, katılım hakkını savunanlar, ikna etme sorumluluğunu da kabullenmelidir (Hunter, 1994).

Diyalogun normatif standartları nezaket ve karşılıklı saygı, konsensüs gerektiren konuşma üzerinde pozitif bir değer oluşturmak için bir araya gelirler. Gutmann ve Thompson açık bir şekilde tartışmacı demokrasi modellerini kürtaj tartışmasına uyarlamaktadırlar. Uzlaşma, - onlar aksi takdirde bu politikaları kendi politik önceliklerinin listesinin alt seviyesine koysalar bile- üzerinde kendi prensiplerinin birleştiği politikalar öne sürerek vatandaşların kamu tartışmalarının oranını minimuma düşürmelerini gerektirir. Yani, seçim öncesi savunucuları, kendi çocukları için bekâr annelerin bakımına yardım eden kamu finanslı programların yaşam öncesi taraftarlarının yaptığından daha az önemli olduğunu düşünmektedir. Fakat seçim öncesi savunucuları, kendi rakipleri ile paylaştıkları prensiplerle benzer şekilde tutarlı olan bu programlara ve diğerlerini aktif bir şekilde desteklemeye katılmalıdır. Bu tür

yöntemlerle politik uyumu maksimuma çıkarmaya çalışarak, vatandaşlar ciddi bir ahlaki çatışma ile sonuç almazlar, aksine onlar – onlar diğer açılarından kendilerini derin bir şekilde karşı çıkmış bulacakları- emsal vatandaşlarının büyük önem taşıyan ahlaklılığının büyük bir bölümünü kabul ettiklerini doğrulamış olurlar. Gutmann ve Thompson tartışmacı demokrasinin normatif standartlarına, onların pozisyonlarının haklarını değerlendirmek yerine kişinin rakiplerinin hareketlerini yalanlayan uygulamayı cesaretlendiren bir tartışma ile karşı çıkmaktadır. “Kötü bir hareketin ampütasyonu kurumsal bir kültüre hâkim olduğu zaman, vatandaşlar birbirlerine karşı çıktıklarına kıyasla bir arada oldukları zaman karşı çıkmazlar. Onlar içinde ne olduğuna bakmaktansa politikaların arkasında ne olduğuna bakarak refleks olarak politikalar yerine insanlara saldırmaktadırlar. Ahlaki uyumsuzluğun hali hazırda genel uyumsuzluğa dönüştüğü bir toplumda, vatandaşlar müşterek aklın çerçevesine göre düşünme ve hareket etmeye meyilli değildir. Ortak perspektif vatandaşların sadece anlaşmazlığı çözmelerini kolaylaştırma için onların bununla yaşamayı öğrenmesi bakımından da önemlidir (Gutmann ve Thompson, 1996).

Onların yalanladığı bu uygulamalar sıklıkla sosyal hareketlerin gerçek harekete geçirten çabalarıyla ilgilidir. Bunlar, Katılımcı liberal teorinin ortaya koyduğu gibi, insanların kendi politik hareketlerini gerekli ve etkili görmelerini cesaretlendirmek için pozisyonlar arasındaki kontrastı yükseltmeye gerek duyabilir, değerleri güçlü bir şekilde tutmak için tehditleri vurgulayabilir, bir hükümetin güvenilirliğini alaşağı edebilir. Habermas’ın versiyonundan daha geniş, makul tartışma uygulamasının ne olduğu sınırlarını belirlemek için Guttman ve Thompson’un yineleyen çabalarda bulunduğunu belirtmek gerekir. “Biz düşünmeyiz”, onlar iddia eder ki; “Politika mantıksal kıyasın yönettiği bir krallık olmalıdır”. Örneğin onlar tartışmanın “ coşkulu ve ölçüsüz bir konuşma ile” tutarlı olduğunu öne sürerler. İlk olarak, ekstrem tartışmasız metotlar bile tartışma için gerekli adımlar olarak onaylanabilir... İkincisi tartışmanın kendisi, filozofların yapmaya çalıştığı gibi her zaman mantıklı bir çaba şeklini almak zorunda değildir. Onların nezaket standartları temsili liberalizm ile kıyaslandığında oldukça zayıftır. Onlar önceliğin duygu üzerine mantığa verilmesini talep etmezler. Onlar kendilerinin “ karşılıklı saygı politikalarının her zaman şık olmadığını kabul ederler... Vatandaşlar ekstrem ve hatta gücendirici duruşları almak için bile bunu gerekli görürler. Örneğin onların yasal bir pozisyon için dikkat toplamaları gerektiği ve aksi takdirde ihmal edilebilir olduğu zaman bu stratejiler

doğrulanabilir. Ve böylece de uzun vadede de karşılıklı saygıyı başlatmak için". Burada onlar popüler kapsamlılık normu ile tartışılabilirlik ve nezaket normları arasındaki çatışmayı onayladıklarını gösteriyorlar –bu bizim aşağıda yapısalcı teoriyi daha derinlemesine yeniden inceleyeceğimiz bir gerilim- (Gutmann ve Thompson, 1996).

Birleşmiş Devletlerdeki sivil ya da kamu gazeteciliği hareketi ilham kaynağının çoğunu bu tartışmacı gelenekten almaktadır. Elmund Lambeth sivil gazeteciliğin demokratik uygulama olduğunu tartışan bir makalesinde “felsefi bir patron ermiş gerekecekse, Habermas mantıklı bir aday olarak görünmektedir” olduğunu öne sürmektedir. Habermas, “gazetecilerin esas sorumluluğunun otonom karşılıklı olarak özel ve devlet olan rasyonel kritik kamu fikirlerine ulaşmayı amaçlayan kamu tartışmalarını kolaylaştırmak olduğunu vurgulamaktadır. Ya da Jay Rosen’den alıntılanmak gerekirse: sivil gazetecilik projesinin esas göstergelerinden birine göre, gazeteciler “vatandaşlara (Demokratik Sürece) izleyicilerden ziyade aktörler olarak odaklanmalıdır” (Lambeth, 1998; Haas, 1999).

Tartışmacı demokratik gelenek ideal olarak uygulanan kamu tartışmasının zaman içerisinde kademeli bir konsensus üretmesi gerektiğini varsaymaktadır. İnsanlar onların özel iyiliğinden ziyade kolektif iyi bakımından düşünmeye ve karşılıklı saygı atmosferi içerisinde fikir birliği alanı için araştırma yapmaya cesaretlendirilmektedir. Eğer konsensüs mümkünse, bu koşullar onu üretmelidir çünkü bu tür koşullar çatışma çözümü için tasarlanan bir atmosferi teşvik etmektedir. Minimum olarak, iyi bir kamu tartışması, bunu kamu gündeminden çıkarmak için kamu politikasının genel yönü üzerinde bir anlaşmaya yetecek kadar işleyen bir konsensüs üretmelidir. Bu gelenek temsili liberalizm ile kapatmanın pozitif normatif değerinde bir inancı paylaşıyor iken, bir konsensüsü elde etmenin hem istenen hem de elde edilebilir olduğunu -en azından ideal bir durumda- varsaymaktadır. Sadece bu koşullar altında bir kapatma gerçek anlam ifade etmektedir. Tartışma teorisinin perspektifine göre, çoğunluk fikri tartışmanın uygulanmasına doğru iç bağlantı sağlamak zorundadır... Çoğunluk kuralı öyle bir yolla şekillendirilmelidir ki; bunun içeriği, verilen bir problemi çözmek için doğru yön hakkında rasyonel biçimde motive edilmiş olarak ancak geçici şekilde tamamlanmış bir konuşmanın yanılabilir bir sonucu olarak düşünülebilir (Rosen, 1994; Habermas, 1984).

Temsili liberal teoristler politikada bir realistik hedef olarak konsensüs hakkında şüpheli olma eğilimindedir. Onların görüşüne göre, eğer aktörler üzerinde uzlaşmaya varılması muhtemel olmayan farklı pozisyonların olduğunu anlarılarsa kamu alanı daha iyi işlemektedir. Böyle bir durumda, esas normatif tartışmalardan kaçınarak ve konsensüsten ziyade işleyen bir anlaşma arayarak Bruce Ackerman'ın "konuşmayla ilgili kısıtlama" prensibini takip etmek daha iyi olacaktır (Ackerman, 1989).

Özetle, tartışmacı gelenek katılımcı liberalizm ile birlikte popüler katılım değerini paylaşmaktadır. Fakat bu geleneğin aksine o bunu, kendine bir sonuç olarak görmekten ziyade daha tartışmalı bir kamusal alan için bir araç olarak değerlendirmektedir. Taşradan konuşmacıların dahil edilmesi merkez ile taşra arasında aktif bir diyaloga katkı sağlamalıdır ve daha tartışmalı bir konuşmayı güçlendirmelidir. Bilinçlilik bu perspektifin öz değeridir ve bu, kendininkini doğrulamanın yanında diğerlerinin –diyalog ve karşılıklı saygı- tartışmalarını tanıma, dahil etme ve yürütmeyi kapsar. Nezaket ve kapatma bu geleneğin temsili liberalizm ile paylaştığı değerlerdir. Fakat bu normlar biraz daha gevşekçe yorumlanır: nezaket duygusal tarafsızlık ile aynı anlamda değildir. Eğer konsensus elde edilemediyse de kapatma istenen bir şey de değildir.

Dördüncü grup olarak "Oluşturmacı Teori" ifade edilebilir; bu gelenekteki yazarlar, mevcut düzenlemeleri ve kategorileri onların gizli eşitsizlikler taşıyıp taşımadıklarını görmek için sorgulayarak kritik bir yaklaşımı paylaşırlar. Onlar sıkıcı gücü konuşmadan ayırma olasılığı hakkında tartışmacı teoristlerden daha kötümserdirler. Onlar, öz benliğini politik bir aktör oluşturmak olmanın yanında diğerlerini de kontrol etmek için bilginin ve uzmanlığın görünürde tarafsız kategorilerinden yararlanarak tartışmanın, resmi politik kuruluşların dışında yayılmış güç uygulaması olarak tanımlanmasını Michel Foucault'a borçludurlar. Biz bu geleneğe oluşturmacı diyoruz çünkü bu politik sürecin her özelliğinin koşullu üretilen doğasını vurgulamaktadır. Tartışmanın çıktıları gelecek tartışma ve kararların ranjının şekillendirilmesinde güç yüklüdür. Tartışmanın gücün üzerindeki süregelen ilişkisi bu geleneğin öz normatif kriteri için başlangıç noktasıdır.

Nancy Fraser, Seyla Benhabib ve Iris Marion Young gibi bu gelenek içerisindeki en aktif teoristlerin çoğu feminist öncülerden gelmektedir. Ve teorilerini kısmen politikadaki kadınların marjinalliklerini açıklamak ve eleştirmek için geliştirmektedir.

Onlar “politika”nın öz tanımının bunu özel hayattan ayrı bir alana koyduğunu ve bazı yönlerden de özel hayata “doğal olarak” karşı olduğunu öne sürdüler. Bu bakış açısından “politika” ve yaşamda meydana gelen her şey arasına çekilen keskin çizgi bu alanlar boyunca güç ilişkilerinin devamlılıklarını gizlemeye hizmet etmektedir. Ve bu nedenle kendisi gücün dolaylı kullanımıdır (Fraser, 1995; Fraser, 1997; Benhabib, 1992; Young, 1996).

Günlük yaşamı politik krallığından ayırma ve hariç tutma gücü kamu kararına açık olan seçimlerin ranjını daraltır. Mevcut güç ilişkilerini adlandırmak ve meydan okumak için en iyi konuşmacıları çıkarmaya hizmet etmektedir. Çünkü onlar onları özel yaşamışlardır. Güç ilişkileri bir bireyin “özel yaşamı” içerisinde işlediği için iyi bir kamu tartışması bu tür bağlantıları diğerleri için adlandıracak ve örneklerle açıklayacak bireysel konuşmacıları kapsamalıdır. Bu gelenek böylece uzmanlığın temsili liberal kritiğini reddeder (Smith, 1999).

Böylece, kim ve ne zaman katılmalı sorusu üzerinde, oluşturmacı yaklaşım popüler katılım üzerine yerleştirilen güçlü normatif yeri paylaşmaktadır. Onlar sistem içerisinde “dışarıdan gelen”lerin “çift vizyonu” öne sürebildikleri için çoğu, toplumda marjinalleşmiş kişilerin seslerini muaf tutmaktadır. Gerçekte, katılım bu geleneğin kalbindedir, ancak katılımın değeri aktörlerin ayırd edici bakış açılarının kabul edilmesine kavramsal olarak bağlıdır (Collins, 1991; Smith, 1990).

Tanıma (kabul etme) deneyim ve kimliklerde sosyal farklılıklar üzerine özel bir değer verme anlamına gelmektedir. Anlamlandırmanın ortak bir sistemini oluşturmaktan ziyade, politik tartışma onların farklılığının zorlu gerçekliğini karşılamak ve anlamak için diğerini “yabancı” yapma gereksinimini duymaktadır. Zali Gurevich’in tartıştığı gibi (1988) “yabancılama süreci çantada keklik anlamlar ağı tarafından üstü kapanmış oluşumu açığa çıkarmaktadır. Bu oluşuma maruz kalma yeni anlayışlar ve yeni kabullenmeler getirebilir fakat aynı zamanda tehdit ve gerginliği de kapsayabilir. O doğru kabullenmeyi merkezden uzaklaştırma olarak tanımlamaktadır: “tanıma ‘ben merkezim’ –o benden farklıdır anlamına gelecek şekilde-değil, aynı zamanda–beni farklı bir diğeri yapacak şekilde–‘o merkezdir’. Yani yabancılaştırarak ve diğeri olma duygusunu deneyimleyerek diyalogun iki kısmı da gerçekleştirilir”. Bazen kimlik politikaları olarak adlandırılan tanıma politikaları dominant konuşmacılarını ve onların “doğal olanın” ne olduğu varsayımlarını merkezden uzaklaştırarak iyi bir kamu alanı

yaratmaktadır. Oluşturmacılar kamu tartışmasındaki katılımcılar sosyal olarak ne kadar çeşitli olursa, seçenek ve çıkarımların ranjının da o kadar geniş olacağını tartışmaktadırlar. Anne Philips bu durumu aktif bir şekilde marjinalleşmiş gruplar halinde gelebilecek yapılar için gerçekleştirmektedir (Gurevich, 1988).

Ancak katılımın “kim” olduğu aynı zamanda konuşmanın sürecinin kendisine de bağlıdır ve yeni fikirlerin öne sürülmesinde yaratıcılık oldukça değer görmektedir. Çağdaş kadınların hareketleri kabul görmemiş sessizliklerini bozan kamu tartışmasının özgürlükçü önemini özellikle vurguladı. Fraser’e göre kritik teorinin görevlerinden biri bazı konular ve meselelerin “özel” olarak adlandırıldığı yollara maruz bırakmaktır. Bu çağdaş toplumlarda geniş çapta tartışmaya açık olan problemlerini ranjını ve de problemlere yaklaşımları sınırlandırmaktadır. Tecavüz, cinsel taciz, yumruklama, fuhuş ya da çoğalma haklarıyla ilgili konuşan kişiyi değiştirmek aynı zamanda ne hakkında konuşulduğunu da değiştirir. Jean Cohen bu tartışmayı kürtaja uyarlamaktadır (Fraser, 1995).

Katılımcı liberal gelenek içerisinde kritik teoristler gibi oluşturmacı yazarlar erken kapatma, yanlış konsensüsten korkarlar. Fakat bundan onlar, hayal edilmemiş fikirleri ve görünmeyen grupları bunun üzerine getirerek politik olanının krallığını sürekli genişleten bir tartışmaya pozitif olarak değer verir. Farklılığın tanımlanması üzerinde oluşturmacıların yaptığı vurgu- otantik diyalog uğruna “yabancılaştırılan” “diğeri” onları kapatma hakkında şüpheli hale getirir (Gould, 1996).

Özetle iyi işleyen bir kamu alanının oluşturmacı görüşü her şeyden önce kamu alanının özgünlüğünün sorgulanmasıyla başlar. Kamu tartışması, “politik” olanın sınırlarını popüler katılımın güçlü normu aracılığıyla sorgulamalıdır. Bunun karşılığında farklılıkların tanınması ve marjinalleşmiş olanın güçlenmesi hedeflerine hizmet etmektedir. Sosyal olarak marjinal bireylerin ve sosyal hareketlerin bakış açılarını dahil etmek kamu hareketi ve özel yaşam arasındaki bağlantılarını hem adlandırır hem de örneklendirir. Bu uzmanlık normu açıkça reddedilir. Bilinçlilik ve nezaket standartları onları popüler katılımın daha yüksek bir değerine dayalı olarak kritiğe maruz bırakarak nitelendirilir. Oluşturmacılar içeriğin bir karakteristiği olarak diyalog ve resmi argümentasyondan ziyade anlatıcıya ve hem günlük yaşamın güç ilişkilerinin yayılmasına hem de onlar arasındaki ilişkileri açığa çıkararak gizli formal politik kuruluşların konsantre gücüne meydan okuyan stile özellikle değer verir. Tartışma

içerisinde yaşamın dilini yasallaştırmak sıradan vatandaşların deneyimsel bilgisine imtiyaz tanımaktadır ve onların güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Son olarak, bir karardan sonra kapatma derin bir şekilde şüphedir. Çünkü bu demokrasiye hayat veren kolay bir şekilde ifadenin çeşitliliğini baskılar.

Kamusal alanın demokratik teorileri içerisindeki kısa yolculuğumuzu 4 geniş kategori içerisinde öne sürülen bu kriterleri gruplandırarak özetlemek için aşağıdaki tabloyu incelemek mümkündür.

Tablo 1. Demokratik Teorideki Normatif Kriterler

Teori Tipleri	İyi Bir Demokratik Kamu Tartışması İçin Kriter			
	<i>Kim</i> Katılır	<i>Ne</i> Çeşit Bir Süreç İçerisinde	Fikirler <i>Nasıl</i> Sunulmalıdır.	Tartışma ve Karar verme Arasındaki İlişkinin <i>Sonucu</i>
Temsili Libreal	Elit Hâkimiyeti Ekspertiz Oranlanabilirlik	Fikirlerin serbestçe dolaşabilmesi Şeffaflık	Tarafsızlık Nezaket	Kapanma
Katılımcı liberal	Popüler Katılım	Güçlenme	Stillerin Ranjı	Empoze Edilen Kapanmadan Kaçınma
Tartışma	Popüler Katılım	Bilinçlilik	Diyalog Karşılıklı Saygı Nezaket	Prematüreden Kaçınma, Konsensüse dayalı olmayan kapanma
Oluşturmacı	Popüler Katılım	Güçlenme Kabul	Anlatıcı Yaratıcılık	Ayrılıkçı Kapatmadan Kaçınma, Politik Toplumun Genişlemesi

Kaynak: Ferree vd., 2002: 316.

Bu tablo içerisinde, öncelik meselesi italik olarak sunulmaktadır. Her gelenek vurgusunu farklı bir gelenek üzerine yapar. Temsili liberal gelenek için kimin (“kim” sorusu) dâhil olması gerektiği problemi hayati önem taşır. Katılımcı liberal için katılımcı tartışma içerisinde katılım sürecinin ne olduğu ve ne (“ne” sorusu) yaptığı odaktır. Bu daha yeni teorik yaklaşımlar aynı zamanda esas vurgularını yeni sorulara doğru değiştirmektedir: Tartışmacı gelenek için içerisinde tartışmanın meydana geldiği stil meselesi (“nasıl” sorusu)) odaktır. Ancak oluşturmacılar için kamu tartışması ve karar verme arasındaki ilişki (“çıkı” sorusu) odaktır.

Kim sorusu üzerinde, temsili liberal gelenek, popüler katılımın daha güçlü ve daha aktif versiyonlarını üzerinde elit katılıma değer vermede tek başına bulunmaktadır. Oluşturmacılar bunu hâkimiyet ve katmanlılığın mevcut ilişkilerini sürdürmek için tartışmanın bir yolu olarak görmek için bundan şüpheleniyor iken, temsili liberal gelenek olumlu bir şekilde uzmanlığa değer verir. Yaşam dünyasından konuşarak onların katılımı sıradan bireylerin yerini almadığı sürece diğer 2 gelenek uzmanların katılma oranına esasen kayıtsız kalmaktadır.

Temsili liberal teori, kamu tartışma alanının nasıl ayrılması gerektiği üzerinde bir kriter öne sürmektedir: orantılılık. Bu oy verme gücü ve temsilin boyutu ile orantılı olarak dağıtılmalıdır. Söylemsel teori bunun merkez ve taşradaki aktörler arasında bölünmesi gerektiğini öne sürmektedir en azından rutin olmayan kararlar için. Diğer gelenekler muallâktadır ya da bu soru üzerinde sessiz kalmıştır.

Tartışma içeriği üzerinde, bu geleneklerin hiç biri priori sınırlılıklarından birini savunamaz. “ne” kategorisi içerisinde, temsili liberaller fikirlerin serbestçe dolaşma alanı gibi çalışan bir sürece değer vermektedir. Onlar kendilerinin temsiliinin gücüne dayalı olan destek için uğraşan inançların çeşitliliğinin kapsanması üzerine özel bir değer biçmektedirler. Bu “ne” ve “kim” sorularını birbirlerine bağlamaktadır. Buna ilaveten temsili liberal gelenek için, tartışma kendi temsilcilerinin ne yaptıklarını halka görünür hale getirmelidir. Böylece onlar hesap verebilir şekilde tutulabilir. Bu bizim şeffaflık dediğimiz kriterdir. Diğer gelenekler bunu reddetmez fakat yetersizliğini de vurgularlar.

Esas fikir ayrılıkları da vardır fakat yetkilendirme kriteri üzerinde. Katılımcı liberal teori için, kamu yaşamına mümkün olduğunca çok vatandaşı dâhil etmek kamu tartışmasının esas sorumluluğudur. Oluşturmacı teori için, yetkilendirme aynı zamanda çok önemlidir fakat yetkilendirme bütün bakış açılarını içeren, karar verenler tarafından düşünülen fikirlerin ranjını genişleten ve geliştiren sona doğru bir araçtır. Katılımcı liberaller için olduğu gibi kendi içinde bir son değildir. Yani oluşturmacılar için, farklılıkların devam eden kabul görmesi eşit derecede önemlidir. Genel isteğe dönüşümden ziyade farklılık diyalogu başarılı bir yetkilendirmenin bir göstergesidir. Yetkilendirme daha az vurgulanır fakat tartışmacı gelenekte düzensidir. Bu da iletişim kurmak için güç içerisinde farklılıkları kenara koymak için yetenek gerektirir.

Ancak yetkilendirme kamu tartışması için normatif bir kriter olarak temsili liberal teori tarafından açıkça reddedilmektedir.

Aynı zamanda nasıl sorusu üzerinde de esas farklılıklar vardır. Temsili liberal gelenek iletişimin uygun bir formu olarak nezaket ve duygusal tarafsızlığın güçlü bir formunu gerektirir. Tartışmacı gelenek karşılıklı saygıyı vurgulayarak nezaketin daha zayıf bir varyantını desteklemektedir fakat bu sadece gerekli bir tarafsızlık değildir. Diğer gelenekler nezakete maruz kalmaz fakat onlar daha yüksek değer verdikleri popüler katılım ve yetkilendirme ile potansiyel çatışmasını vurgular. Bu oluşturmacı gelenek politik olarak görünmeyeni adlandırmak için yaratıcı araçları araştırmaktadır ve politikanın sınırlarını genişletmek için daha yeni ve yaratıcı taktiklerin kullanımına değer vermektedir. 4 gelenek içerisinde bu nezaket için en kritik olanıdır. Bunu mevcut normatif kategoriler için insanları ve fikirleri disipline etme yolu olarak görmektedirler.

Bilinçlilik, tartışmacı teorideki en yüksek değer, diyalog kriterini içermektedir. Bu kişinin kendi pozisyonu için tamamen gelişmiş argümanlarını sağlayan ve ciddiye alan bir süreçtir. Ve diğerlerinin argümanlarına da cevap vermektedir. Katılımcı liberal teori diyalogu reddetmez fakat yetkilendirmeyi başlatmak için iletişim stillerinin bir ranjını gerektirir, onun daha yükseği. Benzer şekilde oluşturmacı teori diyalogu reddetmez fakat temkinlidir. Bunun diğer formlarını yasadışı kılacağını vurgulamaktadır. Özellikle, bu kadınları ve diğer kültürel olarak dışlanmış gurupları sessizleştirerek kişisel deneyim ve yaşam dünyası içerisinde iletişimin tercih edilen formlarının anlatıcılarını yasadışı kılmaktadır.

Sonunda, çıktı sorusu üzerinde, temsili liberal gelenek en güçlü değerini kapanma üzerine vermektedir. Kamu tartışması sadece karar verme ile ilişki içerisinde faydalıdır. Ve bir kez kararlar verildiğinde devam eden tartışma en iyi ihtimalle kaynakların kaybıdır ve en kötü ihtimalle de meşruluğa bir tehdittir. Tartışmacı teoriler aynı zamanda bir kapanmadır fakat buna, tartışmacı süreç sayesinde ortaya çıkan bir konsensüsten dolayı bağımlıdır. Bu diğer gelenekler, prematüre bir kapanmadan kaçınma ile daha ilgilidir. Katılımcı liberaller daha az güçlü olanın sessizliğine hizmet eden güçlü tarafından dayatılan bir kapanmadan korkarlar. Oluşturmacılar bir demokrasi için süregelen bir canlılık kaynağı olan çeşitliliği baskılayan bir kapatmadan korkarlar. Farklılıklar her zaman olacağı için, diyalogların merkezden sapması her zaman gereklidir. Politik tartışmalar devam eden bir zemin üzerinde karar verenlerin

gündemlerini geliştirmektedirler. Direnç içerisindeki kimliğin bütün güçlenen kategorizasyonlara dirençle çıkması gibi.

Bir görüşe göre, sivil toplum genel çerçevede toplumun belirli bir alanını öne çıkarır. Bu alan toplumsal grupların kendi çıkarlarını gerçekleştirme maksadı ile birbiri aralarında ve devletle etkileşim halinde oldukları, aile ve devlet arasında kalan kamusal mekândır (Azarya, 1994). Fakat, kamusal mekan olarak sivil toplum salt çeşitli örgütlü grupların olması demek değildir; daha ziyade devletin ne yapıp ne yapmamasına yönelik yeni ölçütlerin meydana getirildiği ve politikanın (devlet-dışı aktörlerin politikası dâhil) kurallarının tanımlandığı bir alan ya da mekandır. Bu sebeple, aktif bir dernekler ortamının olması özellikle otoriter politikaya yönelik mücadele ve siyasi demokrasiye geçişler adına önemli olmasıyla birlikte; bu anlamda sivil toplumla zorunlu olarak ilişkili değildir çünkü, dernekler hayati bir kamusal alanın tanımlanması ve işleyişi hakkındaki normların –özellikle sivil olanlarının– yaratılmasıyla pek az ilgilidir (Callaghy, 1995; Yükselbaba, 2008).

Farklı bir şekilde ifade etmek gerekirse sivil toplum alanı devlet ve aile arasındaki tüm etkinlikleri değil, yalnızca kamusal etkinliği kapsar. Buna göre, sivil toplum kamusal alan çerçevesinde olan ve menşei toplum olan kolektif etkinlik şekillerine göndermede bulunur. Bunun esası ise, vatandaşların, aile ya da devletçe temsil edilmeyen ortak çıkarlarıdır (Bratton, 1994). Habermas'ın “hayat-dünyası” (life-world) ile “kamusal alan” kavramları çevresinde geliştirdiği sosyal felsefesinin etkisi altında çalışan Cohen ve Arato'nun (1995) görüşü doğrultusunda sivil toplum “ekonomiyle devlet arasındaki özellikle (aile başta olmak üzere) mahrem alan, dernekler (özellikle gönüllü olanları) alanı sosyal hareketler ve kamusal iletişim biçimlerinden meydana gelen bir sosyal etkileşim alanı” olarak anlaşılmalıdır. “(Ö)zel alan onun (Sivil toplumun- ME) bir unsurudur, ama aynı zamanda bireylerin içinde konuştukları, toplandıkları, dernekleştikleri ve siyasi toplumu ve dolaylı olarak karar-alma sürecini etkilemek üzere eylemde bulundukları siyasi bakımdan ilgili olan kamusal ve sosyal alanlar da onun parçalarıdır” (Cohen ve Arato, 1995; Erdoğan, 2006).

Araştırmacıların bir kısmı sivil toplumu genel çerçevede toplumun devletle etkileşim halindeki parçası biçiminde bulmakla, “kamusal”lığı, devletle ilişkilendirmektedirler. Bu bakış açısı, doğrudan olmayan şekilde, “kamusal”ı devletle özdeşleştiren bakış açısı ile ilişkilendirilebilir. Bunun yanında, devlet-toplum temasının

her zaman işbirliği ve karşılıklı bağımlılık biçiminde olması mecburi değildir; bu bazen çatışmacı bir halde de görülebilir (Azarya, 1994; Erdoğan, 2006).

Sivil toplum kuruluşlarının günümüzde her ülkede önemi gittikçe artmaktadır. STK'lar toplumsal meselelerle alakadar olan ve demokratikleşmenin işareti olan aktörlerdir. Sivil toplum kavramı, toplumun devlet dışındaki yeni resmi ve gayriresmi kurumsal düzenlemelerini gerçekleştirebilmek adına gündeme gelmiştir; sivil toplum hareketi ve sivil toplum kurumları olmak üzere iki hat kullanılır. Katılımcı süreçler için kanuni sınırlar üzerine kurulu olan ve toplumu devletle veya devletsiz düzenlemenin bir vasıtasıdır (Çiftçi, 2010-2012).

Farklı kaynaktan gelseler de STK'lar, sivil toplumun gelişmesi için ortak yaklaşımları gündeme getirmişlerdir (Çiftçi, 2010-2012):

- Birincisi; Sivil toplum kişi hak ve özgürlüklerinin muhafaza edildiği bir sahadır. Ve böyle bir saha hukuk devletinde meydan getirilir. STK'lar hukuk devleti faaliyetlerini destekleyen ve hakların geliştirilmesinde faydalı olan kuruluşlardır.
- İkincisi; Devletten farkı örgütlenme özgürlüğünün olduğu alandır. Kamusal alanın ortaya çıkması ve güç kazanması sivil toplumu güçlendirmesinin yanı sıra uygulamaların güçlenmesini sağlayarak demokratikleşmeye katkı sağlar. Sivil toplum geçiş periyotlarında sivil alanlar oluşturur ve kamusal alanın gelişmesine etki eder.
- Üçüncüsü; İnsanların fikirlerini ifade edebileceği ve savunabileceği bir kamusal alandır. Değişen toplum ve ihtiyaçlar neticesinde; toplumsal hareketler, mühim görevlerden sorumlu hale gelerek sivil toplum ve kamusal alanı geliştirir.
- Dördüncüsü; Belirli ölçütleri, kimliği, kültürü olan örgütlü toplumun alanıdır. Toplumun ana akımları biçimi olmaya çabalayan sorumlu ve bağımsız sosyal hareketler sahasıdır.

STK'lar batıya has olmasa da batı kendine has bir model geliştirerek modelin yaygınlığını sağlamıştır. Farklı kaynakları olup ayrıca sivil toplum “ötekine merhamet veya ilgi” ve “haklar ile kamusal olanın tanımlanması ve hayata geçirilmesi”

toplumdaki bireysel ve kolektif ilginin örgütsel yansıması şeklinde kendini göstermiştir (Çiftçi, 2010-2012).

Yılmaz'ın (1997) Fincancı'dan alıntıladıklarına göndermek yaparak bugün sivil toplum ile ilgili olarak üç temel kuramdan söz etmek mümkün (Güneş ve Güneş, 2003):

- “Çoğulcu Sivil Toplum”, Toplumda devlet dışı örgütlenmelerin, grupların söz hakkı savunulmaktadır. Sivil toplum devlet faaliyetlerini yönlendirir.
- “Asgari Devletçi Sivil Toplum”, Hükümet toplumu biçimlendirme ve bireyin davranışına karar vermemelidir. Çıkar gruplarının yarar sağlama olanaklarının sınırlandırılmasını savunur.
- “Katılımcı Sivil Toplum”, Devlet ve sivil toplum iç içedir ve katılımcı demokrasiye dayanırlar.

Aslında bu kuramların hepsi devletin olabildiğince sınırlı bir alanda olduğu çoğulcu ve katılımcı bir sivil toplum anlayışını işaret etmektedir. Esas gayeleri ise sivil toplumun oturması gereken temellerin varsa ön koşullarının neler olduğuna ilişkin analizlerin önünü aydınlatmaktır (Güneş ve Güneş, 2003).

Sivil toplumun, Gençkaya'ya göre (1997) üç boyutu vardır:

1. Kurumların örgütlerin ve düşüncelerin çoğulluğuna dayanan kamusal alan
2. “Mahremiyet” (özellik). Özerk bireysel ahlaki tercihi anlatır
3. Yasallık olarak tanımlanan ve toplumsal alanın korunması ve geliştirilmesi için gerekli bir dizi hakları içeren yasal bir sistemin varlığı.

Sivil toplum belirtilen üç boyuta dayanarak geliştirilebilir, bunun yanında başka bir takım şartlar da ilave edilebilir (Çaha, 1997; Güneş ve Güneş, 2003):

- Toplumsal farklılaşma(etnik, cinsiyet, kültürel, dinsel, ideolojik, siyasal açılardan).
- Toplumsal örgütlenme.
- Gönüllü bir nitelik
- Toplumsal düzeyde bir özerkleşme
- Baskı mekanizması oluşturma.

Ayrıca daha fonksiyonel maddeler de eklenebilir. A. S. Akat(Yılmaz, 1997; Güneş ve Güneş, 2003):

- Devlet mülkiyetinin minimum düzeyde olması.
- Açık piyasa ekonomisinin olması
- Toplumsal katılım mekanizmasının olması
- Bürokrasinin çok güçlü olmaması
- Kesintisiz(askeri müdahalelerle kesintiye uğramayan) bir demokrasinin varlığı.

Bu bilgilerden de çıkarılacağı gibi günümüzdeki çıkarımlarla sivil toplum, batı toplumlarına has bir ifade şeklinde benimsetilmeye çalışılmaktadır. Ki Shils'in (1991) "Batı toplumlarını sivil toplumun cisimleşmiş şekli olarak görmesi", direkt olmasa dahi "sivillik olarak ileri sürülen "burjuva erdemleri"n yalnızca sivil toplum içinde yeşerebileceğini" ima etmektedir (Wedel, 1997; Güneş ve Güneş, 2003).

Literatürde "yönetişim" (governance) ve "yerellik" (subsidiarity) ifadeleri ile sivil toplum kuruluşları birlikte kullanılmaktadır. Yönetişim ile halk ile alakalı karar verilmesinde, bu kararlar ile alakalı bütün unsurların katılımının sağlanması, böylece merkezi ve yerel yönetimin yanında STK'ların kendileri ile alakalı konularda fikirlerini ifade edebilmeleri sağlanacaktır. Yerellik ise, yerel kamu hizmetlerinin uygulanması veya bir meselenin ya da ihtiyacın giderilmesinde ona en yakın yönetim birimlerinin onu üstlenmesi, yetkilerin kendisinde birleşmesidir. Bu vaziyet yerinden yönetimi (adem-i merkeziyetçiliği) ihtiyaç haline getirirken, yerel temelde yapılanmış STK'ların da dahil edilmesini kolaylaştırmaktadır (Yüksel, 2020; Uğur, 1997). Bundan böyle kamusal hizmetler kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarından oluşan üçlü bir yapı eliyle uygulanmaktadır (Aktel, 2003).

Geleneksel yönetim anlayışının tersine yerel birimlerin yetki sahibi olmasını içeren yerellik ilkesinin varlığı, merkezi yönetimin etkisinin ortadan kalktığı manasına gelmez. Merkezi yönetimde bir fonksiyon değişimi ile yerel yönetimleri etkileme ve misyon belirlemede bir güç olarak var olmaktadır. Yerel yönetimlerin altından kalkamayacağı, uluslararası ticaret, makro-ekonomik politikalar, düzenleyici işlemler, yoksullukla mücadele, bölgeler arası denge sağlama, sosyal güvenlik, sağlık, işsizlik

programları, büyük yatırımlar gibi konularda merkezi yönetimin oldukça görevi bulunmaktadır (Osborne ve Gaebler, 1993; Aktel, 2003).

Geleneksel kamu yönetimi anlayışında dikey ilişkiler önemli iken yeni yönetim anlayışındaysa tersine, yatay ilişkiler yönetimlerin farklı düzeylerindeki dikey ilişkilerin yerini alabilecektir. Buna göre merkezi yönetim artık baskın örgütlenme biçimi olmamaktadır. Merkez yalnızca özel sektör, hükümet dışı kuruluşlar, yerel politikaları kapsayan değişik grupların koordinasyonunu gerçekleştirmekle yükümlü bir hale gelmektedir (Nakamura, 2001). “Yetki genişliği” (deconcentration) ile “özelleştirme” (privatization) de desantralizasyon kavramı kapsamında ele alınmaktadır (Eryılmaz, 2000; Aktel, 2003).

Yeni yönetsel anlayış sonucunda, yerel otoritelerin ve toplulukların yönetimdeki rollerinin artması, kamu hizmetlerinin oluşum ve sunumunda bireylerin-müşterilerin söz sahibi olması öngörülmektedir (Ferlie vd., 1996). Geline nokta, birçok yetkinin yerel yönetimlere, taşra kuruluşlarına, gönüllü örgütlere ve sivil topluma aktararak, yetkilerin paylaşılması amaçlanmaktadır. Yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerinden daha çok yararlanmak, merkezi yönetimleri belli bir oranda geriye çekmek, genel eğilimdir. Sorumluluk ve yetkiler üst idari kademedan aşağılara doğru kaydırılmaktadır (Aktel, 2003).

Bu yönetim biçimi kapsamında değişik sosyal problemlerin üstesinden gelebilmek için hem yerel yönetimler kadar, hükümetin ve farklı özel grupların da katılımı gözlenmektedir. Yerel yönetimlerin hükümet-dışı örgütlerle işbirliği içinde yaşlı ya da engelliler gibi konularda birlikte hareket etmektedirler. Bütçe gibi birtakım engellerle karşılaşan yerel yönetimlerin bu engelleri hükümet-dışı örgütlenmelerin işbirliği yaparak aşmaya çalıştıkları görülmektedir. Ortaya çıkan kamu-özel işbirliği ilginç bir biçimde hizmet dağıtım kalitesinin artmasında ekonomik açıdan yardımcı olurken, etkinlik ile verimliliği de artırmaktadır (Ferlie vd., 1996; Aktel, 2003).

Demokrasi anlayışındaki gelişmeler, desantralizasyonu, yerelleşmeyi ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini pekiştirmekte ve böylece yerel yönetimlerin bu noktada güçlü olması yerel demokrasi ve yerel katılımın gerçekleşmesi açısından önem arz etmektedir. Bu durumun öneminin artması, merkezi, yerel ve sivil örgütlenmelerin, demokratiklik bağlamında işbirliğinin artırmasına neden olmakta, böylece “yönetişim” anlayışının gerçekleşmesinin temelini oluşturmaktadır (Aktel, 2003).

1.4. Proje Demokrasisi ve Diğer Teknik / Somut Öneriler

Halk, bir miktar da olsa karara etki etme fırsatı olduğundan katılımı kendi talepleri yönünden faydalı görmektedir. Bunlardan kaynaklı olarak bu alanda katılım iyi örgütlendiğinde başarı göstermektedir. Günümüzde artık temsili demokrasi yetmemektedir. Demokrasinin katılımcı boyutunun geliştirilerek halkın kararlara doğrudan katılımı hedeflenmektedir. Ancak ilke düzeyinde katılımı istemek çoğu kez uygulamaya yansımayan iyi niyet ifadeleri olmaktan öteye gidememektedir. Bu ilkenin yaşama geçirilebilmesi için pratikte katılım yollarının örgütlenmesi gerekir. Ankara Büyükşehir Belediyesi bir yandan bu kaygılara sahip olduğundan öte yandan Hacı Bayram çevre düzenleme projesinin uygulanmasında karşılaşılan pratik sorunları aşabilmek adına proje demokrasisi kavramını geliştirmiş ve uygulamaya koymuştur (Tekeli, 2009).

Karayalçın (1991) tarafından hatırlatılan Olof Palme'nin “demokrasi bir kez kurulduğu zaman sürgit devam etmiyor, sık sık renklendirilmeli” ifadesi, proje demokrasisinin buna yönelik bir çaba olduğunu ifade etmektedir. Karayalçın'a göre (1991) proje “değeri yaratan ve değeri paylaştıran girişimlerin” adıdır. Burada önemli olan nokta, projenin yaratacağı değer ile projenin sahipleri arasında güçlü bir yararlanma ilişkisinin elde edilmesidir. Bu ilişki; kent kaynaklarının etkin kullanımını, demokrasinin hayati unsurları olan katılımcılık ve kendini yönetme gibi olguları geliştireceğine, kamu kesiminin bazı işlevlerini ve yetkilerini halkın kurmuş olduğu örgütlerle bölüşeceğinden, bir ölçüde doğrudan yönetim aşamasına geçilmesine olanak sağlayacağına inanmaktadır. Bu usul, siyasi saygınlık veya ticari menfaat maksadıyla öne sürülen projelerin geri planda kalmasına, toplumsal yararı en fazla olan projelerin uygulanmasına katkıda bulunmaktadır. Toplumsal yararı en yüksek projeler “sahibi olan projeler”dir. “Projenin sahipleri kimi zaman kişiler olabileceği gibi kimi zaman kitleler, siyasi partiler de olabilir” (Karayalçın, 1992). Proje demokrasisi ise bu toplumsal sahipliği gerçekleştirmekte, pekiştirmektedir. Son önemli nokta, “belediyenin projesine halkın katılımından çok, halkın projesine belediyenin katılmasının sağlanmasıdır” (Geray, 1991; Güneş ve Beyazıt, 2012a)

Projeler, kentteki politikaların somut hale geldiği ve kentlinin yaşamını hangi yönde etkileyeceği açık hale gelen kısa bir süre sonra uygulanacak kararlardır. Kısa süre sonra uygulamaya geçecek olmasa da, belli sınırlar çerçevesinde kalacak şekilde

kararlarında değişiklik yapılabilmesine, halkın arzularına daha elverişli biçimde dönüştürülmesine uygundur. Bu yüzden projeler üzerinde halkın fazlaca ilgisi bulunmaktadır. Düşünceler somutlaştığından katılım kolaydır. Belli düzeyde de olsa kararı etkileme olanağı olduğundan halk katılımı kendi menfaatleri açısından faydalı olmaktadır. Bu özellikler nedeni ile bu alanda katılım iyi teşkilatlandığında başarılı olmaktadır (Tekeli, 2009).

2. BÖLÜM

SİVİL TOPLUM, SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE KURAMSAL TARTIŞMALAR

2.1. Kavramlar

Sivil sözcüğü, Latince "civis" kökünden türetilmiştir ve "yurttaş veya kenttaş" anlamına gelmektedir, ayrıca sivil kavramının bir anlamı da 'medeni'dir. Bunların yanı sıra sivil kelimesi, mesleği ne olursa olsun genel olarak sade vatandaş anlamına da gelmektedir. Sivil toplum ilk defa batıda ortaya çıkan, batıdaki mutlak monarşilerin bütün güç ve baskılarına rağmen onların kontrollerinden kaçan ve böylece otonom bir sürecin şekillenmesini sağlayan güçtür. Sivil toplum da iktidarı dizginleyen bir güç olarak süregelmiştir. Sivil toplum sadece devletin yönlendirmesi dışında kalmaz, aynı zamanda devlet politikalarının gidişatını etkileyebilir, hatta bu politikalara karşı muhalefet de edebilirler (Duman, 2007).

Sivil toplum, sosyo-ekonomik ve teknik değişimler doğrultusunda yeni bir düzeye gelmekle birlikte, genellikle aynı çerçevede tanımlanmaktadır. Sivil toplum kavramının tanımlarına birkaç örnek vermek gerekirse: "Hiçbir zorlama olmaksızın beşeri organizasyon alanının yanı sıra bu alanı doldurmak üzere aile, inanç, menfaat ve ideoloji adına oluşturulmuş birbiriyle alakalı ağlar setidir" (Walzer, 1990). Bir diğer şekilde, "devlet denetimi ve baskısının ulaşamadığı, belirleyici olamadığı alanlarda, bireylerin/grupların devletten izin almadan, kovuşturmaya uğrama korkusu taşımadan rahatlıkla ilişki geliştirebildikleri, devletin doğrudan denetimi altında tuttuğu alanların dışında kalan ve ekonomik ilişkilerin baskısından da göreceli olarak bağımsız ve gönüllülük ilkesi ön planda olan kurum veya etkinlikler olarak" değerlendirilmektedir (Demir ve Acar, 1998; Özkan, 2004; Atar, 1997). Benzer tarafları olsa da, az farklara sahip bir sivil toplum tanımlamasını Diamond bir taraftan "gönüllü kendi kendini oluşturan ve kendi yaşamını kendisi sağlayan, devletten özerk ve hukuksal bir düzenle ya da bir ortak değerler kümesiyle sınırlı olan örgütlü toplumsal yaşam alanı" diğer

tarafından “özel alan ile devlet arasında yer alan bir yapı” şeklinde düşünmüştür (Diamond, 1994; Özbudun, 1999).

Modern sivil toplumlar belki amaçlanmamış olsa da yozlaşmadan kendilerini koruyamamışlardır yani sivil toplum hiç de arzu edilmediği halde beraberinde “kamu ruhu” nun kaybolması gerçeğini getirmiştir. Modern iş bölümü bu durumun temel nedenidir. Ferguson’a göre basit bir şekilde organize olmuş sistemlerde (aclılık balıkçılık gibi iş bölümü az iken) yozlaşma çok daha azdır. Tersine, modern sivil toplumlarda işbölümün (kamusal yönetim altında vatandaşlar ve siyasetçiler ile yatırımcı ve işçiler gibi bölümlenmeler ya da asker ve siviller gibi bölümlenmeler) mesafenin giderek artması nedeniyle sivil toplumun bir araya gelebilmesi ihtimali giderek zayıflamıştır. Bu anlayışa göre “sivil toplum” u artık geleneksel “*societas civilis*”ten (ya da o zamanki deyişle halka dayanan hükümet) farklı bir anlama bürünmeye ve daha da önemlisi, artık devletten ayrı görülmeye başlanmıştır. Yaklaşık bu yüzyıllık dönemde sivil toplum kavramının geçirdiği evreler dört dönem şeklinde ele alınabilir (Yel, 2008):

- İlk dönemde bir sivil toplum olarak hakim, merkezi ve anayasal devletin tebaaları üzerinde bulunması ve sivil toplum içerisinde “toplumlar” ın bağımsız olarak oluşmasına elverişli ortamın olması üzerinde durulmuştur.
- İkinci dönemde ise sivil toplum çerçevesinde bağımsız “toplumlar” ın oluşması ve meşru olarak kendilerini devlete karşı savunabilmeleri artık kabul edilmeye başlanmış ve devlet ile sivil toplum arasındaki ayrım iyice belirginleşmeye ve gelecekte sosyal eşitliğin, sivil özgürlüklerin ve sınırlandırılmış bir anayasal hükümetin gerçekleşebileceği ümitleri artmıştır.
- Üçüncü dönemde biraz geriye dönüş başlamış ve sonucunda devlete karşıt yoğunlaşan duygular zayıflamaya yüz tutmuştur. Ayrım devam etmekle birlikte bağımsız ve özgür sivil toplum kendi içerisini felç eden ve sürekli çatışma üreten, dolayısıyla daha sıkı bir devlet kontrolünü ihtiyaç duyan bir olgu olarak görülmüştür.
- Sivil toplum kavramının “modernizasyon” sürecindeki dördüncü döneminde ise üçüncü dönemdeki fikirlerin tam tersi söz konusu olmaya başlamıştır. Sivil toplumun, düzenleyici devlet gücü karşısında yok olabileceği korkuları sonucunda çoğulcu ve kendi kendisine organize olmuş devletten bağımsız bir

sivil toplumun muhafaza edilmesi ve yenilenmesi hususu üzerinde durulmuştur. Hatta, gruplar ve bireyler arasındaki karşılıklı bağımlılık dahi ortadan kalkmaya yüz tutmuştur. Zenginlerin refahlarını arttırmak dışında bir şey düşünmemeleri diğer sınıfları da etkilemiş ve herkeste şahsi kazanç, lüks ve şöhret için rekabetçi bir yarış ortaya çıkmıştır. Refah ve onun gösterişi sosyal eşitsizliği ön plana çıkarmış, alt sınıflarda kıskançlık ve çekememezlik ile suç oranının yükselmesine sebep olmuştur. Üst sınıflar ise enerjilerini daha fazla kazanç ve lüks tüketimine yönlendirmişlerdir. Sivil toplumun fertleri olarak siyasi toplumu ancak kendi amaç ve çıkarlarına hizmet ettiği zaman akıllarına getirmektedirler. Ticaret ve üretimin baş döndürücü bir ivme ile gelişmesi ve düzenli hükümetlerin kurulması yozlaşmayı kamufle edebildiği gibi kamu ruhunun da kaybedilmesi, özellikle zengin sınıfların siyasi güce karşı duyarsızlığını arttırarak despotik bir hükümetin gelişimini kolay hale getirmiştir.

“Sivil toplum” kavramı, Orta Doğu ülkelerini de kapsayarak gelişmekte olan ülkelerdeki demokratikleşmeyle ilgili bir etken şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Sivil toplum, amaçları ve özellikleri ne olursa olsun devletin dışındaki tüm grupları nitelemek için kullanılmaktadır. Devletin iktidarını kısıtlamak ve demokratikleşme adına ilerleme katetmek başlıca amaçları ve kendilerinden beklenen en göze çarpan işlevleridir. Devletin gücü ile vatandaşların hayatları arasındaki bölümü temsil eden sivil toplum kulüpler, dernekler ve çeşitli organizasyonlar aracılığıyla devletin sosyo-ekonomik ve özellikle de kişisel alanlardaki giderek artan otoriteryen eğilimlerini engellemeyi amaçlamıştır (Zariç, 2018). Gelirleri artan modern devletlerin hedeflerine ulaşmak adına daha fazla ikna edici ve hatta zorlayıcı araçlar kullanması ile bürokrasi giderek büyümüş, teknokratlar ve profesyonel iş grupları etkilerini yükseltmektedir (Yel, 2008).

Aslında siyasi düşünce tarihi, genellikle “yukarıdakiler” in perspektiflerinden yazılmış bir tarihtir. Siyasi iktidar hep yöneticiler açısından ele alınmış, iktidarlarda elinde bulunduranların tebaalarını yönetme hakkı; halkın ise itaat vazifelerini meşrulaştırma çabasındadır. Bireyin tabii hakları, özgürlüğü, refahı ve vatandaşların mutlulukları ile adil olmayan hüküm ve kanunlara karşı direnç gösterme hakkı, güçler ayrılığı, basın özgürlüğü, iktidarda kalma ve yasa yapma yetkileri gibi ilkeler de siyasi iktidardan bağımsız gibi görünmesine, oligarşik ve devlet merkezli siyaset teorilerine

karşı çıkışları gündeme getirmiştir. Dolayısıyla bu ilkeler bir çeşit iktidarın paylaşımı esprisini öne çıkarmıştır. Gücün uygulanması ancak sivil toplumun devlet kurumlarından organizasyonel olarak ayrıldığı bir demokratik ortamda gözlemlenebilir ve kontrol edilebilir. İktidarın paylaşımı perspektifinden bakılınca demokrasi içindeki devlet aktör ve kurumları sürekli olarak sivil aktör ve kurumlarla iktidarı paylaşmaya, saygı duymaya ve korumaya yönelik olarak baskı altına alınacaktır. Aynı şekilde, heterojen sivil toplum devlet tarafından korunan ve dolayısıyla da ona bağımlı bir konumda kalacaktır (Yel, 2008).

Herhangi bir bölgede demokratikleşmeden bahsedebilmek adına iki gelişmenin ya aynı anda gerçekleşmesi ya da birbirlerini takip etmesi gereklidir. Bunlardan ilki devleti ilgilendirir ve bazen devletin tamamen çökmesi, felce uğraması ya da devletin başka bir alternatifinin kalmaması, yani aşağıdan veya dışarıdan gelen baskılara karşı ayakta duramaması neticesinde kendisinde bir revizyon gerçekleştirmesi gerekebilir. İkinci gelişme ise toplumsal düzeyde olup sivil toplum kuruluşlarının ortaya çıkmaya başlamasıdır. Sivil toplum, demokrasinin esas öğelerinden birisi olduğundan sivil toplumun filizlendiği yerlerde demokrasi de gelişme şartlarına sahip olabilir; bir diğer ifadeyle, vatandaşların sosyal ve medeni haklarını alabildiğince kullanabildikleri ve hürriyet ile kendine güven değerlerinin yerleşik olduğu yerlerde demokrasinin gelişiminden söz edilebilir. Sivil toplumun demokrasiye katkısı iki şekilde ele alınabilir: Öncelikle sivil toplum bulunduğu bölgede demokratik kurumlar meydana getirerek demokrasinin yerleşmesini sağlayacaktır. Sivil toplumun demokrasiye ikinci katkısı ise, demokrasi yerleştikten sonra veya herhangi bir demokratik sistemde kuruluşları aracılığıyla devletin faaliyetlerini gözetim altına alarak ya da toplumun yeni taleplerini devlete ileterek bir nevi güvence olacaktır. Sivil toplumun homojen bir yapı olmadığı da dikkate alınırsa; bir başka deyimle sivil toplumun da kendi içerisinde farklı görüşlere sahip olması toplum çıkarlarının değişik yönlerden ele alınarak şeffaf bir şekilde müzakere edilebilmesi imkânını da beraberinde getirecektir. Ancak eğitim, refah seviyesi, siyasi aktiflik ve profesyonel yeterlilik gibi eşitsizlik unsurları elbette sivil toplum kuruluşlarını da etkileyecek ve güçlü üyelerden meydana gelenler daha fazla kendilerini hissettireceklerdir. Fakat işçi sendikalarının işçilere yaptıkları gibi güçlüler de kimi zaman diğerlerine yardım elini uzatabilirler. Tek bir vücut gibi işlevselliğini gösteren devletin aksine sivil toplum özünde olan farklılık ve parçalanmışlık ise grupların güç kazanmasıyla daha da artma tehlikesi gösterebilir. Bu gibi bir tehdidin

önüne ise ancak grup üyelerinin çoğullaşması ile geçilebilir; yani bazı üyeler farklı gruplara katılabildikleri gibi evrensel olan gruplar da değişik kesimlerden gelen üyelere kapılarını açabilmelidir. Ayrıca, eğer farklı gruplar sık sık bir araya gelerek değişik konularda birbirleriyle tartışmalar yapabilir ve ortak yol belirleyebilirlerse sivil toplum da güçlenecektir. Aksi takdirde devletle birlikte zayıflamaya ve önemini yitirmeye başlayacaktır. Sivil toplumun bir başka özelliği de onun tamamen gönüllülük ilkesine dayanmasıdır. Kişiler geçimlerini sağlamak için çalıştıkları işlerinden ve daha sonra da ailelerinden arta kalan vakitlerinde gönüllü işlere vakit ayırabilmektedirler. Zaman ayırabilenler ise, gözlemlerine göre, her ne kadar önceleri şevkle kendilerini bu yeni uğraşlarına adanmakta olsalar da zamanla ilk heyecanları giderek kaybolmaktadır. Yani bir sivil toplum kuruluşunda aktif üye olmak yarı-zamanlı bir işte çalışmaya benzemektedir (Kamrava ve O Mara, 1998; Patrick, 1996).

Sivil toplum örgütü kavramı ve sivil toplum kuruluşu kavramı genel çerçevede aynı kökten gelmektedir. Hem kurumu, hem de örgütü tanımlarken başvurulan kelime, her ikisinde de “örge” yani “organ” olmaktadır. Örgütü, "aynı amaca yönelmiş örgenleşme" ya da "örgenleşmeyle oluşan kuruluş" olarak tanımlamak mümkün. Yaşam biliminde örgenlik toplum biliminde örgütlenme olarak ifade edilmektedir. Toplum biliminde örgüt iradeli kuruluşa karşılık gelmektedir. Sonuç olarak örgüt veya kuruluş denerek aynı organ kast edilmekte sadece amaca yönelmede farklılık görülmektedir, örgütün başarısı kurumsallaşabilmesinden geçmektedir. Aralarında iradeye bağlı olup olmaması gibi bir fark var olsa da referans noktaları aynı yani organdır. Sivil toplum örgütünü genel olarak tanımlarsak; gönüllü üyeliğe dayalı, topluma hizmet ve siyaseti etkilemeye yönelik resmi olmayan örgütlenmelerdir. Sivil toplum örgütleri kavramı uluslararası alanda pek çok terimle ifade edilmeye çalışılmıştır. En geniş anlamıyla, sivil toplum alanında faaliyet gösteren ve yönetimin bir parçası olmayan örgütlenmeyi ifade eden, ortak bir amaç etrafında toplanan ve doğrudan kendilerine çıkar sağlamayan kişi topluluğudur. Kavrama dar anlamda baktığımızda, sivil toplum örgütleri; yurttaşların ortak bakış, çıkar, duyarlılık ve ortak talepleri temelinde gönüllü olarak bir araya gelmek suretiyle, devletin organlarının dışında meydana getirdikleri dernek, vakıf, sivil girişim ve benzerlerinden oluşan geçici ve esnek örgütlenmeler ya da yapılar olarak ifade edilmektedir (Duman, 2007).

Sivil toplum alanında var olmanın ana şartlarından biri devletten özerkliğin az çok sağlanmış olmasıdır. Sivil toplum, kendi kaynaklarıyla kendi kendine yetebilen bir topluluk olarak hem özel sektör ve piyasa ilişkilerinden iyi kötü bağımsız olmalı hem de devleti özerkliğine çok fazla karıştırmamalıdır. Buna göre devlet ve özel sektör gibi çok güçlü iki kurumun karşısında kendi gücünü ve varlığını devam ettirmelidir. Böyle bakınca sivil toplum, içinde çalışması zor bir alandır. Doğal olarak bu alan, kamusal alan olarak ifade edilen ve aynı zamanda STK'ların da içerisinde eridiği bir alanın karşısında bulunur. Yalnız kamusal alanı, “kamu alanı” kavramından farklı tutmak gerekir. Kamusal alan kavramını, bir iletişimsel eylem alanı anlamında kullanmak daha yerinde olacaktır. Kamusal alan ifadesi, insanların bu alanda bir araya gelmeleri ve iletişim kurmaları sürecine işaret eder. Buna göre elde edilen temel sonuçlardan birisi, sivil toplumun iletişimle çok yakından ilgili olduğudur. Çünkü bir örgütün veya bir inisiyatifin öncelikle kendi üyeleriyle, potansiyel üyeleriyle ya da taraftarlarıyla iletişim kurması gerekir. Bundan ötürü iletişim, STK'ların hayatlarında çok önemli bir yere sahiptir. İletişimi sağlıklı bir biçimde gerçekleştirmek adına da tekelleşmeden uzak olarak örgütlenmiş, az çok kendi etik değerlerini oluşturmuş ve yerleştirmiş bir iletişim ortamı ve az çok bağımsız bir medya yapılanması bulunan bir ortam gereklidir. STK'ların kamusal alan dediğimiz bu iletişimsel eylem alanında kendilerini rahatça ifade edebilmeleri için, düşünce ve ifade özgürlüğünün o ülkede mutlaka, kanunlarla garanti ve korumada olması gerekir. Söz konusu şartlar, hem de ideal demokratik teorinin getirdiği (gerektirdiği) şartlardır. Fakat bunu sağlamanın her zaman mümkün olmadığı, en azından kolay olmadığı bilinmektedir. Bu durumda mevcut koşullar çerçevesinde STK'lar ne yapabilir, nasıl iletişim kurabilir; kendilerine sunulan çerçeve içinde hem kendi üyeleriyle hemde toplumdaki diğer unsurlarla uygun iletişim kurma koşullarını nasıl sağlayabilirler (Erdoğan Tosun, 2008).

Bu, öncelikle STK'ların, hem kendi bünyelerindeki hem de aralarındaki iletişimi kuvvetlendirmelerine; ayrıca halkla ilişkilere ağırlık verip kendileri dışındaki dünyayla yeni ilişki kanalları yaratmalarına bağlıdır. Bu ilişki kanalında gerçekleşen sürece “kod açımı” yani mesajın anlaşılma süreci adını veriyoruz. Mesajı ileten “Bu mesajı nasıl vermeye çalışırsam, nasıl kodlarsam daha iyi olur; iletmek istediğimi en etkin bir şekilde, hiçbir kayba uğramadan nasıl iletebilirim?” diye sorup düşünmelidir. Sivil toplum yönünden iletişimin önemi konusu ele alındığında, konunun iki farklı boyuta sahip olduğu ifade edilebilir. İlki, STK'nın kendi içine dönük iletişimi yani STK'nın

kendi üyeleri, gönüllüleri, profesyonel çalışanı, sekreteri, proje yöneticisi vs. ile kuracağı iletişimidir ki bu ayrı bir planlamayı gerektirir. Çünkü örgüt içi iletişim sürecinde verilecek mesajlar ve kullanılacak iletişim kanalları vardır. Öte yandan STK'nın kendi haricindeki çevreyle kuracağı ilişki ve iletişim söz konusudur ki bu noktada da kullanılacak mesajlar ve iletişim araçları diğerlerine kıyasla farklılık arz eder. STK'nın ilk iletişimine yönelik faaliyetleri, üyelerinin ya da gönüllülerinin motivasyonunu yükseltme, onları bilgilendirme, destekleme ve birtakım etkinliklerle faaliyete geçirme gibi amaçlara yönelik iken dışıyla (dışarıyla) olan ilişkilerinde iletişimin maksadı biraz daha değişir ve bu süreç sponsor ve destek bulma, kendini tanıtmaya, tanınırlığını artırma gibi iç iletişimden çok daha farklı hedeflere yönelik olarak gerçekleşir. Dolayısıyla STK'nın kimlerle ve hangi gruplarla iletişim kurduğu ve bu grupların STK'nın içinden mi yoksa dışından mı olduğu gibi konular, hem verilecek mesajlar hem de kullanılacak araçlar üzerinde STK için belirleyici role sahiptir (Erdoğan Tosun, 2008).

STK'nın kendi haricindeki örgütler, kuruluşlar, politikacılar, basın mensupları, profesyonel-gönüllü üyeler ve diğerlerine yönelik yapacağı iletişim çalışmalarının iki dayanağı mevcuttur: Kimlik ve imaj. Dış çevreyle iletişim çalışmalarının bu ikisi üzerine odaklanması gerekmektedir. STK'ların maksatları yalnız kendi üyelerini ve gönüllülerini etkilemek veya onlarla iletişim halinde olmak değildir. STK'lar sadece yerel değil, ulusal ve uluslararası düzeyde bazı politikaları etkilemek ve örgütün menfaatlerine göre bazı kararlar vermeyi arzu etmektedirler. Böylece bu yüz yüze ilişkiler, broşür vs. gibi kısıtlı çevreye ulaşan araçlar yanında kitle iletişim araçları denilen medya ile tesis edilecek ilişkilere de gereksinim mevcuttur (Erdoğan Tosun, 2008).

Demokrasinin aşağıdan yukarı doğru yayılmasında faydalı olacakları ve üst düzey yönetimler için eğiticilik görevi görecekleri düşünüldüğünde sivil toplum kurumlarının, “demokrasinin okulu” olarak kabul gören yerel yönetimlerle bu yönden aynı görevi gerçekleştirdikleri söylenebilir. Sivil toplum kurumları ve siyasi partiler arasındaki münasebetlerin kuvvetli olduğu ve önlenemeyeceği düşünülürse, sivil toplumun, devlet ve birey arasında bir bağlantı fonksiyonu olması gibi, siyasal partilerin de, sivil toplum ve merkezi yönetim arasında bir bağlantı kurduğu söylenebilir (Özbudun, 1999; Bulut, 2005).

Dolayısıyla, bu ilişki yerel yönetimler yönünden ele alındığında, yerel yönetimlerin, sivil toplum ile devlet ayrımını belli bir miktar yakınlaştıran bağlantı noktası olduğu, fakat sivil toplumla aynı olmadığı ifade edilebilir. Başka bir deyişle yerel yönetimler, bir taraftan “sivil toplum” kuruluşlarına benzerlik gösterirken başka bir taraftan devlet yapısında yönetimin bir bölümüdürler. Siyasal toplum (devlet)-sivil toplum, merkezi yönetim-yerel yönetim ikiliğinde, ilkler merkezi kapsarken ikinciler çevreyi kapsamaktadırlar. Sivil toplum, siyasal toplum (devlet) karşısında çevreyi kapsadığı gibi, yerel yönetimler ise coğrafi olarak sivil toplum kuruluşu şeklinde bakıldığından ve siyasal toplumun dışında olduğundan “çevre” biçiminde ele alınırlar. Böylece sivil toplum kurumlarının merkezden çok yerelle münasebetleri daha kuvvetli ve yakındır (Bulut, 2005).

Bu noktada sivil toplumun işlevlerini de sıralamak yerinde olacaktır:

Devlet İktidarının Meşrulaştırılması sivil toplumun ilk işlevi olarak ifade edilebilir. Batı siyaset felsefesine göre genel olarak sivil toplum devletin destek noktası hatta devletin türediği, organı olduğu bir zemindir. Hegel dışında genellikle sivil toplum devletin düzenleyici ilkeleri ile toplumun ilke ve değerlerini uyumlu hale getirmeye çalışan araçlar şeklinde görülmektedir (Harbeson, 1994). Ayrıca egemen olan sivil toplum aynı zamanda devletin meşruiyetini sağlar. Öte yandan muhalefetin de kaynağıdır ve otoriter ve totaliter devlete yönelik aktif bir harekete de dönüşebilir (Bratton 1994; Erdoğan, 2006).

Sivil toplumun ikinci işlevi ise “Despotizme Karşı Güvence”dir. Başta Montesquieu ve de Tocqueville olmak üzere 18. ve 19. Yüzyılda bazı liberal filozoflar merkezi iktidarın siyasi gücü kötüye kullanma ihtimaline dikkat çekmiş ve buna karşı güvence arayışı içinde olmuşlardır. Bu arayış içinde sivil toplum, modern siyasi yapının tepesinde yoğunlaşan gücün kötüye kullanılması ihtimaline karşı bir savunma zemini olarak görülmeye başlanmıştır (Erdoğan, 2006).

18 ve 19. Yüzyılda liberal filozofların bir kısmı merkezi iktidarın siyasi gücü kötüye kullanma olasılığını vurgulayarak bu olasılığa karşı güvence yolu aramışlardır. Bu noktada sivil toplum da bir savunma biçimi olarak görülmüştür. Montesquieu ile De Tocqueville, bu görüştelerdir. Montesquieu’nun korkuya dayanan oryantal despotizmde korkunun önlenmesi ve bunun için toplumsal bir çoğulculuğu savunduğu görülmektedir ancak nasıl bir düzenleme olması gerektiğine dair ayrıntılı açıklamaya

rastlanmamaktadır. Öte yandan Tocqueville ise demokratik yönetimde saklı var olan devlet despotizminin yeni şekillerinden bahsetmiş ve çoğunluğun despotizmi yanında demokrasinin özgürlük ve eşitlik ilkeleri arasındaki bünyevi (inherent) çelişkileri çalışmıştır. Tocqueville'in düşüncesine göre devlet, temel hakları korumalı, halktan gelen taleplere dikkat etmeli, hoşgörü ve birlikte yaşama hususunda halkı eğitmeli, aralarında iletişim halinde olan, kendi kendilerine örgütlenmiş ve aktif dernekler/birliklerin çoğulculuğundan meydana gelen “toplumun bağımsız gözü” tarafından gözetilmeli ve denetlenmelidir (Hall, 1995; Bratton 1994; Erdoğan, 2006).

“Demokrasiye geçişi kolaylaştırıcı bir etken” olması sivil toplumun üçüncü işlevidir. Sivil toplum bugün de otoriter ve totaliter rejimlere karşı bir duvar, mania veyahut bu tür rejimlerden demokrasiye geçişi kolaylaştıran bir unsur olarak düşünülmektedir. Bratton'ın (1994) işaret ettiği gibi, sivil toplum her tür siyasi rejimde yer altı faaliyeti biçiminde de olsa-var olabilir.

Öte yandan, sivil toplumun varlığı otoriter yönetimden demokrasiye geçişler sırasında da işlevsel hale gelir. Şartlar siyasi partilerin oluş(turul)masına ve rekabetçi seçimlerin yapılmasına izin verdiğinde, mualif politikacılar kısa zamanda sivil toplumu harekete geçirir ve yeniden siyasi topluma girerler. Siyasi liberalleşmeyi takiben sivil toplumun devlet-dışı, partizan-olmayan (“sivik”) siyasi hayatı yeniden organize etmeye başlarlar (Bratton, 1994). Bu yönden ele alındığında, sivil toplum geleneğinin bulunmadığı ya da zayıf olduğu ülkelerde demokrasiye geçişin veya siyasal demokrasinin kurumsal mekanizmaları bir şekilde kurulsa da, devamlılığının oldukça zor olduğu söylenebilir (Erdoğan, 2006).

Bunların yanında sivil toplum-demokrasi ilişkisi konusunda aynı iyimser bakış açısına sahip olmayan araştırmacılar da mevcuttur. Gray (1997) sivil toplum kurumlarıyla siyasi demokrasi arasında sistematik ya da zorunlu bir ilişki olmadığı düşüncesindedir. Ona göre sivil toplum kurumları demokratik olmayan hükümet biçimleriyle de pekâlâ bir arada bulunabilirler (Erdoğan, 2006).

Sivil toplumun dördüncü işlevi “uygarlığı barbarlıktan ayıran ölçüt” olmasıdır. Sivil toplum kavramı bazı araştırmacılar tarafından sanki bir uygarlık ölçütü şeklinde kullanılmaktadır. Sivil toplum rasyonellik ve bireycilikle zorunlu bir ilişki içinde olduğu düşünülen uygarlığı böyle olmayan kollektivist barbarlıktan ayıran ölçüdür. Bu sebeple,

sosyal ve iktisadi düzenin din, kabile, etnisite veya cemaat bağlarıyla sürdürüldüğü toplumları böyle bir sivil toplum dolayısıyla “uygarlık” kavramı içinde bulunamazlar. Örneğin Huntington’un “uygarlıklar çatışması” tezinin Batı-dışı toplumların uygarlık ve demokrasi şanslarının olmadığına işaret eden bir yönü bulunduğu ifade edilebilir (White, 1996; Erdoğan, 2006).

Ayrıca John A. Hall (1995) de bazı kültürlerin sivil topluma yakın olmadıklarını ileri sürmekte ve bu çerçevede kast sistemine dayanan Hint uygarlığı ile “birlikçi” ve puritanist özellikleriyle “Batı uygarlığının tam karşıtı olan” İslam uygarlığını buna örnek göstermektedir (Erdoğan, 2006).

Şerif Mardin (1995) de sivil toplum tartışmasıyla bağlantılı olarak, farklı açılardan zengin ve hümanist kapsamına rağmen, İslami bakış açısından kendi tarihini kendisi yapmak suretiyle tetricen mükemmelleşebilen insan anlayışına yer olmadığını ileri sürmüştür. Ona göre İslamda adalet kavramının merkezi bir yer tutması, “özgürlük”ün “adalet” olarak okunmasına yol açmıştır (Erdoğan, 2006).

Aslan (2010) da sivil toplum, çok çeşitli kesimler tarafından kullanılan muğlak bir kavram olmasına rağmen genel olarak devletten özerk, çoğulcu bir yapıdaki gönüllü örgütlenmelerin alanı olarak kabul edildiğini belirtir. Aslan’a göre bir şekilde devletle ilişkili olan fakat iktidarı ele geçirme amacı taşımayan sivil toplum, devletten bağımsız bir toplumsal alan olup, vatandaşların, aile veya devlet tarafından temsil edilmeyen ortak çıkarlarının alanıdır.

Yıldız, (2007b) günümüz toplum tartışmalarında özerkliğin (otonomi) sivilliğin vazgeçilmez unsuru olarak ön plana çıktığını işaret ederek sosyal gruplarda özerkliğin birinci koşulunun, varlığını başkasının desteğine bağlı olarak görmemek olduğunu vurgular. Yıldız’a göre kendi kendini finanse edebilen, yaşamak için başkasının desteğine, onayına ihtiyaç duymayan kuruluşlar özerk olabilir. Bu açıdan sosyal gruplar özerk olduğu oranda devlet ya da resmi otoriteyi eleştirebilir veya etkileyebilir. Ülkemizde de zaten özerklik konusunda yaşanan sıkıntı maalesef bağımsız duruşu da çok rahat etkileyebilmektedir.

Sivil toplum ile toplum konusunda ayrıma da göz atıldığında farklı görüşlerle karşılaşılabilir. Örneğin Yayla, sivil toplum ile toplum arasında farkın tam belli olmadığını ifade etse de sivil toplum kavramının sanki toplumdan ayrı bir varlığa işaret

ediyormuş gibi kullanıldığını dile getirir (Yayla, 2017). Türköne (2013) ise sivil toplumun “toplum” kavramından, içinde barındırdığı “örgütlülük” nosyonu açısından ayrıldığını ifade eder. Türköne buna neden olarak toplum kavramının içerisinde örgütlü olmayan unsurları da barındırdığını ve kuramsal açıdan toplum kavramının daha geniş bir içeriğe sahip olduğunu belirtir.

Sivil toplum siyasal toplum ilişkisine bakıldığında ise ikisinin birbirinin zıttı olduğu görülmekte olup siyasal topluma devlet adı da verilmektedir. Sivil toplum gönüllü tercihe ve iş bölümüne dayalı olarak faaliyet gösterirken siyasal toplum zora dayanır (Yayla, 2017). Böylece sivil toplum ne kadar gelişirse, siyasal toplumun alanı da o derece daralmaktadır. Benzer şekilde siyasal toplumun büyümesi de sivil toplum alanının daralmasını ifade eder (Türköne, 2013).

Tarihi gelişimi yönünden irdelenecek olursak; bütün olarak ele alındığında Avrupa’nın tarihi sürecinde yerel yönetimler daha ziyade bir sivil toplum kurumu olmuştur (Tekeli, 1983; Dinçer, 1979). 10. yy.dan başlayarak burjuvazinin gelişmesi ve 12. yydan sonra ise, feodalizmin genel olarak varlığını yitirmesi, özerk yerel yönetim zihniyetini de yapılandırmıştır. 13. yy.da serbest kentler oluşmuş ve bunlar kendi aralarında savunma ve ticaret birlikleri yapılandırmışlardır. Sonrasında, bu birlikler devlete evrilmişlerdir. Meydana gelen serbest kentlerde veya kent devletlerinde yerel yönetim fonksiyonlarıyla merkezi yönetim fonksiyonlarının aynılığı mevzu bahistir (Tekeli, 1983). Hatta ekonomik yönden gelişen ve bu alanda özerkliğe kavuşan bu kentleri anlatmak için sivil toplum kavramından yararlanılmıştır (Tosun, 2001). Bugün ise, sivil toplumu meydana getirmede kentlerin Orta Çağ’a dayanan yadsınamaz bir önemi vardır (Doğan, 2002). Başka bir deyişle, yerel özerklik günümüz manasında bir özerklik anlama gelmese de bu gelişimi yaşayan Avrupa ülkelerinde yerel yönetimlerin sivil toplum öz yapıları daima korunmaya, toplumun tabakalarının bu yönetimlere katılım tabanı olarak sürekli biçimde geliştirilmeye çabaladığı sonucunu ifade etmektedir (Tekeli, 1983).

Batının, belediye olgusunu bir sivil toplum kurumu olarak yorumlamasında bu geleneğin etkisi vardır. Bu çerçevede, Batı adına belediye, sadece kentte yaşayanların ortak gereksinimlerini gideren bir kurum değil, aynı zamanda siyasal toplum (merkezi devlet) anlayışına karşın, sivil toplum anlayışının sürdürülmesi demektir (Tekeli, 1983). Hatta Magnusson, sivil toplum-devlet ayrımından yola çıkarak, belediyelerin, devletin

değil sivil toplumun bir bölümü olduğunu ve belediye özerkliğinin bireyler ve özel loncalar gibi 19. yyda devletin müdahalesine karşı olduğunu (Görmez, 1989) ifade etmiştir. Günümüzde de yerel yönetimlerin, bilhassa belediyelerin, sivil toplum kurumu şeklinde gelişmesinin demokrasinin gerçekleşmesi için lazım olduğu düşünülmektedir (Bulut, 2005).

Türkiye’de ise belediyelerin sivil toplum kurumları biçiminde oluşturulmadığı, devletçe yukarıdan aşağıya bir biçimde oluşturulan kurumlar olduğu ve bunların halk tabanından güç almadığı fikri yaygındır (Tekeli, 1983; Bulut, 2005).

Yerel yönetimler ve demokrasi ilişkisi çok yakındır. Hatta farklı bakış açıları (Görmez, 1989) olsa da demokrasinin okulu şeklinde vasıflandırılmıştır. Sivil toplum ve demokrasi kavramları günümüzde temel iki kavram şeklinde öne çıkmaktadır (Vergin, 1996). Bu kadar yan yana iki kavram olan sivil toplum ve demokrasi, çağdaş demokrasi ifadelerinde; insan hakları, çoğulculuk, sözleşme düzeni, temsil ve katılım vb demokratikliği destekleyen önemli kavramlarla beraber çok açık olmasa da sivil toplumun görece biçimde devletten ayrılığının lüzumlu olduğu ifade edilmektedir (Yıldırım, 1990; Bulut, 2005).

Devletin toplumla eşit konumda olmaması nedeniyle farklı grupların hak ve arzularına olumlu dönüş gerçekleştirilmesi gereği kendini göstermektedir. Bu nedenle, sivil toplum kavramı çoğulculuğu, özerk grupların varlığını, korunmasını ve katılımını mecburi hale getirmektedir (Keleş, 1991). Son düzenlemelerde bununla alakalı hükümler çokça mevcuttur. Merkeze (siyasal toplum) olan güvenin azaldığı durumlarda sivil toplum kurumları alternatif güç noktaları olarak sistemin devamlılığını sağlarlar. Sivil toplum kuruluşları ile yerel yönetimler arasında benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır: Örneğin ilk olarak ikisi de “çevre”yi meydana getirmektedir. İkinci olarak ikisi de merkezin elinde bulundurduğu tüzel yetkilere ve üstün otoriteye sahip değildirler. Güçleri halktan gelmektedir ve halka yakın oldukları için demokratiktirler. Sivil toplum kuruluşları siyasal toplumdan özerklikleri, kamu kuruluşu olmamaları ve toplum yararı hususunda siyasal toplum kuruluşlarından (merkezden) farklı fikirlere sahip olmalarından ötürü “demokratik kitle örgütleri” (Keleş, 1991) şeklinde de ifade edilmektedirler (Bulut, 2005).

Başka bir husus da yerel yönetimlerin de sivil toplum kuruluşlarının da merkez ve çevre ilişkilerinde ya “bağımlılık” ya da “özerklik” uçlarından birine daha yakın olmasıdır. Ülkelerin yaşadığı tarihi süreçler ve kültürel yapılar göz önünde bulundurulduğunda farklı noktalara varıldığı görülse de, bu günümüz anında değerlendirildiğinde çevrenin güçlenmesi merkezin güç yitirmesine neden olmamalıdır. Çevrenin güçlenmesi merkezin güçlenmesi şeklinde ele alınmalıdır. Keleş’e göre, “merkezi yönetim mekanizmalarının dışında kalan güç odakları parçalayıcı değil, bütünleştirici etki yaparlar. Kendilerine karşı takınılan dışlayıcı tavırların yol açabileceği yabancılaşıma artık dayanaksız kalacağından sistemi korumak ve güçlendirmekte merkeze destek olmaları olasılığı artar.” Bu yönden, yerel yönetimlerin, merkezin güçlenmesine katkısı olduğu söylenebilir. Devlet, toplumun siyasal örgütlenme şekli ise ve “idare bir bütün” olarak ele alınıyorsa, yerel yönetimlerin de sistemi kuvvetlendiren ve onun bir parçası olan birimler şeklinde dikkate alınması gerekir (Bulut, 2005).

Sivil toplum devlet ilişkisinde bir ters davranış mı söz konusudur ya da bunun aksine bir iş birliği mi mevcut olduğuna karar vermek basit bir çıkarım olmamaktadır (Güneş ve Güneş, 2003).

Sivil toplum ile devletin arasındaki bu ilişkiye dair bazı görüşlere değinmek gerekirse; Paine’ye göre (1791)“Akıl devlete ihanet edebilme yeteneği (treasonable) olarak değerlendirilir olmakta ve bireylerin doğal özgürlük hakları dünyanın her köşesinde taciz edilmektedir. Modern dünya uygar değildir. Çünkü aşırı biçimde yönetime bağlı kılınmıştır”. Bahsi geçen aşırı yönetime bağlılık halinde olan vatandaşın hakkını devlet mi ya da başka bir yapılanmanın mı koruyacağı; devlet ile sivil toplumun sınırları önemli tartışma noktaları olarak karşımıza çıkmaktadır (Güneş ve Güneş, 2003).

Bir diğer bakış açısı ile “Birinin diğerinin ötekisi olduğu iki alan” olduğu düşünülmekte ve bu alanları muğlak sınırların böldüğünden söz edilmektedir (Bostancı, 1997). Öte yandan, “sivil toplum lehine devletin ise aleyhine yeni sınırlar çizilirken politik apolitik ayrılmıyor sadece devletin kudretli eli marifetiyle gerçekleştirilecek politik düzenlemelerden azade kalınmak isteniyor” (Bostancı, 1997; Güneş ve Güneş, 2003).

Arendt (2018)'e göre ise devletle kurulan ilk dikkat çeken bağlardan biri toplumun, kamu alanına mülk sahipleri biçiminde ve servet birikimi amacıyla kamudan tedbir isteyerek girmesidir.

Habermas'a göre (1997) devlet ve ekonominin bağlantılı olması burjuva özel hukuku ile liberal temel haklar anlayışından gelen modelin temelini sarsmıştır. Yine kendisi devlet ile toplum arasındaki farklılaşmanın ortadan kalkmasının neticelerini “devletin toplumsallaşması” ile “toplumun devletselleşmesi” ifadeleri ile açıklarken “devlet ve toplum arasındaki eğilimsel ayrışmanın fiilen ortadan kalkmasını, hukuki yansımaları bağlamında hem neokorporist anlamda ‘devletin toplumsallaşması’ olarak hem de artık aktif olan bir devletin müdahaleci politikaları sonucunda ‘toplumun devletselleşmesi’ olarak ele aldım” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

İkisi arasındaki ilişkiyi yansıtan bu bakış açılarının akabinde sivil toplumun demokrasinin işleminin gerçekleşmesi için demokratik kültürün ve katılımın oturması için devletle iletişimde bir araç fonksiyonu görmekte olduğu ifade edilebilir. Demokrasinin temel şartlarından biri devlet otoritesinin mümkün olduğu ölçüde eleştirilebilmesi olarak belirtilebilir (Erdoğan, 2001). Bunun nedeni ise sivil toplum kuvvetli olduğu takdirde devlet gücünü kullanan yöneticilerin iradeleri sınırlanır ve böylece despot bir yönetimin önüne geçilmesinde etkili olunur (Çaha, 1997). Ancak elbette her ülkenin kendine göre şartları söz konusudur. Örneğin Ortadoğu’da “hem devlet hem de cemaatler karşısında göreceli bir özerklik sahibi aracı örgütler oluşturarak” sivil toplum istenmektedir (Wedel, 1997; Güneş ve Güneş, 2003).

Sivil toplumun demokrasi için başka bir fonksiyonu ise devleti teknik bir örgüt haline getirmesidir (Çaha, 1997). Temel hak ve özgürlüklere sahip bireylerle, sivil toplum, teknik devleti var olduğu konumda muhafaza etmeye çalışmaktadır. Bu sosyal haklarla sivil toplum sınıflar arası eşitlik sağlayabilir ve bunun için de yaşam standartları ve sosyal haklar arasında ilişki kurulursa olabilir (Twine, 1994). Demokratik biçimde meşruiyetlerini oluşturan ulus devletler vatandaşa verdikleri kamu hizmeti ile vatandaşın hizmeti arasındaki açığı sivil toplum ile doldurabilirler (Tarih Vakfı, 2000). Ayrıca yabancılaşmayı da engelleyecektir (Yücekök ve Turan, 1998).

Bu nedenle de sanayi sonrası toplumlarda temel hak ve özgürlüklerden güç alan bir örgütlenme arzusu ortaya çıkmıştır ve süreç içerisinde sivil toplumun alanı gittikçe

genişlemiştir. Genişleme nedenlerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Yerasimos, 2001; Güneş ve Güneş, 2003):

- Birey ve birey özgürlüğü temelli günümüz toplumunda dayanışmanın olmaması
- Temsili demokrasinin günümüz toplumu için yetersiz kalması
- Partilerin sosyal katmanları artık temsil etmemesi ve sağ ile solun yaklaşması.
- Medya ve haberleşmenin gelişmesiyle birlikte katılımın oy vermeden fazlası hale gelmesi, katılımcı demokrasinin gündeme gelmesi
- Refah toplumlarında günlük hayata dair hızlı çözümlere ihtiyaç duyulması
- Devletten ideolojik ve ekonomik olarak minimum müdahale ancak hizmet yönünden etkinliğinin artması yönündeki talep...

Dolayısıyla sivil toplum kuruluşları devletle olan ilişkilerinde çeşitli ilişki şekilleri yapılandırırken bir diğer yandan ulus devleti de aşarak uluslararası platformlarda farklı sektörlerle de ilişkilerini yapılandırmaktadır (Atkinson ve Coleman, 1985).

Çoğu sivil toplum kuruluşunun kendi aralarındaki ilişki şekli de süreç içinde önem kazanmaktadır. Bununla beraber, kendi aralarında yatay ilişkileri kuvvetlendirmek yerine siyasal partiler ya da resmi kurumlarla dikey ilişkiler oluşturabilmektedirler (Atar, 1997).

Başta Türkiye olmak üzere birçok ülkede sivil toplum devlet ilişkisi çerçevesinde şu istekler gözlenmektedir (Tarih Vakfı, 2001; Güneş ve Güneş, 2003):

- Kamu yararına dernek ve vergiden muaf vakıf statüsü için bürokrasi dışı objektif ölçütler.
- Devletin kendine bağlı sivil toplum kuruluşu meydana getirmek ve birtakım sivil toplum kuruluşlarında devlet görevlilerine yer vermeyi bırakması.
- Devlet işlerinin uygulanmasında kararlara sivil toplum kuruluşlarının katılımının gerçekleştirilmesi.

Sivil toplum kuruluşları kavramı, gelişme ve insani yardım, çevre, insan hakları, temelde bütün insanların ortak ilkelerle hareket edebileceği varsayımına dayanan, etkin olduğu alanlarında insanların ortak hareket edebileceği, bütün insanlığı ilgilendiren alanlarda etkin olan örgütler için kullanılmıştır. Demokrasinin alışılıp olgunlaşması esnasında eğitim, çevre, adalet hizmetlerine erişim, sosyal refah ve istihdam hususlarında devlete farklı projeler oluşturabilmekte ve kaynak temin ederek bu projeleri hayata geçirmektedirler. Böylece topluma temin ettikleri faydanın yanında kendilerine de çalışabilecekleri müsait bir yasal temel oluşturmaktadırlar (Işık, 2006).

Uluslararası literatür sivil toplum alanında pek değerli görülmesine de yine de belli başlı ve herkesçe kabul edilebilir bazı prensipler ortaya koymuştur. Bir örgütlenme biçiminin “sivil toplum” örgütlenmesi olarak adlandırılmasının asgari koşullarını belirleyen bu ilkeler tanım sorununa kısmi bir çözüm getirmektedir. Bu açıdan bir topluluk ya da girişimin sivil toplum örgütlenmesi olarak görülmesinin ilk ve temel şartı bu örgütlenmenin normal bir boyutunun bulunmasıdır. Bir başka ifade ile, söz konusu örgütlenme ahlaki açıdan bir sorun alanında faaliyet gösteriyor olmalıdır. Bu doğrultuda verilebilecek en genel ve geçerli örnekler insan hakları ve çevre sorunları alanında olmaktadır. Ancak pratikte ahlaki açıdan neyin doğru neyin yanlış olduğunu belirlemek her zaman kolay olmamaktadır. Örneğin, etik olarak epey tartışmalı olan kürtaj konusunda muhafazakâr sivil toplum örgütleri aile kavramına zarar verdiği gerekçesiyle kürtaja karşı çıkarken daha liberal örgütler ise konuyu kadın hakları bağlamında değerlendirmeyi ve kürtajı bir hak olarak desteklemeyi tercih edebilmektedirler. Yine de bu karmaşıklığa rağmen bir sivil toplum örgütünün misal nükleer silahlanmayı, demokrasi karşıtlığını ya da daha fazla üretim için daha çok ağaç kesilmesini teşvik ettiğini düşünmek söz konusu bile olamaz; ya da tersinden bakılacak olursa, böyle bir gündemi olan bir örgütlenmeyi sivil toplum kategorisinde değerlendirmek mümkün olmaz (Zariç, 2019).

İkinci olmazsa olmaz önemli şart ise ilgili örgütün hiçbir şekilde şiddet eylemlerine başvurmaması ve hatta ne olursa olsun şiddet kullanımını kesin bir dille açık bir şekilde reddetmesidir. Açıkçası bir örgütün sivil toplum örgütü mü terör örgütü mü olduğunu belirlemede kullanılan en temel ölçüt bu olmaktadır. Üçüncü şart ise siyaset dışılıktır. Ancak bu şart, ilgili örgütün siyasi taleplerini olmaması gerektiği yönünde anlaşılmalıdır. Bir örgütün sivil toplum kapsamında değerlendirilebilmesi

için bu örgütün devlet kurumları –siyasi partiler de dâhil- bir bağının bulunmaması önemli bir şarttır. Bu kriter sivil toplum tanımında öncelikli öneme haizdir. Bu nedenledir ki, çoğu kere sivil toplum örgütü yerine, örgütün siyaset ve devlet dışı niteliklerini vurgulamak üzere hükümet –dışı örgüt (non-governmental organization) kavramı kullanılabilmektedir. Kavramın Türkçe karşılığı şeklinde yaygın olarak kullanılan “hükümet-dışı örgüt” eksik –ve aslında yaratıcı- olsa da sivil toplum örgütünün en önemli niteliği hakkında bir ipucu da verebilmektedir. Devlet dışılığın bir sivil toplum örgütü için önemli olmasının en önemli nedeni örgütün ancak bu sayede bağımsız kalabilmesi ile yakından bağlıdır. Bu gerekçelerle bazı sivil toplum örgütleri tarafından devlet kurumlarından hiçbir şekilde destek –fikri, manevi ya da maddi- kabul edilmemektedir (Çakmak, 2007). Dolayısıyla devlet kurumlarından çeşitli destek alan kuruluşların da gerçek anlamda bağımsızlığından söz edilemeyecektir.

Bu noktada sivil toplum içinde bireyler gönüllü olarak bir araya gelip çeşitli biçimlerde birlik oluştururlar. Bu doğrultuda bir veya birden çok konu/amaç belirlenip onlarla ilgili faaliyetler yürütürler. Bu oluşumlara genel olarak sivil toplum kuruluşları (örgütleri) (STK/STÖ) veya hükümet (devlet) dışı organizasyonlar (NGO) adı verilebilmektedir. Sivil toplum kuruluşları daha çok sosyal-toplumsal sorunlarla ilgilenmektedir. Sivil toplum geleneği güçlü toplumlar, Tocqueville’in ABD üzerindeki analizlerinde işaret ettiği üzere, çok sayıda ve hemen hemen akla gelebilecek her konu üzerinde çalışan STK’lar ortaya çıkarırlar. STK’lar faaliyet alanları itibariyle biryandan toplumsal bilinci ve gönüllülüğü geliştirmeye, biryandan devleti etkilemeye çalışır. Ancak, bir STK yalnızca devleti etkilemeye yöneldikçe STK olma vasfı zayıflayacak ve giderek bir menfaat grubuna dönüşme olasılığı artacaktır. Menfaat grubuna dönüştüğü zaman da artık sivil toplum yönü neredeyse yok olma durumuna düşecektir (Yayla, 2013).

Devlete bağlı-devlet dışı organizasyonlar ise genel literatürde “governmental non-governmental organization” (veya Government-organized non-governmental organization) ifadesinin kısalması olarak kullanılan GO-NGO (GONGO) şeklinde ifade edilmektedir. Bu organizasyonlar Türkçe’de “devlete bağlı sivil toplum kuruluşları (DB-STK)” şeklinde ifade edilebilmektedir. Bunlar devlete bağlı olmakla birlikte sivil toplum kuruluşlarının çalışma yöntemlerine göre faaliyet icra eden kuruluşlardır. Türkiye’de TOBB, Şoförler Odası, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Diyanet Vakfı ve diğer

sanayi ve ticaret odaları başta olmak üzere birçok meslek kuruluşu, hükümetlere bağlı şekilde faaliyet gösteren STK'lardır. Doğrusu sivil toplum örgütleri, devletle birey arasında aracı kurumlardır. DB-STK'lar ise genellikle STK'lar ile devlet arasında aracı kurumlar şeklinde çalışmaktadır. Ancak bunlar, çoğu zaman özel ayrıcalıklara sahip durumdadır. Bu ayrıcalıklar, bu oluşumları rekabet koşullarının dışında tutmakta ve sivil topluma rakip hale getirmektedir. Bu nedenle bunlara tam olarak sivil kuruluşlar nitelmesi yapılamaz. Bunlar, yarı sivil toplum kuruluşları (semi-STK) olarak nitelenebilir (Başdemir, 2014).

Bir açıdan STK'ların siyaseti etkilemeye çalışması da meşrudur. Bunlar bu amaçla yayın faaliyeti yürütebilir, araştırmalar yapabilir, lobi faaliyetleri gerçekleştirebilir. Ancak, alanlarında ne kadar başarılı ve etkili olursa olsunlar, STK'lar siyasette siyasi partilerinki kadar geniş ve derin bir meşruiyete sahip olamamaktadır. Bu yüzden, bu oluşumlar siyasi partilerin yerlerini alma, fonksiyonlarını üstlenme talebinde ve iddiasında bulunamazlar (Yayla, 2013). Dolayısıyla siyasi partilerde siyaset veya iktidar yarışı esas gaye olabilirken STÖ'lerde yan amaç şeklinde değerlendirilebilir.

STK'ların öne çıkan özellikleri “yardımseverlik ve gönüllülüktür”. Pek çok farklı kişi, farklı sebeplerle STK'lara değer verir. Conyers (1990) bazı STK destekçilerinin “kalkınma” amacıyla değil kamu harcamalarının azaltılması ve kapitalist teşebbüsün desteklenmesi amacıyla harekete geçirildiğini belirtir. Diğerleri “kalkınma konusunda STK'ların ve özellikle yerel halk örgütlerinin, diğer bürokratik yapılara kıyasla genellikle daha katılımcı ve esnek yapı sağlayabileceğine” inanırlar. İkinci görüşü destekleyenlerin pek çoğu bu tür örgütleri, ademi merkeziyetçi yapıların yerine geçmektense onlarla işbirliği halinde çalıştıklarını öngörür” (Conyers, 1990).

STK'lar, insanların seçmen olarak haklarını bilmelerini sağlayarak ve seçimleri izleyerek ademi merkeziyetçilikte önemli bir olumlu role sahiptir (Smoke, 2001). STK'lar aynı zamanda yerel halk için hizmetler de sunabilir ve onlara daha fazla hizmetlerin sağlanması için hükümet ile görüşmeler yapabilir. Örneğin Kamerun'da STKlar, devlet tarafından talep edilen kompleks orman amenajman planı yapmaları konusunda kırsal toplumlara yardım eder (Etoungou, 2003; Oyono, 2003). STK'lar müşterek sonuçlara ulaşmak için eyleme geçebilir; ancak bunda Kassimir (2001) şu noktaya dikkat çeker STK'ların kendisi “güç ve yetki alanlarında” ve sadece demokrasiyi destekleyen aktör değildir aynı zamanda demokrasiye etki de

edebilmektedirler (Von Benda-Beckmann, 1981; Fox, 1990; Ferguson, 1994; Lund, 1998).

STK'ların yerel demokrasi üzerinde ve bununla bağlantılı olarak da etkin demokratik adem-i merkeziyetçilik üzerinde olumsuz etkisi olabilmektedir. Asya'da STK'ların, "toplumdaki güçlerine karşı bir tehdit olarak gördükleri yerel hükümetlerin gelişimini engelledikleri" düşünülmektedir (Smoke, 1999). Uluslararası STK'lar, bağışçılar ve diğer bu tür örgütlenmeler, yerel hükümetleri engellemek için genellikle yerel STK'lar ve kamu grupları birlikte çalışmayı tercih ederler. Bu durum yerel temsili hükümetleri, kendi gelişimlerini ve meşruluğunu destekleyecek değerli fırsatlardan mahrum bırakır. Ayrıca STK'lar, yerel gündeme yön vererek taban örgütlenmelerini engeller. Örneğin, Doğru Kamerun'daki bir olayda köy kalkınma komitesi başkan yardımcısının Etoungou'ya yaptığı açıklamada (2001) bir STK'nın köyün durumunun takip edildiğini söylediğini belirtti. Başkan yardımcısı ise şu şekilde cevapladı "söz konusu STK'ya teşekkür etmek zorundayız ancak bununla birlikte bizim kendi kanatlarımız ile uçabileceğimizi anlamasını umut ediyoruz."

Hükümetler de yerel nüfusu "temsil etmede" STK'lara resmi görevler verir. Örneğin, Uganda adem-i merkeziyetçilik yasalarına göre STK'lara yeni kurulan bölge ya da yerel çevre komitelerinde resmi bir görev verilir (Cappon ve Lind, 2000). Kamu kararlarında STK'ları fazla temsil ettiğinden bu tür yasalar, toplumda farklı seslere sahip olmanın önemini temsili demokrasi fikri ile birleştirir. Toplumun yarısını oluşturan ve pek çok yerde seçili pozisyonlarda sistematik olarak hariç tutulan kadınlar için Uganda ve Hindistan'da olduğu gibi konseylerde yer ayırmak için sebepler vardır (Vijayalakshmi ve Chandrashekar, 2002; Bazaara, 2003). Bu yapılanmalar, daha eşit bir cinsiyet temsili sağlar. Aynı zamanda fakir ve dışlanmış nüfusun bu sistematik yapılanmaya dâhil edilmesi için de güçlü argümanlar vardır (Crook ve Sverrisson, 2001). Bazı STK'lar ve diğer ilgili gruplar marjinal aktörlerden oluşurken pek çoğu, nüfusun farklı kesimlerinden oluşur bunlar ne dışlanmış ya da yetersiz temsil edilmiş kişilerdir ve marjinal olsun ya da olmasın bunlar temsilci olmaz.

Sivil toplum devletle arasındaki ilişkilerinde politik elitten yardım beklemek yerine hesap sorma aşamasına gelmiştir (Tarih Vakfı, 2001). Gönüllü kuruluşlar olmadan, yalnızca siyasi partilerin mesuliyetine bırakılacak bir demokrasi düşünülemez (Tarih Vakfı, 1998; Güneş ve Güneş, 2003).

Türkiye’de ise devlet, sivil toplum, yerel yönetim münasebetinin gelişmesi ile alakalı olarak Gündem 21 önemli bir adım olarak görülmektedir. Ulusal Gündem 21 için hem merkezi hükümete bağlı organlar, yerel yönetimler ve bazı sivil toplum örgütleri hazırlık yapmış hem de Yerel Gündem 21 sürecinde ortaya çıkması istenen “ortaklık” için kent konseyleri gündeme gelmiştir. Ancak Avrupa Birliği ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik şartı için yasal zemine de kavuşan bu faaliyetlerden beklentilerde gözden kaçan nokta AB ülkelerinde, İngiltere’de ve ABD’de bu uygulamalar kendi idari yapıları ve tarihi geçmişleri nedeni ile çok farklı yasal ve yönetsel çerçevelerde kendilerini göstermektedirler. Kent Konseyi kavramından ülkemizdeki beklentiler ile bu ülkelerdeki var olan uygulamalarının farklılığı başarısızlık verilerini/ belirtilerini ortaya koymaktadır. Kent konseyi kavramına yaklaşım diğer ülkelerden farklı olunca sivil toplum kuruluşlarının kendine bu yerel katılım platformunda yer bulma çabasını da etkilemektedir. Aynı şekilde sivil toplum kuruluşlarının ülkemizde algısı farklıdır.

Türkiye YG21 uygulamalarının yaygınlık kazandığı, üzerinde eleştiri ve değerlendirmelerin yapıldığı bir dönemde, YG21 örgütlenmelerinin Kent Konseyleri adı altında yasal bir statüye kavuşmaları, Türkiye’nin uygulamalara özgün bir yanıtı olarak değerlendirilmiştir. 5393 sayılı Belediye Kanunu bir adım daha ileri giderek belli büyüklükteki belde ve belediyelerde Kent Konseylerinin oluşturulmasını zorunlu kılarak, özellikle yerel katılım başta olmak üzere kimi temel ilkelerin yerelde kurumsallaşması yönünde önemli bir adım atmıştır. Ancak, Kent Konseyleri uygulamalarının, daha önce YG21 uygulamalarına yöneltilen ciddi eleştirilerin dışında kalmadığı bugün için de görülmektedir. Belki de burada ileri sürülecek en öncelikli eleştiri; Kent Konseylerinin gerek yapı ve işleyişleri açısından gerekse yerel katılım odaklı temel felsefeleri bakımından, YG21 uygulamalarının dahi gerisine düşme potansiyelini taşımalarıdır (Güneş ve Beyazıt, 2012b).

2.2. Tarihsel Arkaplan ve Kuramsal Tartışmalar

Adam Ferguson ve Thomas Paine, sivil topluma yönelik devlet iktidarının kısıtlanmasını istemişlerdir (Keane, 1993). Paine, toplumların küresel biçimde baskıcı devletlerin hâkimiyetinde olmalarının kısa süreli olduğu kanaatindedir. Bu kısıtlamanın başka bir ifadesi, sivil toplumun kendine yetebilirliğidir. Meşru devlet, toplumun ortak faydası adına aktarılan bir iktidar erkinden daha fazlası değildir. Aslında, sivil toplumun

yerelde kendi kendini yönetme kabiliyetine olan güveni yüksek olduğu düzeyde, devlet kurumları ile kanunlarına olan gereksinim de o düzeyde azalmaktadır. Yani, sivil toplum ne kadar sorunsuz olursa, o kadar kendi işlerini kendisi tanzim edebilir ve hükümete daha az ihtiyaç hisseder (Keane, 1994). Bu ise özgüvene sahip ve kendini tanzim edebilen bir sivil toplumun siyasi mekanizmaların bürokratik yapıda soğurulmasını engellemek anlamına gelmektedir (Bulut, 2005).

G. W. F Hegel, sivil toplumun temeline benzer karakteri taşıdığı için aileyi koymaktadır. Onun bakış açısından, kamu yönetiminin öncelikli gayesi sivil toplumun kapsamındaki özel amaçlar ile çıkarların kitlesel biçiminde muhafazası ve güvenliğini temin etmek ve bunları da bir dış düzenleme ile kurumlar biçiminde gerçekleştirmektir (Hegel, 1991). Sivil toplum, ataerkil aile ve devlet, basit dünya ile evrensel dünya arasında yerleşmiş ve tarihi gelişimi esnasında üretilmiş ahlaki yaşam bölgesidir ve ekonomiyi toplumsal sınıfları, meslek birliklerini (korporasyonlar) ve refah ile uygar hukukun yürütülmesinde mesul kurumları içerir. Yani sivil toplum özel kişilerden, sınıflardan, gruplardan ve faaliyetleri uygar hukuk tarafından tanzim edilen ve bu özellikleri ile merkeze doğrudan bağlı olmayan kurumlardan meydana gelen bir yapıdır. Ona göre, “sivil toplumun oluşturulması” modern dünyanın başarısıdır (Hegel, 1991). Fakat, sivil toplum, siyasal olarak tanzim edilmediğinde, “sivil” kalamayacağını buna göre de sivil toplumun anayasal yönden hazırlanması ve sivil toplumun adaletsizliklerinin giderilmesi maksadıyla devletin müdahalesinin söz konusu olabileceğini belirtiyor (Keane, 1994; Savran, 1987). Bu noktada vurgulanması gereken, sivil toplum örgütlerinin birbirlerine baskı kurmaları halinde yerel oligarşilerin kurulması gibi bir durumla karşılaşıldığı takdirde meydana gelen adaletsizlikler ile eşitsizlikleri ortadan kaldırmak adına ve genel çıkar için de müdahale edilebileceğidir (Keane, 1993; Çaha, 1994). Hegel bunların yanında, yerel yönetimlerin, sivil toplumun bir parçasını meydana getirdiğini ve yerel özerkliğin devlet müdahalesine yönelik dikkatle muhafaza edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca, sivil toplum kuruluşları çözümlemesinde yerel yönetim ve diğer kurum ve kuruluşlar arasında bir ayırm belirtmemiştir (Yıldırım, 1990; Bulut, 2005).

Alexis de Tocqueville ise etkin ve güçlü siyasal kurumların demokratik özgürlük ve eşitliğin zorunlu ve istenilir şartları olduğunu söyleyerek devlet despotizminin modern dünyayı baskısı altına almaması adına devlet ve sivil toplum alanlarında, iktidar

tekellerini önleyerek mekanizmaların kuvvetlendirilmesi ihtiyacının altını çizer (Keane 1994). Tocqueville, bireyler ve gruplar arasındaki özgürlük ile eşitliğin, yerel özgürlükleri pekiştiren ve kısmi çıkarların etkin ifadesine olanak veren teşkilat tiplerini muhafaza etmeye bağlı olduğunu belirtmektedir. Çoğulcu ve kendi kendini teşkilatlandıran, devletten bağımsız bir sivil toplum, demokrasinin inkâr edilemez bir şartıdır. Dolayısıyla sivil toplum, devlet despotizmini önleyen toplumsal bir denge ögesidir (Keane, 1993). Tocqueville, yerel yönetimlerin ulusların gerçek gücünü oluşturduğunu ve yerel demokrasi ile katılım için eğitim yerleri olduğunu söyler (Yıldırım, 1990; Bulut, 2005).

Doğal hukuk felsefecileri, J. Locke, J. J. Rousseau, T. Hobbes ve diğerleri, sivil toplumu ve devleti aynı anlamda kullanmışlardır. Hegelci ve Marksist gelenekte doğa-medeniyet şeklinde karşılığını bulan sivil toplum-devlet kavramları; Hegel’de devletin önplanda tutulması ve devletin her şeyi çevreleyen bir kurum biçiminde ele alınması, Marks’da ise sivil toplumun siyasal hayatı belirleyen bir alan olarak belirtilmesi dikkat çekmektedir. Marks için sivil toplum ve devlet aynıdır ve Hegel’in hatası bu ikisini ayrı olarak değerlendirmesidir. Devlet, menfaatlerin biçimlendirdiği ve sivil toplumla organik ilişkili bir neticedir. İlk defa Marks ile sivil toplumun alt yapısal konumu belirginleşirken ona alternatif olarak Gramsci de sivil toplumun üst yapısal konumu olduğunu ifade etmiştir (Çaha, 1994; Kuzu, 1992; Keane, 1994; Bobbio, 1993; Bulut, 2005).

Gramsci sivil toplumun ekonomik alandan ibaret değil daha geniş bir anlamda devletin bir kesiti olduğunu ve özel kesimin her alanını kapsadığını belirtir (Bobbio, 1993; Vergin, 1991). Hem sivil toplumun hem de yerel yönetimlerin devletin bir kesiti olması, sivil toplum ile yerel yönetimlerin benzerliğini göstermektedir (Bulut, 2005).

Batı tipi sivil toplum anlayışının başarısı 1989 değişimleri ile neo-liberalizmce gösterilmiştir. Neo-liberal hali laissez-faire politikanın bir versiyonu olarak kar amacı gütmemekte, üçüncü sektör örgütlenmeleri ve gönüllülüğü kapsamaktadır. Hem devlet gücünün sınırlandırılmasını hem de devletin birçok işlevini devralmayı ve/veya tamalamayı amaçlamaktadır. Küresel devlet yok iken STKlar kitlesi ekonomik küreselleşmeyi kolaylaştırılmasını gerçekleştirir (Kaldor, 2003).

Post modern bakışa göre ise STK, pluralizmin ile zıtlaşmanın bir alanı ve sivilcilik ile sivilcilik dışılığın bir kaynağıdır. Bu bakışın bir grubuna göre, sivil toplum, Avrupa-

merkezlidir ve Batı kültürünün dünyaya bir empozesidir. Diğer grup ise STK'ları, siyasi kültürün daha toplumsal bir anlayışı biçiminde ifade eder (Kaldor, 2003).

Batıda sivil toplum zaman içinde kazanılan özgürlüklerin daha geniş bir alana nüfus etmesi ve kamunun ihtiyaç duyulan bir niteliği haline gelmesi şeklinde kendini gösterirken; Doğu'da devlet ya da kamu karşısında bağımsız hale gelen bireylerin meydana getirdiği sivil toplum kurumları bulunmamaktaydı ya da sadece bir öz şeklindeydi (Vergin, 1991).

Osmanlı'da ise hem devlet dışı bir faaliyet düşünölemeyeceği hem de toplumun özel dâhil tüm alanları devletin kontrolünde olduğu için sivil toplum düşüncesi oluşmamıştır. Ancak bazı araştırmacılar loncaları buna örnek göstermektedir ya da tarikatlar konusunda Mardin'in (1994) onları bir tür sivil toplum olarak ifade ettiği görölmektedir. Buna karşın Vergin (1991) bireyselliğin ve bireyin kendi kaderi ile ilgili söz hakkı olması gibi nitelikler olmadığı, hatta şeyhin altında sindirilme söz konusu olduğu için bunun mümkün olmadığını ifade etmektedir. Yani Batı toplumu için yerellik ne kadar ön planda tutulduysa Doğu için o kadar birlik adına engel olarak görölmüştür (Kılıçbay, 1994). Türkiye'de ise bir sivil toplum yapılanması söz konusudur ancak bu tepeden inme, kanuni düzenlemelerle gerçekleştirilmiştir (Kuzu, 1992). Türkiye'de de demokratik bir devlet ve birey ilişkisi için yöntemler araştırılmalı böylece devlet ve toplum dengesi sağlanabilmeli ve bunun için en uygun düzeyin ise yerel yönetimler olduğu belirtilmelidir (Batum, 1995; Bulut, 2005) .

Sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları ile alakalı eleştiriler de mevcuttur. Sivil toplum ile ilgili eleştirilerden biri "temsil" konusudur. Rosenau (2004), post-modernizm konteksti içinde temsil sorununun bulunduğunu ifade etmektedir. Ona göre post-modernistlerin çoğunun temsile karşıdır ve her alanda temsil krizini ve temsil düzeninin sonunun geldiğini ileri sürdüklerini belirtmektedir. Post-modernistlerin eleştirisindeki ortak nokta temsili bir tekrar etme ve/veya bir kopyalama olarak görmeleridir. Dolayısıyla kişi, zaman, yer vb. yönlerden tekrar sunulan şey iyi niyetli olsa bile gerçek bir temsilden uzak olan bir ortama sebep olmaktadır. Rosenau post-modernistleri şüpheci postmodernistler ve olumlayıcı postmodernistler olarak ikiye ayırmaktadır. Şüphecilerin tüm bunlardan daha fazlası olarak, temsilin tehlikeli ve temelde kötü birşey olduğunu iddia ettiklerini söyler. Zayıf unsurlar çoğunluk olursa güçlü ve sıradışılının üstünde güç kurabilirler ve bu demokratik bir temsil olmaz. Yine buna göre

özne ve nesnesi aynı hale gelen temsiliyet karmaşık hale gelir ve doğal bir temsil mümkün olmaz. Olumlayıcıların ise temsile olumlu yaklaşımlarını koşulu yeni temsil şekillerinin oluşturulmasıdır. Bu şekiller içinde yeni post-modern hareketler ve temsil mücadelesi veren ezilen grupları saymaktadırlar. Olumlayıcılar temsilden tamamen vazgeçmek yerine daha fazla temsile ve daha iyi temsil şekillerine ihtiyacı dile getirmekte ve küreselleşme ile daha fazla içtenlik, kendini gerçekleştirme ve kimlik gibi yaşam politikalarını hedef olarak belirtmektedirler (Rosenau, 2004).

Melucci (2004) ise temsil sorununa değinerek, sivil toplumun en azından modern geleneğin başındaki tanımlanış biçimiyle özünü kaybettiğini belirtmekte, hatta daha ileri giderek “siyasetin sonu mu” sorusunu tartışmaktadır. Öte yandan, bu tür eylemlerin hiçbir sonucunun olmadığı manasında olmadığını ifade eder. Çağdaş kolektif eylem şekillerinin en azından üç düzeyde ölçülebilir neticelere yol açtığını belirtir. İlki, bu kolektif eylem şekillerinin, siyasal reform ya da örgütsel kültür ve pratiklerin yeniden tanımlanmasıyla, modernleşmeye ve kurumsal değişime neden olmasıdır. İkincisi, yeni elitlerin seçilmesidir. Üçüncüsü ise kültürel yenilenme sonucunun meydana gelmesidir (Melucci, 2004).

Petras ve Veltmeyer (2001), ise STK konusunda eleştiri getirmektedir. STK’ların, yakın geçmişte yeni bir sosyal kurum şeklinde ve ‘kendinden kaynaklı’ bir tanımlama ile meydana geldiklerini savunmaktadır. Buna göre dünya düzeyinde önemli siyasi ve sosyal aktör olan STK’lar, tüm dünyada faaliyette olmakta ve onlara sponsorluk yapan AB, ABD ve Japonya gibi ülkelere bağlı biçimde üstlendikleri rollerini gerçekleştirmektedirler. Böylece STK’ları, emperyalizmin hizmetinde bulunmakla itham ederek, örgütlü sol hareketlerin yerini alıp yok ederek örgüt liderlerini ve entelektüel stratejistlerini ele geçirip taraf yapmakta olduklarını iddia etmektedir. Onlara göre STK lideri sadece sponsor ülkelere hizmet etmektedir (Petras ve Veltmeyer, 2001). Ninehan (2006) da STKların yeni dünya düzeni bekçileri tarafından yönlendirildiklerini söylemektedir.

2.3. Dünyada Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kavramının gelişim süreci ele alındığında, kavramın Batı literatüründe belirlediği ve orada tarihi gelişimini devam ettirdiği gözlenmektedir. Özellikle, 15. yy - 18. yy arasındaki periyotta, bazı araştırmacılar, daha çok toplumun temeli olan kurumlar ve bu mantığa sahip anlayış biçimleri olarak ortaya attıkları

görülmektedir (Kuzu, 1992). 18. yy.a kadar Avrupa’da devletle aynı anlamda kullanılmakta iken, sivil toplum, devlet ile çatışan konuma geçmiştir. Ancak, kilit kavram olmaya devam etmiştir. 19. yy.ın ikinci yarısından sonra, geleneksel olarak *societas civilis* denilen ilişkisel kavramla birbirlerine bağlanmış olan sivil toplum ve devlet, farklı varlıklar olarak ele alınmıştır. Günümüzde, sivil toplum ve devlet kavramları farklı görülmekle birlikte ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmelerle bu kavram yeniden popülerleşmiştir. Özellikle, hükümet dışı organizasyonların hükümetleri denetlemekte etkin rol oynaması ve bu tür örgütlenmenin yerel yönetimlerle daha yakın ilişki içinde olması, sivil toplum örgütlenmelerinin tekrar üzerine yoğunlaşılmasına neden olmuştur (Bulut, 2005).

Klasik sivil toplum görüşünün modernleşmesinin altında bazı nedenler yatmaktadır: Piyasa rekabeti, mal üretimindeki değişim, burjuvazidaki gelişim, yerelleşme, küreselleşme gibi konular, klasik sivil toplum kavramı modernleşmesinde temel unsurlar teşkil etmişlerdir. Bunun yanında, devlet despotizmi endişesi de modern devlet yönetimi arayışına neden olmuş ve onun iktidarına (merkezi yönetime) sınır getirecek bir sivil toplum arayışına da neden olmuştur (Bulut, 2005).

18. yüzyıl ortalarına kadar tüm Avrupalı siyasal düşünürler, sivil toplum kavramını ve mensuplarını kendi yasalarının nüfuzu altına sokan, böylece barışçı düzeni ve iyi yönetimi sağlama bağlayan bir siyasal birliktelik tipi anlamında kullanmışlardır (Keane, 1993). Aslında, bu durum, Aristoteles’e kadar dayanan eski bir Avrupa geleneğinin parçasıdır ki bu açıdan sivil toplum devletle aynı anlamda kullanılmış ve buna karşı da çıkılmamıştır. Tosun’a göre (2001), o dönemde kilise öğretisinde sivil toplum kilise karşıtı dünyevi bir otoriteyi temsil etmekteydi; dolayısıyla, sivil toplumla kastedilen dünyevi devlet otoritesiydi. David Hume, “özgürlük sivil toplumun mükemmelleşmesidir, ama yine de tam da bu toplumun var olabilmesinin esası olarak gerekmektedir” derken, aslında bu durumun da bir açıklamasını yapıyordu (Keane, 1993). Rousseau ve Kant’ın da aynı şekilde hem 18. Yüzyıl ortalarına kadar sivil toplum ve devlet aynılığını ifade ettiği, hem de üstü kapalı biçimde devleti üst yapısal konuma taşıdığı görülmektedir. Yine de, bu konum, sivil toplumun karşısında değil onu koruyan bir özelliğe sahiptir.

Sivil toplum ile devlet yönetimi gruplandırması zaman ve yer yönünden sınırlarını belirlemek güç olmakla beraber, devlet yönetimi-sivil toplum ayrımının

özellikle 1750’den sonra İngiltere, Fransa ve Alman devletlerindeki ile ilgili bir genelleme gerçekleştirilerek “sivil toplum” kavramının zaman ve mekân açısından ortak noktaları olan evreleri belirlenmeye çalışılmıştır (Keane, 1993). Bunlardan birincisi, geleneksel sivil toplum anlamının değişerek kavrama yeni anlamlar yüklenerek eski anlamının dönüşüm geçirmesidir. İkincisi, yaygınlık kazanmayan daha çok devrimci bir nitelikte devlete karşı sivil toplum teması işlenmesidir. Üçüncüsü, devlet yönetimi-sivil toplum ayrımındaki “devlet karşıtı” bakışı gücünü yitirmesidir. Ayrım yine olmakla beraber, bu ayrımda devlet üst yapısal konuma getirilmiş, hatta Jeremy Bentham, Paul Pfizer gibi bir kısım düşünürün işlediği “sivil topluma karşı devlet” teması, aslında toplumun devletten ayrılması değil devletin koruyuculuğu ve düzenleyiciliği nazarına verilmeye çalışılmıştır. Özellikle, Almanya’da bürgerliche Gesellschaft (sivil toplum) hakkında yapılan tartışmalarda, Manfred Riedel, sivil toplumun devletten ayrılmasını değil, onun hukuksal, idari ve siyasal denetimler yoluyla düzenlenmesi, sınırlandırılması ve devletle bütünleştirilmesini ima etmiştir. “Devlet, sivil toplumun atası, koruyucusu, eğiticisi ve cezalandırıcısı olarak görülmüştür” (Keane, 1993). Dördüncü evrede ise düzenleyici devlet iktidarının yeni biçimlerinin sivil toplumu boğacağından endişe edilerek, devletten bağımsız ve kendi kendini örgütleyen bir sivil toplumu korumanın ve yenilemenin üzerinde durulmuştur. Bu koruma teması, özellikle 1814 sonrası Fransa’daki restorasyon döneminde güçlü olmuştur (Bulut, 2005).

Bugün, sivil toplumun nitelikleri göz önünde tutulduğunda, sivil toplum için ideal bir devlet yönetimi, genellikle katılımcı, adem-i merkeziyetçi, açık, şeffaf, yerel ve bölgesel değerlere önem veren, iş birlikçi ve dayanışmacı gibi unsurları içermektedir (Özkan, 2004). Bu bağlamda, sivil toplum, merkezi yönetimden ziyade daha çok yerel yönetimle ilişkilendirilmekte ve katılımcı demokrasinin temel aktörleri olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla, sivil toplumu oluşturmada en önemli husus devleti kendi alanına çekmektir. Bu bağlamda, sivil toplum kavramı, çağımızda siyasi iktidarın otoritesinden kurtulabilmiş hatta onu yönlendirici etkiye sahip olmuş ve kendi kurumlarını oluşturabilmiş toplum anlamında kullanılmaktadır. Diğer bir ifade ile sivil toplum, halkın demokratik katılımına dayalı, despot devlet baskısından kurtulmuş, bireylerin girişim ve karar sahibi olmalarına imkan veren ve özellikle yerel düzeyde iş birliğine dayalı hizmet üreten bir toplumsal yapıyı ifade ettiği söylenebilir (Kuzu, 1992). Çünkü bugün, devlet hizmetlerinin biçimi ve bu hizmetlerin tüketici, müşteri ve üreticilerine sunulması konularındaki kamusal duyarlılık artmıştır (Keane, 1994).

Özellikle, toplumda değişik yaşam biçimlerinin yükselen bir talep haline gelmesi ve bunun da siyasal otoritelerce meşru karşılanması, ayrıca faşizm, komünizm gibi ideolojilerin artık ilgi görmemesi, liberalizmin, sivil topluma yönelme olarak algılanması, devlet-sivil toplum ayrışmasında devlet müdahalesine karşı çıkılması ve buna karşı yerelliğin ve bireysel inisiyatifin ön plana çıkarılması gibi unsurlar, sivil toplum kavramına yeni boyutlar kazandırmıştır (Doğan, 2002).

Batı ile bir mukayese gerçekleştirilirken genellikle hayırseverlik kurumları ile STK'ların karıştırıldığı düşünülmektedir. Gümüş (2008)'e göre "STK'lar sivil toplumun yerine geçemez, sivil toplumun katılımı için çalışırlar". Bu doğrultuda STK'ların kökenleri araştırılırken klasik çağlara kadar uzandığı ifade edilmektedir. STK kavramı irdelenirken modernleşmenin 1850'lerden sonra yaratmış olduğu dönüşüm dalgası içinde uzman olarak ifade edilen, göreneksel değil farklı bir eğitim almış insanların toplum içindeki rolünü irdelemekten başlanabilir. Modernleşmenin dönüşüm dalgası bilindiği gibi daha çok kamu alanlarındaki büyük devrimler ile başlamaktadır. Ulaşım, sağlık, eğitim, güvenlik hizmetleri, kentlerin altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi ve su, elektrik, havagazı hizmetleri gibi konularda değişim yaşanmaktadır kentlerde. Bu aşamada, mühendislik, mimarlık, sosyal bilimler eğitimi gibi yeni işlevlerin kamu hayatında ortaya çıktığını ve uzmanlıkların tesis edildiğini, üniversitelerin kent hayatında ve insanların gündelik hayatında rol aldığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu birinci dönüşüm eşiğinde uzmanın rolünün daha çok iktidara bağımlı bir kamusal rol olduğu görülmektedir. Aydın bireylere, uzmana öngörülen bu rol daha çok iktidarla bağımlı ilişkileri gündeme getiren bir görevdir. Fakat uzmanlıkların ve iktidarın sivil toplum üzerindeki etkisini daha çok eklemleyici bir rol olarak görülebilir. Yani sivil toplum alanını tamamen değiştiren, tasarlayan bir uzmandan bu aşamada pek bahsedilmemektedir. Uzman daha ziyade sosyal hayat üzerine bir üst dil oluşturan, hijyenist, sağlıkçı, rasyonel bir söylem ve pratik meydana getirmektedir. Bu ilişki, uzmanla toplumun ilişkisi, bir doktorun hastasıyla olan ilişkisine benzetilebilir. Doktorun belirlediği diyet farklı, hastaların beslenme şekli farklı... Uzman bu durumda sanki bir gün toplumun hayatını "akıl" ve "bilim" ışığında tasarlayacakmış gibi düşünülmektedir. Bir başka yönden ise sivil hayata tam nüfus etmeyen, ama gelecek ütopyası olarak kalan bir arzu şeklinde de ifade edilebilir... Bundan ötürü aydın ve uzmanların yaşadıkları siyasal alanın oldukça dar bir kamusal alan olduğunu vurgulamakta fayda görülmektedir. Tasarlayıcı ve homojen bir toplum tasarımı, sivil

toplum ile iktidar ilişkisinde aydın ve uzmanların rolü açısından oldukça ışıktutucu bir duruma işaret etmektedir. Kendilerini sivil toplum gibi görmekte ve uzmanlık söylemi arkasında kendi kamu yararı anlayışını temsil etmektedirler. 1980’lerden sonra meydana gelen ikinci dönüşüm dalgası aslında bu kamu anlayışının ve dolayısı ile bu sembolik alanın sorunsallaştırılmasını ortaya çıkarmıştır. Sosyal bilimlerde insanın nesne değil özne statüsü kazanması ile birlikte politikanın temsil araçlarının da demokratikleştirilmesi gündeme gelmiştir. Bu süreç sivil toplum-devlet ilişkilerinin modernleşmesi ile nihayetlenmiştir. AB’deki sivil toplum hareketinin omurgalaşmasını oluşturan aydın hareketi iktidarla bağını koparan uzmanlara dayanan ve sivil toplum ile ilişki kuran bir modeldir. Bu değişim şu biçimde ifade edilebilir, “korporatist” yani daha çok iktidar merkezli dar bir uzmanlık söylemine sahip olan bilgi üreten aydın kesim, hukukçular, şehir plancıları, mimarlar, çevre hakkında bilgiye sahip insanlar iktidar alanının dışına çıkmaya ve bağımsızlaşmaya başlamışlardır. Çevre hareketi, insan hakları savunucuları, kadın kuruluşları, bütün bu girişimler uzmanlıkların sivil toplumla farklı bir ilişkisini gündeme getirmiştir. Bu da siyasal alanın sivil toplum temsilinin nasıl çok boyutlu bir husus olduğunu göstermiştir (Gümüş, 2008).

Söz konusu ikinci dalga modernleşmenin normalleşmesine uzanan bir süreç biçiminde ifade edilebilir. Çünkü ilk aşamada dar bir kamu alanında sivil toplumun yerine geçen temsil süreci, ikinci aşamada bir farkındalık şekline dönüşmüştür. Böylece kendisinin yarattığı bir hayal olan vatandaş tipinin yerine kendi ihtiyaçlarını dile getiren özneler almıştır. Çünkü herkesin aynı kıyafeti giyeceği tipleştirilmiş evlerde yaşayacağı, akıl ve bilimin ışığında aynı hayat şekline sahip olacağı homojen bir toplum yaratma rüyası baskıcı rejimlerden dünya savaşlarına, katliamlara değin çok sıkıntı yaratmış bir distopyaydı. Bu halkı hizaya getirmeyi amaçlayan bir rejimin doğal olarak halkın katılımı, bilgi sahibi olması ve kendi geleceği üzerinde söz sahibi olması gibi bir sorunu olmamıştır. Dolayısıyla aydınların iktidardan bağımsızlaşmaları ile siyasal krizler karşılıklı rol oynamıştır. Uzmanların iktidarın temsil araçlarını görünür kılmalarını, sivil toplumun katılımında önemli bir etkisi olmuştur. Bu gelişmeyi, korporatist bir biçimde örgütlenerek kendisini sivil bir toplum üyesi gibi temsil eden uzmanın, kendi kimliğini sorgulaması, entelektüele dönüşme süreci olarak betimlendiği görülmektedir (Gümüş, 2008).

Bu sebeple günümüzde, bu yeni siyasal aşamasında ortaya çıkan bağımsız uzmanların girişimine dayanan sivil toplum hareketi ile sivil toplumu karıştırmamak gerekir. Çünkü bu modelde uzmanlar kendilerini temsil edemezler. Tam tersine temsil dışı bir rol oynayarak sivil toplumun kapasitesini geliştirirler. STK'lar sivil toplumun yerine geçmezler. Sivil toplumun katılımı için çalışırlar. Aslında aydınların iktidar bloğundan ve çıkar temsilcilerinden ayrışmalarının bir neticesidir sivil toplum hareketi. STK'ların tarihi, bir yerine geçme ilişkisinin, bir özdeşleşme ilişkisinin, aydınla sivil toplum arasındaki özdeşleşme ilişkisinin kırılması ve modernleşmesidir. Diğer bir ifadeyle bu uzmanların bir sivil toplum kesimi gibi kendi çıkarlarının temsilinin, ayrıcalıklarının da kendileri tarafından paranteze alınmasıdır. Aydın, kendi ayrıcalıklarını savunan uzman değil kendi bilgisini paylaşan ve insanların kendi gelecekleri üzerinde özgürce karar vermesine yardımcı olan kişidir (Gümüş, 2008).

Küresel güçlerce ciddi bir biçimde kullanılan araçların en önemlilerinden biri olan STK'lar, küreselleşmenin başta gelen aktörlerindendir. Büyük Batılı devletlerin çok uluslu şirketleri ve etkili oldukları uluslar üstü organizasyonları, hedef olarak belirlenen ülkede STK'lar kurulmakta veya mevcutları kendine uygun hale getirmektedir. Bu konunun Türkiye'nin hedef ülke olması ile ilgili en önemli örneği ise, AB'nin Kıbrıs, Güneydoğu ve Ermeni meselesi ile ilgili yaklaşımları ve bu yaklaşıma karşı millî direnç gösteren kitle ve grupları statükocu, antidemokratik ve neo-faşist olarak aşağılayıcı bir üslûpla eleştiren siyaset, medya, akademi grupları ve bu grupların tesis ettikleri STK'lar dikkat çekmektedir (Talas, 2011).

2.4. Türkiye'de Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları

Türkiye'de sivil toplumun, bir taraftan hem bireysel hak ve özgürlüklerin yaşama geçirilmesi, hem demokrasiye geçiş, hem de katılımcı demokrasi taleplerini seslendiren örgütlerden oluştuğu söylenebilir. Bu da Avrupa'ya benzer tarzda, Türkiye'de de sivil toplumun içerdiği karmaşık, çok-boyutlu ve sorunlar içeren yapıyı göstermektedir. Bu yapı da kendisini sivil toplumu

- STK'larla özdeşleştiren ve “örgütsel yaşam” olarak tanımlayan,
- Demokratikleşmeyle özdeşleştiren ve “demokrasiye geçişin ön-koşulu” olarak tanımlayan ya da
- “Katılımcı demokratik toplum yönetiminin gerekli aktörü” olarak gören,

farklı oluşumların eş- zamanlı olarak sivil toplum alanında yer almasında göstermektedir. Bu da, farklı toplum tanımlarının ve farklı sivil topluma yaklaşımların aynı anda sivil toplum karmaşası içinde yer almalarını ortaya çıkarmakta ve bu bağlamda da, Türkiye’de sivil toplum bugünkü yapısından konuşurken, bir taraftan çoğulculuktan ve çok-boyutlu bir yapıdan konuşurken, diğer taraftan da sivil topluma atfedilen anlamın taşıdığı “tanımsal muğlaklık” sorunundan da bahsedilebilir (Keyman, 1997).

Ülkemizde, 1970’lerde rasgele kullanımı sonucu bir anlam kargaşasına sebep olsa da, bugün yönetim birimleri ile özellikle yerel yönetimlerle ilişkisi dikkate alındığında kamu hizmetlerinin üretilmesi ve sunulmasında önemli katkılar sağladığı ve yönlendiricilik rolünü üstlendiği söylenebilir. Diğer bir ifade ile merkezi yönetim yerel yönetim ve sivil toplum, ayrışma ve rekabet kurumları olmaktan ziyade kamu hizmetlerinin sunumunda ve onlara ilişkin politikaların belirlenmesinde tamamlayıcılık rolü kazanmaktadırlar. Dolayısıyla bir ayrım ya da ayrışma olsa da bunu birbirlerini yok eden değil de dengeleyen bir yarış olarak kabul etmek gerekir (Bulut, 2005).

Habitat II Konferansının ev sahibi komitesinde de bulunan Gümüş’e göre (2008) BM’nin 1992’de Rio’da düzenlediği Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı STK’ların ilk defa bu ölçekte muhatap alındıkları önemli bir konferanstır. Ancak dünyada gördüğü ilgiye nazaran bu zirve Türkiye’de çok fazla ilgi uyandırmamış, Türkiye’deki STK’lardan büyük bir katılım olmamıştır. Oysa aynı zirvede 1996 yılı BM Habitat Konferansı’nın İstanbul’da yapılması kararı alınmıştır. Habitat Konferansı’nın İstanbul’da düzenlenecek olması Türkiye’deki STK’ları hareketlendirmiştir. 1992’de yapılan toplantıda bir STK Forumu ihdas edilmiştir. STK’lar için ayrı bir forum (NGO Forum) düzenlenmiş, STK’ların bu forumu kendileri yönetmeleri, haberleşmeyi kendilerinin sağlaması, programı kendileri oluşturulması böylece, BM’nin onlar için bir alan açması hedeflenmiştir. O dönem güçlü olan çevre hareketi 1992’de tıpkı kadın hareketi gibi BM içerisinde yer almıştır. Dolayısıyla Türkiye’de İstanbul’da söz konusu konferansın düzenlenecek olması bir arayışa sebep olmuştur. ”Dernekler Forumu”, “Vakıflar Forumu”, “Gönüllü Teşekküller Forumu” gibi ifadeler düşünülmüştür. “Demokratik Kitle Örgütü” (DKÖ) de önerilmiştir ancak bu kavram istenen anlamı ifade etmiyordu. Onlar için aranan ifadenin karşılığı olan yapı iktidardan bağımsız bir anlam ifade etmeliydi. Onlar içinse DKÖ’ ler iktidardan bağımsız değildir. DKÖ’ler

daha çok iktidar ile ilgili bir yapı arz etmektedir. Burada not düşülmelidir ki çalışmanın uygulama kısmında bazı katılımcılar ise özellikle iktidardan bağımsız bir anlamda DKÖ kavramını tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Yani STK kadar DKÖ kavramı da tartışmalıdır. Sonuç olarak bu kavram 1994'deki bu arayış içerisinde bulunmuştur. “Sivil toplum” a bir de “kuruluşu” sözcüğü eklenmiş ve kabul görmüştür. Hem bir parça entelektüel çağrışım yaptığı hem de o dönem için yeni olduğundan siyasi nüanslardan da kurtulduğu düşünülmüştür. Bu kavramı o zaman konferansı hazırlayan Toplu Konut İdaresi (TOKİ) yönetimi de benimsemiştir. Durum bu noktaya gelince de meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar vb. “ Biz de STK'yız” diyerek, herkesin STK bohçasının içine giriverdiği ifade edilmiştir (Gümüş, 2008).

Dünyada olduğu gibi Türkiye de STK'ların gelişim sürecinden etkilenmiş ve gün geçtikçe STKların önemi artmıştır. Tarihsel bağlamda değerlendirmek gerekirse sivil toplum Türkiye'de tarihsel çerçevede vakıf gibi bir geçmişe sahip olsa da, Batılı manada sivil toplum, yeni sayılabilecek durumdadır (Çaha, 2003). Türkiye'de, STK ile alakalı olarak, devlet dışı ve gönüllü örgütlenme şeklinde eski uygulamalar ile geleneklerin var oluşu normaldir. Fakat bugünkü işlevi ile Türkiye'de sivil toplum olgusu yeni ve az gelişmiştir (Mağa, 2001).

Tersini iddia edenler olsa da vakıf kurumu önceden güçlü bir sivil örgütü iken kaynak problemiyle çağın şartlarına uyumlu hale gelememesi gibi sebeplerle yozlaşmış ve günümüzdeki batılı manada STK'lar ile alakası olmayan bir yapıya gelmiştir. Tüm bu yıpranmalar ve yozlaşmalar nedeni ile de katılım sağlayabilecekleri platformlar bulamaz olmuşlardır. Bu nedenlerle de günümüzdeki Batılı anlamda kamu katılımı için Türkiye bir gerçekleştirme krizi yaşamaktadır. Günümüzdeki neo-liberal anlayışın da etkisi ile artık eğitim, sosyal güvenlik ve sağlık gibi birçok alanda STK'lar kendini gösterir konuma gelmiştir (Talas, 2011).

Türkiye'de sivil toplumu temsil eden hareketler bağlamında ele alınabilecek STK'lar bulunmaktadır. Gruplandırmak gerekirse (Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2004):

- Ticaret birlikleri,
- Sendikalar,
- İşveren kuruluşları/profesyonel federasyonlar,

- Hükümet dışı kuruluşlar (NGO)
- Hizmet ve üretim birlikleri,
- Yerel idarelerin birlikleri,
- Politik ilgi grupları,
- Dinsel ilgi grupları,
- Diğer gruplar

En etkili ve güçlüleri neo-liberal çerçevede değerlendirilebilecek iş adamları dernekleri, vakıflar, birlikler, sanayi ve ticaret odalarıdır. Dikkat çekici olan, AB süreci ile neoliberalist STK'lar genellikle AB faydasına kamuoyu oluşturma ve toplumun yönlendirilmesi şeklinde olmuştur. Ülkemizde, 1980'li yıllardan itibaren tesis edilen sivil toplum kuruluşlarının en başta gelenleri çevreci gruplar, kadın dernekleri, Alevî grupları, Güneydoğu meselesine Kürt etnik talepleri çerçevesinde reçete sunan dernek ve kuruluşlar, insan hakları ile ilgili faaliyet gösteren dernekler vb. (Çaha, 2003, 2020). Sivil toplum örgütlerinin, dünyanın kapitalist-emperyalist metropollerinde ve Türkiye'de burjuvazinin hizmetinde olduğunu ifade edenler mevcuttur (Mağa, 2001). Dünyanın gelişmiş toplumlarında, bu anlamda, halka STK'ların daha etkin ve yaygın bir biçimde inebilmesi mümkün olabilmektedir. Ancak, Türkiye'de STK'ların tabana inme ve halka dâhil olma sorunu olduğundan, doğal olarak, halkın geniş katılımını ve dikkatini çekme sıkıntısı vardır (Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2003).

Bununla beraber, özellikle ülkemiz açısından bu kuruluşların bir sivil toplum örgütü olamamasının birtakım nedenleri de vardır (Keleş, 1991; Tekeli, 1983):

- Bunlardan birincisi daha çok tarihseldir. Türkiye'de yerel yönetimler, Tanzimat sonrası batılılaşma hareketlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Batılılaşma hareketi ise tepeden inme olduğundan, bu hareketin bir parçası olan yerel yönetim olgusu da köksüzdür.
- İkincisi, Türkiye geç kapitalistleşen bir ülkedir. Geç kapitalistleşen ülkelerde ise burjuvazinin gelişmesinde devletin önemli rolü vardır. Diğer bir ifade ile böyle ülkelerde burjuvazinin gelişmesi sivil toplum kurumları ile değil devlet eliyle olmaktadır. Böyle olunca, bizde belediyelerin bir sivil toplum kurumu olarak güç kazanmamış olmamasına burjuvazinin niteliği de etki etmiştir.

- Üçüncüsü, her şeyden önce yerel yönetimler “kamu tüzel kişisi”dirler. Kamu hizmeti alanlarında birtakım özelleştirmeler olsa da bu kurumların “kamu” niteliğini yok etmemektedir. Bu kuruluşlar, kamu yönetiminin bir parçası ve ögesidirler. Bu özellikleri nedeni ile sivil toplumdan ziyade siyasal toplumun örgütleridirler.
- Dördüncüsü, yerel yönetimler, gerçek anlamda özerk olmadıkları için, sivil toplum örgütü sayılmaları da imkânsızdır. Her ne kadar, karar organlarının seçimle oluşturulması esas ise de bu durum, onları gerçek anlamda özerk kılmaya yetmemektedir. Çünkü, temsilin yansıtma işlevi tam gerçekleşmemektedir. Diğer bir ifade ile seçim mekanizması, yerel yönetimlerde halkın gerçek talebini yansıtan bir yöntem niteliğini henüz kazanmamıştır (Keleş, 1991). Ayrıca, Anayasanın 127. Maddesi gereği yerel yönetimler üzerinde merkezin bir “vesayet denetimi” vardır. Bu denetimin yol gösterici ve hizmetleri takip edici bir nitelikten ziyade, çoğu kez hiyerarşik bir iz taşıması da yerel yönetimleri farklı etkilemektedir. Ayrıca, yasal bir denetimin dışında, zaman zaman siyasi iktidarların partizanca davranışları nedeni ile keyfi bir “fiili denetim” de söz konusu olabilmektedir. Bunun dışında, sivil toplum anlayışının tam yerleşmemesi sonucu yerel yöneticilerin özerklik ile ters düşebilen birtakım uygulamalar içine girmesi de yerel yönetimleri sivil toplum örgütü olmaktan uzaklaştırabilmektedir.
- Beşincisi, yerel yönetimlerin karar organlarının oluşum biçimi sivil toplum örgütü sayılmalarına engel olan özelliklerdendir. Organların oluşumunda seçim kuralı geçerlidir, ama bütün toplumsal tabakalar mecliste temsil edilmemektedir. Meclis üyelerinin farklılaşan ve seçkinleşen bir duruma doğru gitmesi de, temsilin yansıma işlevini engellemektedir. Ayrıca, merkez-yerel arasında siyasi açıdan benzerliklerin olması belli bir düzeydeki kişilerin aday gösterilmeleri bireysel iradeyi geri itebilmektedir. Diğer bir ifade ile nüfusun büyük bir kesimi ne kendi ile ilgili kararlara katılabilmekte ne de temsil edilebilmektedir.
- Altıncısı, yerel yönetimler, mali kaynakları kıt olan güçsüz kurumlar olmuştur. Diğer bir ifade ile mali özerklikten yoksun kalmışlardır. Hatta, denilebilir ki, merkezi yönetimden yerel yönetimlere aktarılan kaynaklar da bir takım siyasi ve ideolojik nedenlerden dolayı çoğu kez yerel yönetimleri

dize getirme aracı olarak kullanılmıştır. Bu konuda yeni düzenlemelerde yerel yönetimlerin güçlendireceği ifade edilse de merkeze bağımlılığını ne ölçüde kaldıracağını zaman gösterecektir.

Türkiye’de yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılmasında merkezi yönetimin birtakım yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesi, bunların demokratik yönden etkin kılınması ve mali bakımdan da özerkliğinin sağlanması gibi konular, özellikle son hazırlanan kalkınma planları, hükümet programları, parti programları ve reform tasarıları ve yeni çıkan yerel yönetimlere ilişkin yasalarda yer almıştır. Ancak, bu çalışmalar yerel yönetim yapılanmalarını sivil topluma benzetme bağlamında değerlendirilemez (Bulut, 2005).

Yerel yönetimlerin yerel temsili gerçekleştirmesi, diğer bir ifade ile kitlenin ve bireyin ihtiyaçlarının sağlanabilmesi için temsil alanının genişletilmesi ve merkez dışındaki birimlere de yönetim yetkisinin verilmesi şeklindeki düzenlemelere ihtiyaç vardır. Yeni düzenlemelerde buna ilişkin hükümler olsa da daha çok görüş bildirme, ihtiyaç duyulursa iş birliğine başvurma şeklinde kendini göstermektedir. Yerel yönetimleri, çoğulcu ve katılımcı demokrasinin gereklerinin daha iyi bir şekilde karşılayacak duruma getirilmesi, sivil toplum örgütleriyle birlikte ve onlar gibi çevreyi oluşturan topluluklara dönüştürülmesi, demokratik gelişme ve ekonomik yönden güçlendirilmesi için bir takım öneriler de yapılmıştır (Keleş, 1991). Bunlar, kısaca şöyle özetlenebilir: Halkın yerel düzeydeki karar verme süreçlerine daha yoğun katılmasının yanında sivil toplum örgütlerinin de meclis toplantılarına katılmasını sağlayacak bir “kontenjan yöntemi” benimsenmelidir. Belli konularda referanduma gidilebilmelidir. Gerçek bir katılım için yerel birimlerin nüfusu küçük tutulmalıdır. Vesayet denetimi, hukuki veya yasaya uygunluk denetimi şeklinde olmalıdır. Büyükşehir belediyelerindeki meclis üyelerinin de doğrudan halk tarafından seçilmesi söz konusu olabilmelidir (Bulut, 2005).

Keyman (2004)’e göre sivil toplumu ele alırken iki eksen söz konusudur: İlki, devlet denetimi dışındaki örgütsel bir yaşamın varlığı, ikincisi ise toplumsal sorunları çözüme kavuşturmaya yönelik, aktif yurttaşlığı uygulamaya geçiren ve bu anlamda demokratik toplumu oluşturmaya katkı sağlayan bir aktör. Buna göre modernleşme tarihi yönünden Türkiye üç dönemde incelenirse (Scholte ve Keyman, 2005):

- 1923-1980: Cumhuriyet modernliğinin kurulma ve demokrasiye geçiş dönemi. Bu anlamda 1950'lerdeki çok partili demokrasiye geçişin, bu dönemselleştirmede çok fazla etkisinin olduğu ifade edilebilir
- 1980-2000: Sivil toplumun canlanma ve niceliksel olarak topluma yaygınlaşma dönemi.
- 2000'den bugüne: Sivil toplumun küreselleşme ve etkin bir aktöre dönüşme süreci

Scholte ve Keyman (2005), 1923-1980 dönemini Osmanlı'nın son zamanlarında başlayan bir modernleşme süreci olduğunu ama 1923'te bir kırılma noktası yarattığını ifade ediyor. Bu kırılma noktası, Türk modernleşmesini ulus-devlet kurma sürecine dönüştüren bir modernleşme anlayışıdır. Bu, ulus-devlet temel olarak da toplumu modern bir toplum haline getirme projesi olarak ifade edilmiştir.

Türkiye'de sivil toplum tartışmalarının düşünsel temellerine değinmek gerekirse (Güneş ve Güneş, 2003);

Sivil toplum olgusunun Türkiye'deki gelişimini özellikle 1980 sonrası güncel tartışmalarla açıklamak doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Olgunun Türkiye Cumhuriyeti'nin yakın tarihteki kuruluş ve gelişim çizgisiyle yakından bir ilgisi vardır. Kuşkusuz Türkiye'de sivil toplum olgusunun kendine özgü yönleri bulunmaktadır. Bu özgül yönleri ele almadan yapılan tartışmalarla Türkiye'de sivil toplumu anlatmaya çalışmak imkânsızdır. Çünkü, Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihsel gelişimi, devlet toplum ilişkisinin siyasal ve hukusal alanda aldığı seyir, sivil toplum açısından asıl ilgilenmemiz gereken konulardır.

Daha baştan ortaya konmalıdır ki Türkiye'de sivil toplumun oluşum biçimi ile diğer ülkelerdeki, özellikle Avrupa ve ABD'deki gelişimi birbirinden oldukça farklıdır. Bu farklılıkları en yalın biçimiyle İ. Turan ortaya koymuştur (Tarih Vakfı, 1998). Bu farklılıklar şunlardır:

Birincisi, ABD sivil toplum üzerine kurulmuştur.

İkincisi, Avrupa'da ise ABD'den farklı olarak önce devlet vardır. Burada toplum devlete rağmen kendini göstermekle karşı karşıyadır. Avrupa'nın feodalizm olarak bilinen bir tarihi geçmişinin olması, yerel çeşitlilik, yerel ve merkezi yönetim otoriteleri arasında bir denge sağlamış, daha da önemlisi toplum içinde özerk bir alan yaratmıştır.

Diğer taraftan Avrupa’da devlet ve kilisenin farklı örgütlenmeleriyle birbirleriyle mücadele içinde olması sivil toplum anlamında değişik kazanımların elde edilmesini sağlamıştır. Doğaldır ki Avrupa tarihindeki diğer belirleyici öge kapitalizmdir. Çünkü kapitalizm ekonomik alanı devlete karşı özerk bir yapıya kavuştururken bireylerin ve toplumun kendi başlarına, başkasının izni ve desteği olmadan örgütlenebilmesi önündeki engelleri tek tek kaldırmıştır.

Üçüncüsü, Türkiye’de ise “merkezden değişme” modeli egemen olmuştur. Modelin taşıyıcıları daha doğrusu uygulayıcıları olan siyasal seçkinlerin varsayımı, toplumun geri olmasıdır. Bu geri toplum değiştirilmeye gereksinim olup kendisi için neyin iyi neyin kötü olduğunu anlayamayacak kadar da bilgisizdir.

Alana bakıldığında Türk toplumsal yapısını ve devletin gelişimini açıklamada iki değişik düşünce biçiminin olduğunu görmekteyiz. Bunlardan birincisi, “Metin Heper” çizgisidir. Bu düşünceden yola çıkanlar Heper’in savunduğu “bürokratik yönetim geleneği” kavramlaştırmasına sahip çıkarlar. Buna göre Batı’yla erken ilişkiye girmiş ve siyasal bağımsızlıklarını muhafaza etmiş Osmanlı İmparatorluğu ile Türkiye Cumhuriyeti’ndeki kendine has bir bürokratik gelişime sahiptir. Bu gelişimi mevcut bürokrasi kuramlarıyla ifade etmek güçtür. İkincisi ise, “Mete Tuncay” çizgisidir. Buradan yola çıkanlar ise Tuncay’ın savunduğu “otoriter tek parti eliyle modernleşme” kavramlaştırmasına sahip çıkıp açıklamalarını bu çerçeveye oturturlar (Yılmaz, 1997). Buna göre tek parti dönemi sadece siyasal rejim değişikliği ya da siyasi iktidar değişmesi gibi kısa süreli ve geçici bir süreci belirmez. Bu, iktidarın toplumsal dönüşümü kendisinin yönlendirdiği, yeni bir siyasal rejimle beraber yeni bir hayat tarzı ve buna bağlı biçimde yeni kimliklerin de inşa edildiği otoriter ve ideolojik bir dönemdir. Tek Parti ideolojisi iktidarda bulunduğu dönemle kısıtlı kalmamış, Cumhuriyetten sonraki siyasal kültürümüzün de ciddi manada temellendirmiş ve etkilemiştir. Bu doğrultuda Tuncay’a göre Chp’nin tarihi, cumhuriyetin genel siyasal tarihinden ayrılamaz (Tunçay, 2019).

Bu yaklaşım biçimlerine ciddi eleştirilerin de olduğunu, özellikle soldan Marksist eleştirilerin öne çıktığını söyleyebiliriz. Eleştirilerin temelinde, devlet ve toplum ilişkisinde ve devletin kendini üretme biçiminde kapitalizm belirleyiciliğine yeterince değinilmemiş olması vardır. Nitekim Mehmet Altan da sivil toplumu Türkiye’de yeni yeni oluşmakta olan burjuva toplumu anlamında kullanmaktadır

(Wedel, 1997). Türkiye’de sivil toplumun oluşumunun kapitalizmin ulusal ve uluslararası egemenliğiyle sıkı bir ilişkide olduğu açıktır.

Türkiye’deki bürokratik yönetim geleneğinin bir sonucu olarak, devlet seçkinleri (sivil ve asker bürokrasi), toplumdaki gelişmelere rağmen özerk bir şekilde uzun süre varlığını korumuştur. Ancak devletçi-seçkinli bloğun toplumdaki siyasal ve demokratik gelişmelerle birlikte bir dağılma sürecine de girdiği ve bunun da demokratik gelişmelere yol açtığı iddia edilebilir (Yılmaz, 1997).

Devlet-seçkinli bloğun toplumsal dönüşümde bu kadar etkili bir görevi üzerine alması, Kurtuluş Savaşı’nda etkili olan askerlerin savaş sonrası devlet yönetiminde de etkili konumlara gelmelerinden kaynaklanmaktadır. “Cumhuriyetin temelinde, yönetim aygıtlarını kuran bir toplum yerine, Osmanlı mutlakîyetinin bir uzantısı da olarak, milletini yaratan bir devlet vardır” (Yerasimos, 2001). Böylesine milletini yaratan devlet anlayışının cumhuriyetin ilk yıllarında otoriter olması kaçınılmazdı. Dolayısıyla ne var ki, Türkiye’de merkezîyetçi bürokratik yapı özellikle cumhuriyetin ilk yıllarında uyguladığı otoriter politikalar nedeniyle sivil toplumun önünde önemli bir engel olmuştur (Çaha, 1997). Yine benzer biçimde cumhuriyetin ilk yıllarındaki otorite anlayışının da bir uzantısı olarak, bugün de temel haklar ve otorite anlayışının hüküm sürmesi nedeniyle birey birinci düzeyde, devletin ve ideolojinin bir işlev durumuna gelmiştir. Devletin ve ideolojinin bir işlevi durumundaki bireyin toplumsal süreçte özellikle sivil toplum alanındaki etkinliklerinde biraz daha çekingen, hatta ürkek olacağını beklemek gerekir. Bu durum Türkiye’deki devletçi gelenek ile birleşince kendiliğinden harekete geçen bir sivil toplum yerine burada da devletin güdüleyeci olmasını bekleyen bir hareket söz konusu olacaktır ki, bu da bir diğer handıktır (Gürbey, 1997).

Cumhuriyet ile başlayan süreçte devlet seçkinlerinin sivil toplumu düşünmedikleri, böyle bir kaygı taşımadıkları görülmektedir. Nitekim yığınların siyasal katılımında da benzer bir yaklaşım içindedirler. Bu dönemde devletçi seçkinler özerk ekonomik alanların oluşuna katkı sağlayamamışlar ve özel sektörde başarıyı devlet ile iç içe bağlı olmaya kılarak sağlamışlardır. Diğer taraftan seçkinlerle halk kültürünü farklı olması da tepeden inmecî anlayışı daha da pekiştirmiştir (Yılmaz, 1997; Mardin, 1990).

Mardin’e göre (1990), sivil toplum kavramı Türk toplumsal yapısını incelemenin önemli bir aracı olarak da değerlendirilebilir. O da sivil toplumu bir “uygarlık aşaması”

olarak görmektedir. Çünkü sivil toplum “siyasinin sultanından kurutulabilmiş ilk toplumsal sistemdir”. Mardin bu saptamadan sonra neden demokratik geleneğimizin oturmadığını sivil toplum kavramında yola çıkarak açıklamaktadır. Ona göre, demokratik geleneğimizin oturmayışı sivil toplum olmayışına biçimsel bir kamuoyuna ve İslami popülizme dayanmaktadır (Mardin, 1990).

Sivil toplumun Türkiye’de gelişiminin ideolojik bir çerçevesi olup olmadığı sorusu ise üzerinde durulması gereken bir sorudur; çünkü devletçi seçkinci bürokratik yönetim geleneği ve hatta tek parti eliyle otoriter değişim diyelim, bütün bu sürecin bir ideolojik çerçeveye oturuyor olması gerekmektedir. İşte bu ideolojik çerçeve Türkiye için Kemalizm olarak da adlandırılabilen yaklaşımdır. Kemalizm’e yönelik eleştirilere sivil toplumun gelişimi açısından bu konu ele alındığında göze çarpan Türkiye’de sivil toplumun gelişiminin önünde Kemalizm’in önemli bir engel olduğunun ileri sürülmesidir. Buna göre (Güneş ve Güneş, 2003):

Saptama doğru olmakla beraber, dönemin ilk koşulları açısından başkaca bir yol da yoktur. Neredeyse “devlet eliyle bir millet” yaratılıyordu ve daha ulus bilinci oluşmadan bu milletin dağılmasına neden olacak gelişmelere izin verilemezdi. Asıl sorun Cumhuriyetin ilk yıllarındaki millet anlayışının daha katı olarak temeli ırksal olan bir milliyetçilik anlayışına dönüştürülüp politik bir araç durumuna getirilmiş olmasıdır. “Sert bir Türk merkezçiliği, katı bir “devletin milleti” kavramı ve aşırı milliyetçilik (Gürbey, 1997), dünden bugüne devam eden bu kavramlar, etnik, dinsel ve dini çeşitlilik ile zengin bir kültürel miras karşısında tartışmaları daha sorunlu bir alana taşımaktadır.

Başka bir bakış açısıyla Kemalizm’in Batı tipi bir demokrasiyi benimsemediğini ileri sürülmektedir (Baydur, 1997). Eleştirinin temelinde Batı demokrasisinin bir sınıfsal temelinin olmasına karşın, Kemalizm’in sınıfsız, imtiyazsız ve dayanışmacı bir toplumu kabul etmesi vardır (Güneş ve Güneş, 2003).

Karaman (1997), “eğer devletin resmi ideolojisi varsa bu, sivil toplumun böyle bir devletin çatısı altında gerçek bir varlık kazanmasına başlı başına bir engel oluşturuyor” diyerek, aslında konuya genel bir açılım getirmeye çalışır. Sivil toplumun gelişebilmesi için hâkim bir resmi ideolojinin olmaması gerekir.

Özetlersek Türkiye’de sivil toplumun önündeki siyasal ve hukuki engelleri iki başlıkta toplamak mümkün (Gürbey, 1997): Türk hukuk ve toplum düzeninin ideolojik temelleri, Türkiye’nin siyasi sistemdeki askeri ve sivil otorite arasındaki güç dengesi...

Konu açısından gelişme yolunda olan Türk burjuvazisinin, Türk iş adamlarının resmi ideoloji karşısındaki duruşları önemli. Onlar da tam bir sınıfsal ayrımlaşmanın olmadığını daha doğrusu Batılı feodal temellerinden yoksun bir burjuvalaşma sürecini yaşamaktadırlar. Bir yandan batılı burjuva değerlerin kendine sunduğu ekonomik siyasal ve kültürel olanaklardan alabildiğine yararlanmak isteyip uluslararası sermayeye tutunmaya onlardan kopmamaya çalışmaktalar, diğer yandan içerde henüz oturmeyan burjuva değerlerin (demokratik değerler başta olmak üzere) olmaması nedeniyle içerde tutunmak için resmi ideoloji kavramına tutunmaya çalışmaktadırlar. “Hepsi de tikel konumlarını belki de meşrulaştırma stratejisi olarak, resmi söyleme eklemlemektedirler” (Vorhoff, 2001).

Türk sağ ve Türk solunun bakış açılarıyla sivil toplum tartışmalarında nerede durdukları da önemlidir. Şüphe yok ki Türkiye değişiyor ancak bu değişime siyaset yanıt veremiyor, verebildiği yanıt ise “savrulma” olarak kendisini açığa vuruyor. Refah partisinin iktidara gelmesi Başkanlık rejimine geçiş önerileri, devletçi politikaların yerini tam tersi olarak özelleştirmeci politikaların alması, doğuda yaşanan sosyal ve siyasal sorunlar, belki de bu savrulmaların sonucudur (Pekdemir, 1999). Bu savrulmadan Türkiye solu ve sağ da nasibini almıştır.

Sol aydınlar 1980 sonrasında sivil toplumu sosyalizm yerine ikame edebilecekleri bir kavram olarak görmüşler, bir ideal olarak ortaya konan bir toplum projesi olarak değerlendirmişlerdir (Çaha, 1997).

Kurama bakıldığında sol tezlerin Gramsci çizgisinde sivil toplumun siyasal toplumu tüketecek kadar genişlemesini ümit eder ve liberal tezlerin sınıf çatışmalarını ve mülkiyet ilişkilerini sakladığını düşünürler. Sağ tezler ise devlet ile ilgili yapısal ve ideoloji değişiklikler önermeden sivil toplumu gündemlerine alırlar (Bostancı, 1997).

Doğal olarak hem sağın hem de solun “devlet vurgusu” farklı olmakla beraber sivil toplum tartışmaları açısından, bu vurgunun devletin sivil toplum karşısında konumlanışını belirliyor olması dikkat çekici bir noktadır. Çünkü bu konumlanış son tahlilde sivil toplum tartışmaları içinde kendi konumlarını da ele verecektir (Güneş ve Güneş, 2003).

Özellikle solun 1970'lerden günümüze bu konuda kafasının hiç de net olmadığı söylenmelidir. 12 Mart muhtırasında solun takındığı tutum, tam da kendisi için belirlemiş olduğu devlet vurgusuyla örtüşmüştür. Aralarında “Devrimci Avukatlar Derneği, Dev-Genç, TMGT, Üniversite Asistanları Sendikası ve Mimarlar Odası”nın bulunduğu 12 devrimci kuruluş 13 Mart'ta yayınları bildiride Demirel'i emperyalizm işbirlikçisi olarak suçlarken, 12 Mart muhtırasının ileride halkın yeniden emperyalizmin kucağına düşmemesini sağlayacak bir adım olarak değerlendirmişlerdir. Türkiye’de politikacılar da sivil toplumun gelişimi yönünde Türkiye’nin önünü açacak araçlar üretememişlerdir. Bunda politikacılar kadar aydınların kendi içinde yaşadığı siyasal ve ideolojik farklılaşmanın da bir etkisinin olduğunu görmek gerekir. Bunlarla birlikte, bugün bile, politikacılar, medya ve kamuoyu grupları yerine, başta aydınlar olmak üzere çok fazla kişi üzerine odaklanmışlardır. Buna karşılık seçkinli yönelimli gruplar kendilerini daha ziyade devlet kuruluşlarıyla rekabet içinde görmekte, halkın alt tabakalarını geniş bir katılım sürecine katmamaktadırlar (Wedel, 1997).

Türkiye’de temel problem olan değişen dünya şartlarının algılanmasında güçlük çekilmesi ve “sanayi devrimi” nin kaçırılması kaynaklı toplumsal, ekonomik ve kültürel yapı dönüşümünde gecikme çağdaş anlamda sivil toplumun gelişmesine de engel olmuştur. Batı Avrupa’daki sivil toplumun temelinde önemli yeri olan burjuvazi, gerek Osmanlı toplumunda, gerekse Türkiye Cumhuriyeti’nde gelişme olanağı bulamamıştır. Devlet eliyle oluşturulmak istenen burjuva sınıfı ise epey yapay kalmıştır. Niceliksel olarak kentlerde yaşayanların sayısında ciddi artış olsa da “kent kültürü” ve “kentleşme” oluşmamaktadır. Bireyselleşme ve cemaat yapısı “iki tarafı keskin bıçak” gibi olup iki yapının uygun bileşimi, toplumun dengesi ve sağlığı açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu çerçevede, Batı toplumlarında aşırı “bireyci” yapı nedeniyle “yabancılaşma” problemleri yaşanırken Doğu toplumlarında aşırı “cemaat” yapısı, sivil toplum örgütlerinin gelişmesini engellemekte, keskin cemaatleşme “yabancılaşmayı” paradoksal olarak yeniden üretebilmektedir (Bayhan, 2002).

Türkiye’de sivil toplumla alakalı asıl gelişmelerin 1980 sonrası dönemde yaşandığı ifade edilebilir. Bu gelişimi kolaylaştıran iç ve dış faktörler şu şekilde sayılabilir: İç faktörler olarak devletin küçülmesi ve liberalleşme politikaları, ekonomide özelleştirmeler, yerel yönetimlere yetki aktarımı, farklı sosyal hareketlerin ortaya çıkması, sistemi tümüyle dönüştürmeye çalışan ideolojik grupların tasfiye

edilmesi gibi nedenler sivil toplumun önünü açan iç dinamikler olmuştur. Özellikle düşünce, inanç ve girişim özgürlüğünü savunan düşüncelerin aydınlar arasında yaygınlaşması ve bu düşünceleri savunan aydınların üniversitelerde ve medyada boy göstermesi sivil toplum açısından önemli bir ivme kazandırmıştır. Dış faktörler olarak ise Soğuk Savaş Döneminin sona ermesi, küreselleşme ve bilgi toplumunun gelişimi, ülkenin her yönüyle dışa açılması ve Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği gibi sebepler sayılabilir (Çaha vd., 2013).

Avrupa Birliği süreci ve bu süreçte sivil toplum kuruluşlarına verilen önem Türkiye'de de bu kuruluşların gelişiminin hızlanmasında etkili olmuştur. Helsinki akabindeki gelişmeleri takip etmek için, iki ayrı referans noktası olarak alınabilir (Emini, 2013). İlki, Helsinki kararının verildiği 1999 yılının Aralık ayı, ikincisi Helsinki kararı ile 2004'teki müzakerelere başlama kararı arasındaki dönemdir. Bu kısa dönemdeki sayısal artışa dikkat çekmek gerekir. TÜSEV (Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı) 2012 Sivil Toplum İzleme Raporuna göre bunda Avrupa Birliği üyelik süreci kapsamında, uygulamada sorunlar ve kısıtlamalarla karşılaşmaya devam edildiği halde, 2004 ve 2008 yıllarında dernek ve vakıfları ilgilendiren mevzuatın iyileştirilmesi etkili olmuştur. AB müzakere sürecinin sivil toplum örgütleri üzerindeki ikinci etkisi ise sivil toplum kuruluşlarının projelerine sağladığı finansman desteğinde hissedilmiştir. AB'nin bu çerçevede verdiği desteklerin sivil toplumu “ideolojik” bir duruştan çıkararak büyük ölçüde “projeci” bir noktaya getirdiği ifade edilebilir. Kısaca AB süreci sivil toplum örgütlerinin hem profesyonel bir karakter kazanması şeklinde temellendirirken hem de böyle örgütlerin Türkiye'deki demokratik sistemin yerleşmesine katkı sağladığı belirtilebilir (Çaha vd., 2013).

2000'li yıllar Türkiye'de genel anlamıyla liberal demokrasilerde olduğu gibi bir sivil toplum alanının belirginleşmeye başladığı yıllar olmuştur. Bu süreç sivil toplum örgütlerinin önemini ortaya çıkarırken, bundan sonrada artacağına işaret etmektedir (TÜSEV, 2011).

Sivil toplum kuruluşları, yerel katılım, yerel demokrasi ve yerel yönetiminlerin geçirdiği bu sürecin bir parçası olarak Türkiye'deki Yerel Gündem 21 uygulamaları, 1997 yılı sonunda, (UNDP) Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın desteğiyle, (IULA-EMME) Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı'nın koordinatörlüğünde yürütülen “Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin

Teşviki ve Geliştirilmesi” Projesi ile başlamıştır. T.C. Bakanlar Kurulu’nun kararıyla başlatılan proje, iki yıllık bir uygulama dönemi sonrasında, Aralık 1999’da tamamlanmıştır. Bu projenin başarısı üzerine UNDP, ikinci aşamaya da destek vermeyi kabul etmiş, T.C. Bakanlar Kurulu’nun da bunu benimsemesinin ardından, “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Uygulanması” başlığını taşıyan ikinci aşama projesi, Ocak 2000’de başlamıştır. İkinci aşama sırasında çeşitli alt-projelerin başlatılması ve yeni katılımlarla proje ortağı yerel yönetimlerin sayısının 50’yi aşması sonrasında, Yerel Gündem 21 uygulamaları “proje” çerçevesinden çıkarılarak, uzun erimli bir “Program”a dönüştürülmüştür (Emrealp, 2005).

Tezin daha önceki bölümlerinde demokrasi, katılım, bunların yerledeki uygulamalarının ve dolayısıyla yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları, sayılan bu her ögenin içinde olduğu yönetim kavramlarının iç içe geçmiş olduğu ifade edilmiştir. YG21’in bu kavramlar içindeki yerini detaylandırmak gerekirse, yönetim ilkelerinin, halka en yakın yönetim birimleri olarak kabul edilen yerel yönetimlerde uygulanabilirliği, YG21 projeleri ile somutlaşmaya başlamıştır. 2002 yılı “Sürdürülebilir Kalkınma Ulusal Raporu”nda, yerel yönetimler için iyi yönetişimin “belediyelerin kapsadıkları alanda yaşayanlarla birlikte, ortaklaşa olarak yer alacakları süreçle karar alma, uygulama ve denetleme uygulamaları yürütmeleriyle” gerçekleşebileceği vurgulanmıştır. 2002 yılında iktidara gelen Ak Parti hükümeti ile de bu çerçevede reform tasarıları yasalaştırılmaya başlanmıştır. Bu süreçte yenilenen İl Özel İdaresi, Belediye ve Büyükşehir Belediyesi kanunları ile yerel yönetimlerin merkezi yönetimin yetkilerinin bir kısmını üstleneceği şekilde yeniden düzenlenmiştir (Atvur, 2008). YG21 çalışmaları esnasında kent konseylerinin gündeme gelmesi ve akabinde yasal dayanaklarına kavuşmasının ardından, Birleşmiş Milletler tarafından Haziran 2007’de Viyana’da (Avusturya) düzenlenen “7. Küresel Forum” sırasında Türkiye YG21 Programı kapsamındaki Kent Konseyi uygulamaları, UNDESA (Birleşmiş Milletler Kamu Yönetimi ve Kalkınma Yönetimi Bölümü) tarafından, “demokratik yönetişim” alanında, dünyadaki en başarılı uygulamalardan biri olarak tanıtılmıştır (Emrealp, 2010).

Türkiye örneğinde, sivil toplum örgütleri, kuruluşu ve yapısı itibarıyla, ne yazık ki sivil toplum nosyonuna uymamakta ve demokratik ülkelerdeki örneklerine rastladığımız sivil toplum örgütleriyle tezat teşkil etmektedir. Toplumumuzda rastlanan

ve sıklıkla ifade edilen “sendika ağaları” patronaj ve nepotizmin siyasi partilerdeki lider egemenliği ile parti içi demokrasinin olmayışı da sivil topluma ve demokrasiye aykırıdır. Bizzat parti başkanının kendisinin atadığı parti teşkilatı üyelerinin, kongrede parti başkanını seçmeleri paradokstur (Bayhan, 2002).

Türkiye’de patronaj ilişkilerine sadece siyasi partilerde değil, sivil toplum kuruluşlarında da kolaylıkla rastlanabilmektedir. Bu nedenle örgüt içi demokrasiyi tam anlamıyla sağlayamamış bu kurumların demokratik yaşama etkileri de doğal olarak çok fazla olamamaktadır. Öncelikli olarak bu kuruluşlar, kendi iç örgütlenmelerinden ve işleyişlerinden kaynaklanan sorunlara çözüm üretebilirse, daha sonraki süreçte ülkenin demokratikleşme sürecine katkıda bulunabileceklerdir. Her ne kadar Türkiye’deki sivil toplum kuruluşları örgüt içi demokrasiyi tam anlamıyla sağlayamamaları da Türkiye’de sivil toplumun ve demokrasinin gelişimi açısından çok önemli bir role soyunmuşlardır (Bedük vd, 2006).

Bugün Türkiye’de, STK’ların örgütsel yaşama odaklanıp tüm dikkatlerini örgütsel ve finansal kapasite sorunlarını çözmeye vermekte, ama ne yazık ki demokratikleşme süreçlerine katkı ve kamusal tartışma alanını genişletmekte işlevlerini gerçekleştirmede sınırlı kalmaktadırlar. Bu anlamda da, örgütsel yaşama verilen ağırlık arttıkça, hem STK’lar arasındaki ilişkiler bozulmakta, hem STK’larla devlet arasındaki ilişki sorunlu hale gelmekte, hem de STK’ların toplumsal sorunların çözümü için toplumu hareketlendirme, dolayısıyla da aktif ve sorunlu vatandaşlık anlayışını toplum içinde yaygınlaştırma işlevinde zayıflama görülmektedir. Bu sorunların çözümü için de, ilk olarak sivil toplumu kendi içinde tartışmaya açmak gerekir ve bu tartışmada Türkiye’de sivil toplumun nitel anlamda gelişme sürecine ciddi bir katkıda bulunacağı değerlendirilmektedir (Keyman, 1997).

Aslında sivil toplum kavramının Türkiye’nin gündemine girdiği 80’li yılların başından günümüze kadar geçen sürede iç ve dış dinamiklerin etkisiyle siyasal, ekonomik, sosyal ve yasal düzenlemeler açısından önemli gelişmeler yaşandığını belirtmek gerekir. Bu gelişmelere rağmen Türkiye’de henüz sivil toplum unsurlarını barındıran yeterince geniş bir sivil alanın varlığından söz etmek mümkün olmamakta, siyasal parti liderlerinin bürokrasinin, kanaat önderlerinin zihniyet dünyasının yeterince sivilleşmediği, profesyonel yönetim anlayışının toplumunun genlerine sanıldığından

daha fazla nüfuz ettiği, toplumsal yapıları, kurumları ve süreçleri derinden etkilediği anlaşılmaktadır (Biber, 2009).

Demokrasinin klasik işleyişinin tüm dünyada yol açtığı ortak sorunlardan kaynaklanan ortak arayış ve tartışmalar Türkiye’ye yansıdığı anda; siyasetin kurumsal işleyişinden doğan sorunlara eklenen kültürel ve toplumsal sorunların ağırlığı ve özgünlüğü nedeniyle, çok daha karmaşık bir tablo ile karşılaşmaktadır. Bir tarafta (sık sık karşılaşılan ekonomik ve siyasi krizlerle dönemsel kesintilere uğrasa da) gelişmekte olan bir ülke olmanın getirdiği sıkıntılar, diğer tarafta yeni dünya düzeninde “düzene sokulan” tarafta olmanın sıkıntıları, klasik demokrasinin kurum ve kuruluşlarının hala tam olarak yerleşememesinin ve çağdaş bir demokratik zihniyet üzerine de oturmamış olmasının getirdiği sıkıntılara eklenince; liberal demokratik toplumların bugün yaşamakta olduğu sıkıntıların, Türkiye’ toplumunda ve demokrasisinde daha ağırlıklı olarak yaşandığı rahatlıkla söylenebilir (Caniklioğlu, 2007).

Türkiye’de toplumsal muhalefetin rejim düşmanlığı ile eş değeri tutularak sivil toplum alanında kısıtlayıcı düzenlemelere gidilmesi bir yandan toplumsal talepleri, öte yandan da devlet ve rejimi radikalleştirilmektedir. Devletin radikalleşmesinin en dikkate değer belirtisi, hükümetler ve genel siyasal sistem düzeyindeki meşruluk temellerinin zayıflamasıdır. Radikalleşen muhalefet şiddete kayarken, radikalleşen rejim, önlemleri sertleştirecektir. Böylece ortaya çıkan kısır döngüyü aşarak müzakereci, uzlaşmacı pratiklere ulaşmak imkânsız hale gelecektir (Erdoğan Tosun, 2005).

Ayrıca Türkiye’de siyasal akımların, sivil toplum örgütlerini her derde deva bir çözüm aracı olarak düşünmeleri son tahlilde maalesef sivil toplumun bir nevi, taktik bir kavram haline gelmesine yol açmıştır. Bu çerçevede farklı siyasal gruplar kendi politik projelerini gerçekleştirmenin, topluma nüfuz ettirmenin aracı olarak sivil toplumu algılamaya başlamıştır. Böylece sonuç itibarıyla sivil toplumun kendisi bir özne olmaktan çok araçsallaşan bir konuma bürünmüştür. Bu açıdan belki de bugün demokratikleşme konusunda yeterince olgunlaşmamız bunun bir nedeni olarak görülebilir. Bunun sonucunda doğal olarak Batıda gördüğümüz toplumun taleplerini, bireyin çıkarlarını, isteklerini siyasal alana taşıyan, devletin politikaları üzerinde baskı mekanizması oluşturabilen, bu politikaların demokratikleşme yönünde değişmesini sağlayan yani özne durumundaki bir sivil toplum oluşumunu Türkiye’de göremiyoruz

(Yıldız, 2007a). Bu açıdan siyasal akımların ve hareketlerin sivil topluma karşı ön yargılı olunmasında veya olumsuz algı oluşumunda etkisi göz ardı edilemez.

Dolayısıyla kendine sivil toplum yakıştırmasını uygun gören çok sayıda örgütlenmenin aslında bu özel kategoriye girmediği sonucuna varmak mümkündür. Aslında bu sorun dünyanın her tarafında mevcuttur; hatta sivil toplum görünümlü, ancak gündemi sivil toplumun asgari şartlarını dahi sağlamayan örgütlenmeleri ifade etmek üzere özel bir terim (GONGO-Governmental non-governmental organizations/ Government-organized non-governmental organization) bile üretilmiştir. Bu açıdan tam olarak sivil olmayan “sivil” örgütler sorunu sadece Türkiye’ye has değildir. Ancak Türkiye bağlamında asıl problem bu pek de sivil olmayan örgütlerin “sivil toplum”u temsil ettikleri iddiasında bulunmalarıdır. Sadece ulusal mevzuata göre dernek ya da vakıf kategorisinde bulunmak “sivil toplum” örgütü olmak için yeterli olmayıp doğrusu bu sınıfta değerlendirilmek için vakıf ya da dernek olmak şart bile değildir. Ama özellikle devlet dışılık ilkesi noktasında ciddi sorunlar taşıyan dernek ya da vakıfların kendilerini sivil toplum örgütü olarak sunmaya devam etmeleri Türkiye’nin sivil toplum kültürünü yeterince gelişmediğinin önemli bir işaretidir. Açıkçası devlet kurumlarının çağrısı ile harekete geçmek ve devlet kurumlarında açıkça mali destek almak sivil toplum temsilcisi olma iddiası ile bariz bir şekilde çelişmektedir (Çakmak, 2007). Ancak ülkemizdeki devletin her alanı nüfuz etme veya kontrolü elinde tutma kaygısı devam ettikçe bu tür oluşumların ortadan kalkacağını ummak da fazlasıyla naiflik olarak değerlendirilebilir.

Dolayısıyla Türkiye’de bazı sivil kuruluşlara “kamu yararına çalışan dernek ve vakıflar” nitelemesi ile açık bir özel statü verilmiştir. Bu niteleme, açıkça sivil toplum düşüncesi ile çelişmektedir, zira tüm STK’lar kamu yararı için çalışan örgütlerdir. Böylesi bazı dernek ve vakıflar ise devleti vatandaşlara karşı savunma veya hükümet politikalarını meşrulaştırma görevini gönüllü olarak üzerine alabilmektedir. Bazı işçi ve memur sendikaları ile ADD (Atatürkçü Düşünce Derneği) ve ÇYDD (Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği) gibi dernekler, bu statüde gösterilebilir. Bunlar gönüllü kuruluşlar olmaları nedeniyle sivil toplumun niteliklerini taşıyalar da bu derneklerin geçmişte belirli faaliyetleri yürütmek için devletten özel ödenekler almaları ve sendikaların üyelerine devletin ilave aylık ücret ödemesi gibi durumlar, devlet ile sivil toplum arasındaki ayrımı zedelemektedir. Bu açıdan yaşanan mali sorunların da bazen bu tarz

oluşumların devlet kaynaklarına erişebilmek için bahse konu tavırlar alabilmelerine neden olabilmektedir. Böylece mali açıdan sıkıntılarını halledebilmiş sivil toplum örgütlerinin bağımsız duruş sergilemeleri daha kolay olabilmektedir (Başdemir, 2014).

Dernekler, Siyasi Partiler, Vakıflar, Sendikalar ve Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları Türkiye Cumhuriyeti Mevzuatı kapsamındaki sivil toplum kuruluşlarıdır. Bunlarla alakalı düzenlemeler, 1982 Anayasası, Dernek, Vakıf, Sendika Kanunları ve Medeni Kanun'un kapsamında düzenlenmiştir.

2.4.1. Dernekler

Derneklerle ilgili düzenlemelerden ilki 1982 Anayasası'nın 33. maddesi olarak ifade edilebilir. Bu madden aynı zamanda vakıflar için de geçerlidir. Buna göre “Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir. Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz”. Derneklerin kuruluş, organlar, üyelik ve sona ermesi düzenlemeleri Medeni Kanun kapsamında ele alınmıştır.

5253 sayılı Dernekler Kanunu ise doğrudan dernekleri ele alarak kanunun amacı “dernekler, dernek şube veya temsilcilikleri, federasyonlar, konfederasyonlar ve yabancı dernekler ile merkezleri yurt dışında bulunan dernek ve vakıf dışındaki kâr amacı gütmeyen kuruluşların Türkiye'deki şube veya temsilciliklerinin yasak ve izne tâbi faaliyetlerini, yükümlülüklerini, denetimlerini ve uygulanacak cezalar ile derneklere ilişkin diğer hususları düzenlemektir” şeklinde ifade edilmiş olup aynı kanunun ikinci maddesinde “kazanç paylaşma dışında, kanunlarla yasaklanmamış belirli ve ortak bir amacı gerçekleştirmek üzere, en az yedi gerçek veya tüzel kişinin, bilgi ve çalışmalarını sürekli olarak birleştirmek suretiyle oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip kişi toplulukları” ifadesi ile dernekler tanımlanmıştır. Ayrıca derneklere yönelik İçişleri Bakanlığı bünyesinde Dernekler Başkanlığı 2003 tarihinde faaliyete geçmiş olup 13.09.2018 tarih ve 30534 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 17 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü’ne dönüştürülmüştür.

2.4.2. Vakıflar

1982 Anayasası ve Medeni Kanun’da düzenlenmiş olan vakıflar yukarıda ifade edildiği gibi Anayasanın 33. Maddesi kapsamındadır. Ayrıca Medeni Kanun kapsamında “gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir

amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal toplulukları” (md. 101) şeklinde tanımlanmıştır. Mülhak vakıf, cemaat vakıf, esnaf vakfı, yeni vakıf ve yabancı vakıflar, vakıf kapsamına girmektedir. Ayrıca Türkiye’deki vakıfları denetlemekle yükümlü Vakıflar Genel Müdürlüğü mevcuttur.

2.4.3. Siyasi Partiler

Siyasi partiler, 1982 Anayasası’nın “Siyasi Haklar ve Ödevler” başlığının 68. Maddesine göre “Parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma” başlığında “vatandaşların, siyasî parti kurma ve usulüne göre partilere girme ve partilerden ayrılma hakkına sahip” şeklinde ifade edilmiştir. Yine bu maddeye göre siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez ögesidir ve siyasi partilerin kurulabilmesi izin şartına tabi değildir. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu ise “kurulması, teşkilatlanması, faaliyeti, görev, yetki ve sorumlulukları, mal edinimi ile gelir ve gideri, denetlenmesi, kapanma ve kapatılması” yönlerinden siyasi partilerle alakalı düzenlemeleri ele almıştır.

2.4.4. Sendikalar

1982 Anayasası’nın “Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler” bölümünün 51. Maddesinde sendika kurma hakkı şu şekilde ele alınmıştır:

“Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.”

Ayrıca sendikalar “4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu” ve “6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu”nda da düzenlenmiştir.

2.4.5. Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları

1982 Anayasası’nın 135. maddesine göre kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları; “...belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, meslekî faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlâkını korumak maksadı

ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleridir.”

Türkiye’de STK statüsünde varlık gösteren kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, diğer STK’ların aksine gönüllü değil zorunlu üye olunması yönünden farklılık gösterir. Üyelik devlet veya meslek otoriteleri tarafından zorunlu tutulmuştur. Serbest meslek alanında faaliyet gösterebilmek için de aynı durum söz konusudur. Üyeleri aynı mesleği yapan kişilerden oluştuğundan yapısı homojendir ve bir bakanlığa bağlılıkları denetim ile işleyiş yönünden daha fazladır (Öztekin, 2010). Gönüllülük ve devlete bağlılık yönünden farklı olduğu için meslek kuruluşları, kimi zaman STK ifade edilmemektedir.

2.5.Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Yaşadığı Sorunlar

Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarından söz ederken sivil toplum kuruluşlarının güncel sorunlarına da değinmek yerinde olacaktır. Sivil toplum kuruluşlarının Türkiye’de yaşadığı sorunlar, bu kuruluşların gelecekteki etkinliklerini sınırlamaktadır. Sivil kuruluşların karşı karşıya kaldığı sorunları ana hatlarıyla sıralamak gerekirse (Güneş ve Güneş, 2003):

- İlki, Sivil kuruluşların önünde bir ideolojik tehlike vardır. Bu tehlike “Neo-liberal anlayışın etkisinde kamu yönetiminin daha da kötüleşmesine yol açacak bir fasit daireye gönüllü destek olmaktır”. Neo-liberal anlayışın devleti, ülkelerin kendi özgül koşullarını gözetmeden dünyanın her yerinde küçülmeye çağırması, o güne kadarki kamusal hizmetlerin, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları eliyle yerine getirilmesi istemi, yer yer dayatması gözden kaçmamaktadır. Oysa, sivil toplum kuruluşları, kamusal hizmetlerin yürütülmesinde devleti ikame edecek kuruluşlar olmayıp, gönüllü toplumsal iş birliği kuruluşlarıdır.
- İkincisi, Türkiye’de sivil oluşumların ciddi bir meşruiyet sorunu vardır. Sivil toplum kuruluşlarının etkililik gücü toplumdaki meşruiyetlerine bağlıdır. Kuruluşların siyasal kabul edilebilirliği arttıkça, “sistemi değiştirme talebi yerini daha pragmatik taleplere bırakıyor” (Tarih Vakfı, 2001).
- Üçüncüsü, Devlet ile sivil kuruluşlar arasında ciddi bir güvensizlik vardır. Bu güvensizliğin ortadan kalkması öyle görünüyor ki ülkedeki demokratik

ortam kadar, sivil kuruluşlara olan inancın da artmasıyla yakından ilişkilidir. Çünkü bu kuruluşlar ancak gerçek demokrasilerde asıl işlevlerini yerine getirebilirler.

- Dördüncüsü, Yapısal ve siyasal değişimler olmadan Devlet ile sivil toplum kuruluşları arasında sağlıklı bir yönetimden söz etmek mümkün görünmemektedir.
- Beşincisi, Siyasal yapının durumu ve medyanın tek elleşmiş olması nedeniyle bir ölçüde yerel kamu alanı ulusal siyasal kamu alanınca işgal edilmiştir.
- Altıncısı, Devletin sivil toplum alanında faaliyet gösteren kuruluşlar için bir politikası bulunmamaktadır. 1996 yılında “iki üç derneğin bir araya gelip toplanmasına izin vermeyen devlet, II. Habitat için 1400’ü aşkın derneğin bir araya gelip çalışmasına izin vermiştir”.
- Yedincisi, Avrupa Birliği süreci, Türkiye’de sivil toplum olgusuna önemli bir ivme kazandıracaktır. “Bireyleri ve içine kapanmış oldukları ikame cemaatleri, “milliyetçi”, “laik”, “dinci” tutumlarını aşarak sivil toplum tabanını genişletmektedir” (Yerasimos, 2001). Türkiye’nin küreselleşme sürecindeki yeri de önemlidir. Türkiye’de devletin sivil kuruluşlara müdahalesi sürmektedir. Önde gelen sivil kuruluşların % 8’inde bir merkezi ya da yerel yönetim temsilcisi bulunmaktadır. Yönetim kurullarındaki merkezi yönetim temsilcilerinin % 41’i bakanlık yüksek düzey memurlarıdır.
- Sekizincisi, Söz konusu kuruluşların denetimi de bir sorun kaynağıdır. Kuruluşların kar amacı güdüp gütmedikleri, kişisel çıkarının bulunup bulunmadığını denetleyecek tek kurum devlet gibi gözükmemektedir. Denetim merkezden yapılmakta ancak sivil toplum alanında genel bir denetim için sivil bir toplum bulunmamaktadır.

3. BÖLÜM

KENT KONSEYİ VE TÜRKİYE’DE KENT KONSEYİ TARTIŞMALARI

3.1. Kent Konseylerinin Ortaya Çıkış Süreci

Dünya literatüründe katılım, bazı araştırmacılar tarafından siyasal çıkarları önde gelen bir husus; bazıları tarafından çok daha riskli bir manipölasyon biçimi; bazıları tarafından pratikteki haline şüpheli yaklaşılan Batılı toplumların en önemli üç ideolojik temasından biri; bazılarınca gelişen bir süreç (Bilgin ve Göregenli); bazıları tarafından ise peşinden koşulacak karlar sağladığı ve bir dereceye kadar da toplumsal bir sorumluluk ve topluluk kalkınmasının bütünsel gereklerinin bir parçası olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle insanların rasyonel ilgileri arasında yer almaktadır. Birbiri içine geçmiş, katılım ve demokrasi kavramlarını, yönetim bağlamında her aktörün yönetime katılımı ve demokrasiye katkısı şeklinde düşünmek mümkündür. Bumin’e göre (1998) siyasi partiler ve katılım bağlamında tutucu siyasi partiler, yurttaşların kentin biçimlenmesine katılımlarını “demokrasinin oksijeni” olarak nitelendirirler de onlar için oyunun kurallarını bozmamak, yetkileri paylaşmamak ve sonuçta katılım ilkesini bir danışma mekanizması olmakla sınırlamak önce gelmektedir (Beyazıt, 2006).

Farklı perspektiflerden tartışılan katılım ve demokrasi kavramları süreç içerisinde ele alınması zorunluluk haline gelen temel taşlardan olmuşlardır. Ve bu temel taşlar beraberinde farklı taşların da yerleştirilmesi gerekliliğini göstermiştir. Örneğin katılım ve demokrasinin yukarıda da ifade edildiği gibi yönetimden yönetime geçen bir bakış açısı ile değerlendirildiği görülmektedir. Öte yandan küresel politikalar ve faaliyetlerin etkinliği ve verimliliği için yerelin de küreselleşmenin yanında ve onun kadar önemli ikinci bir boyut olduğu kabul edilmiş ve bu kavramları bir de bu düzeyde ele alma ihtiyacı doğmuştur. “Sürdürülebilir kalkınma” kavramı da sürecin

günümüzdeki formunu kapsayan ve özetleyen bir diğer kavram olarak nihayetinde karşımıza çıkmıştır.

Buna göre 1972 yılında Stockholm’de “Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı”nda, ve 1976 yılında Vancouver’da gerçekleştirilen HABITAT I konferansında “sürdürülebilir kalkınma” kavramı ele alınmıştır. Yerel yönetim açısından önem arz eden sürdürülebilir kalkınma HABITAT I’de devlet odaklı bir biçimde ele alınırken 1987’de BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından Brutland Raporu’nda (“Ortak Geleceğimiz”) devlet odaklı bakış değişmiştir. 1992’de ise Rio Yeryüzü Zirvesi sonucunda “Rio Bildirgesi” ve “Gündem 21” belgeleri sunulmuştur. Gündem 21 sürdürülebilir kalkınmayı uygulamayı amaçlamaktadır; bunun da “küresel ortaklık” ile gerçekleştirilebileceğini ifade etmektedir. “Ortak akıl” çerçevesinde hükümetlerin temel sorumluluğunda, vatandaşlar, sivil toplum kuruluşları ve diğer grupların süreçte aktif bir şekilde rol almaları gerektiği belirtilmiştir. Günümüzde söz konusu olan birçok sorunun ortaya çıkışı ya da engellenememesinde vatandaşların katılım eksikliğinin etkisi büyüktür. Bu nedenle bu eksikliğe küresel bir çözüm bulma amacı ile planlanan Gündem 21’in uygulamada etkinliğinin sağlanabilmesi için yerelde sağlam temeller atılması gerekliliği ön görülmüş olup bunun Yerel Gündem 21 ile gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu da saptanan rotanın yerel yönetimler öncülüğünde sivil toplum, özel sektör, vatandaşların –kadın ve gençler önceliklenerek- gibi tüm aktörlerin etkin katılımından geçtiği bir modeli oluşturmuştur. Bir diğer ifade ile ulusal eylem planını temellendiren yerel eylem planlarının gerçekleştirilmesi söz konusu olmuştur. Bu da bize yönetim kavramını vurgulamaktadır (Aygen, 2014).

Bir taraftan tüm bu süreç esnasında “katılım” kavramının “demokrasi” kavramı kadar tartışmalı ve farklı perspektiflere sahip bir konu olması mevzu bahis iken öte taraftan bu kavramların bir araya gelerek ortaya çıkardığı “yönetişim” kapsamında, unsurlar arasındaki bir denge mücadelesi süreci de söz konusudur. Demokrasinin ve dolayısıyla katılımın küresel düzeyde perspektifleri ve uygulama biçimleri ile alakalı tartışmalar süre gelirken bunların yerelde de uygulanması gerekliliği noktasındaki kanaat ile ilgili en önemli adım Gündem 21 ve onun kapsamındaki Yerel Gündem 21 olmuştur.

Gündem 21; yeni yüzyılın gündemini oluşturmayı amaçlamakta, içerdiği 40 bölüm ile bu yüzyılda çevre ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkılmasına ve sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesine yönelik eylem planlarını tanımlamaktadır. Gündem 21, amacın vazgeçilmez bir yöntemi olarak, “küresel ortaklık” kavramını gündeme getirmektedir. Bu kavramla birlikte, tüm dünyada geleneksel yönetim anlayışı, yerini, yönetim yaklaşımına bırakmaya başlamıştır. Bu yeni yaklaşım kapsamında, yerel yönetimler, STK’ları, diğer yerel aktörler, merkezi yönetimlerle uluslararası topluluğun ortakları olarak nitelendirilmeye başlanmıştır. Rio Konferansı’nı takip eden tüm zirveler, söz konusu küresel ortaklık kavram ve ilkelerini pekiştirici bir işlev görmüştür (Demir, 2008).

Gündem 21’de özellikle yerel yönetimlerde tüm bu çıktıları birleştirecek yeni bir örgütlenme modeli öngörülmüştür. YG21 oluşumları hem küreselleşme sürecinin hem de sürecin yarattığı yeni kavram ve kurumların bir yansıması olarak işlemeye başlamıştır.

YG21’ler kapsamında yönetim yaklaşımı içinde kavram, kural, kurum ve faaliyetlerle, süreç kendini Türkiye’de İstanbul’da gerçekleştirilen HABITAT II (1996) esnasında göstermiştir. Bu konferans çerçevesinde demokratik, saydam, halka hesap verebilen ve katılımcı yani yönetim modeline uygun biçimde bir uygulama ile sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşebileceği açıklanmıştır. Buna göre de ülkemizde beş aşamada YG21 gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu aşamalarda IULA-EMME’nin (Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı) koordinasyonu ile UNDP’nin (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) desteği söz konusudur. Bunun için 23 kent projeye dâhil edilmiş böylece yerel yönetimin etki ve sonuçları tanıtılmaya ve tespit edilmeye çalışılmıştır. Johannesburg Zirvesi’nde ilk aşamada Türkiye’nin diğer ülkelere örnek olabilecek özellikte olduğu sonucuna varılmıştır. Böylece ortak akıl Türkiye’de yereldeki uygulamalarda yerini sağlamlaştırmış bir kavram olarak ifade edilmiştir. Bu doğrultuda ise Kent konseyleri YG21 sürecinde oluşturulan yapıların da dönüştürülmesine eklenerek yerel yönetim temsilcileri, kadın ve gençlik grupları, sivil toplum kuruluşları ve özel sektörün katılımı ile meydana getirilmiştir. Burada, karar alma sürecinde katılımın geliştirilmesi; kentsel hayatı kolaylaştıran projeleri bünyesine toplaması ve finansman oluşturması; demokratik hayatı olgunlaştırması ve kentteki sorunlara karşı hassas hemşehri bakışı

meydana getirilmesi gibi fonksiyonların yanında dernekler, vakıflar, meslek odaları, sendikalar, özel sektör kuruluşları, akademik kuruluşlar, basın-yayın kuruluşları, yurttaş girişimleri vb sivil toplum kuruluşları ile belediyeler arasında yeni bir ilişki şekli oluşturulması amacı mevcuttur (Aygen, 2014).

3.2. Dünyada Yerel Gündem 21

Küreselleşme sürecinde görülmüştür ki halkın katılımı olmaksızın demokrasiden beklenen faydalar elde edilemeyecektir. Bunun gerçekleştirilmesinin en verimli hali ise yerelde olacaktır. Sürdürülebilirlik ve yönetim kavramlarının de sürece dahil olmasıyla yerel demokrasi ve yerel katılım üzerine yapılan tartışmalar daha da yoğunlaşmış ve Gündem 21 ile Yerel Gündem 21 (YG21) ivmesiyle bu kavramların uygulamada daha başarılı gerçekleştirilebilmesi için ülkeler kendi programlarını oluşturmuş, sistem ve araçlarını bu amaca uygun hale getirmeye çabalamıştır.

Rio 1992'den bu yana esas alınan “Gündem 21”dir. Gündem 21'in bu uygulamasında uluslar arası, ulusal, bölgesel ve yerel seviyelerde aksiyonu dâhil etmesi beklenmektedir. Yani; yerel toplum katılımı Yerel Gündem 21 ya da Local Agenda 21'in (LA21) mihenk taşıdır. Burada, ulusal ve devlet hükümetleri bölgesel otoritelerin bu planı bölgesel olarak uygulamak için adım attığını yasallaştırmıştır ya da tavsiye etmiştir (UN 2009).

Vatandaşların hükümet kararlarına katılımında üç ana avantaj vardır. İlk olarak, katılımın formülleştirilmiş politikaların vatandaş seçimlerinde daha realistik olarak yerleştirildiği yerde daha güçlü bir demokrasiye yol açtığı tartışılmaktadır. İkinci olarak, yerel katılım daha yüksek meşruluk ve daha az çatışma anlamına gelmektedir, böylece kamunun hükümetin almak üzere olduğu sert kararları kabul etmesi daha olasıdır. Üçüncüsü, karar verenler için yeni bilgi oluşturulması, politik kararların niteliğini ve artışların etki kazanımlarını artırır (Rosenström and Kyllöen, 2007; Irvin and Stansbury, 2004).

Fransa da Türkiye gibi YG21 oluşumuna geç başlasa da yerel yönetimlerle ilgili geçmişinin zengin deneyimlerle dolu olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca 1970'lerden beri Fransa çevre ve kalkınmayla alakalı farklı teşebbüslerde bulunmuştur. YG21 oluşumları ise daha çok belli bir probleme yönelik çözüm üretme platformları olarak görülmüştür. Yani görülmektedir ki başarılı bir YG21 uygulaması görülse de

uygulama alanı kısıtlıdır. Avrupa’da YG21 konusunda öncü ülkeler olarak İsveç, İngiltere ve Hollanda’yı göstermek mümkündür (Şinik, 2009).

Katılıma dayalı YG21 modelleri için İngiltere çerçevesinde Freeman ve arkadaşları (1996)’nın tespitleri ise şu yöndedir (Güneş ve Beyazıt, 2012a):

- Tek model söz konusu olamaz çünkü her bölge farklı sosyo-politik koşulları nedeniyle farklı deneyimlere sahiptir.
- Çevre gündemi ile katılım kolaylaştırma mekanizmalarıyla ilgili bir uzlaşma söz konusudur.
- Yerel yönetimler her modelde katalizör görevindedir.
- Modellerde yerel yönetimlere bağlı ya da yerel otoritenin içinde merkezi bir koordinasyon birimi vardır.
- Her düzeyde katılım için merkezi yapının yeri, katılımı destekleme biçimi ve Gündem 21’i hangi oranda paylaşan bir vizyon oluşu tespit edilmesi gereken noktalardır.
- Çalışma grupları tüm modellerin ortak özelliğidir.
- Katılımda çevresel programların yanı sıra, iş bağlantılarına da dikkat çekilmektedir.
- Modeller yeni faydalar ve baskılar doğrultusunda değişim ihtiyacı hissedecektir.

Halkla ilişkiler sistemi de bu kapsamda sayılabilir. Ne yazık ki Türkiye’de halkla ilişkiler kavramı daha ziyade tek yönlü bir bilgi aktarımı olarak uygulamaya dökülmektedir. Ancak, örneğin Almanya’da belediyeler yasası komiteler oluşturularak referanduma yer vermiştir. Bu yasaya göre halkla ilişkiler önemli görülmekte ve Almanya belediye meclisleri sık sık toplanarak vatandaşların şikâyet ve önerilerini dinleyerek çözüm oluşturmaya gayret etmektedirler. İngiltere’de yasal olarak yerel yönetimlerin referandum hakkı olmasa da Galler bölgesinde tespit edilecek belli konularda referandum ve halk oylamasına 1972 yerel yönetimler yasası kapsamında izin verilmiştir. İtalya’da ise yerel yönetimlerde halkla ilişkiler bölgesel referanduma dayanır. Yeni il ve belde oluşturulması buna örnektir. Avusturya’da ise yasaya göre

halk yerel yönetim sürecine katılır ve denetler. İsveç ve İsviçre’de yerel yönetimler derneklerle iletişim halindedir ve danışma sistemleri mevcuttur (Ergun, 2013).

Yine de hatırlanmalıdır ki YG21 uygulamaları öncesi dönemde de katılım kavramı günümüzdeki kadar önemli ve geçerliydi. Örneğin “Katılımcı Bütçe” ile Porto Alegre “Katılımcı Yönetişimin” en geçerli örneklerinden biri olmuştur. Katılımcı Bütçe uygulaması ile kent bütçesinin halkın katılımıyla demokratik bir şekilde belirlendiği, vatandaş merkezli bir kent planlama modelidir. Bu model 1989’da başlamış, 1993’te yeni belediye başkanıyla genişletilmiştir. Halkın katılımıyla doğrudan demokrasi ürünü olarak ortaya çıkan katılımcı bütçe ve halkın seçimiyle temsili demokrasi ürünü olan belediye başkanı böylece bir araya gelebilmiştir YG21’in temelinde olan sürdürülebilirlik kavramı karşısında uygulamada, “yerel ekonomik kalkınma” düşüncesi vardır. Bu iki kavram, uygulama sürecinde sürekli çatışma konusu olmuştur. Bazen hem yönetimler hem de iş çevreleri, yerel ekonomik kalkınma kavramı ile YG21’e direnç göstermişlerdir. Peru’da “Yaşam için Şehirler Forumu”, Danimarka’da “Eko-Muhasebe”, İsveç’te “Kurumsal Sermaye Modeli”, Japonya’da “Yerel Çevresel Yönetişim”, Çin’de “SUSDEV21”, Avusturya’da “Viyana İklim Koruma Programı”, İngiltere’de ise “Leicester Kent Konseyi” farklı ülkelerde YG21 sürecinin vizyonu için yola çıkıp karşılaşılan sorunları ifade etmede önemli çıkarımlar yapılmasını sağlayan bazı örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır (Güneş ve Beyazıt, 2012a).

3.3. Dünyada Kent Konseyi

Katılım ve diğer kavramlarla ilgili tüm açıklamalar sonrasında kent konseyi kavramını bu çerçeveye yerleştirmek istediğimizde öncelikle kent konseyinin diğer ülkelerdeki anlamı ve yerini belirtmek gerekmektedir. İngiltere’de kent konseyleri, “belediye meclisleri” biçimi, belediye yönetiminde yerleşim birimlerinin en üst idari birimi olarak kullanıldığı görülmektedir (Zeren, 2017).

ABD’de federal sisteme göre elli federe devletin her birinin kendine has üye sayısı, toplanma sıklığı, bütçeleri, faaliyet alanları vb. özellikleri mevcuttur. Elbette kendi aralarında ortak ya da farklı özellikleri sınıflandırılabilir. İngiltere kent konseyinin de bir yerel yönetim aracı olarak “meclis” özelliğinde olması ile ABD’ye benzediği görülmektedir. Bundan dolayı yerel yönetim birimlerinin öncelikli temel idare merkezine kent konseyi denilmektedir. Kent konseyleri ayrıca “bölge meclisleri” (*district councils*) ya da “ilçe meclisleri” (*borough councils*) olarak da ifade edilen il

meclislerinden küçük yerlerde yetki sahibi konseylerdir. Fakat diğer yerel yönetim birimleri de “city council” ifadesini kullanmaktadır. Farklı yerel yönetim birimlerinin aynı şekilde ifade edilmesinin ana nedeni, kent konseylerinin yerel yönetimlerden mesul temel yasama organı olmasıdır. Başka bir deyişle yerel yönetim sistemine destek nitelikli olarak oluşturulmuş ayrı birimler değildirler. Kanada’da ise kentle ilgili karar ve hizmetlerden sorumlu olarak kent konseyleri temel bir kurum olarak oluşturulmuştur (Zeren, 2017).

Avrupa Birliği’nin yerel yönetim yapılanması içinde kent konseyleri belediye yapısı içinde faaliyet göstermekte Türkiye’den ayrılan bir şekilde belediye meclisi görevini gerçekleştirmektedir, yasal ve idari yönden yerel yönetimlerin ana temsilcisi olmaktadır. Her Avrupa ülkesinde kent konseylerinde uygulamada farklılıklar görülmektedir. Doğu ve Batı Avrupa ülkeleri arasında doğudaki kent konseylerinin yasama yetkisi daha azdır. Batı Avrupa’daki ülkeler ele alındığında ise yetki ve yerel özerklik yönünden Balkan ülkelerine nazaran daha gelişmiştir. Bazı şehirlerde ise kent konseyi yerel yönetim birimleri bir şemsiye altında toplayan bir görevdedir. Batı Avrupa’daki ülkelerde kent konseyleri kentin bütün konularının idaresinden sorumlu iken, doğusundaki ülkelerde konseyler daha ziyade danışma ve uygulama kurulu şeklindedir. Eğer yerel demokrasi ve katılıma önem veren bir ülke söz konusu ise kent konseylerinin, kente has sorunlarına yönelik faaliyet alanları yasal biçimde düzenlenmiştir (Zeren, 2017).

3.4. Türkiye’de Yerel Gündem 21

Demokrasi kavramı üzerine Türkiye’deki tartışma Batı deneyiminin teorik ve pratik birikiminden büyük ölçüde etkilenmiş olmasına rağmen, Türkiye’deki demokrasi anlayışının eklektik olduğu belirtilmekte; tarih boyunca zamana ve mekâna bağlı olarak değişime uğrayan demokrasi, Türkiye’de evrensel-ideal bir model olarak Üstüner (2000) tarafından değerlendirilmektedir. Özcan (2002)’e göre Türkiye’de demokrasi, kaynağını toplumda değil, toplumu bu sürecin dışında tutmaya çalışılan yerlerde bulmaktadır. Yani Türkiye’de demokrasinin hassas noktası ya da odağı “temsil ve katılım” değil, önce ideolojik ve politik hegemonya kurmak olarak belirtilmektedir (Beyazıt, 2006).

Demokrasi gibi katılım kavramı da Türkiye’de ulusal ve yerelde çok köklü bir geçmişe sahip değildir. 1950’lerden bu yana bu kavramlar geliştirilmeye çalışılsa da

normal şartlarda gerçekleştirilememiş ve yıpranmalara uğramıştır. Özellikle 1970 ve 1980'deki askeri müdahaleler toplum örgütlenmesini kısıtlamış ve katılımın kurumsallaşamamasına sebep olmuştur. Yine de katılım adına Türkiye'de kent parlamentoları, çevresel duyarlılık, halk danış, halk kurultayları, beyaz masa, semt danışma meclisleri, Yerel Gündem 21 gibi uygulamaların varlığını göstermek mümkündür. Ancak bahsi geçen sebeplerden bunlar istenilen hukuki temele sahip olamamış ve verim düşük düzeyde kalmıştır (Beyazıt, 2006).

Türkiye'de katılım biçimlerinin kendi sistemimize göre uygulanmaya çalışıldığı gözlenmektedir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında gerçekleşen çok partili sisteme geçiş, iç göçler, hızlı kentleşme gibi siyasal, toplumsal ve ekonomik değişiklikler katılım ve demokrasi uygulamaları açısından oldukça etkili olmuştur. Hatta göçler nedeniyle nüfus yoğunluğunun artışı ve buna bağlı olarak belediyelerinin ve onların sahip olduğu kaynakların öneminin artışı temsili demokrasi ve katılımı cazip hale getirmiştir. Ancak daha önce de belirtildiği üzere Türkiye'de demokrasi ve katılım kavramları özellikle muhtıra ve darbelerden sonra sekteye uğramış ve yıpranmıştır. Bu nedenle 1982 Anayasası katılım açısından 1961 yasasına yetişememesi tartışılan bir noktadır. 1982 Anayasasında yerel katılımı ilgili olarak 127. Maddede yerel seçimlerden söz edildiği görülmektedir. Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında genel ve yerel seçimlere katılımın yüksek olduğu gözlenmektedir. Ancak bunu etkileyen önemli iki faktör olarak seçimlere katılımın zorunlu olması ve parti üyeliklerinin yüksek olması gösterilebilir. Ancak örneğin Fransa'da diğer Avrupa ülkelerine göre seçimlere katılım daha düşük bir orandadır yine de gözlenmektedir ki vatandaşların başkanlık seçimlerine ilgisi yerel seçimlere göre daha yüksektir. Öte yandan yerel seçimleri merkezi seçime karşı hoşnutsuzlukları belirtmek için bir değerlendirme anı olarak görenler de mevcuttur. Bununla beraber Türkiye'de Anayasadaki yerel seçimler haricinde düzenlenmiş bir yerel katılım mekanizması mevcut değildir. Bu nedenle 1580 sayılı (1930) Belediye Kanununda yerel katılımlara ilişkin düzenlemelere dikkat çekilmelidir. "Her Türk, nüfus kütüğüne yerli olarak yazıldığı beldenin hemşerisidir. Hemşerilerin belediye işlerinde reye, intihaba, belediye idaresine iştirake ve belde idaresinin devamlı yardımlarından istifadeye hakları vardır." (1580 sayılı Kanun, madde 13) Buna göre "hemşehri hukuku" başlığına dayanarak vatandaşların katılım mekanizmalarında yer almaları istenmiştir. Ancak bu mekanizmaların oluşturulamaması ya da vatandaşın çekimser kalması amaca ulaşılmasını törpülemiştir. Ancak başka ülkelerde farklı

yöntemlerin anayasalarda yer aldığı görülmektedir. Mesela yerel referandum mekanizması Macaristan, İtalya, Belçika gibi pek çok ülkede anayasal dayanağa sahiptir ya da Fransa’da seçmenlere yerel yönetimlerin karar organlarının gündemine girmek üzere dilekçe hakkı verilmiştir. Diğer ülkelerde böyle örnekler olsa da ülkemizde anayasa değil Belediye Kanununda sınırlı birkaç alanda yer bulmuştur. Belediye ve il özel idarelerine hizmetleri değerlendirilebilmesi için kamuoyu yoklaması vb. yetkiler verilmiştir. Bunun yanında ihtisas komisyonları yapılanmaları sayıları farklı olmakla beraber hem belediye meclisleri hem de il genel meclisinde mevcuttur ancak danışma niteliğinde olmaları, meclislere bu komisyonlar üzerinde geniş yetkiler verilmiş olması ve istenilen zamanda komisyonların devre dışı bırakılabilmesi komisyonların işlevselliğini zorlaştıran durumlar olarak sayılabilir. Ayrıca komisyon raporlarının bilgi edinme hakkına uygun bir şekilde ilanı da önemlidir (Şinik, 2009).

Yerel yönetimlerde katılımın öneminin vurgulandığı sürece dâhil olan ülkemizde bu durum birçok alanda kendini göstermektedir. Bu sürece ilişkin olarak Türkiye’de Yerel Gündem 21 uygulamaları 1997 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının (UNDP) desteğiyle yürütülen proje çerçevesinde temellenmiş ve zaman içinde proje dışında Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’na evrilmiştir. UNDP ve Türkiye’nin taraf olduğu anlaşmayla iyi yerel yönetim ile yerel demokrasinin seviyesinin yükseltilmesi noktasında uluslararası anlamda bir başarıya kavuştuğu ifade edilebilir. Başlangıçta gönüllü bir girişim olan Yerel Gündem 21, 5393 sayılı Belediye Kanunu ile birlikte yasal olarak zorunlu olmuştur (Ağır, Belli ve Arslan, 2017).

Yerel Gündem 21 kısmına ağırlık vermeden önce 5393 sayılı Belediye Kanunu’nunda buluna vatandaşın, sivil toplum kuruluşlarının katılımı ve bilgi edinmesi ile alakalı maddelerinden bir kısmını öncelikle belirtmek gerekirse: 9. maddesine göre, “Mahalle, muhtar ve ihtiyar heyeti tarafından yönetilmektedir. Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkileri yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür. Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli ayni yardım ve desteği sağlamakta; kararlarında mahallelinin ortak

isteklerini göz önünde bulundurmakta ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışmaktadır.”

Yine 5393 sayılı Belediye Kanununun “Hemşehri Hukuku” başlıklı 13. maddesi’ne göre “Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapmak zorundadır. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşlarının ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler almaktadır. Belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya ilişkisi olan her birey, belediyenin kanunlara dayanan kararlarına, emirlerine ve duyurularına uymakla ve belediye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlüdür.”

Belediye Kanunun başka bir maddesine göre: “Belediye, vatandaşların belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilmektedir (Belediye Kanunu, madde 15).” ve “Belediye meclisi toplantılarının yeri ve zamanı vatandaşlara duyurulmaktadır. Meclis toplantıları kamuoyuna açıktır. Meclis başkanının veya üyelerden herhangi birinin gerekçeli önerisi üzerine, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kapalı oturum yapılmasına karar verilebilmektedir. Her ayın ilk günündeki belediye meclis gündemi belediye başkanı tarafından belirlenerek en az üç gün önceden üyelere bildirilmekte ve çeşitli yöntemlerle halka duyurulmaktadır. Kesinleşen meclis kararlarının özetleri yedi gün içinde uygun araçlarla halka duyurulmaktadır (5393 sayılı Belediye Kanunu, madde 20, 21 ve 23).”

Bir başka konu ile alakalı maddesi: “Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilmekte ve görüş bildirebilmektedir. Komisyon raporları açıktır, çeşitli yollarla halka duyurulmakta ve isteyenlere meclis tarafından maliyetlerini aşmamak üzere belirlenecek bedel karşılığında verilmektedir (5393 sayılı Belediye Kanunu, madde 24).”

“Belediye başkanı, mahalli idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma planı ve programı ile varsa bölge planına uygun olarak stratejik plan ve ilgili olduğu yılbaşından önce de yıllık performans programını hazırlayıp belediye meclisine sunmaktadır. Stratejik plan, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanmakta ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girmektedir (5393 sayılı Belediye Kanunu, madde 41).”

Tez çalışmasının özündeki ve YG21 süreci kapsamında yasal zemine kavuşan Kent Konseyleri ile ilgili olan maddesi ise: “Kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışmaktadır. Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlamaktadır. Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilmektedir (5393 sayılı Belediye Kanunu, madde 76).” şeklindedir.

5393 sayılı Kanun ile Kent konseylerinin yasal dayanağı olmadan önce ülkemizde “Kent Danışma Meclisi”, “Şehir Meclisi”, “Kent Platformu” gibi çeşitli isimlerle kente özgü uygulamalar mevcuttu. Yerel Gündem 21 biçiminde bir platform olarak ülkemizde ilk kez 1996 yılında, HABITAT II ile Bursa, İzmir, Adapazarı, Adana, Trabzon, Kars, Tekirdağ, Van, Eskişehir, Edirne, Afyonkarahisar, Antalya, Diyarbakır ve Manisa illerinde yapılandırılmıştır (Özdemir, 2011; Çetinkaya ve Korlu, 2012; Gürses, 2015).

Türkiye’de Yerel Gündem 21 Programı beş aşamada gerçekleştirilmiştir (Ağır, Belli ve Arslan, 2017):

İlk aşama YG21 uygulamalarının Habitat II ile Türkiye’ye gelmesi ve 1997 yılı bitiminde “Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi” projesi ile uygulamaya yönelinmiştir (Beyazıt, 2006). Bu dönem Kasım 1997 - Aralık 1999 aralığını kapsamaktadır. İkinci aşama ise Ocak 2000 - Aralık 2003 aralığını

kapsamaktadır. Bu noktada planlanan Türkiye’de YG21’lerin Uygulanması projesi, IULA-EMME’nin koordinasyonunda ve UNDP desteğiyle gerçekleşmiştir (www.habitat.org.tr, 2020). Mayıs 2004 - Eylül 2006 periyodunda gerçekleşen üçüncü aşama Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planı’nın Yerelleştirilmesi Projesi, Eylül 2006 - Haziran 2008 döneminde ve dördüncü aşama olarak “Türkiye’de Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Kanalıyla BM Binyıl Kalkınma Hedefleri’nin Yerelleştirilmesi” başlığı altında 1997-2005 yılları arasında gerçekleştirilen demokratik yönetim projelerini kapsayan Türkiye Yerel Gündem 21 Programı’nın getirdiği faydayı da arkalarına aldıklarını ifade etmektedir (www.habitat.org.tr). Ekim 2009 –Mart 2011 periyodunda gerçekleşen son aşamada ise, “Kent Konseylerinin Güçlendirilmesi ve Yerel Demokratik Yönetişim Mekanizmaları Olarak İşlev Görmelerine Yönelik Eğitim ve Kapasite Geliştirme Desteği Sağlanması Projesi” uygulanmıştır (https://habitatdernegi.org; Soygüzel, 2012).

Türkiye bu sürece dâhil olma çabası gösterse ve önemli adımlar atsa da kendi yaşadığı siyasi, ekonomik ve sosyolojik koşullar bunu oldukça zorlaştırmıştır. Genel ve yerel seçimlere yönelik katılım oranları incelendiğinde katılım oranı yüksek gözükse de yönetim sürecinin tüm aşamalarına katılım açısından sıkıntılar mevcuttur. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında seçimlere katılımın yüksek olup ancak yerel katılım ve demokrasi araçlarında vatandaşın kendisini gösterememesinin nedeni de budur.

3.5. Türkiye’de Yerel Gündem 21’den Kent Konseyine

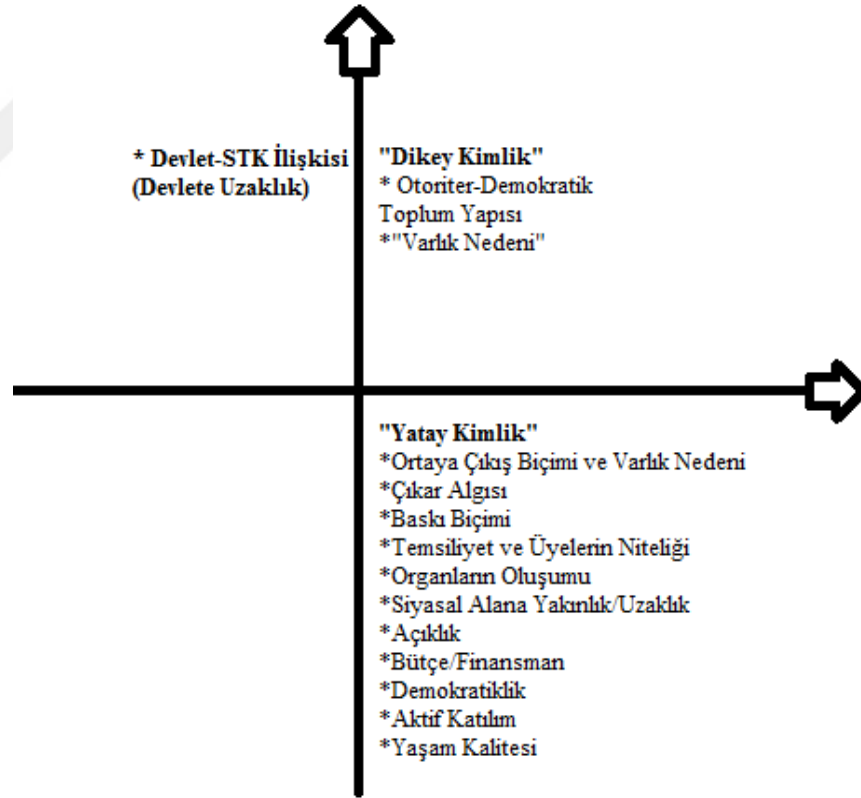
Yatay/Dikey kimlik ögesi olarak ele alındığında sorunlu bir noktada duran YG21’lerin Kent Konseylerine dönüşmüş halleri daha sorunlu bir alana kaymaktadır (Güneş ve Beyazıt, 2012a).

Dikey ilişki derken STK’nın devlet ve devlet benzeri uluslararası oluşumlarla geliştirmiş olduğu ilişki biçimi anlaşılmalıdır ve bu ilişki biçimi STK’nın “dışarıdan ne olduğu”nu anlamamızı sağlar. Yatay ilişki derken ise, STK’nın “içeriden ne olduğu”nu anlamamızı sağlayan süreçlerin toplamı anlaşılmalıdır. Kısaca bir STK’ya kimliğini veren hem içeriden hem de dışarıdan bakıldığında “ne” olduğudur (Güneş ve Beyazıt, 2012a).

YG21’lerde Kent Konseyi hali ile yerel katılım açısından bir tür “yeni vesayet” ilişkisi geliştirilmektedir ki, bu uluslararası belgelerde dile getirilen program amaç ve

ilkeleriyle bağdaşır bir durum değildir. Sivil oluşumların “yatay” kimlik öğeleri açısından gelişim göstererek hayat bulmaları ve desteklenmeleri gerekirken, birer “dikey” kimlik ögesi olarak algılanıp, tepeden düzenleyici, sınırlandırıcı, bağımlı kılıcı düzenlemelerle “yönetilmeye” çalışılması, özellikle Belediye Kanunu’nun 76. Maddesinde de belirtilen temel ilkelerin hayata geçirilmesi konusunda ilerleme sağlayamayacak duruma gelmemiz anlamına gelecektir (Güneş ve Beyazıt, 2012a).

YG21 uygulamaları batıda “aktif yurttaşlık” temeli üzerinde inşa edilirken ülkemizde asıl sorun bu “aktif yurttaşlığın” önce nasıl inşa edileceğidir. Ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal gelişmeleri bir yana bırakarak yasalarla kurumsal yapıları düzenlemek, pek çok örnekte olduğu gibi, bizi başarıya götürmekte yetersiz kalmaktadır. Nitekim Türkiye uygulamalarına bakıldığında Kent Konseyleri’nin içinde bulunduğu sorunlar da bize bunu açıkça göstermektedir (Güneş ve Beyazıt, 2012a).

Şekil 1. STK Kimliği Oluşum Süreci: Dikey ve Yatay İlişkiler

(Kaynak: Güneş ve Beyazıt, 2012a: 130.)

YG21’ler bir dikey kimlik ögesi olarak ele alındığı zaman üzerinde durulması gereken ilk nokta, YG21’lerin “ne” olduğudur. YG21’lerin yapıları ve işlevleri incelendiğinde Türkiye’deki YG21’lerin bir Genel Sekreterlik birimince ya belediye, ya

İl Özel Yönetimi ya da Valilik bünyesinde yapılandırıldığı görülmektedir (Güneş ve Beyazıt, 2012a).

YG21’ler uluslararası gelişmelerin yerel uzantıları olarak ortak bir gelecek adına, ortak küresel bir yeniden yapılanmayı öngörmektedir. Uluslararası zirve toplantıları küresel sorunlar olan açlık, yoksulluk, çevre ve diğer sorunlara dikkat çekerken, bu yeni örgütlenme modellerini hayata geçirmek için yeni örgüt yapıları, yeni aktörler tanımlama yoluna gitmişlerdir. Türkiye de bu sürece uluslararası gelişmelerin ışığında ve ilgili hükümetin girişimleri ile katılmıştır (Güneş ve Beyazıt, 2012a).

Dolayısıyla bir STK kimliği ile ortaya çıkmasında YG21’ler üzerinde hükümetlerin etkisi yadsınamaz. Kent örgütlülüğünde etkin bir işlevle, diğer kent örgütleri ve STK’lar ve özel kişilerle işbirliği esasına dayalı bir model olarak önerilen YG21’lerin tanımlanmış bu konumları değerlendirilmeye muhtaçtır (Güneş ve Beyazıt, 2012a).

“1990’larda devlet birimlerinin kurulmasına doğrudan müdahil olduğu ya da teşvik ettiği STK’lardan söz etmek gerekir”. Bu gelişmelerin arkasında birtakım uluslararası kuruluşların yardım, kalkınma ve gelişme yardımlarını STK’lar üzerinden yapma istekleri, devletlerin söz konusu STK’ların oluşturulmasını sağlamaya, onları kontrol etmeye yöneltmiştir. Bu yolla kurulan, oluşturulan STK’lara genel olarak GONGO-Governmentaly Organized NGO- Hükümetçe Örgütlenmiş Hükümet dışı Örgüt denmektedir. Bu türden örgütlenmeler dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi bizim ülkemizde de bulunmaktadır. Devletin gerek siyasal gerekse özel ve de kamusal alanlarda bu kadar makbul kuruluşları görmezden gelmesi düşünülemez. Devlet –daha somut olarak hükümet- kurdurduğu, oluşumunda etkili olduğu STK’lar ile özellikle siyasal iktidar sürecini etkileme yoluna gidebilmektedir. Bora ve Çağlar (2002)’ye göre söz konusu durum, “Kemalizm’in, toplumsal alanı sıkı sıkıya denetleyen korporatist modernizm anlayışının bir devamıdır.” (Güneş ve Beyazıt, 2012a).

YG21 sürecinde Türkiye’de devlet, diğer ulusal, uluslararası STK’lar ile birlikte yer alarak süreçte etkili olma fırsatını değerlendirmiştir. YG21 uygulamalarının da katkısıyla, yeni yasal düzenlenmelerde, Kent Konseylerinin yasal bir gereklilik haline getirilmiş olması (ilgili yasaların ilgili maddeleri) dikkat çekicidir. Hükümet eliyle hükümet dışı bir anlayıştan “hükümet eliyle hükümet için” bir anlayışa doğru bir kaymanın da olduğu söylenmelidir ki bu durum YG21 Türkiye uygulamalarından da

okunabilmektedir. Türkiye’de YG21’ler yerel iktidarların gücünü korumaya, yer yer artırmaya dönük “yeni” bir hiyerarşi modeli yaratmaktadırlar. Bu model ile tek tek ve gerekirse kendi inisiyatifleri ile bir araya gelen kent örgütlülüğü sürecinde STK’lar (ve bireyler), bir yerde bu yeni hiyerarşik yapı içinde “kabul edilebilir” bir çizgiye çekilmeye çalışılmaktadır. Bu yeni modelde söz konusu olan elbette ki katı ve bilindik güçlü bir hiyerarşik yapı değildir. Yeni yapı, daha yumuşak, çekip çevirme ve yönlendirme işinin ve de tabi ki fiziki olanak ve diğer kaynakların yerel iktidarın etkisinde olduğu bir yapıdır (Güneş ve Beyazıt, 2012a).

YG21’lerin yerel iktidarın hangi partinin eline geçtiğine bağlı olarak “kabuk” değiştiriyor olması (başta YG21 Genel Sekreterlerinin değişiyor olması), dolayısıyla YG21’leri, yerel iktidarlara “yakın” STK örgütlenmelerine dönüştürmektedir. Dikey olarak ve “tepeden inme” bir anlayışla “tek tip” olarak örgütlenmeye devam eden YG21’ler yaygınlaştıkça bu oluşumların dışarıdan “ne” oldukları ile ilgili tartışmalar da nitelik değiştirecektir. YG21’ler bir “yatay” kimlik ögesi olarak değerlendirildiği zaman aşağıdaki şu değerlendirmeler üzerinden gitmek yerinde olacaktır (Güneş ve Beyazıt, 2012a):

- YG21’lerin ortaya çıkış biçimleri ve varlık nedenlerinin altında “sürdürülebilir kalkınma” kavramı bulunmaktadır.
- YG21’lerdeki “baskı” biçimi olarak, eylemli bir baskıdan söz edilemez. Daha çok “danışılan” kuruluş kimliğindedirler.
- “Çıkar” algıları bireysel/üyelerinin çıkarları olarak değil, toplumsal/toplumun çıkarları olarak görülmektedir.
- Demokratik olma kaygıları ikincil/üçüncül kategoride yer almaktadır.
- Organların oluşumundaki tek örneklik dikkat çekicidir.
- Siyasal alanla ilişkiler genel olarak yerel iktidar üzerinden gerçekleşmektedir. Bu açıdan bir süre sonra YG21’ler yerel siyasi iktidarın “halkla ilişkiler servisine” dönüşme eğilimindedirler.
- YG21’ler açıklık, bütçe/finansman ve görünürlük açısından tartışmalı durumdadır.

- Temsiliyet ve üyelerinin niteliğine bakıldığında YG21’lerin “seçkinci” nitelikleri öne çıkmaktadır.
- Aktif katılım ilkesi, yerel iktidar olanakları ile sınırlıdır.
- Diğer STK’larla ilişkiler Genel Sekreterlik biriminin eşgüdümü ve etkisiyle gerçekleşmektedir.

YG21 kimliği açısından en önemli kavramlardan biri hiç şüphesiz ki “sürdürülebilir kalkınma”dır. Ne var ki Türkiye’de YG21’lerin “kendilerinin sürdürülebilirlikleri” tartışmalıdır. Her yerel seçim sonrası değişen yerel iktidara bağlı olarak kendileri de değişen Genel Sekreterler, YG21’lerin özellikle Belediye Başkanlarının “inisiyatifi” ölçüsünde sürdürülebilir olduklarını göstermektedir. Dolayısıyla sürdürülebilir kalkınma için –ortak bir gelecek adına atılacak- uluslararası, ulusal ve yerel örgütlenmelerin giderek yaygınlaşan kuruluşu olarak YG21’lerin en azından Türkiye ölçeğinde sürdürülebilirliklerinin hükümetlere/yerel iktidarlara bağlanmış olması, bir kimlik erozyonunu da beraberinde getirmektedir. Amaçları, ortakları ve üyeleri “denetimli” bir süreç içinde olan bir yapının özerk, demokratik nitelikleri ağır basan bir kimlik geliştirmesi mümkün gözükmemektedir. Söz konusu inisiyatifin yönü, YG21’leri oluşumlarından aldıkları kararlara ve uygulamalara kadar etkileyebilecek güçtedir. Bu durum aynı zamanda daha baştan bir temsiliyet krizine de yol açmaktadır. Kendini temsil edebilecek bir STK’dan, bir yurttaşlar girişiminden, yerel iktidarın “görüntüsü” olan yeni ve büyük bir STK’ya evrilirken, üye yapıları, demokratik nitelikleri ve açıklıkları dikkate alındığında “seçkinci” nitelikleri ön plana çıkmaktadır. Üye yapılarının, yerel halktan ve gerçekte tabandan uzak olması seçkinci niteliklerini daha da vurgulamaktadır (Güneş ve Beyazıt, 2012a).

YG21’lerde STK’lardan beklenen klasik bir baskı biçimi söz konusu değildir. Klasik baskı biçiminde, STK’nın öngörüsüne göre “eylemli” bir baskı söz konusu iken, YG21 çatısı altında bu eylemli baskı “eylemsizliğe” dönüşmektedir. Bunun yerini danışılan bir kuruluş kimliği almaktadır. Bu, yerel olanakları harekete geçirebilecek yeni kaynak ve projeler geliştirecek ve önerecek bir kimliktir. Bu açıdan YG21’lerin STK görünümlü bir “danışma platformu” olduğu da söylenebilir. Nitekim Kent Konseylerinin bir danışma organı olarak kent yönetimlerinin yanında örgütlenmeye çalışılması süreci de yasa koyucunun, katılım olgusu ile danışma olgusunu birbirinden ayırmakta güçlük çektiğini göstermektedir. Ayrıca neredeyse aynı işlevli YG21’lerle

Kent Konseylerinin uygulamadaki çakışan işlevlerinin nasıl bir sonuç doğuracağı da izlenmek durumundadır (Güneş ve Beyazıt, 2012a).

Kent örgütlülüğünde bir “çatı” STK olarak öngörüldüğü anlaşılan YG21’lerde “katılım” olgusu yerine “danışma” olgusunun öne çıkması basit bir kavram karmaşasından ibaret değildir. Çoğu çalışmada bu belirsizliğin izlerini görmek mümkündür (Rowe, 2000; Gaye vd, 2001). Söz konusu katılım ve danışma kavramları birbirlerini çağrıştıran ancak birbirlerinden çok farklı içerik taşıyan ve farklı sonuçlar doğuran iki kavramdır. Katılım gerek bireysel gerekse de kamusal bir “ortaklık” talebini doğururken, “danışma” danışan idare açısından görece bir önem kazanmakla beraber, danışılan yapıları (YG21/Kent Konseyleri) ikincil/üçüncül plana itmektedir. İkinci durumda süreci etkileme gücüne sahip bir ortaklıktan, ortak yönetimden söz etmek güçtür. Böyle bir ortamda üyelerin aktif katılımı da tehlikeye girer. YG21’lerin yerel yönetimlerin uydusu görünümünü vermeleri, onları açıklık ve açık bütçe ilkeleri açısından da tartışılır bir konuma getirmeye adaydır. YG21’ler de kamu yönetiminde olduğu gibi bürokratikleşme eğilimi içine girme yolundadırlar ve bu durum onları bilindik bürokrasinin parçası durumuna hızla sürüklemektedir. Yapılan işlerin aleniliği, görünürlüğü bundan etkilenmekle beraber, söz konusu işler ve projeler için öngörülen, temin edilen finansman kaynaklarının ve bu kaynakların kullanım biçimlerinin açıklığı da tehlikeye düşmektedir. Türkiye’de YG21 ile kent konseyi vb. oluşumlarla desteklenmeye çalışılan katılım özellikle yerel düzeyde yukarıda da maddeleri belirtilen Belediye Kanunu ve İl Özel İdaresi Kanunları ile düzenlenmektedir. Ancak aşağıda maddelenen sıkıntılar nedeni ile istenilen verim elde edilememektedir (Güneş, 2010; Güneş ve Beyazıt, 2012a):

- Kanunlardaki belirsizlikler ve kanunların katılım araçlarının kontrolünü fazlasıyla yerel yönetimlere teslim etmesi, bunun sonucunda araçların ya da platformların ortadan kolaylıkla kaldırılabilir hale gelmesi, projelerin yerel yönetimlerin insafı düzeyinde etkili olabilmesi ya da olamaması; bu araçların sadece danışma niteliğinde kalması
- Kültürel olarak gerek ülkenin yaşadığı süreç gerekse kanunlarla ilgili sıkıntılar nedeniyle vatandaşta katılım ve demokrasi kavramlarının ve bunlarla ilgili araç ve platformlara ilişkin bilgilerin yerleşmemiş olması ya da

vatandaşta bu araç ve platformlara ilişkin katılım arzusunun bıkkınlık ya da bastırılmışlığa dönüşmüş olması,

- Halkla ilişkilerin katılımı ve demokrasiyi yerelde destekleyici şekilde gerçekleştirilmemesi,
- Kültürel ve siyasi geçmişe de dayanarak kadın, genç, engelli gibi kesimlerin katılımına ilişkin gerekli düzenlemelerin ve uygulamaların eksikliği veya yetersizliği,

Diğer ölkelerden örneklerle de desteklenerek görölmüşdür ki katılım ve demokrasi yani YG21 mantığına yönelik yönetim kavramı sadece “seçim”den ibaret değil tüm süreci aynı zamanda sadece kanun değil uygulamaların da sağlıklı oluşturulması ve işlenmesini kapsamalıdır. Bu anlamda tamamen olumsuz bir tabloya hapsolmuş hissetmemek gerekir; ancak çok daha fazla çabalanması gerekliliği göz önünde bulundurulmalıdır.

3.6. Türkiye’de Kent Konseyi

Önceki başlıklarda ifade edilen sürecin içindeki aşamalar esnasında ise YG21’in öngördüğü farklı katılım yöntemlerinin bütünlüğünü sağlama amacı ile Kent Konseyi ön plana çıkmıştır. Belediye Kanunu’nun 76. maddesinde kent konseylerine yer verilmesiyle ve yine aynı maddenin son kısmında “Kent Konseyi’nin çalışma usûl ve esasları İçişleri Bakanlığı’nca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.”, ibaresine göre yapılandırılan ‘Kent Konseyi Yönetmeliği’yle ölkemizdeki belirsiz ve karmaşık durum nihayetlendirilmek istenmiştir. Uygulamadaki birimlerin bir başlıkla bir araya getirilmesi doğrultusundaki çabayı Kent Konseyi Yönetmeliği’nin Geçici Madde’sinde “Yerel Gündem 21 Programının uygulandığı yerlerde, kent konseyi veya benzeri adlarla oluşturulmuş yapılanmalar bu yönetmelik hükümlerine uygun hale getirilir.” kısmından anlaşılmaktadır (Gürses, 2015). Yine 5393 sayılı Belediye Kanununun 76. maddesinde yapılan kent konseyleri ile ilgili olarak “Kent konseyi kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrlik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır (Çetinkaya ve Korlu, 2012).

Buna göre İç İşleri Bakanlığı tarafından hazırlanan yönetmelik 08.10.2006 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiş, 2009’da ise değişiklikler yapılmıştır. 23.05.2019 tarihli 30782 sayılı Resmi Gazete ile yapılan değişiklikle ise “Bu Yönetmelik hükümlerini Çevre ve Şehircilik Bakanı yürütür.” ibaresi getirilmiştir. Bu değişikliğin çalışmanın uygulaması gerçekleştirildikten sonra yapıldığını vurgulamak gerekir. Kent Konseylerinin işlevleri, bir yandan ilgili kentin “sürdürülebilir kalkınma” önceliklerinin ve hedeflerinin saptanması, ortak bir kent vizyonu oluşturulması, temel stratejilerin ve eylem alanlarının belirlenmesi gibi üzerinde toplumsal uzlaşma sağlanması gereken konuları, diğer yanda da uygulamaya dönük olarak kalmış olduğu tavsiye niteliğindeki kararların, başta belediye olmak üzere, ilgili kuruluşlarca benimsenmesi yönünde çaba gösterilmesi, yerel eylem planlaması sürecinin yürütülmesi, benimsediği eylem planlarıyla tutarlılığını sağlamak amacıyla yerel politikaların, kararların ve eylemlerin izlenmesi gibi, sorumlulukların ortaklar arasında dengeli bir şekilde paylaşılmasını gerektiren konuları kapsamaktadır.

Resmi Gazete’nin (31.12.2009) yeni bir aşama belirtmeden dördüncü aşamada bir yenilemeyi ifade etse de literatürde bu beşinci bir aşama şeklinde genel bir ifade biçimi olarak görülmektedir. Bu çerçevede beşinci aşamada YG21 Programı’nın sürdürülebilirliğinin devamının sağlanması için şu hedefler gösterilmiştir (Resmî Gazete, No 27449 7.Mük.):

- “Kent konseylerinin kapasitelerinin yerel demokratik yönetim uygulamalarının geliştirilmesi ve içselleştirilmesi yoluyla güçlendirilmesi,
- Farklı kentlerdeki kent konseyleri arasındaki ve her kent konseyinin kendi içerisindeki bilgi akışı, iletişim ve iş birliğinin geliştirilmesine yönelik destek sağlanması,
- Yerel Gündem 21 süreçlerinin bundan böyle kent konseylerinin bünyesinde devam etmesine ve ilgili çalışmaların sürdürülebilirliğine yönelik pekiştirici adımların atılması,”

Bu programa on beş yıllık süreçte katılan kentlerin farklı olduğu kadar ortak uygulama yöntemlerinin de olduğu gözlenmektedir. Dolayısıyla etkin olma seviyeleri de birbirinden farklılık göstermektedir. UNDP tarafından Türkiye uygulamalarının başarılı bulunmasının sebeplerinden bahsetmek gerekirse: yerel karar alma süreçlerinde

kamu-yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının meydana getirdiği bileşende yerel karar alma süreçlerini geliştirmesi ve zenginleştirmesi neticesinde yeni bir yerel yönetişimin modelinin gelişmesi şeklinde sıralanabilir. Bu yeni model “ortak akıl” çerçevesinde “kentine sahip çıkma”, “aktif katılım” ve “çözümde ortaklık” ilkeleri bütünlüğünü bir araya getirerek bir sürdürülebilir gelecek tasarlamıştır. Bu minivalde kadın meclisleri, öğrenci meclisleri, engelliler, gençler, çocuklar ve yaşlılar için platformlar oluşturma işlevi gerçekleştirilmiş ve diğer katılımcı yapılar ve süreçler için de şemsiye görevi görülmüştür (Ağır, Belli ve Arslan, 2017).

Yerel Gündem 21’in katılım hususundaki katkıları Emrealp’in (2010) ifadeleri doğrultusunda (Ağır, Belli ve Arslan, 2017):

- “Yerel gündem 21 programı kapsamında, geniş anlamda sivil toplumun ve diğer paydaşların yerel karar alma süreçlerine katılımı konusunda, daha önceden var olmayan katılımcı yapıların oluşturulması ve bunlara işlerlik kazandırılmasıyla, ülkede demokratik yerel yönetim alanında önemli bir boşluk doldurulmuştur.
- Kent konseyleri 5393 sayılı Belediye Kanununun 76. maddesi ile yasal dayanağa kavuşmuştur.
- Kadınların karar alma süreçlerine etkin olarak katılımının teşviki ve toplumsal cinsiyet bakış açısının tüm politika ve stratejilere yansıtılması amacıyla, kadın meclisleri kurulmuştur.
- Gençlik kapasitesinin geliştirilmesi ve gençlerin her alanda karar alma süreçlerine katılımının sağlanması amacıyla, gençlik meclisleri kurulmuştur. Bunun sonucunda oluşturulan “ulusal gençlik parlamentosu” tarafından seçilme yaşı 30’dan 25’e indirilmiştir.
- Özel ilgi gruplarının (engelliler, yaşlılar, kıdemli hemşehriler, çocuklar) kent konseyleri aracılığıyla katılımcı mekanizmalara katılmaları sağlanmıştır.
- Mahalle ölçeğinde oluşturulan mahalle kurulları ve benzeri yapılar sayesinde yoksul kesim ve dezavantajlı kesimlerin seslerini duyurması ve katılımcı süreçte seslerini duyurmaları sağlanmış ve 5393 sayılı belediye kanununun 9. maddesine de yansımıştır.
- Çalışma gruplarını her biri kendi alanında bir araya getirdiği uzmanlarla yerel sürdürülebilir kalkınma eylem planlarıyla kurumsallaştırmıştır.

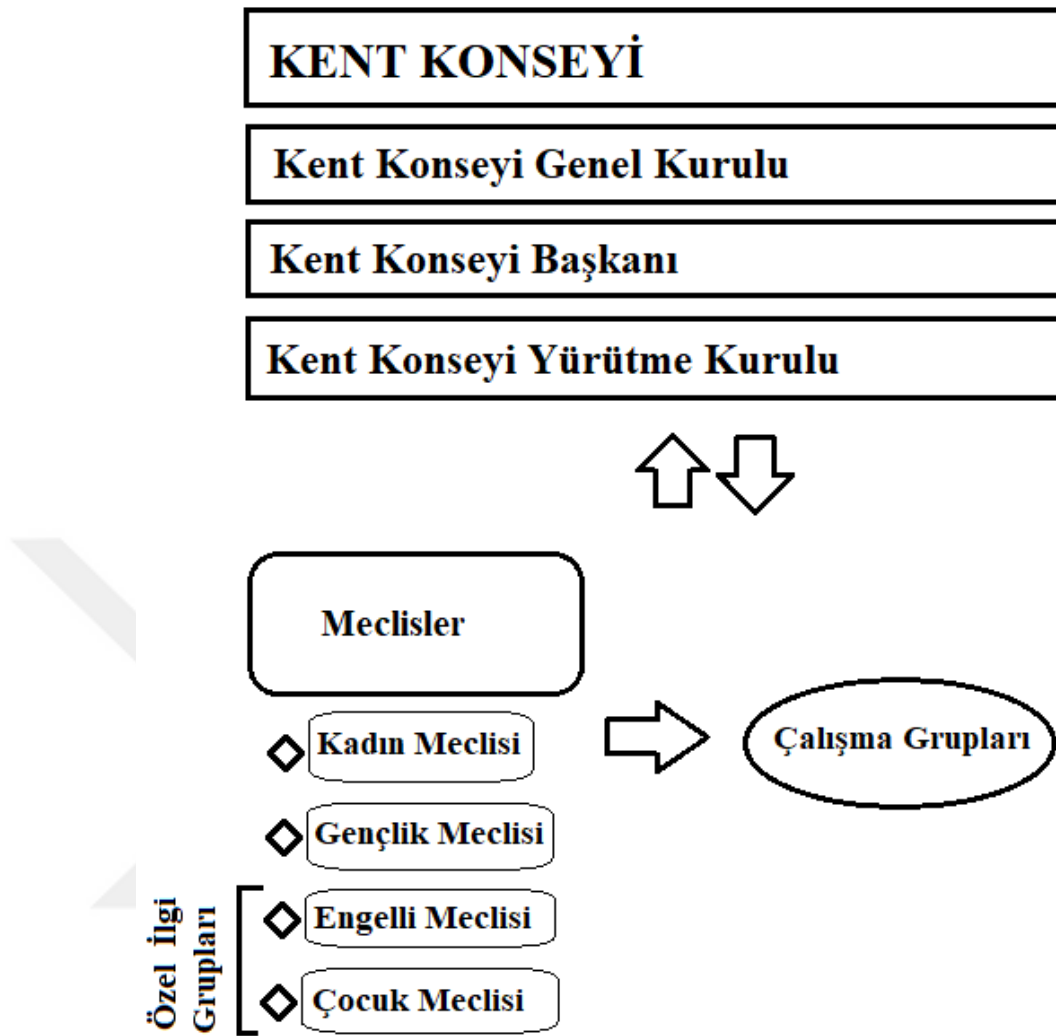
- Yerel paydaşların katılımı ve ortak görüşüyle oluşturulan eylem planlarının hazırlanması ve uygulanması hususunda önemli gelişmeler sağlanmıştır.
- Belde halkının örgütlü ve örgütsüz kesimlerinin, yerel yönetimin karar alma mekanizmalarında yer almalarını sağlamış ve ayrıca farklı gruplardaki paydaşlar arasında hoşgörü, karşılıklı saygı, uzlaşma ve ortak noktalarda buluşabilmesini ve siyasal kültürün gelişmesi yönünde katkıda bulunulmuştur.”.

YG21 sonrasında Türkiye’de yasal statü kazanan Kent Konseyleri ile yerelde katılım sürecine yönelik akademik yanıtlar üç başlık altında toplanabilir (Güneş ve Beyazıt, 2012b):

- İlki, sürecin kent konseyleri eliyle yerelde yönetim olgusuna dönüşebileceğini düşünen “iyimserler”. Çoğunluk bu grupta yer almaktadır.
- İkincisi, Kent Konseylerinin ciddi sorunlarla karşı karşıya olduklarını düşünen; ancak bu sorunlara yasal ve uygulamada çözümler getirilmesi halinde sürecin yönetim olgusuna dönüşeceğini savunan “gerçekçi iyimserler”. Burada da hatırı sayılır bir çoğunluk bulunmaktadır.
- Üçüncüsü, yerelde katılım açısından yeni bir “vesayet” ilişkisinin gelişeceğini, doğal olarak yeni yeni gelişmeye çalışan yerel katılım dinamiklerinin bundan büyük yara alacağını düşünen “eleştirel-kötümserler”.

Yerel katılım ile ilgili çoğu çalışmada (Büyükgenç, 2011; Çukurçayır vd, 2012; Kerman vd, 2011;Toprak, 2011), gerek Türkiye’de gerekse dünya uygulamalarında YG-21 mekanizmalarına yaklaşım biçiminin, bu ve benzeri yapıların (Kent Konseyleri de genellikle bunların içinde dile getirilir) yerel demokratik süreçleri harekete geçirerek, dolayısıyla yerelin de katılımcı potansiyelini harekete geçireceği düşüncesi dile getirilmektedir. Ayrıca bugüne kadar dışarıda bırakılmış, ihmal edilmiş kesimleri katılım sürecinin temel aktörleri durumuna getirdiği için bu ve benzeri yapıların önemli bir araç olduğu noktasında çoğu araştırmacı ve uygulamacı birleşmektedir (Güneş ve Beyazıt, 2012b).

Şehirden şehire farklılıklar göstermekle beraber kent konseyi teşkilatını genel hatlarıyla bir şemaya yansıtmak ve yönetmeliğine göre ele alınmak istenirse:

Şekil 2. Kent Konseyi Teşkilatı

3.6.1. Kent Konseyinin Görevleri

2009 yılındaki değişiklikler de göz önünde bulundurularak yönetmeliğin 6. maddesine göre Kent Konseylerinin görevlerini şu şekilde maddelemek mümkündür:

“a) Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,

b) **(Değişik:RG-6/6/2009-27250)** Sürdürülebilir gelişmenin sağlanması ve bu konuda ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik planların hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,

c) Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmaya katkıda bulunmak,

ç) Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,

d) Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,

e) Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,

f) Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,

g) Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,

ğ) Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,

h) Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,

ı) Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.”.

3.6.2. Kent Konseyinin Çalışma İlkeleri

Yönetmeliğin 7. Maddesine göre Kent konseyinin çalışma usulü şu ilkeler çerçevesinde gerçekleştirilmektedir:

“a) YG21 süreci kapsamında, kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütünlüğünde, kentlerin yaşanabilir bir geleceğe taşınmasına katkıda bulunmak,

b) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin imzaladığı ve onayladığı Birleşmiş Milletler Zirveleri ile diğer uluslar arası sözleşmelerde kent ve kent yaşamına yönelik temel ilkeleri hayata geçirmek,

c) Kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma

ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini ön planda tutmak,

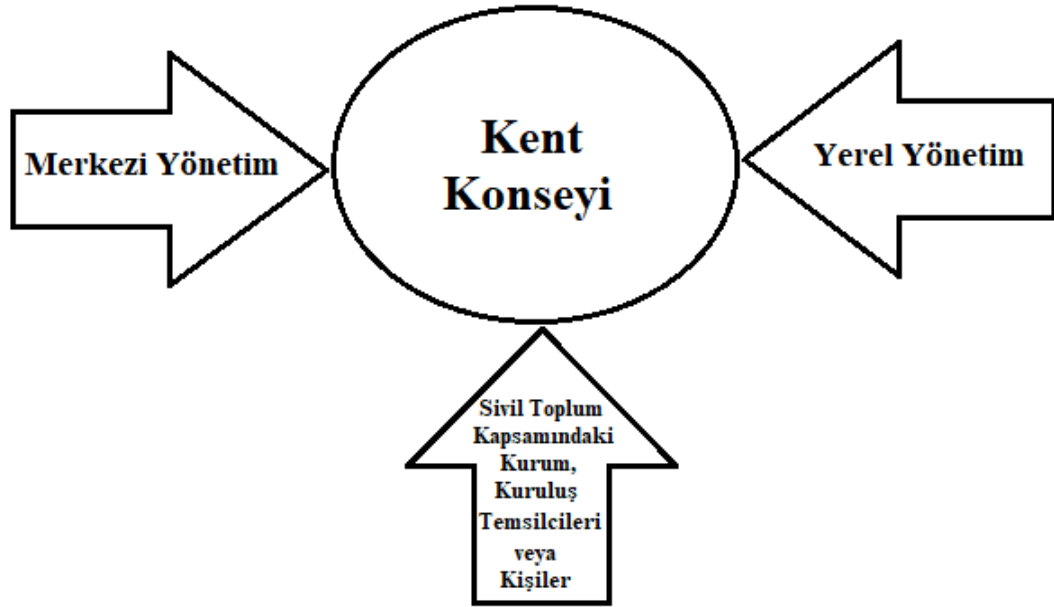
ç) Kent konseyi, uluslararası gelişmeleri ve ülke koşullarını gözeterek, tarafsız bir yaklaşımla görüş ve önerilerini oluşturmak,

d) Katılımcılığı ve ortak akla dayanan uzlaşmayı esas almak,

e) Değişimi ve yenilikleri önceden fark ederek sonuç odaklı çalışma kültürünü benimsemektir.”.

3.6.3. Kent Konseyine Üyelik

2009 yılındaki değişiklikler de göz önünde bulundurularak yönetmeliğin 8. Maddesine göre Kent Konseyi; merkezi yönetimi, yerel yönetimi, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını ve sivil toplumu ortaklık anlayışı ile buluşturmak üzere aşağıda belirtilen şema çerçevesine giren ve kişi, kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşur:

Şekil 3. Kent Konseyinin Unsurları

“a) Mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi,

b) Belediye başkanı veya temsilcisi,

c) Sayısı 10’u geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri,

ç) Mahalle sayısı yirmiye kadar olan belediyelerde bütün mahalle muhtarları, diğer belediyelerde belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan mahalle muhtarlarının toplam muhtar sayısının yüzde 30'unu geçmemek ve 20'den az olmamak üzere kendi aralarından seçecekleri temsilcileri,

d) Beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri,

e) Üniversitelerden ikiden fazla olmamak üzere en az bir temsilci, üniversite sayısının birden fazla olması durumunda her üniversiteden birer temsilci,

f) Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, baroların ve ilgili dernekler ile vakıfların temsilcileri,

g) Kent konseyince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilcisi.”.

Buradan da anlaşılabacağı üzere katılımcı bir platform olan Kent Konseyi vb. oluşumlar merkezi yönetim, yerel yönetim ve sivil toplum üçlüsü arasında yapılanmıştır. Yukarıda da sayılan üyelerden bir kısmı “doğal üye” şeklinde doğrudan bulunmaktadır. Bunlar, söz konusu şehrin Milletvekilleri, Valisi, ya da Kaymakam, Belediye Başkanları, İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi üyeleri, önceki dönem Milletvekilleri gibi önemli bir konumda bulunan ve söz konusu şehir için emeği olan şahıslar katılmaktadır. Ayrıca şehrin kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri ve bulunabilmektedir. Ayrıca yukarıda belirtilen her bir bentte ifade edilen unsurlar da Kent Konseyi içinde yer almaktadır. Tüm bu unsurlar ele alındığında genellikle merkezi yönetim ve belediye temsilcilerinin Kent Konseyinin yapısının üçte biri, sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin ise üçte ikisini oluşturduğu görülmektedir. Bu Kent konseyinin işlevinde sivil toplumun önemini göstermektedir. Bir diğer taraftan belirtmek gerekir ki burada kurumsal temsilin yanında bireysel temsile de açıktır ancak büyük ölçekli şehirlerde kurumsal temsil daha öne çıkmakta, bireysel temsil ise Çalışma Gruplarında görülmektedir (Bülbül, 2009).

3.6.4. Kent Konseyinin Organları

2009 yılındaki değişiklikler de göz önünde bulundurularak yönetmeliğin 9., 10., 11. ve 12. maddelerine göre Kent Konseylerinin organlarını ve organların detaylarını şu şekilde maddelemek mümkündür:

“a) Genel Kurul

b) Yürütme Kurulu

c) Meclisler ve çalışma grupları

ç) **(Ek:RG-6/6/2009-27250)** Kent konseyi başkanı”

Buna göre organları detaylı şekilde yönetmelik kapsamında “Genel Kurul” madde 10’a göre**(Değişik:RG-6/6/2009-27250)**:

“(1) Genel kurul, kent konseyinin en yetkili organı olup 8 inci maddede sayılan üyelerden oluşur. Genel kurul, her yıl ocak ve eylül aylarında yapacağı iki toplantıdan az olmamak üzere, üyelerin salt çoğunluğu ile toplanır.

(2) Genel kurula kent konseyi başkanı başkanlık eder. Başkanın bulunmaması halinde yürütme kurulunun en yaşlı üyesi toplantıya başkanlık eder.

(3) Genel kurul; yürütme kurulunun, meclislerin ve çalışma gruplarının seçim ve çalışma esaslarını, bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla, çalışma yönergesi ile belirler.”

Yine yönetmelik kapsamında “Yürütme Kurulu” madde 11’e göre **(Değişik:RG-6/6/2009-27250)**:

“(1) **(Değişik:RG-6/6/2009-27250)** Yürütme kurulu, genel kurul tarafından birinci dönem için iki, ikinci dönem için üç yıl görev yapmak üzere seçilen, kadın ve gençlik meclis başkanlarının da yer aldığı en az yedi kişiden oluşur. Yürütme kuruluna kent konseyi başkanı, bulunmaması halinde yürütme kurulunun en yaşlı üyesi başkanlık eder.

(2) Yürütme kurulu, genel kurulun gündemini tespit eder ve genel kurul tarafından oluşturulan görüşleri ilgili belediyeye sunar ve uygulamayı izler.”

Yönetmelik kapsamında değinilecek bir diğer organ olan “Kent Konseyi Başkanı” madde 11/A’ya göre:

“(1) Kent konseyi başkanı genel kurul tarafından seçilir. Kent konseyi başkanının görev süresi, yürütme kurulunun görev süresiyle paralel olmak üzere ilk dönem için iki yıl, ikinci dönem için üç yıldır.

(2) Kent konseyi başkanının seçimi için ilk oylamada üye tamsayısının üçte iki ve ikinci oylamada üye tamsayısının salt çoğunluğu aranır. İkinci oylamada salt

çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için üçüncü tur oylama yapılır. Üçüncü oylamada en fazla oyu alan aday, başkan seçilmiş olur.

(3) Kent konseyi başkanının seçimi, kent konseyinin ilk toplantısının birinci birleşimde tamamlanır.

(4) Kent konseyi başkanının izin, hastalık veya başka bir sebeple görevi başında bulunmadığı hallerde, bu süre içinde kendisine yürütme kurulunun en yaşlı üyesi vekâlet eder.”

Son olarak madde 12’ye göre “Meclisler ve Çalışma Grupları” ise:

“(1) Kent konseyleri, görev alanına giren konularda meclis ve çalışma gurupları oluşturabilir.

(2) Meclislerin ve çalışma gruplarının çalışma usul ve esasları genel kurulca belirlenir.

(3) Meclislerde ve çalışma guruplarında oluşturulan görüşler, kent konseyi genel kurulunda görüşülerek kabul edildikten sonra değerlendirilmek üzere ilgili belediye meclisine sunulur.” Şeklinde düzenlenmiştir.

3.6.4.1. Kadın Meclisi

Kadınların gönüllü bir şekilde etkin rol oynaması YG21 sürecinin işlediği her alan ve platformda görülen bir durumdur (Emrealp, 2005).

ABD, İngiltere, Fransa’da dahi kadın temsil oranı erkeklere göre düşük olduğu bir gerçektir. Ancak Türkiye’de bu oran çok daha düşük düzeydedir. Dünya’da 2009 yılında kadın milletvekili oranı % 18,5’tir. Bölgesel açıdan İskandinav ülkelerinde kadın temsil oranı daha yüksektir (% 40’ın üstünde). Amerika, Avrupa ve Asya ülkelerinde ise % 20 civarındadır. En düşük ise % 9 ile Arap ülkelerindedir. Türkiye Arap ülkelerinin biraz üstünde yer almaktadır. Yine de gün geçtikçe kadınların katılım oranının arttığı görülmektedir (Oruç, 2013). Benzeri durum gençler ve engelliler için de söylenebilir.

Farklı ülkelerde kadının katılımı ile ilgili ifade edilen durum ise Türkiye’de kadının uzun süredir ataerkil bir yapı içerisinde kendine yer arama çabası olduğu ifadesi ile açıklanmaya başlanabilir. Siyasal alanda ilk defa 1930’da belediyede seçme ve seçilme hakkına sahip olan kadın, bu hakkını 1933 yılında kullandı. Aslında seçme ve

seçilme hakkını kadına tanıyan ilk ülkelerden biri olması Türkiye açısından önemlidir. Ancak çok partili sisteme geçiş ve merkezi denetimin azalması ile kadının bu simgesel rolü kalkmış ve temsil ile katılım oranı düşmüştür. Yine de söylenebilir ki yerel yönetimlere katılan kadın temsilciler, parlamentondakine göre genel kadın nüfusunu sosyo-ekonomik yönden daha yakın temsil etmektedir. Türkiye yerel yönetimlerde kadın oranlarına ilişkin istatistiklere giren 68 ülkeden 62. Sıradadır. Halbuki “ev kadını” özelliği ile dahi kadın özellikle yerel yönetimlerde katılım ve temsil yönünden daha yatkındır. Bu nedenle kadınların siyasetten soğumuş ya da uzak tutulmuş olmasının önüne geçilmeli yerel ve genelde katılım ve temsili desteklenmelidir (Oruç, 2013).

Kadının kamusal hayata dâhil olması, kendini özgür ifade edebilmesi ve bilhassa ihtiyaçlarına uygun bir kentsel çevrenin meydana gelmesi sürecinde söz sahibi olması çağdaş düşünce ve gelişimin varoluşu gereğidir. Meslek sahibi olsa da olmasa da kentteki sistemde var olan kadının günlük hayatta karşı karşıya geldiği zorluklar dikkate alınmalıdır. Bu zorlukları en iyi bilen grup olan kadınlar da yönetimde ve halk katılımı ile yapılan proje ve çalışmalarda bulunmalı ve yönetim tarafından bilgilendirilmeli, düşüncelerinden faydalanılmalıdır (Çukurçayır, 2006).

Kadın platformları da bu periyotta kısıtlı bir hareket alanına sahip grup yapılarından kentteki tüm örgütlü veya değil kadınlara ulaşmayı ve aralarındaki iletişimi sağlamayı hedefleyen kadın meclisi haline gelmeye başlamıştır. Kadın meclisi hem kent konseyinde güçlü bir kadın temsili hem de kadınlara dair öncelikli ve önemli hususların kentin gündemine taşınmasını sağlamaya aracı olmaktadır. Bu anlamda kadınların hayatın tüm alanlarına dâhil olmasını sağlarken, bilgi ve deneyim paylaşımının güçlendirilmesini ve bir dayanışma ağı inşaa etmeyi amaçlamaktadır. Kadın meclisi, toplumsal hayatın tüm noktalarında kadının söz sahibi olması, kent içinde karşılaştıkları problemler ve sorumlulukları hususunda bilinçlenmesi, kadın perspektifinden politikalar meydana getirmesi, kadınlara dair her konudaki ayrımcılığa ve aile içi şiddete karşı birlik olma, kadın sorunları, ihtiyaçlarından ve beklentilerinden hareketle çıkış yolları ve projeler oluşturulması, bunların gerçekleştirilmesine katılma ve katkıda bulunma ve genelde yerel hizmetlerin yürütülmesinde sorumluluk almasının artırılması gibi çok yönlü ve kapsamlı amaçları ve işlevleri bulunmaktadır (Emrealp, 2005).

Bu meclis de kent konseyi ile benzer biçimde kentteki tüm paydaşları aynı şemsiye altında bir araya getirme özelliği taşımaktadır. YG21 perspektifi doğrultusunda

katılımcı yapılar önemsenirken ön plana çıkan Kent konseyleri ile Kadın meclisleri arasında bağın önemli olduğu ve bir kopukluk olması halinde kadınların bu platformda yeterli düzeyde temsil edilemeyeceği düşüncesinde hemfikir olma söz konusudur. Bu anlamda kadın meclisinin karar ve önerilerinin Kent Konseyinde dikkate alınması, kent düzeyinde genel bir görüş oluşturma ve bu görüşün uygulanmasını sağlayacağı düşüncesi söz konusudur (Ergin, 2008).

3.6.4.2. Gençlik Meclisi

Avrupa Kentsel Şartı doğrultusunda toplumsal hayata gençlerin katılımı adına yerel yönetimlerin çeşitli projeler yürütmeleri öngörülmektedir. Buna göre gençlerin katılımının sosyal bütünleşmeyi pozitif etkileyeceği ve gençlerin demokratik kurum ve kuruluşlara dair inancının da artacağı düşünülmektedir. Bu ise gençlerin dâhil olduğu her alandaki özel ihtiyaçları doğrultusunda olmalıdır, bu da sadece yerel gençlik politikalarının meydana getirilmesi ile söz konusu olabilir (Çukurçayır, 2006).

Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği'nin iletişimle gerçekleştirdiği süreçle program ortağı kentlerde etkin biçimde devam etmekte olan Gençlik çalışmaları çerçevesinde ilgili kentlerde YG21 Gençlik Meclisleri meydana getirilmiştir. Bu meclisler yerel karar alma süreçlerinde gençlerin ihtiyaç ve beklentilerini gösteren bir perspektif sunmayı ve diğer yerel ortakların da, gençlerin katılımına dair bilincinin ve duyarlılığının artmasını pozitif olarak etkilemektedir. Bu gençlik meclislerinde bazı ortak ilkeler bulunmaktadır: Tüm ayrımcılık türlerine karşı olma, ulusal ve uluslararası sözleşmeler kapsamında yerelde gençlik haklarının korunması ve geliştirilmesi, herhangi bir siyasi yapıyla dikey ilişki içinde olunmaması, kadın-erkek eşitliğinin benimsenmesi, şeffaflık ve paylaşımcılık, bilgi paylaşımının yansız, şartsız ve eşit gerçekleştirilmesi, çalışmalarda şahsi çıkarlardan kaçınılması, gönüllük esasının gözetilmesi, yeni katılımlara açık olunması, tüm çalışmaların üyelere duyurulması ve fikirlerinin alınması ile katılımlarının sağlanması olarak ifade edilebilir (Emrealp, 2005).

Bu meclisin farklı işlevleri içinde, gençlerin kent yönetiminde söz sahibi olması, tüm aşamalardaki süreçlerde bulunması, gençlik ve alakalı programların teşviki ile hayata geçirilmesinin kolaylaştırılması, gençlik örgütlenmelerinin güçlendirilmesi ile örgütlenme bilincinin artırılması, gençler arası deneyim ve bilgi iletişiminin geliştirilmesi, farklı ülkelerdeki gençlerle dostluk bağı ve kültürel alışverişin meydana

getirilmesine katkı sağlanması bulunmaktadır. Gençlik meclisi ve kent konseyinin ilişkilerinin sağlamlaşması, çok ortaklı yönetim adına gerekli olan demokratik, yatay, birbirini destekleyen, hiyerarşik bir rekabetin olmadığı, gücünü eşit ortaklık durumundan edinen bir ilişki sistemi meydana getirilmesine dayanmaktadır (Emrealp, 2005).

3.6.4.3. Özel İlgi Grupları (Çocuk Meclisi, Engelli Meclisi vd.)

Özel ilgi grupları çocuk ve engelli meclisi başta olmak üzere yaşlılar, emekliler vb. gruplar da dâhil edilmektedir. Çocukların ihtiyaçlarını kentsel alan düzenlemelerinde önemsemek, yeni ve demokratik bir bakış açısı için gereklidir (Çukurçayır, 2006). Gündem 21 kapsamında Çocuk Meclisi bu gruptakilerin kent yönetimindeki konumunun güçlendirilmesi ve yönetim sürecine aktif katılımını sağlamak için meydana getirilmiş demokratik bir platformdur.

Bu yapılar YG21 kapsamında, özellikle”Dünya Çocuk Hakları Sözleşmesi”nin yerelde hayata geçirilmesi öncelikli olmak üzere, farklı gruplardan çocukların temsil edilmesini, onlarla alakalı problemlerin gündeme taşınmasını ve çözüm üzerine çalışılmasını, çocukların yerel karar alma sürecinde etkin biçimde katılım göstermelerini amaçlamaktadır (Emrealp, 2005).

YG21 Kentleri 1. Ulusal Çocuk Zirvesi (2003)’e göre “Yalnızca geleceğin liderleri değil, bugünün de ortakları” biçiminde ifade edilen çocuklar için oluşturulan bu yapılar, onların bir taraftan sürdürülebilir kalkınma kapsamında kentlilik bilinci oluşturmalarını gerçekleştirme, diğer taraftan dayanışma ile paylaşma niteliklerinin “ortaklık” bilinci dâhilinde inşa edilmesi ve beraber çalışma alışkanlığı kazandırmaktadır. Türkiye’de 2003 yılında gerçekleştirilen bu zirve, Çocuk Meclisleri uluslararası toplulukça benimsenen eşiklere göre, genel olarak 10-16 yaş aralığını kapsayan çocuklara yöneliktir. Burada, Kent konseyi içinde çocuklara yönelik çalışmalar gerçekleştiren kurulların ya da çalışma gruplarının temsilcileri, mahalleler düzeyinde çocuklar için meydana getirilen birim temsilcileri, ilköğretim okulları öğrenci temsilcileri, çalışan çocukların temsilcileri, sokak çocukları adına veya yine çocuklar için kurulmuş STK temsilcileri vd alakalı kurum ve kuruluş temsilcileri bulunmaktadır (Bülbül, 2009).

Yaşlılar için yapılandırılan katılım platformları ise onlara has farklı konu ve problemleri gündeme taşıyan ve bunlara yönelik çıkış yöntemleri üzerine çalışmalar sağlaması bir yana buradan öne çıkan temsilciler diğer katılımcı platformlara “kıdemli

şehirler” şeklinde katkıda bulunmalarını kolay hale getirmektedir. Kıdemli Şehirler için oluşturulan yapılarda daha ziyade emeklilik yaşına uygun sınıra göre belli bir yaşın üzerindeki hemşehriler, onların kurduğu ya da bu doğrultuda çalışan STK’ların temsilcileri veya ilgili kuruluşların ve belediyelerin temsilcileri, huzur evlerinin vb yaşlılar için kurulan merkezlerin temsilcileri ile bu alana ilgili duyan gönüllü kişi ve kuruluşlar bulunmaktadır (Emrealp, 2005).

Engelliler için oluşturulan yapılar da bu süreç için önem arz etmektedir. “Engelsiz” hayat için bu grubun katılımını sağlamak amacı ile onların problemlerini, beklentilerini ve çözüme yönelik tavsiyelerini diğer paydaşlarla görüş alış verişini sağlayacak bir ortam oluşturmaktadır. Özellikle günlük hayatta kentte engellilerin karşılaştıkları problemlerin aşılması için projeler üzerine yoğunlaşan bu yapılar binaların tasarımıda bütünleştiren, ayırım gözetmeyen bir işleyişin oluşturulması, tüm toplum için engelsiz mekânların tasarlanması, var olan fiziksel çevrenin uygun hale evrilmesi, yeni uygulamaların engelli ve yaşlıların ihtiyaçlarına uygun planlanması, bu husustaki standartların saptanması ve stratejilerin oluşturulması, engellilerin toplumdaki eğitim ve üretim kapasitelerinin geliştirilmesi ve daha çok hayat içinde kendilerine yer edinmeleri işlevini sağlamaktadır. Özel ilgi grubu olarak ifade edilen bu yapılarda yer yer farklılık görülmesinin yanında diğer meclislerle aynı biçimde işlemektedirler. Kent konseyleri çatısında özel ilgi gruplarına göstermeliğin ötesine geçen bir temsiliyet verilmesi önemlidir. Onlara yönelik politikaların abartılı bir korumacılıktan ziyade toplumla bütünleştirmeyi sağlayan bir yapı olmalıdır. Kent konseyleri ise bunun için en uygun yapılardır. Eğitimden sağlığa, hukuktan yönetime birçok alanda ihtiyaçları sağlayarak diğerlerine minimum gereksinimle ortak sorumluluk ile sosyal kalkınmayı gerçekleştirmek burada mümkündür (Bülbül, 2009).

3.6.4.4. Çalışma Grupları

Çeşitli sektörler, alanlar ve/veya kuruluşlardan kişiler katılımcılığa uygun biçimde çalışma gerçekleştirebilecek ve birikimi olan vatandaşların sürdürülebilir kalkınmanın yerel ayağına uygun unsurların bir araya geldiği oluşumlardır. Bu oluşumların fikir ortaya koyma ve geliştirme, temel ve öncelikli sorunları belirleyerek bunlara ilişkin çıkış yöntemleri için mutabakata varma fonksiyonları bulunmaktadır. Çalışma grupları, YG21 çerçevesine göre söz konusu şehrin kendine ait problemlere odaklanarak işlemektedir. Böylece nitelikli ve sektörel eylem planı hazırlama

faaliyetleri göstermektedir (Emrealp, 2005). Ortak terminolojinin bozulmaması için BM belgelerindeki “Working Group” ulusal raporlarda da genellikle geçmekte ancak “Komisyon”, “Komite” ya da “Koza” ifadelerinin de kullanıldığı görülmektedir.

Şehirlerin kendilerine has yer, ölçek ve/veya niteliklerine göre odak noktası olarak önemsenen hususlar doğrultusunda çalışma gruplarının isimleri değişmektedir. En Sıklıkla karşılaşılanları Çevre, Ulaşım, Ekonomi, Sağlık, Turizm, Eğitim, Kültür ve Sanat, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Tüketiciyi Koruma gibi geniş sınırlara sahip alanların olduğu ve gerektiğinde daha özel alt konulara yönelik bölünüp çalışabildikleri gözlenmektedir. Çalışma gruplarında temel alınan görüşe göre YG21 sürecinin ilkeleri ve yöntemleri doğrultusunda gönüllü çalışmayı amaçlamaktadır. Buna göre öncelikle farklı alanlardan ve deneyim ile bilgiye sahip gönüllülerin katılımıyla meydana getirilen ve başlığına göre yerel ve merkezi yönetim sorumlu ve temsilcileri de bulunmaktadır. Bu oluşuma ve uygulamalara göre meydana gelebilecek farklılıklara bakmadan çalışma gruplarının Kent Konseyinde var olması ve sisteminde faaliyette olması yasal olarak önem arz etmektedir. Burada alınan kararlar, öneriler ve ortaya konan projeler Kent Konseyinde incelenir. Eğer bir çelişki ya da uyumsuzluk tespit edilirse bunlar çalışma gruplarında tekrar ele alınarak düzeltilir ve uygun karar Kent Konseyinde ortak bir taahhüt belgesine dönüştürülür ve kent yönetimine iletilerek uygulamaya geçirilir. Yasal düzenleme ile çalışma gruplarının Kent Konseyinin kendi organı olarak aynı çatı altında olmaları benimsenmiştir (Bülbül, 2009).

3.6.5. Kent Konseyinin İşleyişi ile İlgili Diğer Bilgiler

Yönetmeliğin 15. Maddesine göre Kent konseyinin sekreteryaya hizmetleri, “...ilgili belediye tarafından önerilecek ve yürütme kurulu tarafından kabul edilecek görevliler tarafından yerine getirilir.” ve “Sekreteryaya hizmetlerini yürüten personel, bu çalışmalarında genel sekretere karşı sorumludur.”.

Bunun yanında “Kent konseyi genel kurulu bu Yönetmeliğe aykırı olmamak kaydıyla uygulama yönergeleri çıkarabilir.”(md 16) ve “Belediyeler kent konseylerine, bütçelerinde ödenek ayırmak suretiyle aynı ve nakdi yardım yapar ve destek sağlar.” (md. 16/A).

Madde 15 ve 16 çalışmanın genelinde de belirtilen ve literatürde de bulunan çıkarımlara göre Kent Konseyinin belediyenin bir birimi konumunda algılanmasına

sebeup olmakta, ortaya çıkış amacına ulaşmayı güçleştirmekte ve dolayısıyla işleyişi, etkililiği ve verimliliğini olumsuz yönde etkilemektedir.

Çalışma esnasında gerçekleşen bir diğer dikkat çekici değişiklik (23.05.2019) ise Kent Konseyi ile ilgili hükümlerin yürütülmesinin İç İşleri Bakanlığı'ndan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na geçmesidir.

3.6.6. Kent Konseyinin Yaptırım Gücü

Kent konseylerinin içinde bulunan unsurlarını yatay ilişkiler çerçevesinde biraraya getirebildiği oranda dolaylı bir “yaptırım” gücüne sahip olduğu düşünülmektedir ya da böyle varsayılmaktadır. Dolayısıyla bu oluşum içinde bulunan unsurların temsilcileri de Kent Konseyinin verdiği “tavsiye” niteliğindeki kararların içinde olmaları, bu kararların uygulamaya geçirilmesi ihtimalini yükseltmektedir. Ancak madalyonun bir diğer yüzü temsilcilerin endişesi olarak görüş ve önerilerinin yerelde karar alma sürecinde gerçek bir etkiye sahip olup olmaması şeklinde gözlenmektedir. Temsilcilerin katılımından somut bir sonuç alınamaması beraberinde istek ve ilgi azalması ve neticede geri çekilme olarak kendini göstermektedir. Bu anlamda genelde belediyelerin şeklen ve yüzeysel katılım sağlaması ve özellikle kentsel planlar ile mali hususlarda kısıtlayıcı bir davranış içinde bulunmasından ötürü Kent Konseyinin göstermelik bir işlevde kalması bir kanaat halini almaktadır. Bu nedenle de yoğun bir katılım gayreti sarf eden ve bunu gönüllü yapan kent konseyi temsilcileri bir yaptırım gücüne sahip olmayı ve verilen kararların Belediye Meclisini bağlamasını arzu etmektedirler (Emrealp, 2005; Ergin, 2008; Bülbül, 2009).

Yine de Avrupa örneklerine bakıldığında kent konseylerinin belediye meclisi gibi seçimle gelmiş bir birimin üzerinde ya da yerine geçen misali bir işleve soyunması yönünden yasal ve kurumsal sıkıntılar ortaya çıkabileceği böylece “yerel özyönetim” ilkesine aykırı düşeceği ifade edilmektedir. Katılımdan güç alan platformlar seçilmişlerin yerini almak değil yerel temsiliyet ve katılımın biraradalığını güçlendirmek için varlardır. Bu vatandaşın doğrudan katılımı yer almasını sağlayan bir yöntem olmalıdır. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında da bunun önemi ifade edilmektedir (Pıtırılı, 1989). 5393 sayılı kanundaki değişiklikle Belediye Meclisi gündemine Kent Konseyi kararlarının alınması mecburi hale getirilmiştir. Bu bir kısım görüş tarafından bir tür yaptırım olarak algılanmaktadır. Ancak diğer etkiler bu yorumda göz ardı edilmektedir. Görüşlerin ayrıldığı bir nokta da buradadır. Bir kısım görüşe göre

5393 sayılı yasadaki değişiklik Kent Konseyinin etkisinin arttığını gösteren bir gelişme iken bir diğer görüşe göre burada biraraya gelen “ortak kent aklı” ve sinerji kavrandıkça yaptırım arayışı azalmaktadır (Emrealp, 2005; Ergin, 2008; Bülbül, 2009).

3.6.7. Türkiye’de Kent Konseyleri ile İlgili Sorun Alanları

Bununla birlikte YG21 ve Kent Konseyleri gibi katılımcı mekanizmaların, Türkiye örneğinden de anlaşılacağı üzere, pek çok sorunla karşı karşıya olduğunu görmek gerekir. Bu sorunları şu şekilde sıralamamız mümkündür (Güneş ve Beyazıt, 2012a):

- “Yerel katılım sürecinde aktif yurttaş kimdir?” ve “Nasıl bir yapısal bir yapısal değişiklikle bu aktif yurttaşla ulaşabiliriz?” sorularına yanıt verilmeden, yerelde gerçek bir yönetimden söz etmek mümkün değildir. Katılımcı mekanizmalar bir yönüyle aktif yurttaşlığı geliştirirken, diğer taraftan aktif yurttaşlığa gereksinim duyarlar. Aktif yurttaşlığın önündeki bütün yasal, ekonomik ve siyasal engeller aşılmadan, yurttaş temelli katılım olgusuna ulaşmak mümkün olamayacaktır.
- YG21 faaliyetleri –niyet ve sonuçlar arasında bir boşluk olursa- uzun süre ayakta kalamazlar. Bu durum Türkiye’deki Kent Konseyleri ve yerel yönetim süreçleri için de geçerlidir.
- Diğer katılımcı çalışmalarda olduğu gibi Kent Konseylerini bekleyen en önemli açmazlardan biri de finans sorunudur.
- Katılımcı mekanizmaların temel meşruiyetleri, bu mekanizmaların yerelde yaşayanların yaşam kalitelerinde bir değişiklik yaratıp yaratmayacakları ile yakından ilgidir.
- Katılımın boyutu, yaygınlığı ve katılım araçlarının demokratik olup olmaması, bu yapıların gerçekten demokratik olup olmamalarını da belirlemektedir. Temel ilkelerden biri sürecin kendisinin de katılım için demokratik işlemesidir. Yapı demokratik değilse, katılım, “katılım” olmaktan çıkar bir “danışma” organına dönüşür.
- Yerel otorite ve paydaşların kalkınma ve yatırım süreçlerinde benimsenecek sürdürülebilirlik ölçütleri konusunda bir araya gelmeleri hiç de kolay olmamaktadır, Katılımcı mekanizmaların yerelde kimin çıkarlarına hizmet ettiği önemli bir tartışma konusudur. Sürdürülebilir kalkınma, bütün ilgili

kesimlerin ortak taahhüdüne bağlıdır. Bu ortak taahhüt olmadan başarılı olmak mümkün değildir.

- Türkiye’de ve Avrupa’da YG21’lerde olduğu gibi (Beyazıt 2006), Kent Konseyi gibi yapıların da bilinebilirlik ve tanınabilirlik sorunları vardır. Kentlerde özellikle Kadın Meclisleri’nin öne çıkması ve bu meclislerdeki etkinliğin diğer çalışma gruplarına nazaran önemli yol katediyor olması, YG21 ve Kent Konseylerinin Kadın Meclisleri olarak algılanmasına yol açmaktadır.
- Özellikle göz ardı edilen konulardan biri de kentin bütçesidir. Bütçesinin yönetimine katılamadığınız bir kentin yönetimine de katılamazsınız. Uygulamada başarı çoğunlukla, Porto Allegre örneğinde olduğu gibi bütçeye katılımı doğrudan ilişkilidir.
- Kent Konseyleri ve YG21 gibi yapılar sosyal, ekonomik, siyasal ve çevresel sorunların çözümünde yeni bir güç alanı, yeni bir ideolojik alan olarak, ulusal ve uluslararası sermaye ile yerel arasında “aracı bir rol” mü üstlenmektedir? Özellikle sol fraksiyondan yöneltilen en kapsamlı eleştiri bu noktadadır.
- YG21 moral bir taahhüt (moral commitment) ise (Khakee, 2002), bu yapıyı Kent Konseyleri adı altında yasal bir statüye sokmak yönetişimin kendi doğasına da aykırı olmayacak mıdır? Yerel otoritenin patronajında katılımcıları, ortakları hangi saiklerle ortak bir çözüm noktasında bir araya getirebiliriz?
- Türkiye’de her “yeni” oluşumu yasalarla doğumdan hemen sonra “kundaklamak”, sarıp sarmalamak sivil toplumun doğasına ters düşmektedir. Bu yapıları devlet eliyle toplum için sakatlamaktayız. Öyle ki, İl İnsan Hakları Kurulları uygulamalarında da bu sürecin aynısı yaşanılmaktadır.
- YG21’lerin ve Konseyleri’nin STK görünümlü bir “danışma platformu” olduğu da söylenebilir bu noktada. Nitekim son yasal düzenlemeler ile “kent konseylerinin bir danışma organı olarak kent yönetimlerinin yanında örgütlendirmeye çalışması süreci” de yasa koyucunun, katılım olgusu ile danışma olgusunu birbirinden ayırmakta güçlük çektiğini göstermektedir.
- Türkiye’de sivil toplum örgütlerinin hali ortadadır ve onlardan çok şey beklememek gerekir. Ekonomik ve sosyal temellerinden beslenmeyen, bilakis iktidar örüntülerinde kendine yer yapmaya çalışan (etkilemek değil

ikincil/üçüncül ortaklık peşinde olan) STK'lar yerelde “kim için /neyi/nasıl yapabileceklerdir?” Devlet ya da yerel yönetimler eliyle STK'ları bir tür denetim altına almak, öncelikle katılımın kendisini ortadan kaldırmaktadır.

- Bir diğer önemli nokta yerelde güçlü katılımın ancak yerel yönetimlerin de güçlü olmasını gerektirmesidir. Türkiye açısından mali ve idari özerklikleri tartışılan yerel yönetimler üzerine YG21 benzeri Kent Konseyleri, “giydirme (mantolanmış) katılımcı kuruluşlar “ olarak kalacaklardır. Buna yönelik Güneş'in “Türkiye’de Kent Konseyleri ve 4 Sorun Alanı” şeklinde tespit ettiği tablo aşağıda bulunmaktadır (Güneş ve Beyazıt, 2012b):

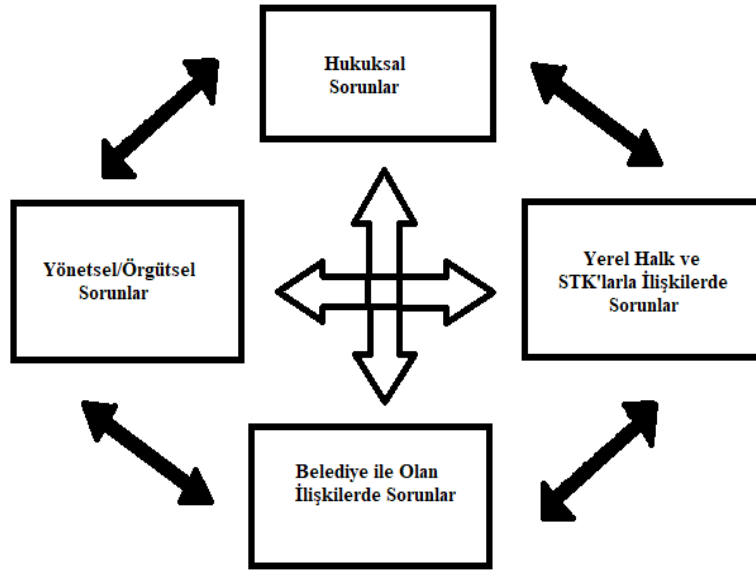
Tablo 2. Türkiye’de Kent Konseyleri ve Dört Sorun Alanı

HUKUKSAL SORUN ALANI • Alınan kararların sadece Belediye Meclisince gündeme alınıp değerlendirilmesi • Alınan kararların bağlayıcılığının olmaması • KK'nin tüzel kişiliklerinin olmaması • KK'nin katılım sürecindeki yerlerinin tam olarak belirlenememiş olması • Görevlerde belirsizlik • Kent Konseyi kavramının net olmaması	YEREL HALK-STK İLİŞKİLERİ SORUN ALANI • Yerel halkta katılım bilincinin gelişmemesi • “Aktif yurttaşlık” anlayışının gelişmemesi • Yerel halkın katılım eksikliği • Sonuca odaklanan halkın katılım isteğinin kınlanması • KK'nin kuruluş amaçlarından uzaklaşması • Yerel halka uzaklık • STK'ların katılım sürecindeki isteksizliği • STK'ların kent konseyi başkanlığı seçiminde dışarıda bırakılması
YÖNETSEL/ÖRGÜTSEL SORUN ALANI • KK'lerin bütçe konusunda belediyelere olan bağımlılıkları • Örgütsel yapıların oluşumunda hukuki temellere uyulmaması • Örgütsel yapılarıyla görevlerinin gerektirdiği sorumlulukları taşıyamaması • Çalışma Gruplarının Kent Konseyi üyeleri dışında belirlenmesi • Çalışma gruplarının iç dinamiklerinden yoksun olmaları • Çalışma gruplarının sürekliliğinin sağlanamaması • Kent Konseyi üyelerinin bilgisi dışında bazı faaliyetlerin yürütülmesi • Üyeler arası iletişim olanaklarının yetersizliği • Üyelerin farklı siyasal eğilimlerde olmasının çatışmaya neden olabilmesi • Kent yönetiminde önemli isimlerin (vali, belediye başkanı gibi) Kent Konseylerinde görülmemesi • Kent Konseyi başkanı seçilenlerin, yerel halka değil de, seçilmelerinde etkili olan kesimlere karşı kendilerini sorumlu hissetmeleri • Siyasi kutuplaşma • Etik değerler konusunda uzlaşmanın olmaması • Özel çıkarların kamusal çıkarlara üstün gelmesi	KENT KONSEYİ-BELEDİYE İLİŞKİLERİ SORUN ALANI • KK'lerin belediyelerin bir alt organı olarak düştürülmesi • KK'ler üzerinde belediyelerin denetimi ve gözetimi • Kent konseyi-belediye ilişkilerinin kopuk olması • Çalışmaların yıllık faaliyet raporlarında yer alması gereğine uyulmaması • KK'lerin stratejik planlama çalışmalarına katılmaması • Belediyelerin görev alanındaki faaliyetlerinin kent konseyi çalışması olarak görülmesi • Belediyelerin kent konseylerini kendilerine rakip görmesi • Belde belediyelerindeki konseylerde üye sayılarının az tutulması • Yerel ortakların belediye ile aralarına mesafe koyması • Kararlarının belediye için danışma boyutunda kalması • Kent Konseyi Başkanının seçiminde belediye başkanının etkili olması

Kaynak: Güneş ve Beyazıt, 2012b: 150.

Bu anlamda Türkiye’de yerel katılımı ve yerel demokrasiyi istenen düzeye çekmek imkânsız değil ancak oldukça zorlu bir uğraşmayı ifade etmektedir. Bunun için hem kanunlar, hem yönetim birimleri, hem sivil toplum kuruluşları, hem de vatandaş gibi sürecin tüm odakları çok yönlü düşünülmeli ve uygulamaya dökülmelidir.

“Kent Konseyleri Sorun Döngüsü”nde görüleceği üzere (Şekil 2) nerdeyse her ilişki düzeyi aynı zamanda bir sorun alanına işaret etmektedir. Bu döngü ve sorun alanlarının YG21 deneyimlerinden günümüze kadar yaşandığını ve taşındığını belirtmek gerekmektedir. Modelin özellikle Kent Konseyi uygulamaları açısından bugün içinde bulunduğu döngünün, belki de en önemli ayağı, yeni katılımcı modellerin, toplumsal, siyasal ve ekonomik yapı gözetilmeksizin uygulanıyor olmasıdır. Kentlerin ekonomik yapısı, kentlerin toplumsal kültürel yapısını karşılamadığı sürece bu yapıların kendi sorun döngüsü içinde kalacağını bugünden söyleyebiliriz (Güneş ve Beyazıt, 2012a).

Şekil 4. Kent Konseyleri Sorun Döngüsü

Kaynak: Güneş ve Beyazıt, 2012a: 151.

2011 yerel seçimleri sonrası, belediyelerin ilk ele aldıkları yapı Kent Konseyleri olmuştur. Belediyelerin Kent Konseyleri üzerindeki etkileri, hem bir sorun alanı olarak hem de sorun döngüsü açısından önemli bir noktadadır. Süreç ile ilgili söylenebilecek en önemli olgu, sürecin yerelde yeni bir tür “vesayet” ilişkisi geliştirdiğidir. Bu ilişkide neredeyse belediyenin ve belediye başkanının rolü ve etkisi belirleyici olmaktadır.

Belediye Başkanları Kent Konseylerini, kendi arka bahçelerinde, kendilerine “destek” olacak ama “engel” olmayacak bir konumda tutma eğilimindedirler. “Bu yolla hem yerel siyaset Kent Konseyi üyesi sivil oluşumlar aracılığıyla yönlendirilebilecek hem de belediye kararlarının uygulanabilirliği artacak” varsayımı söz konusudur. Kent Konseyleri yerel siyasetin canlı bir platformu oldukça, katılımcı mekanizmalar yerine, yerel siyaset ”oyunları” katılım mekanizmalarının yerini alacak, kentte karar ve uygulama süreçlerinde etkili olan elit bir kesim tüm olanaklardan yararlanmaya devam edecektir (Güneş ve Beyazıt, 2012a). 2011 yerel seçimleri sonrası, örgüt yapıları incelendiğinde, ağırlıklı olarak Kadın ve Çocuk Meclisleri üzerinden bir katılımcı süreç geliştirilmeye çalışılsa da, Kent konseyleri üzerinde çalışılan ve yasal düzenleme ile belediye-kent konseyi arasında gelişen “vesayet”, yerelde katılımcı mekanizmalar önündeki en önemli engel olarak algılanırken bu görüşün varlığının devam ettiği bu çalışma boyunca da hissedilmiştir. Bugün yapılan çalışmalarda dahi Kent Konseylerinin belediyelerin bir organı olarak algılanması bu yeni tür “vesayet” ilişkisinin yerel halktaki yansımasıdır.

4. BÖLÜM

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ KATILIM VE KENT KONSEYLERİNE YAKLAŞIM BİÇİMLERİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

4.1. Araştırmanın Modeli

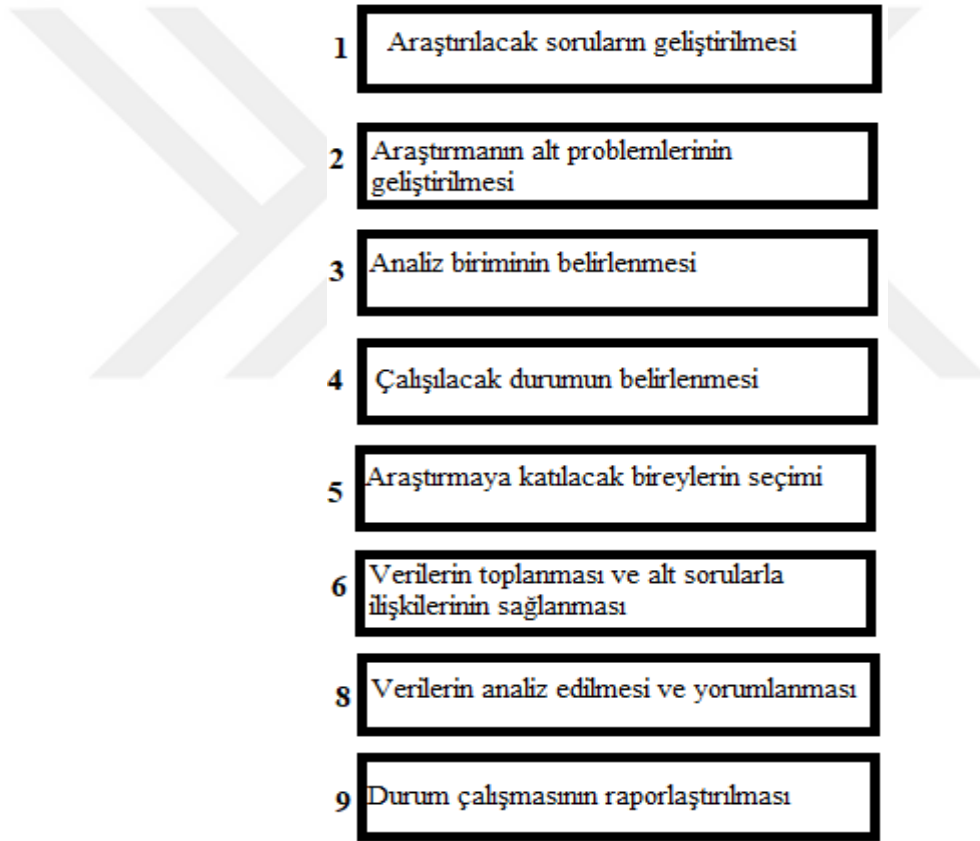
STK'ların, bir katılım aracı olarak oluşturulan Kent Konseyine yaklaşımlarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmanın, çalışmanın gerçekliği yönünden, doğal ortamı anlamaya, tanımaya ve sonuçlara olan etkilerini açıklamaya duyarlı olduğundan araştırmaya çok katmanlı bir zenginlik katacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum (vaka) çalışması kapsamına girmektedir. Durum çalışmaları, nitel araştırma yaklaşımlarının özelliklerini içeren bir araştırma yöntemi şeklinde bilinmektedir. İngilizcesi "*case study*" olan yöntem Türkçeye örnek olay, durum, vaka çalışmaları vb biçimlerde çevrilmiştir (Çepni, 2012). Çalışmanın biçimi bir fenomenin bir ya da birkaç örneğinin derinlemesine ele alındığı bir araştırma yaklaşımıdır. Bu yöntem, 2. Dünya Savaşı'nın akabinde nicel metotlar, baskın duruma gelene kadar, modern sosyal bilimlerin başlangıcında baskın bir yöntemdi (Given, 2008).

Durum çalışması sosyolojik terimler sözlüğünde "Sosyal olguları, tekil bir olayın ayrıntılı bir çözümlenmesini yaparak araştıran yöntemdir" şeklinde tanımlanmaktadır (Punch, 2005). Yin (2003) tarafından ise durum (vaka) çalışması, araştırılan olguyu kendi yaşam çerçevesinde inceleyen, olgu ve içinde bulunduğu ortam arasındaki sınırların kesin hatlarla belirgin olmadığı, birden çok kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma metodu biçiminde de tanımlanmıştır. Bu metodun önemli bir faydası, araştırmacının çok özel bir konunun ya da durumun üzerinde yoğunlaşmasına olanak vermesi ve çok ince ayrıntıları sebep,

sonuç ve değişkenlerin karşılıklı ilişkileri yönünden ele alabilmesini sağlamasıdır (Çepni, 2012).

Karasar (1999) tarafından, durum çalışmalarını tarama modelleri kapsamında değerlendirilmiş ve ‘örnek olay tarama modeli’ biçiminde anılmış olup bu şekilde gerçekleştirilen araştırmaların genel taramalara göre daha ayrıntılı ve gerçeğe yakın bilgiler verdiği ifade edilmiştir. Bundan ötürü genel tarama modellerinin yetersiz görüldüğü hallerde örnek olay taramalarının yapılmasının daha uygun olduğunun altı çizilmiştir. Durum çalışması esnasında şu aşamalar gerçekleştirilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005):

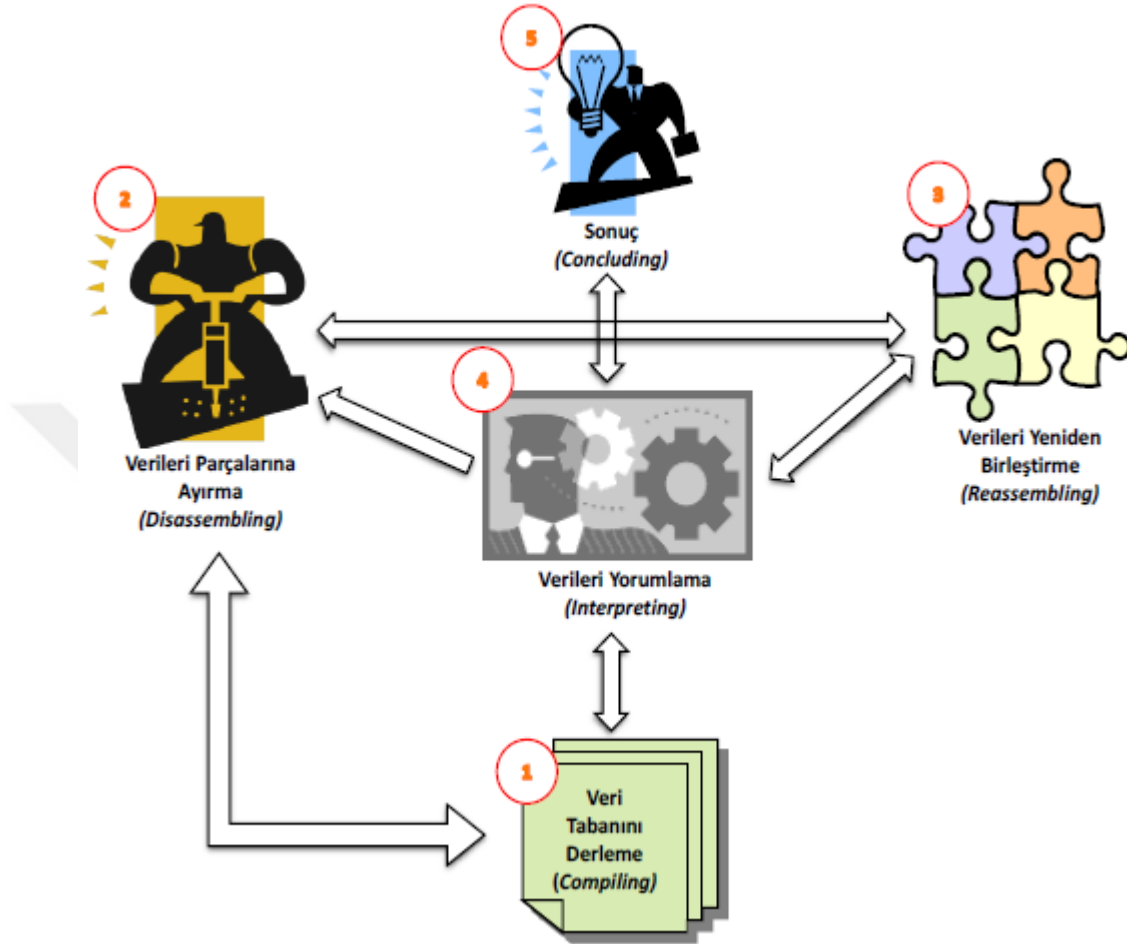

Şekil 5. Durum Çalışması Aşamalar

Kaynak: Yıldırım ve Şimşek, 2005

Bu şekilde aşamaları verilen durum çalışmasının bu hali ilk etaptaki düzenlemesi olarak ifade edilebilir. Çünkü sahaya inildiğinde süreç daha da karmaşıklaşır ve birbirini besleyen çift yönlü işleyen sistem haline gelir. Çalışmanın kendisi de bu besleme yolları ile işlemiştir. Çalışmanın kendi verileri ile ilgili kısma geçmeden önce bu başlık içinde

bu perspektifle aşamaları bir de Yin'in (2011) bakış açısında şu şekilde ifade etmek mümkündür:

Şekil 6. Nitel Analiz Döngüsü

Kaynak: Yin, 2011: 178.

Saha araştırılmasına inilmesiyle sürecin hazırlık aşamasından uygulama aşamasına geçilmiş olmaktadır. Nitel araştırmalar özelliği gereği bir doğrusal süreç olarak ilerlemez. Sürekli bir parçama-düzenleme-bir araya getirme ve yeniden parçalama-anlama-analiz etme-bir araya getirme döngüsü içindedir.

Yin (2003) veri toplama sürecinde altı kaynağa değinmektedir: dokümanlar, arşiv kayıtlar, görüşmeler, direkt gözlem, katılımcı gözlem, fiziksel yapılar (teknolojik aletler, sanat eserleri ve çalışmada kullanılabilecek diğer fiziksel kanıtlar). Bu kaynaklara filmler, fotoğraflar, video kayıtları, hayat hikâyeleri ve sözsüz iletişim de

eklenebilir. Bahsi geçen kaynaklar, elbette yalnız durum çalışmasına has değildir ve diğer araştırma yöntemlerinde de kullanılabilir.

Durum çalışmasında geçerlik ve güvenilirlik için bazı önlemleri şu şekilde ifade etmek mümkündür:

Tablo 3. Geçerlik ve Güvenirlik İçin Önlemler

Geçerlik ve güvenilirlik	Alınacak önlemler
Yapı Geçerliği	·Veri çeşitlemesi ·Kanıt zinciri ·Katılımcı teyidi
İç geçerlik/İnandırıcılık	·Şeffaflık ve anlaşılabilirlik ·Verilerin ulaşılabilirliği
Dış geçerlik/Aktarılabirlik	· Analitik genelleme
Güvenirlik/ Tutarlılık, teyit edilebilirlik	-Araştırma sürecinin açık tanımlaması -Dokümanlarla destekleme -Uzman görüşlerine başvurma

Kaynak: Kaplan, <https://docplayer.biz.tr/>, E.T. 20.02.2020: 17

Durum Çalışmasının Güçlü ve Zayıf yönleri:

Tablo 4. Durum Çalışmasının Güçlü ve Zayıf Yönleri

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Durum, doğal ortamında ele alınır.	Sübjektiftir/Yanlıdır.
Derinlemesine bilgi sunar.	Genellenebilir değildir.
Teori geliştirme imkânı sağlar.	
Zengin veri kaynağına sahiptir.	Zaman sınırlılığı taşır.

Kaynak: Kaplan, <https://docplayer.biz.tr/>, E.T. 20.02.2020: 16

Yin'in (2003) sınıflandırmasına göre dört tür durum çalışması deseni bulunmaktadır: Bütüncül tek durum deseni, iç içe geçmiş tek durum deseni, bütüncül çoklu durum deseni ve iç içe geçmiş çoklu durum deseni. Bu dört tür içinden çalışmada iç içe geçmiş çoklu durum deseni tercih edilmiştir. Bu türün özellikleri şu şekildedir:

- İç içe geçmiş çoklu durum deseninde birden fazla durum söz konusudur.
- Ele alınacak her bir durum kendi içinde çeşitli alt birimlere ayrılarak çalışılır.
- İç içe geçmiş çoklu durum deseninin bütüncül çoklu durum deseninden farkı çoklu her durumun içinde alt birimlerin yer alması ve bu alt birimlerin de araştırmaya tabi tutulmasıdır.

Durum çalışmasının kullanıldığı bu çalışmada, üç şehrin (Kayseri, Isparta ve Antalya) STK'larının (şehir başına 30 görüşme) yaklaşımı ele alınacağından ve her bir STK bir alt grubu temsil ettiğinden iç içe geçmiş çoklu durum deseni kullanılmaktadır. Bu desende birden fazla durumun her birinin kendi içinde alt birimlerinin olması söz konusudur. Bunların her biri kendi alt birimleri ile ele alınacak ve karşılaştırılacaktır.

4.2. Araştırmanın Amacı

Bir sivil toplum hareketi olarak ortaya çıktığı düşünülen kent konseylerinin bugün içinde bulundukları sorunların dışardan hukuksal düzenlemeler ağırlıklı olmak üzere önerilecek modellerle çözüme kavuşturulması zordur. Çözüm yine sivil toplum kuruluşlarının içindedir.

Bu çalışmada, Türkiye’de yerel katılım açısından önemli bir araç olarak ortaya çıkan kent konseylerinin yapısal ve işlevsel sorunlarının aşılmasında sivil toplum kuruluşlarının yaklaşım ve önerilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

4.3. Araştırma Soruları

Belli bir kuramsal yapıya göre sebep-sonuç ilişkilerini ele alan ya da tündengelim ilkesine göre belli bir kuramın uygulanmasını veya denenmesini konu alan nitel araştırmada genellikle, doğruluğu veya yanlışlığını test etmek için önceden belirlenmiş bir kuram ya da denence (hipotez) olmaz. Nitel araştırmada tümevarım ilkesi hâkimdir. Araştırmacı edindiği tanımlayıcı ve ayrıntılı verilerden hareketle ele aldığı soruna dair temel temaları ortaya çıkarma, edindiği verileri anlamlı bir hale getirme, yani bu verilerden hareketle bir kuram oluşturma (grounded theory) çabası içindedir (Glaser ve Strauss, 1967).

Bu çalışmanın temel sorusu şudur: “Kent konseylerinin yaşadığı yapısal, hukuksal ve işlevsel sorunların aşılmasında sivil toplum kuruluşlarının etkisi ve katkısı nedir?”

Bu çalışmanın temel sorusu çerçevesinde yanıt aradığı tema soruları şunlardır:

1. Sivil toplum kuruluşları, informal yapı ve ilişkileri mi “Kent Konseyleri” gibi formal yapıları mı katılım sürecinde tercih etmekte ve kullanmaktalar?

2. Sivil toplum kuruluşları, kent konseylerini belediyenin birimi olarak mı görüyorlar? Kent Konseyleriyle ilişkilerinde belediyeleri aracılı kurum olarak mı kullanıyorlar?

3. Sivil toplum kuruluşları, Türkiye’deki sivil toplum kuruluşlarını demokratik buluyorlar mı?

4. Sivil toplum kuruluşları, Türkiye’deki kent konseylerini demokratik buluyorlar mı?

5. Kent konseyleri, sivil toplum kuruluşlarının katılımı açısından uygun ve elverişli bir ortam sağlıyorlar mı?

6. Sivil toplum kuruluşları kent konseylerinde kolaylıkla karar alma mekanizmalarına dahil olabiliyorlar mı?

7. STK’lar kent konseylerinde gündem yaratabiliyorlar mı?

8. Kent konseyi kararlarına sivil toplum kuruluşları etki-katkı yapabiliyorlar mı?

9. Sivil toplum kuruluşları, kent konseylerinin aldığı kararların uygulanmasına ve uygulamanın denetimine katılabiliyorlar mı?

10. Sivil toplum kuruluşlarının Türkiye’de işbirliği ve dayanışma kültürleri güçlü müdür?

11. Sivil toplum kuruluşları, kentin yönetimine katılım söz konusu olduğunda ilgi göstermektedir mi?

12. Sivil toplum kuruluşları arasında katılım düzeyleri farklılaşmaktadır mı?

4.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2019 yılında Kayseri, Isparta ve Antalya şehirlerindeki STK’lar oluşturmaktadır.

Araştırmanın zamanının bu şekilde olma nedeni en güncel verilere ulaşmaktır. Ancak yerel seçimlerin erkene alınması nedeni ile hızlandırılarak Şubat-Mart 2019 tarihleri arasında veriler toplanmıştır. Böylece farklı yerel seçim dönemleri içerisinde yönetimi yenilecek bir kent konseyi farklılığı sorununun önüne geçilmiştir. Bu üç şehrin tercih edilmesinin nedeni ise amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örneklem ve maksimum örneklemin sağlanması gayesindendir. Kayseri'deki kent konseyi bir büyükşehir kent konseyi olarak aktif bir biçimde faaliyete başlayıp aktifliği gittikçe azalmış, 2019 yılı yerel seçimlerine varılan dönemde varlığını koruyamamıştır. Antalya ise bir büyük şehir olarak kent konseyi Yerel Gündem 21 Programının ilk örneklerinden biri şeklinde literatürde yerini almıştır. Ayrıca aktifliğini kaybetmeden 2019 yılında da sürdürmektedir. Isparta ise büyükşehirlik dışında bir örnek olması ve araştırmayı zenginleştirmesi maksadı ile tercih edilmiştir. Bunun yanında araştırmaya kattığı farklı bir veri ise aktifliği devam ederken yönetimi için gerçekleştirilen seçimlere itiraz edilmesi ve idari mahkeme tarafından yürütmenin durdurulması kararı alınmasıdır. Böylece aktif iken farklı bir neden ile aktifliğini yeni yerel seçimler gerçekleştirilene kadar geçici süre ile kaybetmiş bir kent konseyi örneği de olmuştur.

Araştırmanın örnekleminin belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve maksimum çeşitlilik örneklemlerinden faydalandığı yukarıda ifade edilmişti. Amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir (Patton, 1987). Bu çalışmanın örneklemini 2019 yılında Kayseri, Isparta ve Antalya şehirlerinde belirlenen otuzar STKdan toplam doksan STK oluşturmaktadır.

Ölçüt örneklemedeki yaklaşıma göre ise, daha önce belirlenmiş ölçütleri karşılayan bütün durumların çalışılması söz konusudur. Bahsi geçen ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir veya hali hazırda kullanılmış bir ölçüt listesi olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Maksimum çeşitlilik örnekleminde ise hedeflenen, göreceli biçimde küçük bir örneklem belirlemek ve bu örnekleme ele alınan araştırma sorusuna taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini en üst düzeyde yansıtmaktır.

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşmede ölçüt, belirlenen şehirlerdeki yerel gazete ve diğer yollarla belirlenen aktif ve farklı bakış açılarına sahip Kent Konseyi'nde yer almış ve/veya çeşitli sebeplerden yer almamış veya belli bir dönem yer alıp belli bir dönem ise yer almamış ve de çalışmaya gönüllü olarak katılmış STK'lardır(başkan,

yönetimden bir temsilci ya da yönetimin görüşme için belirlediği bir temsilci). Buradan tarafların çeşitliliğine önem verildiği anlaşılmaktadır. Görüşme gerçekleştirilen STK'lar görüşülen temsilcilerin kim oldukları belirtilmeden “Tablo 6, 7 ve 8” de verilmiştir.

Araştırmaya dahil etme kriterleri:

- Antalya, Isparta ve Kayseri şehirlerinde olan STK'lardan olmak
- Aktif bir STK olmak
- STK'nın başkanı, yönetimi ya da yönetimi tarafından görüşme için belirlenen bir temsilci olmak
- Çalışmaya katılmayı kabul etmek

Çalışmanın dışlanma kriterleri:

- Aktif bir STK olmamak
- Çalışmayı kabul etmemek

4.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yapılırken benzeri veya yakın amaçlara yönelik literatürden yapılmış çalışmalar, ilgili bakanlık ve birimlerin sunduğu veriler, yine ulusal ve uluslararası ya da uluslar üstü platformların raporları ve sunduğu istatistikler ile diğer belgelerden faydalanılmaktadır. Dolayısıyla çalışmada yazılı kaynak, internet ve alan araştırmasına azami özen gösterilmektedir. Türkiye ve gerektiği noktalarda diğer ülkelerin ilgili birimlerinin verilerinden, raporlarından vb. faydalanmaya ve birincil kaynaklara ulaşmaya gayret edilmektedir.

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak nitel araştırma tekniği uygulanmaktadır. Söz konusu olan sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin kent konseyleri özelinde demokrasi, yerel demokrasi, yönetişim, katılım, kentsel katılım gibi güncel kavram ve olgulara yaklaşım biçimlerinin derinlemesine görüşme yoluyla ancak açığa çıkarılabileceği düşünülmektedir. Araştırma keşfedici bir nitelik taşıdığından nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak ifade edilen kapsama giren araştırmada, durum çalışmasının dört türünden çalışma deseni olarak ise yukarıda da detaylarıyla ifade edildiği üzere iç içe geçmiş çoklu durum deseni tercih edilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak, katılımcılarla yüz yüze görüşme usulü araştırmacıya esneklik ve irdeleme imkânını olanaklı kıldığı için tercih edilmiştir. Görüşme soruları araştırmacılar tarafından mevcut literatür derinlemesine taranarak araştırmanın teorik çerçevesi geliştirilirken incelenen konulardaki temel sorun alanları tespit edilerek oluşturulmuştur. Bunlardan öne çıkan bazıları Güler (2017)' in "Yerel Yönetişim Çerçevesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Yönetime Katılmadaki Etkinliği: Antalya Kent Konseyi Örneği", Lamba (2012)'nın "Yerel Yönetişimde Kent Konseylerinin Belediyelerin Karar Alma Süreçlerine Etkisi: Antalya, Afyonkarahisar ve Burdur Örneği", Hatam (2012)'in "Belediyeler'de Katılımcı Demokrasi Arası Olarak Kent Konseyleri: Samsun Örneği", Yıldız (2010)' ın "Yönetişim ve Kent Konseyleri: Antalya-Burdur-Isparta" olarak sıralanabilir. Literatürden tespit edilerek gerek araştırmanın kapsamı gerekse nitel araştırma sorusu formatına uygun hale getirilerek ve sonrasında ilgili uzmanların onayına gönderilmiştir. Böylece nitel araştırma sorularının temellendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Veriler tek bir kişi (Araştırmacı) tarafından toplandı (A). Katılımcılar K1, K2, K3...K90 a kadar isimlendirildi.

Araştırmanın yürütülebilmesi için Erciyes Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan yazılı izin alınmıştır (Ek 3). Araştırmaya katılmayı kabul eden STK temsilcilerine araştırmanın amacı araştırmacı tarafından açıklandıktan sonra dahil olma kararının teyidi akabinde uygulamaya başlanmıştır. Elde edilen verilerin içinden kişisel bilgilerin araştırmacılar dışında kimse ile paylaşılamayacağı belirtilmiştir.

Araştırmanın özelliklerine hâkimiyet ve yeterlilik adına araştırmacı tarafından Online Nitel araştırma teknikleri ve Maxqda eğitimleri alınmıştır.

Araştırmanın görüşme verilerinin güncel şeklinde elde edilmesi planlanmıştır ancak yerel seçimlerin erkene alınması nedeni ile hızlandırılarak Şubat-Mart 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Böylece son yerel seçimlerden önce aynı dönem içerisinde tutarlı veriler elde edilmiştir.

4.6. Araştırmanın Kısıtları ve Karşılaşılan Güçlükler

Araştırmanın üç şehirde yürütülmesi ve 31 Mart 2019 yerel seçimleri gerçekleşmeden tamamlanması kısıtlarıdır.

Araştırmanın veri toplama aşaması ve temaları oluşturma süreci uzun zaman almıştır.

Herhangi bir kurumdan maddi destek sağlanmamıştır.

Yerel seçim tarihinin öne çekilmesi gerçekleştirilen görüşmeler için planlanan zaman diliminin daha kısıtlı bir zaman diliminde gün başına düşen görüşme sayısı artırılarak yoğun bir şekilde gerçekleştirilmesine neden olmuştur.

Araştırma esnasında yüksek eğitim-öğretim döneminin devam etmesi ve araştırmacının öğretim elemanlığı görevi nedeni ile görev yeri ve uygulama şehirlerine gidiş-geliş ve zaman ayırma güçlüğü yaşanmıştır.

STK temsilcilerinin uygun zamanlarının bulunmasında güçlük yaşanmıştır.

4.7. Araştırma Sahası Hakkında

Araştırmada tercih edilen Kayseri, Antalya ve Isparta Kent Konseylerini genel olarak ele almak gerekirse:

Kayseri Kent Konseyi 2008 yılında kurulmakla birlikte tam anlamı ile yönergesi 30 Eylül 2009 tarihinde, kent konseyine ilişkin temel bir düzenlemenin gerçekleştirilmesi için hazırlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Yönergenin birinci bölümündeki 'amaç' başlıklı 1. Maddesine göre:

"Yaşadığımız kente sahip çıkmak, yerel yönetimlerin karar alma süreçlerine daha fazla kesimin katılımını sağlamak, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti anlayışına katkıda bulunmak ve Kayseri'yi dil, din, ırk, sınıf, cinsiyet ayrımı gözetmeden birlikte yönetmek, daha çağdaş, daha katılımcı, daha uygar bir yapı oluşturmak, kentlilik bilincini ve kültürünü geliştirmektir."

Bu yönergenin hazırlanış amacına baktığımızda, İçişleri Bakanlığı'nın çıkarmış olduğu Kent Konseyi Yönetmeliğinin hazırlanış amacına uygun olduğu gözlemlenmektedir. Kayseri Kent Konseyi Çalışma Yönergesinin genelinde ortak akıl, sürdürülebilir kalkınma, sivil toplum ve yurttaşların katılımı, yönetim ve gönüllük kavramlarına dikkat çekildiği görülmektedir.

4. Maddedeki tanımlar başlığında:

"...b)Kent Konseyi: Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sivil toplumun ve yurttaşların ortaklık anlayışıyla,

hemşehrilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmalarını,

c)Meclisler ve Çalışma Grupları: Kent Konseyi'nin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapıları,

ç)Yerel Gündem 21 Programı: Birleşmiş Milletler Rio Yeryüzü Zirvesi'nde 1992 yılında kabul edilen ve 21' inci yüzyılın gündemini belirleyen Gündem 21 başlıklı eylem planının 28' inci bölümü uyarınca, yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer ortakların, birlikte kendi sorunlarını ve önceliklerini belirleyerek, kentleri için "Yerel Gündem 21" olarak adlandırılan 1997 yılından itibaren uygulanan Türkiye Yerel Gündem 21 Programını,

d)Yönetişim: Saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindelik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışını,..." şeklinde tanımlamaların verilmesinden ve metnin bütününden de bu durum gözlenmektedir.

Kayseri Kent Konseyi'nde üyelik dağılımı yönergenin 8. Maddesinde Kent konseyi ile ilgili Bakanlık yönergesi ile paralel düzenlenmiştir. 2014 yılında Kayseri Kent Konseyi Yazı İşleri Sorumlusu ile yapılan görüşmede edinilen bilgi doğrultusunda (Kestellioğlu, 2014) Genel Kurul Üyelik dağılımı sayılarıyla şu şekildedir:

Kamu kurum ve kuruluşların sayısı	: 15
Üniversiteler	: 4
Odaya bağlı olanların sayısı	: 22
Vakıf, dernek ve cemiyetlerin sayısı	: 57
Sendikalar	: 3
Siyasi partilerin sayısı	: 5
Muhtar temsilcileri	: 20

Buradan da görülmektedir ki Kayseri kent konseyi yapısal açıdan demokratik bir “görünüm”le kurulmuş ve bu tez çalışması dönemi aralığına rastgelen dönemi dışında yine bu “görünüm”de sayısal bir dağılıma sahiptir. Bununla birlikte yine tez çalışması dönemi öncesi de çalışma grupları ve meclislerinin mevcudiyeti ve yapısına göre bu demokratik yapıyı destekler “görünümdedir”. 2014 yılında gerçekleştirilen görüşmeye göre var olan çalışma grupları ve meclisler şu şekildedir (Kestellioğlu, 2014):

Meclisler:

Kadın meclisi: Üye sayısı 100

Gençlik meclisi: Üye sayısı 91

Çalışma Grupları:

1. Ticaret ve sanayi çalışma grubu
2. Kentsel planlama ve konut çalışma grubu
3. Afetler ve kriz çalışma grubu
4. Spor çalışma grubu
5. Proje geliştirme ve destekleme çalışma grubu
6. Engelliler ve sosyal dayanışma çalışma grubu
7. Kültür, sanat ve turizm çalışma grubu
8. Sağlık, gıda ve çevre çalışma grubu
9. Eğitim çalışma grubu

Yönergede Çalışma Gruplarının oluşumu, görev alanları ve çalışma esasları da yer almaktadır.

Yukarıda “görünüm” ibaresinin vurgulanmasının sebebi gerek 2014 yılında tarafımda gerçekleştirilen çalışma gerek bu tez çalışması esnasında geriye dönük yorumlardan anlaşılmaktadır ki bu olumlu veriler sadece sayısal düzeyde kalmakta uygulamada katılımcılardan bundan çok daha farklı görüşler elde edilmektedir. Bu görüşler aşağıdaki analize ait temalarda açıklanmaktadır. Ayrıca bu mukayesede hep geçmişe işaret eden cümlelerinin kurulmasının nedeni olumlu düşüncelerle kurulan kent

konseyinin ikinci seçimlerinden sonra aktifliğinin oldukça azaldığı ve çalışmanın olduğu dönemde bir kent konseyinin varlığının söz konusu olmaması ve üstüne STK'ların ciddi bir kısmının bundan haberinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Hatta 2019 yerel seçimleri vaadlerinden biri kent konseyinin tekrar aktif hale getirilmesidir.

Yine 2014 yılında tarafınca gerçekleştirilen çalışmaya göre hem üyelerin oranları hem çalışma gruplarına bakıldığında ve kent konseyinde 2009 yılından bu yana Genel Kurul, Yürütme Kurulu üyeliklerinde bulunan katılımcı ile yapılan görüşmeye dayanılarak Kayseri Kent Konseyinin yapısal açıdan her tür görüşü kapsayan bir yapıya sahip olduğunu söylemek mümkündür. Ancak bahsi geçen yılın özellikle son 5-6 aylık süreçte Kent Konseyinin kuruluşundan bu yana gelen aktifliğinin katılım aktifliğinin de azalması nedeni ile sekteye uğradığı görülmüştür. Bu da Kent Konseyinin oluşturulmadığı döneme kadar devam etmiştir. Tez çalışmasının gerçekleştiği dönemde öncesinin etkisizleşen ivmeyle devam etmesinden ötürü hiç var olmayan kent konseyinin son dönemdeki bu durumunun fark edilmemesine neden olmuştur. 2014 yılındaki çalışma esnasındaki durum ile alakalı bir sebebinin ise Kent Konseyine katılımın gönüllülük esasına dayanması olduğu belirtilmektedir. Bu ortaya katılımda gönüllülük ile katılımcıların “Kent Konseyi Üyesi” veya “Çalışma Grubu Üyesi” olmasından beklentileri arasında farklılıktan doğan bir çelişki olduğunu göstermektedir.

Büyükşehir Belediyesi ile Kayseri Kent Konseyi arasındaki ilişkiyi incelemek gerekirse, bu ilişkinin iyi niyet çerçevesinde ilerlediği ve Belediyenin gerek toplantı zamanları için toplantı salonu temin ettiğini gerekse yönetmeliğe göre uygun bulunduğu projelere destek verdiği görülmektedir. Bunun yanında Kent Konseyinin Sekreterlik işleri dahi belediye personeli tarafından gerçekleştirilmektedir. Söz konusu durum koordineli bir işleyişi sağlasa da kanunun da eksikliği sebebiyle Kent Konseyinin Belediyenin himayesine aşırı girmesine neden olmakta ve belediyeden destek alan ancak bağımsız olması gereken platform özelliğini yitirmesine sebep olmaktadır. Kanunen zaten mali destek noktasında belediyenin yardımına muhtaç olan Kent Konseyi'nin en azından kendine ait bir bina ve personele ihtiyacı vardır.

Araştırma boyunca yerel demokrasinin var olması için yerel katılımcılığın da olması gerektiği ifade edildi. Bu katılımcılık hem temsilciler hem de halk düzeyinde gerçekleşmelidir. 2014 yılındaki çalışmadaki görüşmeden anlaşıldığı kadarı ile Kent Konseyinin 2014 yılındaki aktifliğinin azalması halka ulaşamama dolayısıyla halkında

kent konseyine katılımında da bir düşüşe sebep olmaktadır. Bu da kent konseylerinin kuruluşunun temel amacını baltalamaktadır.

Yerel yönetimler, kent konseyindeki temsilciler ve elbette halkın katılımının yanı sıra aslında tüm bu grupların yerel demokrasiyi gerçekleştirmesi için önemli olan nokta elbette kent konseyinin gerçekte neyi ifade ettiğini doğru bir biçimde anlatabilmek ve anlayabilmektir. Halkın kendi bilgi alma çabasının yanında bu görev yerel basına da düşmektedir. Fakat son dönemdeki durağan hal bu noktada negatif bir etkiye oluşturmuştur. Durağanlık sebebi ile normal olarak basına da yansıyan bir haber olmamıştır. Basında yer alan son haber 30 Ocak 2015 tarihli ve Kayseri Kent Konseyinin gerçekleştirdiği son toplantısına dair haberdır (www.hurriyet.com.tr).

Son olarak her düzeydeki birim ve halk için önemli bir nokta olan internet bağlantısı konusunda da Kayseri Kent Konseyinde sorun mevcuttur. 2014 yılına kadar sadece temel bazı bilgiler ve fotoğraflar var olsa da aktif olan internet sitesi bu süreçte kapanmıştır. Bu durum 2019 yılında da devam etmektedir.

Araştırma örneklemini içinde incelenen bir diğer unsur olan Antalya Kent Konseyi, Türkiye YG21 projesinin ilk uygulamalarından biridir. 1997 yılında, Antalya Büyükşehir Belediye Başkanı ve Antalya Mimarlar Odası'nın ortak girişimi sonucu oluşturulmuştur. Antalya Kent Konseyi, Antalya Büyükşehir Belediyesi'nin kendilerine tahsis ettiği mekânda çalışmalarına başlamıştır. Ayrıca tez çalışmasının uygulamasının yapıldığı sırada (2019) tahsis edilen binada yenileme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Antalya Kent Konseyi'nin kuruluş amaçları ve başlıca faaliyet alanları Gündem 21 ile YG21 ilkeleri ile uyumlu, sürdürülebilirlik ve yönetim hedefleri göz önünde tutularak tanımlanmıştır. Bu doğrultuda konseyin kuruluş amaçları; kent ve kentlilerin gelişimini ortaklık içinde planlamak, kenti 21. yüzyıla taşıyacak yapısal değişime hazırlamak, kentin öncelikli sorunlarını ele almak, yerel yönetimlere ve karar alma süreçlerine halkın katılımını sağlamak, kentin kalkınma, gelişme ve eylem planlarının hayata geçirilmesini sağlamak, yerel demokrasinin gelişme ve yerleşmesine katkıda bulunmak, sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir kent yaratmak olarak sıralanmıştır (www.antalyakentkonseyi.org.tr).

Antalya Kent Konseyi; Kentin ve kentlilerin gelişimini ortaklık içinde planlamak, Kenti 21. yüzyıla taşıyacak yapısal değişime hazırlamak, kentin öncelikli sorunlarını ele almak, yerel yönetimlere ve karar alma süreçlerine halkın katılımını

sağlamak, Kentin kalkınma/gelişim ve eylem planlarının hayata geçirilmesini sağlamak, Yerel demokrasinin gelişim ve yerleşimine katkıda bulunmak, sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir kent yaratmak amacı ile kurulmuştur (www.antalyakentkonseyi.org.tr).

Başlıca faaliyet alanlarını; kent yönetimine ilişkin politikaların oluşumuna katkı sağlamak, Kent yönetimine ilişkin kararların oluşumuna katılmak, Yerel Gündem 21 çalışmalarını yürütmek olarak sıralanabilir. Bu çerçevede; Katılımcı, demokratik yerel yönetim geleneğini oluşturma; kentlilik bilinç ve kültürünü geliştirme, sürdürülebilir kentler kavramını benimsetme; kentin ekonomik, sosyal, kültürel yapısını geliştirme, çevre uyumlu kalkınma, çevre dostu ürünlerin üretimini ve tüketimini özendirme, kent kaynaklarının adil bölüşümünü, yerinde ve etkin kullanımını, kentlilerin katılımı ile sağlamak, yaşlıların, kadınların ve çocukların daha iyi korunmalarını sağlayacak sistemleri kurmak, Tüketici haklarını ve tüketici bilincini geliştirmek, oluşturmaktadır. Antalya Kent Konseyi'ni oluşturan kişi, kurum ve kuruluşları şu şekilde ifade etmek mümkündür (www.antalyakentkonseyi.org.tr): “Antalya Milletvekilleri, Önceki Dönem Parlamenterler, Antalya Valisi, Önceki Dönem Valiler, Büyükşehir Belediye Başkanı, Alt Kademe Belediye Başkanları, Önceki Dönem Belediye Başkanları, Belediye Meclis Üyeleri, İl Genel Meclis Üyeleri, Akdeniz Belediyeler Birliği, Üniversiteler, Merkezi İdare Temsilcileri, Mahalle Muhtarları, Siyasi Parti Temsilcileri, Meslek Odaları, Vakıflar, Dernekler, Sendikalar.”

Isparta Kent Konseyi için çalışma adımları ilk olarak 2006 yılında atılmıştır. Dönemin Isparta Belediyesi Dış İlişkiler Müdürü'ne verilen görev doğrultusunda katılım listesi hazırlanmış ve ön toplantı gerçekleştirilmiştir. Ancak, Isparta Belediyesinin gerekli düzeyde ilgiyi göstermemesi neticesinde Isparta Kent Konseyi oluşturma sadece bir girişim olarak kalmıştır. Haydar Kemal Kurt'un Kent Konseyi oluşturma önerisi Ak Parti İl Başkanlığı döneminde bir kez daha belediyeye sunulmuştur. Bunun sonucunda göreve Dönemin Isparta Belediyesi Dış İlişkiler Müdürü yerine Halkla İlişkiler Müdürüne devredilmiştir. Akabinde “Isparta Kent Konseyi İç Yönergesi Taslağı” hazırlanmıştır. 2008 yılında yapılan Kent Konseyleri Bölgesel Eğitim Toplantısı'nda bulunan Isparta Kent Konseyi Genel Sekreteri, bu toplantıda Mahalle Meclisini, ardından Kadın ve Gençlik Meclisleri oluşturdıklarını, fakat Kent Konseyi'ni henüz kuramadıklarını anlatmıştır. Ardından Kent Konseyi Yönetmeliği için görüş ve tekliflerini dile getirmiştir. Buna göre; Madde 8 (f) bendinde,

“Belediye Başkanı’nın çağrısı üzerine toplanan muhtarların kendi aralarından seçecekleri en fazla 10 temsilci” yerine “yüzde 50’si” şeklinde değiştirilmesini, “Kent Konseyi bütçesine İl Özel İdaresi de bütçe ayırır” şeklinde bir madde eklenmesini ve “Belediye, sekretarya hizmetlerinin yürütülmesi için büro elemanı temin eder” şeklinde bir madde eklenmesini önermiştir (Yıldız, 2010).

Ekim 2012’de Isparta Kent Konseyi 1. Olağan Genel Kurul Toplantısı gerçekleşmiştir. Kent Konseyi Başkanlık seçiminde Sosyal Hizmet Derneği Başkanı Prof. Dr. Mahmut Bülbül başkanlık görevine seçilmiştir. Toplantı Belediye Kültür Sineması’nda gerçekleştirilmiştir. Vali Yardımcısı, Belediye Başkanı ile birçok sivil toplum kuruluşu toplantıya katılmıştır. Açılış konuşmasını yapan İl Genel Meclisi Başkanı, kent konseyinin karar verme mekanizması açısından yöneticilere ışık tuttuğunu ifade etmiştir. Konseyde belediye meclis üyeleri ve il genel meclis üyelerinin bulunmadığını bildiren İl Genel Meclisi Başkanı, "Bu bir noktadan eleştirilebilir. Ama bir başka açıdan bakıldığında takdirde de kent konseyleri istişare konseyleri ya da yöneticileri aktif olarak karar verme mekanizmasının içerisinde bulunan bireyler olarak yöneticilere ışık tutması açısından önem ifade etmektedir. Dolayısıyla belediye meclis üyeleri ve il genel meclis üyeleri bir ilin kaderinin belirlenmesinde gidişatının, yönünün belirlenmesinde karar mekanizmasının içerisinde doğrudan doğruya yer almaktadırlar. İstişare kurullarının daha çok kentin sivil toplum kuruluşlarından ya da farklı bireylerinden şehrin gidişatına farklı söz söyleyecek bireylerinden oluşturulması bir başka açıdan bakıldığında anlamlı gözükmektedir" şeklinde konuşmuştur. Belediye Başkanı ise, "Bu konsey toplantı esnasında Isparta’nın sorunlarının ortak akıl çerçevesinde Isparta’nın faydası için bizlere ve şehrin yönetimine tavsiyelerde bulunacak" ifadelerinde bulunmuştur (www.haberler.com). Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA) toplantısında bulunan Kent Konseyi Başkanı, Isparta Kent Konseyi’nin 10’ar kişilik 27 çalışma alt grupları oluşturduğunu, Isparta’nın gelişmesi için çeşitli projeleri gerçekleştirmeyi amaçladıklarını ifade etmiştir (https://baka.gov.tr).

Fakat bir sonraki Isparta Kent Konseyi seçim döneminde gerçekleşen durum neticesinde tez çalışmasının uygulaması yapılırken Isparta’da da Kent Konseyinin varlığı söz konusu değildir. Ancak bunun nedeni Kayseri’deki gibi “kurulmaması/yenilenmemesi” değil “Yenilenme esnasında –seçimde- sorun gerçekleşmesi ve bunun idari mahkemeye

yansıyarak yürütmenin durdurulması kararının alınması”dır. Durumu biraz daha detaylı ifade etmek gerekirse:

24 Ekim 2017 tarihinde yapılan olağan genel kurulu hakkında genel kurulda başkanlığa aday olan ve seçimleri kaybeden Ahmet Bayram ve ekibi tarafından açılan davayı geçen yılın ilk aylarında karara bağlanan Isparta İdare Mahkemesince ‘Yürütmenin durdurulmasına’ hükmedildi. Böylece, söz konusu genel kurul yok hükmünde sayıldı ve başa dönüldü. Sonuç olarak, Kent Konseyinin geçen yıl yapılan kongresinde başkanlığa seçilen Ramazan Ziya Örmeci ve yönetimi düştü. Konseyin Başkanı o kongreye kadar başkanlık görevini yürüten Prof. Dr. Mahmut Bülbül oldu. Ancak, Mahkeme, Isparta İdare Mahkemesinin kararına Konya Bölge İdare Mahkemesine başvurarak itiraz etti. Konya Bölge İdare Mahkemesi de, bu itirazı 20 Haziran 2018 tarihinde verdiği kararla reddetti. Bu nedenle yaklaşık bir yıl bir aydır Kent Konseyinde bir belirsizlik söz konusuydu. Bu belirsizlik yapılan genel kurulu toplantısında yeni yönetimin seçilmesiyle son buldu. Toplantıda, Kent Konseyi başkanlığına Orman Yüksek Mühendisi Ahmet Bayram seçildi. Genel Kurulun ardından, 15 kişiden oluşan Isparta Kent Konseyi Yürütme Kurulu: Başkan Ahmet Bayram. Üyeler: Süleyman Atasoy, Prof. Dr. Atila Gül, Prof. Dr. Yılmaz Çatal, Prof. Dr. Duygu Gökçe, Prof. Dr. Şefika Gülin Beyhan, Uğur Büyükçulcu, Suat Meydan, Osman Kül, Hasan Akıllı, Cemil Antalyalı, Ramazan Şişman, Gökhan Büyükleblebi, Ramazan Erdoğan. Doğal Üyeler: Kadınlar Meclisi Başkanı ve Gençlik Meclisi Başkanı, şeklinde oluşturulmuştur. Söz konusu son durumun tez çalışması uygulamasından gerçekleştiğini vurgulamak gerekir (www.haber32.com.tr).

4.8. Verilerin Analiz Yöntemi

Araştırma nitel kapsamda betimsel analiz yöntemi kullanılarak yapıldı (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Not alınan ve/veya katılımcının izni ile kayıt altına alınan veriler manuel olarak deşifre edildi ve düzenlendi. Deşifre edilen metinler ve alınan notlar okundu ve önemli ifadeler belirlendi. Veri analizi için tematik bir çerçeve yapılandırıldı. Bu çerçeve göz önünde tutularak hangi verinin hangi tema altında olacağı tasarlandı. Tematik kodlamalar yapılırken MAXQDA nitel veri analizi programından faydalandı. Elde edilen bulgular doğrudan alıntılar ve gözlemlerle desteklendi ve sonrasında yorumlandı.

Önce araştırma verilerinin önemli bir kısmını oluşturan görüşme ses kayıtları yazıya aktarılarak analize hazır hale getirilmiştir. Alınan notlar da aynı şekilde düzenlenmiştir. Katılımcıların dikkat çeken ve/veya not alınan tepkileri "((gülme))" ; açıklayıcı bilgiler "(())" işaretleri içerisine yazılarak metin içerisinde gösterilmiştir (Kümbetoğlu, 2008). Toplanan veriler kopyalanmış, orjinal kaydetmeyle ve düzeltmeyle hata ihtimaline karşı yeniden kontrol edilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmeler içinde kayıt altına alınması izin verilenler android işlemci telefonda kayıt altına alınmış ve kod ismi kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Sonrasında bilgisayar ortamında yazıya dökülmüştür ve gerekli kodlamalar gerçekleştirilmiştir. Çözümleme kriterleri ile veriler kodlanmış, ana temalar oluşturulmuş, her bir ana tema ile alakalı edinilen veriler tekrar çözümlenmiş ve kodlamalar kontrol edilmiştir. Aşağıdaki tabloda kodlamayı örneklendirmek için ilk iki ana tema ve alt tema ile örnek kodlar gösterilmiştir. Kod kitapçığının tamamı ek olarak verilmiştir.

Tablo 5. Araştırmaya Ait Kod Kitabı Kesiti(Kısmi Örnek Tamamı Ektedir)

Ana Temalar	Alt Tema ve Örnek Kodlar
1.Kanun/Yönetmelik/ Mevzuat	1.1.Bütçeyi Belediyenin Sağlaması 1.2.Bütçe Sınırına Belediyenin Karar Vermesi 1.3.Kent Konseyi Kararlarının Bağlayıcı Olmaması 1.4.Kent Konseyi Kararlarının Danışma Niteliğinde Olması 1.5.Belediyeler Nedeniyle Kent Konseyinin Alt Birim Olması
2. Katılım (Yerel- Kentsel/Genel)	2.1.Kent Konseylerinin STK Katılımına Açıklık Durumu 2.1.1.Bilinmiyor 2.1.2.Kent Konseyleri STK Katılımına Açık 2.1.3.Kent Konseyleri STK Katılımına Açık Değil 2.1.3.1.STK Katılımına Açık Olmama Nedenleri 2.1.3.1.1.Kent Konseyinin Düzgün İşlememesi 2.1.3.1.2.Dışlanma 2.1.3.1.3.STK Katılımına Kapalı Olmaları 2.1.3.1.4.Siyasi 2.1.3.1.5.İletişimsizlik 2.2.Belediye İle İlişkilerde Kent Konseyinin Konumu 2.2.1.Beklentiye Karşılama 2.2.2.Beklentiye Karşılamaması 2.2.3.Beklentiye Kısmen Karşılama 2.2.4.Kent Konseyini Kullanmaması 2.2.5.Beklenti İçinde Olmaması 2.3.Kent Konseylerinde Gündem 2.3.1.STK'ların Gündemi Belirlemede Etkisi 2.3.1.1.Bilinmiyor 2.3.1.2 STK'lar Gündemi Belirlemede Etkili 2.3.1.3.STK'lar Gündemi Belirlemede Etkili Değil 2.3.1.4.STK'lar Gündemi Belirlemede Biraz Etkili 2.3.2. Kent Konseyi Toplantılarında Gündemi Belirleme Şekli 2.3.2.1.Bilinmiyor 2.3.2.2.Demokratik Değil 2.3.2.3 Demokratik 2.4.STK'ların Kent Konseyine Üyelik Durumu 2.4.1.Bireysel Üye 2.4.2.Temsili Üyelik 2.4.3. Eski Üye 2.4.3.1.Kent Konseyinden Ayrılma Nedenleri 2.4.3.1.1.Kent Konseyi Çalışmalarını Beğenmemek 2.4.3.1.2.Mahkeme Kararı 2.4.3.1.3.Siyasal Gruplaşma 2.4.4.Kent Konseyine Üye 2.4.5.Kent Konseyine Üye Değil 2.4.5.1.Kent Konseyine Üye Olmama Nedenleri 2.4.5.1.1.Kent Konseyine Önem Verilmemesi 2.4.5.1.2.Kent Konseyini İşlevsiz Bulma 2.4.5.1.3.STK'nın Üye Olmaya İhtiyaç Duymaması 2.4.5.1.4.Valiliğin İhtiyaç Duymaması

	2.4.5.1.5.Bilgi/Tanıtım Eksikliği 2.4.5.1.6.Vakitsizlik 2.5.STK'ların Toplantılara Katılma Durumu 2.5.1.Düzensiz Katılım 2.5.2.Düzenli Katılım 2.5.3.Üyelik Boyunca Katılım 2.5.4.Katılım Yok 2.5.5.Çağrı Olursa Katılım Oluyor 2.5.6.Çağrı Yok 2.6.STK'ların Kent Konseyinde Karar Alma Aşamalarına Katılma Durumu 2.6.1.Bilinmiyor 2.6.2.Katılıyorlar Ama Etkili Değiller 2.6.3.Katılmıyorlar 2.6.4.Katılıyorlar 2.7.STKların Belediye İle İlişkilerinde Kullandığı Yöntem 2.7.1.Formal-İnformel 2.7.2.Belediye İle İletişim Yok 2.7.3.İnformel 2.7.4.Formal 2.8.Gruplaşma 2.9.Dışlama 2.10.Baskı
3.Demokrasi (Yerel-Kentsel/Genel)	...
4.Kente Katkı	...
5.Farkındalık	...
6.Sivil Toplum Kültürü	...

Literatür kapsamına göre kodlar, kategoriler, temalar ve diğer tüm basamaklar kontrol edildikten sonra, nitel veri analizi neticesinde elde edilen sonuçların, analiz edilen veri seti temsil düzeyinin belirlenmesine ihtiyaç vardır (Poggenpoel ve Myburgh, 2003). Bu basamakta araştırmacının, bireysel etkisinin yansımından ya da yansıma ihtimalinden kurtulmuş bir kodlama yapması mümkün değildir. Bu nedenle farklı kodlayıcılar tarafından aynı veri setinin kodlanması önemlidir. Çünkü farklı kodlayıcılarca yapılan kodlamanın benzerlik oranı önemlidir (Fidan ve Öztürk, 2015). Bahsi geçen benzerlik oranı öte yandan nitel çalışmanın güvenilirliğini gösterir. Miles ve Huberman (1994) modelinde içsel tutarlılık şeklinde ifade edilen ve kodlayıcıların görüş birliğini kavramsal hale getiren bu benzerlik oranı için $\Delta = C \div (C + \partial) \times 100$ formülü kullanılır. Formülde, Δ : Güvenirlik katsayısını(“Güvenirlik Formülü” olarak da bazı çevirilerde ifade edilmektedir), C: Üzerinde görüş birliği sağlanan konu/terim sayısını(“Görüş Birliği” olarak da bazı çevirilerde ifade edilmektedir) , ∂ : Üzerinde

görüş birliği bulunmayan konu/terim sayısını (“Görüş Ayrılığı” olarak da bazı çevirilerde ifade edilmektedir) göstermektedir. Dolayısıyla “bazı çevirilerde” şeklinde verilen ifadeye göre bu formülü şöyle yazmak da mümkündür: Güvenirlilik Formülü: $\text{Görüş Birliği} \div (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}) \times 100$. İçsel tutarlılığı gösteren kodlama denetimi doğrultusunda kodlayıcıların arası görüş birliğinin minimum % 80 olması beklenmektedir (Miles ve Huberman 1994; Patton, 2002). Bu sebeple çalışmada kodlar arası benzerlik oranını saptayabilmek için alandaki iki uzmandan görüş alınmıştır. Birinci uzman ile kodlar arası görüş birliği oranı $“366 \div (366+39) \times 100”$ formülünden % 90, ikinci uzman ile kodlar arası görüş birliği oranı $“366 \div (366+60) \times 100”$ formülünden % 85 olarak bulunmuştur. Baltacı (2017)’nin Patton (2002)’dan aktardığına göre, nitel çalışmalarda edinilen bulguların alanında uzman olan kişilere iletilip ve onlardan dönüt alınmasının çalışmanın güvenilirliğini artıracak ifade etmiştir (Akt. Baltacı 2017).

Nitel çalışmaların geçerlik ve güvenilirliğini arttırmak adına kullanılan başka bir yöntem de ayrıntılı alıntılar yapmaktır. Bu yüzden çalışmanın niteliğini yükseltmeye yönelik STK’lardan edinilen alıntılar verilen cevapları yansıtacak biçimde raporda sunulmuştur (Yıldırım, 2010). Katılımcıların kimliklerinin gizlenmesi amacıyla, alıntılar yapılırken “K”ve”numara” kodlanmış ve görüşme sırasına göre K1, K2...K90 biçiminde ifade edilmiştir.

Görüşmelerin gerçekleştirildiği Kayseri, Isparta ve Antalya şehirlerinin tercih sebeplerinden biri örneklemin evreni iyi temsil edilebilmesidir. Üç şehirden ikisi (Antalya ve Kayseri) büyükşehir belediyesi niteliğindedir. Bu büyükşehir belediyelerinden Antalya Büyük Şehir belediyesinin Kayseri Büyük Şehir Belediyesi’nden farkı ise örnek uygulamalar kapsamına alınan YG21 Programı ortaklarından biri olması ve Türkiye’deki literatürde genel itibari ile başarılı bir kent konseyi profili kanaati oluşturmastır (Emrealp, 2005). Kayseri Büyükşehir Belediyesi ise Kent Konseylerinin YG21 kapsamında yasal olarak zorunlu hale getirilmesiyle kurulmuş, en aktif dönemi ilk kurulduğu dönem olup, ikinci başkan seçimi döneminde aktifliği azalmış bu çalışmanın gerçekleştirildiği dönemde ise kent konseyi oluşturulmamıştır. Bu bilgi Büyükşehir belediyesinden elde edilen kent konseyi klasöründeki tüm belgeler başta olmak üzere resmi olarak kontrol edilmiş, tüm gönüllü katılımcılardan da (çalışma içinde de ana tema olarak belirlenen farkındalık sahibi

olanlardan) teyit alınmıştır. Dolayısı ile Kayseri, Büyükşehir Kent Konseyi olarak Antalya'dan çok farklı bir profil çizmektedir. Isparta ise il belediyesine örnek olarak tercih edilmiştir. Burada beklenmeyen bir durum olarak Isparta Kent Konseyi'nin de çalışmanın gerçekleştiği döneme kadar işlediği ancak son dönem Kent Konseyi seçimlerinin oy kullanımında şaibe olması nedeniyle konunun idari mahkemeye taşındığı ve mahkeme sürecinin yerel seçimlere birkaç ay kala "seçimin" iptali şeklinde sonuçlandığı; yerel seçimler akabinde zaten kent konseyi yönetimi seçiminin yeniden gerçekleştirilmesi gerekeceği için yeni seçim adına yerel seçimleri bekledikleri öğrenilmiştir. Dolayısıyla ele alınan dönem içerisinde de Isparta ilindeki Kent Konseyi ise çekişme sonucu varlığını gösteremeyen bir konumdadır. Aslında bu da çalışmaya farklı bir zenginlik katmıştır. Çalışmanın bir diğer zengin yönü ise iki büyük şehir belediyesinin çalışmanın gerçekleştirildiği dönemde Büyükşehir Belediye yönetimlerinin Ak Parti tarafından gerçekleştirilmesidir. Aynı dönemde Isparta Belediyesi ise MHP tarafından yönetilmektedir. Böylelikle gerek ölçek, gerekse farklı niteliklere sahip oluşturulan örneklemin çalışma için uygun olduğu düşünülmektedir. Ayrıca şehirler bazında alt grupları değerlendirmek gerekirse farklı konular üzerine eğilen STK'lar kadar, farklı duruşlara sahip STK'larında da çalışma kapsamına alınmasına özen gösterilmiştir. Duruş zenginliği yanında dayandıkları hukuki temeller yönünden de STK'lar içerisinde sendika, dernek ve odaların bulunması da önem teşkil etmektedir. Böylece sivil toplumu farklı biçimlerde temsil eden tüm unsurlara ulaşılması hedeflenmiştir.

Frekans tablolarında, kodların katılımcı sayılarına göre sonuçları yer almaktadır. Kod-alt kod frekans grafikleri ile, bir kodun alt kodları ile birlikte *katılımcı sayılarına göre* sonuçları verilmektedir. Kod-alt kod bölümler şekilleri, ile, bir kodun alt kodları ile birlikte *kodlu bölüm sayılarına göre* sonuçları verilmektedir.

Yoğunluk matrisi tablosunda, her bir satır ve sütunda bulunan renkli noktacıklar o alanda bulunan kodlu bölüm sayısının yoğunluğuna işaret etmektedir. Bu çalışmanın nitel bir çalışma olması ve çalışma amacının incelenen olgu hakkında görüşme yapılan sosyal dünyanın anlam kodlarına ulaşmak olması dolayısıyla özellikle kodlu bölüm sonuçları içeren tablolarda sayı yerine noktalı yoğunluk matrisleri kullanılmaktadır.

İlişki haritaları, katılımcıların konuşmaları esnasında birbiri ile bağlantılı olarak aynı cümle ya da paragraf içinde bahsettikleri konuları içermektedir. İlişki haritası katılımcıların ilişkilendirerek sözünü ettikleri konuları göstermektedir.

Kayseri, Isparta ve Antalya’da gerçekleştirilen görüşmelerdeki katılımcıların demografik verilerini aşağıdaki tablolarla ifade etmek mümkündür:

Tablo 6. Görüşme Gerçekleştirilen STK’lar ve Temsilci Cinsiyet Dağılımı(Antalya)

	STK ADI	KADIN	ERKEK
1	Atatürkçü Düşünce Derneği		X
2	Ağrılılar Derneği		X
3	Antalya Doğu ve Güneydoğu İş Adamları Derneği		X
4	Antalya Yörük Türkmen Dayanışma Derneği		X
5	Arama Kurtarma Derneği (AKUT)		X
6	Toroslar Doğa Sporları Kulübü (Tödoks)		X
7	Anadolu Birliği Derneği		X
8	Şanlıurfalılar Derneği		X
9	Antalya Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği (ANFAD)		X
10	Antalya İl Eğitim Gençlik Spor Kültür ve Dayanışma Derneği (ANSED)		X
11	Antalya Adıyamanlılar Derneği		X
12	Anadolu Ekonomik Sosyal Siyasal Stratejik Araştırmalar Derneği (ASAM)		X
13	Antalya Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi Mezunları Derneği (ANTEMDER)		X
14	Kalp Gözü Tüm Engelliler Yaşlı Sanatçılar Derneği	X	
15	İşitme Engelliler, İşaret Dili Tercümanları ve Eğitimcileri Derneği		X
16	Baro		X
17	Eğitim-Bir-Sen Akdeniz Üniversitesi Temsilciliği		X
18	İnşaat Mühendisleri Odası		X
19	Antalya Konyalılar Derneği		X
20	Leman Gebizli Tüm Engelli, Yaşlı ve Kimsesizlere Umut Işığı Derneği	X	
21	Ok Kuşçu Sağlık, Sosyal Yardım, Eğitim ve Kültür Vakfı (Oku-Sev Vakfı)	X	
22	Makina Mühendisleri Odası	X	
23	Şehir Plancıları Odası	X	
24	Tabip Odası	X	
25	Teke Yöresi Avşar Yörükleri Kültür Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği	X	
26	Türk Eğitim-Sen Akdeniz Üniversitesi		X
27	Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği		X
28	Uluslararası Antalya Biyolojik ve Siber Güvenlik Derneği		X
29	Uluslararası Kadınlar Dayanışma Derneği (UKDD)	X	
30	Ziraat Mühendisleri Odası		X
Toplam		8	22

Tablo 7. Görüşme Gerçekleştirilen STK'lar ve Temsilci Cinsiyet Dağılımı(Isparta)

	STK ADI	KADIN	ERKEK
1	Atatürkçü Düşünce Derneği		X
2	Baro		X
3	Diyanet-Sen		X
4	İHH İnsani Yardım Vakfı		X
5	Eczacı Odası		X
6	Senirkent Yükseliş Eğitim Kültür ve Dayanışma Vakfı		X
7	Eğitim Bir-Sen		X
8	Elektrik Mühendisleri Odası		X
9	İnşaat Mühendisleri Odası		X
10	Sanayi ve Ticaret Odası	X	
11	Bilim Geliştirme Derneği (BİLGEDER)		X
12	El Ele Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği	X	
13	Esnaf ve Sanatkarlar Odası		X
14	Gazeteciler Cemiyeti		X
15	Kızılay		X
16	Yürüme Engelliler Yaşam Derneği		X
17	İyilik Derneği		X
18	Makine Mühendisleri Odası		X
19	Mimarlar Odası		X
20	Oğuzata Derneği		X
21	Isparta Nefes Otizm Derneği	X	
22	Sosyal Hizmet Derneği		X
23	TES-İŞ		X
24	TÜRK-İŞ		X
25	Isparta Turizm Derneği		X
26	Türk Eğitim-Sen Üniversite Temsilciliği		X
27	Türk Kadınlar Birliği	X	
28	Türkiye Kamu Çalışanları Kalkınma ve Dayanışma Vakfı (TÜRKAV)		X
29	Uyuşturucu Bağımlılıklarla ve Alkolizm ile Mücadele Derneği (UYUMDER)		X
30	Yelişay	X	
Toplam		5	25

Tablo 8. Görüşme Gerçekleştirilen STK'lar ve Temsilci Cinsiyet Dağılımı(Kayseri)

	STK ADI	KADIN	ERKEK
1	Atatürkçü Düşünce Derneği		X
2	Baro		X
3	Eczacı Odası		X
4	Eğitim Bir-Sen		X
5	Eğitim Sen	X	
6	Erciyes Öğretim Üyeleri Derneği		X
7	Çevre Dostları Derneği	X	
8	Şehir Plancıları Odası		X
9	Elektrik Mühendisleri Odası		X
10	Harita Odası		X
11	İnşaat Mühendisleri Odası		X
12	Kapadokya Organik Tarım Üreticileri Birliği Derneği (KAPTAR)	X	
13	Gazeteciler Cemiyeti		X
14	Kızılay		X
15	Makine Mühendisleri Odası		X
16	Mali Müşavirler Odası		X
17	İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği (MAZLUMDER)		X
18	Mimarlar Odası	X	
19	Peyzaj Mimarları Odası	X	
20	Sanayi Odası		X
21	Türk Hava Kurumu (THK)		X
22	Türk Eğitim-Sen		X
23	Turan Derneği		X
24	Türk Kadınlar Birliği	X	
25	Veteriner Hekimler Odası		X
26	Yeni Ufuklar Derneği	X	
27	Ziraat Mühendisleri Odası		X
28	Himaye Madde Bağımlılık ve Aileyi Koruma Derneği	X	
29	Jeoloji Mühendisleri Odası		X
30	Gıda Mühendisleri Odası		X
Toplam		8	22

Tablolardan anlaşılmaktadır ki STK temsilcileri (görüşme için STK tarafından belirlenen) yüksek oranla erkektir. Görüşme gerçekleştirilen STK'lar dernek ve odalar üzerinde yoğunluktadır. Bunun dışında vakıf, sendika, birlik vd. şeklinde dağılım göstermektedir.

Tablo 9. Yaş

	Frekans (sıklık)	Yüzde	Yüzde (geçerli)	Yüzde (birlikte)
20-30 Yaş	3	3,3	3,3	3,3
31-40 Yaş	12	13,3	13,3	16,7
41-50 Yaş	30	33,3	33,3	50,0
51 ve Üzeri	45	50,0	50,0	100,0
Toplam (geçerli)	90	100,0	100,0	
EKSİK: Sistem	0	0,0		
TOPLAM	90	100,0		

Gönüllü katılımcıların yaş aralığına göre frekansı 45 ve yüzde oranı 50,0 ile en yüksek yaş aralığının “51 ve Üzeri” olduğunu belirtmek mümkündür. Ardından “41-50 Yaş”, “31-40 Yaş” ve en düşük düzeyle ise “20-30 Yaş” gelmektedir. Buna göre orta ve ileri yaş grubun sivil toplum kuruluşları temsiliyetinde daha aktif olduğu ifade edilebilir.

Tablo 10. Eğitim Durumu

	Frekans (sıklık)	Yüzde	Yüzde (geçerli)	Yüzde (birlikte)
Lisans	42	46,7	46,7	63,3
Lisansüstü	33	36,7	36,7	100,0
Lise	10	11,1	11,1	13,3
Ortaokul	1	1,1	1,1	2,2
Önlisans	3	3,3	3,3	16,7
İlkokul	1	1,1	1,1	1,1
Toplam (geçerli)	90	100,0	100,0	
EKSİK: Sistem	0	0,0		
TOPLAM	90	100,0		

Gönüllü katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında en yüksek % 46,7 ile Lisans eğitiminde ve frekansı 42 olup akabinde Lisansüstü % 36,7 ve frekansı 33, Lise % 11,1 frekansı 10; Ortaokul % 1,1 frekansı 1; Önlisans % 3,3 frekansı 3; İlkokul en son sırada % 1,1 frekansı 1’dir. Buradan anlaşılmaktadır ki STK’larda görev alanların eğitim durumu lisans ve lisansüstü üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Tablo 11. Meslek

	Frekans (sıklık)	Yüzde	Yüzde (geçerli)	Yüzde (birlikte)
Akademisyen	6	6,7	6,7	6,7
Astsubay	1	1,1	1,1	7,8
Avukat	3	3,3	3,3	11,1
Din Görevlisi	1	1,1	1,1	12,2
Doktor	3	3,3	3,3	15,6
Eczacı	4	4,4	4,4	20,0
Emekli	11	12,2	12,2	32,2
Esnaf	3	3,3	3,3	35,6
Fotoğrafçı	1	1,1	1,1	36,7
Gazete Sahibi	1	1,1	1,1	37,8
Gazeteci	2	2,2	2,2	40,0
Genel Sekreter	1	1,1	1,1	41,1
Hemşire	1	1,1	1,1	42,2
Mali Müşavir	1	1,1	1,1	43,3
Memur	4	4,4	4,4	47,8
Meslek Sahibi Değil	1	1,1	1,1	48,9
Mimar	3	3,3	3,3	52,2
Mühendis	16	17,8	17,8	70,0
Müteahhit	2	2,2	2,2	72,2
Sendikacı	1	1,1	1,1	73,3
Turizm	1	1,1	1,1	74,4
Veteriner Hekim	1	1,1	1,1	75,6
Yönetici	4	4,4	4,4	80,0
Özel Sektör	2	2,2	2,2	82,2
Öğretmen	12	13,3	13,3	95,6
İş Adamı	1	1,1	1,1	96,7
Şehir Plancısı	3	3,3	3,3	100,0
Toplam (geçerli)	90	100,0	100,0	
EKSİK: Sistem	0	0,0		
TOPLAM	90	100,0		

Tablo 12. İkamet Yılı

	Frekans (sıklık)	Yüzde	Yüzde (geçerli)	Yüzde (birlikte)
0-20 Yıl	19	21,1	21,1	21,1
21-35 Yıl	36	40,0	40,0	61,1
36-50 Yıl	27	30,0	30,0	91,1
51 Yıl ve Üzeri	8	8,9	8,9	100,0
Toplam (geçerli)	90	100,0	100,0	
EKSİK: Sistem	0	0,0		
TOPLAM	90	100,0		

Katılımcıların frekans sıklığına ve yüzdelere bakıldığında ikamet ettiği yerde “21-35 Yıl” aralığında olan katılımcılar % 40,0 ve 36 frekansı ile ilk sonrasında ise “36-50 Yıl” % 30,0 ve 27 frekansı ile bulunmaktadır. Sonrasında sırayla “0-20 Yıl” ve “51 ve Üzeri yıl” ikamet etmiş kişiler bulunmaktadır. Buradan anlaşılmaktadır ki STK’larda yer alan temsilciler orta ikamet yılı gruplarında yoğunlaşmaktadır.

Tablo 13. Görev Süresi

	Frekans (sıklık)	Yüzde	Yüzde (geçerli)	Yüzde (birlikte)
1 Yıldan Az	5	5,6	5,6	5,6
1-5 Yıl	44	48,9	49,4	55,1
11 Yıl ve Üzeri	18	20,0	20,2	100,0
6-10 Yıl	22	24,4	24,7	79,8
Toplam (geçerli)	89	98,9	100,0	
EKSİK: Sistem	1	1,1		
TOPLAM	90	100,0		

Görev süresi yönünden ise görüşme gerçekleştirilenlerin “1-5 Yıl” arasında görevinde bulunanların % 48,9’ u ve 44 frekans sıklığında görevlerinde bulunmuştur. İkinci olarak % 24,4 ü 22 frekans sıklığında “6-10 Yıl” aralığında, sonrasında ise % 20,0 ve frekans sıklığı 18 olarak “11 Yıl ve Üzeri”nde bulunanlar ve % 5,6 ve 5 frekans sıklığında “1 Yıldan az” olanlar yer almaktadır.

Tablo 14. Görev

	Frekans (sıklık)	Yüzde	Yüzde (geçerli)	Yüzde (birlikte)
Başkan	58	64,4	64,4	64,4
Başkan Vekili	1	1,1	1,1	65,6
Başkan Yardımcısı	3	3,3	3,3	68,9
Genel Sekreter	6	6,7	6,7	75,6
Müdür	1	1,1	1,1	76,7
Sayman	1	1,1	1,1	77,8
Temsilci	9	10,0	10,0	87,8
Yönetim Kurulu Üyesi	4	4,4	4,4	92,2
Üye	4	4,4	4,4	96,7
Şube Koordinatörü	3	3,3	3,3	100,0
Toplam (geçerli)	90	100,0	100,0	
EKSİK: Sistem	0	0,0		
TOPLAM	90	100,0		

Bir üst tabloda görev süreleri verilen katılımcıların görev dağılımları ise Tablo 11'deki gibidir. Katılımcıların hepsi yönetimde yer alan ya da yönetim tarafından katılımları onaylanan kişiler olması yönünde çalışmayı güvenilir kılmakla beraber zaten oldukça yüksek oranda (% 64,4 ve 58 frekans) başkanlarla görüşme gerçekleştirilmiştir.

Görev ve Görev Süresi Tabloları birlikte değerlendirildiğinde, yüksek oranda STK başkanlarıyla görüşüldüğünü de göz önünde bulundurarak (% 64,4), görev süresi tablosundan ve görüşme esnasındaki tespitlerden anlaşılmaktadır ki STK'lar içinde seçimle görev değişimi belli bir düzende gerçekleşmektedir. Bu nedenle "1-5 Yıl" ve "6-10 Yıl" görev süresinde bulunanlar yüksek orandadır. Bunun en önemli sebebi seçim usulleri olarak ifade edilebilir. Üst üste üç kezden fazla göreve gelme sık rastlanan bir durum değildir. Bu durumlarda bile üç seçim dönemi üst üste seçilmiş kişi bir dönem yerini başka bir kişi (genellikle başkan yardımcısı ya da yönetim kurulunda biri) ile değiştirmekte sonraki seçim döneminde tekrar görevine gelebilmektedir.

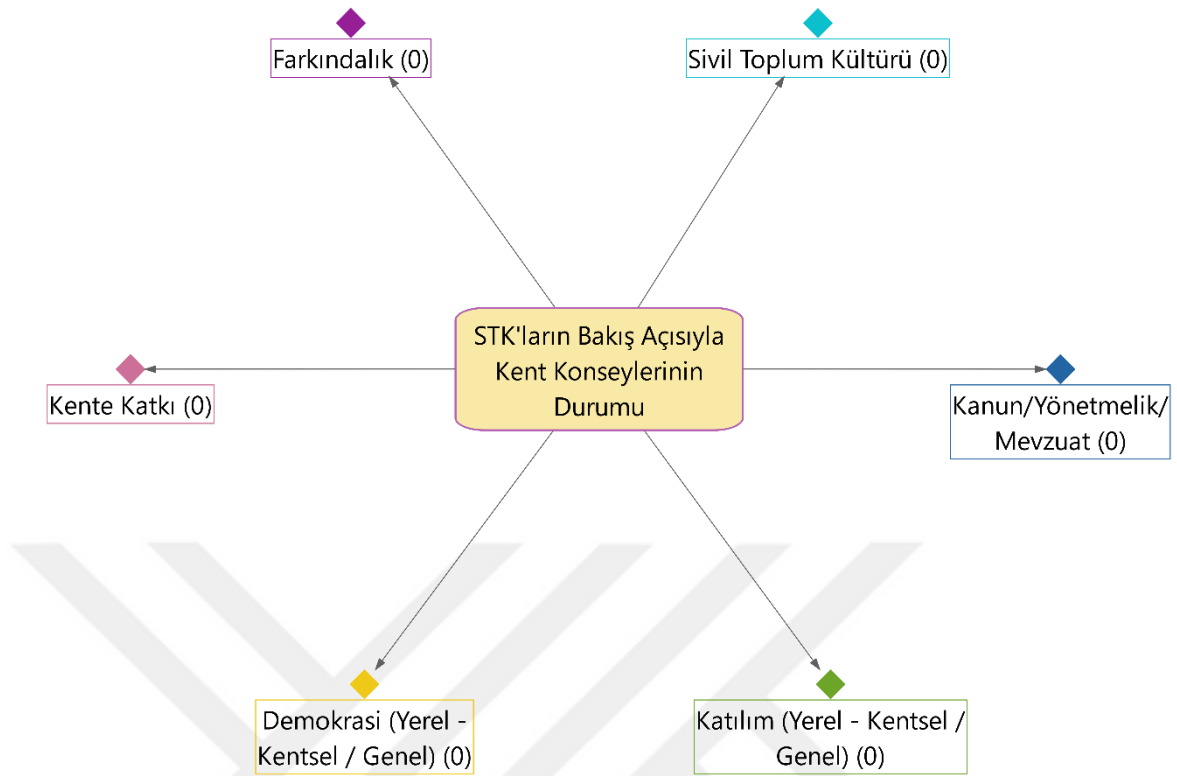
Tablo 15. Profesyonellik veya Gönüllülük Durumu

	Frekans (sıklık)	Yüzde	Yüzde (geçerli)	Yüzde (birlikte)
Gönüllü	81	90,0	90,0	90,0
Profesyonel	9	10,0	10,0	100,0
Toplam (geçerli)	90	100,0	100,0	
EKSİK: Sistem	0	0,0		
TOPLAM	90	100,0		

STK olmanın doğası gereği gerçekleştirilen görüşmedeki katılımcıların çoğu gönüllü olarak STK'daki görevlerini gerçekleştirmektedir. Bu oran %90,0 ve 81 frekans sıklığındadır. Profesyonel kapsama girenler ise sendika başkanlığından gelirini edinenler veya odalarda görevlendirilerek sekreterlik vb. görevlerini gerçekleştirenlerden meydana gelmektedir.

4.8.1. Araştırmanın Ana Temaları, Alt Temaları ve Örnek Kodlarına Göre Değerlendirmesi

Bu araştırmanın temel sorusu olan “Kent konseylerinin yaşadığı yapısal, hukuksal ve işlevsel sorunların aşılmasında sivil toplum kuruluşlarının etkisi ve katkısı nedir?” çerçevesinde şekillenen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile katılımcılarla iletişime geçilmiştir. Katılımcılara yönelik demografik soruların akabinde STK, Kent Konseyi ve Belediyelerin ilişki süreçleri bu süreç içerisindeki ve teorik kısmında bahsedilen tüm kavramların durumu anlaşılmaya çalışılmaktadır. Görüşme formunda temalarla ilgili sorular tema başlıkları altında belirtilmekte olup, unutulmamalıdır ki görüşme usulü çalışılması nedeniyle katılımcı başka bir soruyu cevaplarırken geriye dönüşler ya da henüz sorulmamış sorulara dair önceden açıklama yapabilmektedir. Ayrıca unutulmamalıdır ki görüşme yarı yapılandırılmış görüşme formuna dayanmaktadır yani görüşme esnasında alt sorulara da inilebilmekte ya da katılımcının ifadelerine göre yeni sorular ortaya çıkabilmektedir. Bu ve benzeri durumlar da kodlama esnasında göz önünde bulundurulmaktadır. Tüm bu çaba da aşağıdaki şekilde ifade edilen bir mantıkta ana temalar altında alt tema ve kodlara bölünerek çalışılmıştır.

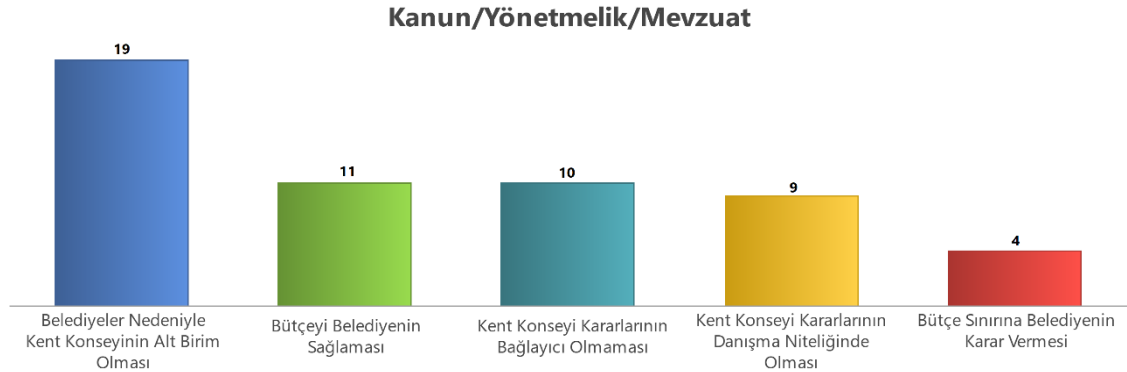
Şekil 7. STK’ların Bakış Açısıyla Kent Konseylerinin Durumuna Dair Ana Temalar

4.8.2. Kanun/Yönetmelik/Mevzuat

Kanun/Yönetmelik/Mevzuat temasına dair cevaplar elde edilen sorular “Kent konseyi sizin için ne anlama geliyor?”, “Kent konseyleri hakkında düşüncelerinizi öğrenebilir miyim?”, “Yaşadığınız sorunları bize anlatabilir misiniz?”, “Bu sorunların nedenlerini anlatabilir misiniz?”, “Çözüm öneriniz var mı?”, “Kent konseyinin yapısını nasıl değerlendiriyorsunuz?”, “Kent konseyinin işleyişini nasıl değerlendiriyorsunuz?” şeklinde sıralanabilir.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerin MAXQDA’da gerçekleştirilen analizine göre “Kanun/Yönetmelik/Mevzuat” ana teması altında programa girilen deşifreler ve alınan notlar içinde alt tema ve örnek kodların çerçevesinde geçen kod temelli grafik sonucu aşağıdaki gibidir:

Çizelge 1. Kanun/Yönetmelik/Mevzuat

Bu grafiğe göre katılımcıların görüşme boyunca “Kanun/Mevzuat/Yönetmelik” ana teması altında en çok ifade ettikleri sorun (1.5.)“Belediyeler nedeniyle kent konseyinin alt birim olması”dır. Burada anlatılmak istenen yasal durum içerisinde belediyelere verilen yetkiler doğrultusunda Kent Konseyinin tarafların görüşlerinin müzakere ettikleri bir kamusal alan olma görevinin dışına çıkıp tıpkı belediyenin diğer birimleri gibi onun kontrolü altında olan bir birime dönüşmesidir. Katılımcının ifadesi de grafikteki durumu destekler niteliktedir.

K56 “*Kanunda belediyeler kent konseyini kurallar. Kent konseyinin yönetmeliğinde de her türlü desteği belediyeler tarafından karşılanır. Belediyeden desteklenen bir şey belediyeye ne kadar düşman olabilir. Belediye isterse bunun musluğunu keser. Bu nedenle onu desteklemeyecek bir şeyi kurmaz. Bazı illerde de kent konseyi başkanlığına belediyeden başkan yardımcılarını oturtuyorlar. Kent konseyi amacı neydi insanların yönetime katılması.*”

K15 “*Belediyenin yönettiği bir STK, belediyeye bağlı bir kuruluş.*” Burada katılımcının tanımladığı Kent Konseyidir ve bu tanımdan anlaşılabileceği üzere Kent Konseyi Belediyeye bağlı görülmektedir. Farklı birkaç katılımcı görüşü daha eklemek gerekirse:

K13 “*Yerel yönetimler KK’ne Belediye başkanları kendi arka bahçeleri gibi düşünüyorlar. Dolayısıyla böyle bir yapıda fikir üretmiyor.*”

K58 “*Ama belediyenin güdümünde olduğu için kent konseyleri mesela belediyenin bir yanlına itiraz edemez.*”

K14 “*Belediyenin yönettiği bir STK, belediyeye bağlı bir kuruluş.*”

K39 “Kent konseyi içişleri bakanlığı kanunda kurulmuştur. Ancak bunun kuruluşunda içindeki bazı yanlışlar var. Belediyeye vermiş bu görevi. Belediye isterse kuruyor. Ve kural koymuş. Koyduğu kurallar çerçevesinde sivil toplum örgütlerinden delege istiyor. Ve bu delege üzerinden gidiyor. Onun için üyelik ve delegelik sürekli değişen bir kavram.”

İkinci sırada kod oranına sahip alt tema olan (1.1.)“Bütçeyi Belediyenin Sağlaması” nı ve son sıradaki alt tema olan (1.2.)“Bütçe Sınırına Belediyenin Karar Vermesi”ni bir arada değerlendirmek daha doğru olacaktır. Bütçe ile ilgili olarak ise katılımcıları şu ifadeleri vermek mümkündür:

K39 “Bütçenin belediyeye bağlı kalmadan direk alabilmesi. Kent konseylerinin çalışma alanları için sadece belediye makamları değil resmi kurumlarında açılması sağlanması gerekir. Kent konseyinin afet ile ilgili alanda aktif olması gereken kurallar olması lazım.”

K41 “Kent konseyi bazı yerlerde olmadı nedeni siyasiler kendi içlerinden kişiler soktular. Birde belediye ücretleri verdiği için olmadı.”

K25 “Onay gördüğün şeyi üretebilirsin değil mi o bütçeyi alabilmek için yada orada kalabilmek için. Yönetimlerde söz sahibi olabilmek için falan yani öyle birşey vardır.”

K26 “Bütçe ile ilgili sorun hiç gündeme alınmadı. Beni göbeğimden neden belediyeye bağlıyorsun? Ben adamın iki dudağının arasındayım.” ve “Mali tarafı da belediyeden kurtarılmalı. Bir yerlerden finans sağlanmalı.”

Üçüncü düzeydeki alt tema olan (1.3.)“Kent Konseyinin Kararlarının Bağlayıcı Olmaması” ile dördüncü sıradaki (1.4.)“Kent konseyi Kararlarının Danışma Niteliğinde olması” alt teması ile ilgili dikkat çeken yorumların yoğunlaştığı iki alt temadır.

K48 “Kent konseyleri belediyelerin kontrolünden çıkıp vali veya devlet yönetiminde olsun. Bağımsız olsun.” ifadesi katılımcının hem belediyeye Kent Konseyini bağımlı bulurken hem de il özel idaresi ya da doğrudan merkezi idareye bağlanmasının olumlu olacağı görüşündedir. Aslında bu Kent konseyinin kurulma amacının da doğru anlaşılmadığına da işaret olan bir görüştür. Yani bağımlılıktan kurtulmak isterken bile başka bir bağımlılığa kayan bir görüş gözden kaçmamaktadır.

K25 “Ne diyim danışma kurulu gibi davranan yapılardır.” ve “Bazen dikkate alınmıyor danışma kurulu gibi bakılıyor onların kararlarına yaptırım aracı gibi ya da dikkate alınması gereken bir paydaş gibi bakılmaz.”

K19 “Genelde tavsiye niteliğinde oluyor zaten” şeklindeki katılımcı görüşleri de Kent Konseyinin danışma niteliği ile sınırlı kaldığını ve mevzuat sebebi ile bu noktada olduğunu desteklemektedir.

K58 “Ama belediyenin güdümünde olduğu için kent konseyleri mesela belediyenin bir yanlısına itiraz edemez.”

K21 “Gözlemliyorum KKlerini güzel gibi görünüyor ama sadece gidip orada sohbet edilen yenilen içilen bir yer olarak görüyorum. Duyduğum kişilerden yıllardır projelerin konuşulduğunu ama hiçbirinin gerçekleşmediğini görüyorum. O yüzden benim ilgimi çekmiyor.”

K24 “Geçirilmeyenler de siyasi açıdan geçirilmiyor.” ifadesi ile katılımcı bağlayıcılığını engelleyen sebepler olarak mevzuatın durumu sebebiyle Kent Konseyinin siyasileştiğini ifade etmektedirler.

Çizelge 2. Kanun / Yönetmelik / Mevzuat (Şehirlere Göre)

Kod Sistemi	Antalya
▼ Kanun/Yönetmelik/Mevzuat	
Bütçeyi Belediyenin Sağlaması	4
Bütçe Sınırına Belediyenin Karar Vermesi	2
Kent Konseyi Kararlarının Bağlayıcı Olmaması	6
Kent Konseyi Kararlarının Danışma Niteliğinde Olması	6
Belediyeler Nedeniyle Kent Konseyinin Alt Birim Olması	9
Kod Sistemi	Kayseri
▼ Kanun/Yönetmelik/Mevzuat	
Bütçeyi Belediyenin Sağlaması	1
Bütçe Sınırına Belediyenin Karar Vermesi	1
Kent Konseyi Kararlarının Bağlayıcı Olmaması	3
Kent Konseyi Kararlarının Danışma Niteliğinde Olması	2
Belediyeler Nedeniyle Kent Konseyinin Alt Birim Olması	7
Kod Sistemi	Isparta
▼ Kanun/Yönetmelik/Mevzuat	
Bütçeyi Belediyenin Sağlaması	6
Bütçe Sınırına Belediyenin Karar Vermesi	1
Kent Konseyi Kararlarının Bağlayıcı Olmaması	1
Kent Konseyi Kararlarının Danışma Niteliğinde Olması	1
Belediyeler Nedeniyle Kent Konseyinin Alt Birim Olması	3

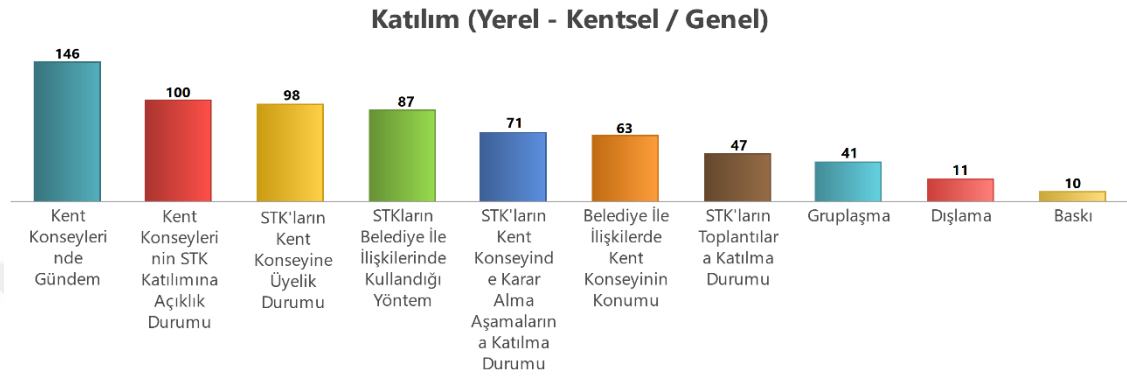
Bu üç kod matris taraması çizelgesine göre şehirlerarası karşılaştırma yaptığımızda birinci sırada olan “Belediyeler Nedeniyle Kent Konseyinin Alt Birim Olması” kodu en siktan en aza sıralama ile Antalya-Kayseri-Isparta şelinde görölmektedir. Ayrıca Antalya ve Kayseri için bu alt tema içinde en sık geçen kodlama “Belediyeler Nedeniyle Kent Konseyinin Alt Birim Olması” olarak görölmektedir. Isparta’da ise bu alt tema içinde en sık geçen kodlama “Bütçeyi Belediyenin Sağlaması”dır. “Bütçeyi Belediyenin Sağlaması” genel çizelgede ikinci sıradaydı. Bunu yine en siktan en aza göre şehir olarak sıraladığımızda Isparta-Antalya-Kayseri sonucunu elde etmekteyiz. “Bütçeyi Belediyenin Sağlaması” Kayseri için en az kodlanan iki ibareden biri olduğu görölmektedir. Genel çizelgede geçen ve bütçe ile ilgili bir diğler ifade olan “Bütçe Sınırına Belediyenin Karar Vermesi” ise en siktan en aza Antalya-Kayseri/Isparta(eşit) şeklindedir ki Antalya ile sadece 1 fark söz konusudur. Dolayısıyla baktığımızda Kayseri için bütçe sorunu diğlerlerine göre geride kalmakta iken Isparta için ise en öne çıkandır. Antalya ise bu konuda Isparta’ya yakın bir sıklık kodlaması gösterse de, Antalya için en sık “Belediyeler Nedeniyle Kent Konseyinin Alt Birim Olması” olarak görölmektedir. Antalya içinde bu konudan sonra ise bütçe ile ilgili kodları birarada alırsak (4+2) diğler kodlar ile eşit şekilde (6) ikincil bir önem arz etmektedirler.

4.8.3. Katılım (Yerel-Kentsel/Genel)

İkinci ana tema olarak kodlanan “Katılım” kavramı kent konseyinin STK’ların tamamının katılımına kucak açıp açmadığını ifade ettiğı kadar STK’ların da kent konseylerinin toplantılarına katılım gerçekleştirip gerçekleştirmediğini de ifade etmektedir. Ayrıca bu iki öge yanında Belediyenin etkisi ve/veya etkilenmesini incelenmektedir. Son olarak Kent Konseyinin işleyişine varlık gösterebilme de buradaki katılım teması altında ele alınmaktadır. Bu tema incelenirken katılımcılara hem kendi şehirlerindeki hem de genel olarak Kent Konseyi platformunun katılım durumunu nasıl değerlendirdikleri ele alınmıştır. Bu temaya yönelik cevap alınan sorular “Kent konseyine üye misiniz? Düzenli olarak katılıyor musunuz?”, “Belediye ile nasıl ilişki kuruyorsunuz?”, “Kent konseyleri yapı ve işleyiş açısından STK katılımı için uygun ve elverişli araçlar mıdır?”, “Kent konseyleri STK’ların katılımına yeterince açık mı?”, “STK’lar Kent konseylerinde karar alma sürecine katılabiliyor mu?”, “Gündemi belirlemede STK’ların görüş ve önerileri dikkate alınıyor mu?”, “Çalışmalara STK’lar

yeterince katkıda bulunabiliyor mu?”, “Kent konseylerinde alınan kararların uygulamasına katkıda bulunuyor musunuz?” şeklinde sıralanabilir. Bu kapsamda katılımcıların ifadeleri doğrultusunda 10 adet alt kod ele alınmıştır.

Çizelge 3. Katılım(Yerel-Kentsel/Genel)

Bunlar içinde kod olarak en fazla elde edilen (2.3.)“Kent Konseylerinde Gündem” ifadesi olmuştur. Bir diğer ifade ile STK katılımcıları Kent Konseylerinde Gündem belirleme usulleri ile ilgili fikirlerini beyan etmişlerdir. Burada unutmamak gereken çalışma esnasında Kayseri ve Isparta’da işleyen aktif bir Kent Konseyi olmadığıdır. Buralardan elde edilen veriler daha ziyade daha önceki deneyimleri ve Kent Konseyi hakkındaki genel bilgilerine bağlıdır. Katılımcıların aşağıda alıntılanan ifadelerinden de bu durum anlaşılmaktadır. Herhangi bir kent konseyi deneyimi olmayan STK temsilcileri zaten bilgileri olmadığını ifade etmişlerdir. Bu kapsamda Kent Konseylerinde (2.3.1.) Gündem Belirlemede STK’ların Etkili olup olmadığı konusunda 26 kod “Bilinmiyor” şeklinde elde edilmiştir. Etkili olduğuna dair kod 21; etkili olmadığına dair kod 27; biraz etkili olduğuna dair ise 2 kod elde edilmiştir. (2.3.2.) “Kent Konseylerinde Gündemi Belirleme Şekli” ile ilgili olarak ise “Bilinmiyor” şeklinde 30, “Demokratik Değil” 18, “Demokratik” 22 sıklığında çıkmıştır. Ancak burada ifade etmek gerekir ki burada demokratik diyen katılımcıların bir kısmı “Kent Konseyinde bulunan STKlar zaten yanlı seçiliyor/kabul ediliyor” ya da “yerel yönetimle aynı düşüncede olmayanlar çeşitli nedenlerle orada var olmaktan vaz geçebiliyor” gibi gerekçeler neticesinde yapıdaki sıkıntıya değinerek bu sıkıntılı yapı içinde kendince bir demokratiklik olduğunu belitiyorlar; yine bu grupta bir diğer öne sürülen düşünce demokratikliğin tanımı ile ilgilidir “Kent konseyi içinde gündem

hakkında fikir verip, bunun için orada bulunulup, üst yöneticiler tarafından dikkate alınmamak” düşünceleri de görünürde bir demokratikliğe dikkat çekmektedirler.

K1 “*Gündemi pek belirlediklerini duymadım yani, gündemi belirlemiş olsalar Antalya'da bunca sorunun en başta Boğa Çayı projesi varken daha duymadık hani bunu yapmayın bu Antalya'ya zarar verir denilmedi. Ya da bir biz açıkladık başka kimse açıklamadı. Devletin 7730 dönüm arazisinin 773 dekar arazisinin Cumhurbaşkanlığı kararname ile sattı, yarısı maliyenin kasasına aktardı, yarısıyla da bu çılgın projeyi yapıyor. Zannediyorlar ki kaynak bulduk. Sen benim özvarlığımı satarak bunu yaptın. Dolayısıyla bunu söylemesi gereken ilk kurum KK olması gerekirken, duymadık.*” İfadesinden anlaşılacağı üzere YG21 kapsamında örnek Kent Konseyleri içerisinde sayılan, literatür araştırmalarına göre genel itibariyle olumlu bir intiba oluşturan Antalya Kent Konseyi dahi araştırma esnasında olumsuz bir bakışa maruz kalmıştır. Katılımcının bu ifadesi sadece bir katılımcının bu koda dair bir örnektir ancak Antalya’da STK’lar genel itibariyle Antalya Kent Konseyine dair olumsuz bir bakışa sahiptir. Özellikle birçok STK yukarıda da ifade edilen “Boğa Çayı Projesi”ni sıkça negatif bir örnek olarak dile getirmiştir. Antalya kent konseyinin bu durumu araştırmacının da beklentisi dışında elde edilmiş bir veridir.

K5 “*Hayır hayır, gündem neyse valilik bir gündem oluşturuyor, deprem olabilir, Antalya'daki herhangi bir yerin yıkılması yapılması olabilir ondan sonra kendi belirliyor, gündemle ilgili bazen görüş soruyorlar, bizi ilgilendiren dağcılıkla ilgili olanları soruyorlar, çevre ile ilgili olanları mesela bize sormuyorlar.*”

K8 “*Ne alınırsa alsınlar baştakinin kararı geçerli. Yani karar istediğin bir şey istediğiniz kararı alın, noluyor, alınıyor... Gidiyor yazı, alıyor böyle götürüyor, önüne koyuyor kaç kere şahit oldum. ((telefon görüşmesi)).*” (A) “*Peki gündem demokratik olarak belirlenmiyor dediniz, gündemin belirlenmesi de baştakinin dediğine göre mi oluyor antalya KK'nde de*” K8 “*Kesinlikle kızım.*”

K30 “*Hiçbir şey alınmıyor. Körler sağırılar birbirini ağırlar.*”

K29 “*Hayır.*”(Gündem belirlenmesine katılımdan bahsediliyor) “*Kopukluktan dolayı.*”

K56 “*Şuraya hastaneye yapıldı. Orada demir yolu var. Migros yoluda var ama gündemden kaldırılmış. Bu kavşakların yapılması için gündem yarattım. 4-5 toplantıdan*

sonra tekrar gündeme aldılar. Bölge müdürü de katılıyor. İnsanlar ölüyor dedik bırakın devlet yapsın dedik ve yapılmaya başlandı. Bir vekil ne gerek var tozlu sayfalar açılıyor dedi. Ben bir şey demedim. Ben devletin yapması gereken kavşaklardan bahsetmiyorum, sizin yapmanız gerekenlerden bahsediyorum dedim başkana. Gidip başkanla konuştum sen ne diyorsun diye. Aa ben ona cevap vermedim mi diyor. Aptal yerine koyuyor. Bütçe ile ilgili sorun hiç gündeme alınmadı.”

K16 *“Biz onu konuştuğumuzda tamam kardeşim diğer sakatların daha çok dertleri var. O dertleri hallettikte senin derdine mi geldi diye sakatlar içinde bile dışlanıyoruz biz. Ama çoğu şeylerde sadece belli bir görsel olan sakatların sorunlarına göstermelik çözümler oluyor. Oradaki temsilcimizden bile memnun değiliz.”* ifadesi ile göndemde dikkate ele alınmadıklarının yanı sıra bir de benzer alandaki STK’lar içinde dahi belli koşullara ayrıştırılma yapıldığına dikkat çekilmiştir. Benzeri bir ayrıştırmaya Isparta’da da değinilmiştir.

K20 *“İşte ben de şunu istiyorum. Orda bu konular ile ilgili karar alınırken STK ile ilgili birşey yapılcaksa STK temsilcisi olması lazım veya muhtar ile ilgili birşey yapılcaksa muhtar temsilcisi olması lazım, malesef şu anki sistem farklı meclis üyesi adayları nasıl seçiliyor, paran varsa pulun varsa ya da gücün varsa öyle, biz istiyoruz ki mesela her mahallede belirli bir adam olsun her STK’dan belirli bir adam olsun, Konya’dan biri olsun, Isparta’dan biri olsun, çok mu geliyor, İç Anadolu’dan biri olsun, Doğu Anadolu’dan biri olsun. Bu da KK’nin buna girmesi lazım ama malesef bunu ben çok kullanıldığını düşünmüyorum. Tamamen siyasal olduğunu düşünüyorum. Şimdi örnek veriyorum şuraya bir bina yapılacak, projeyi çiziliyor, ama burada engel mi değil mi faydası var mı düşünülüyor mesela niye sorulmuyor. Planlama beraber yapılırsa hiçbir sıkıntı olmaz.”*

K54 *“Zaten STK’lar gördüğüm kadarıyla kent konseyine ilgisiz. Ben bunu hissettim. Bir tek ... derneği vardı biz geleceğiz çalışacağız diyen.”* (A) *“Gündemi belirlerken STK’lar ilgisiz kalmış burada?”* K54 *“Evet ilgisiz.”* Bu görüşmede dikkat çekilen bir diğer husus STK’ların da gündeme dair ilgisiz kalmasıdır. Anlaşılan odur ki Gündem belirlemede Kent Konseyi kadar STK’ların da konu üstüne eğilmemesi söz konusudur.

K16 *“Bence belirleniyor çünkü hangi günden varsa neyi kurtaracaksa onay veriliyor. Mesela Antalya’da yanlış yapılan çok şey var. Mesela stadyumu şehrin*

ortasına koydular şimdi maç olduğu zaman şehrin birbiriyle olan ilişkisi kesiliyor kalan olarak bas bas bağıyoruz şurada olur diye dinlemiyorlar komisyonda olsak da olmasak da kamu yararına söylediğiniz bir şey kendi menfaatleri dışındaysa kabul etmiyorlar”.

Ancak arada sapma yaratan bazı görüşlere de rastlamak söz konusudur. İlginçtir ki sapma gösteren görüşler araştırma esnasında Kent Konseyi aktif olarak bulunmayan şehirlerden gelmiştir. Bunun yanında görüşme boyunca bu STK’lar Kent Konseyinin aktif olmadığının dahi farkında olmadıklarını belli eden birer görüşme sergilemişlerdir.

İkinci sıradaki (2.1.) “Kent Konseylerinin Stk Katılımına Açıklık Durumu”, üçüncü sıradaki (2.4.) “STK’ların Kent Konseyine Üyelik Durumu”, beşinci sıradaki (2.6.) “STK’ların Kent Konseyinde Karar Alma Aşamalarına Katılma” ve yedinci sıradaki (2.5.) “STK’ların Toplantılara Katılma Durumu” alt temalarını birarada almak doğru olacaktır. Çünkü bunların altında nedenler birbirileri ile bağlantılı durumdadır. Burada dikkat çekici olan araştırma gerçekleştirilirken kent konseyine üye olduklarını ifade edenlerinin bir kısmının kent konseyinin aktif olmadığından habersiz olması, bir kısmının aktifken üye olduğunu ifade etmesi, aktif olan kent konseyindeki üyeler dâhil üye olmayanların da şehirlerindeki kent konseylerinde memnun olmadıklarını işlevsiz olduklarını ifade etmeleridir. Dikkat çeken bir diğer nokta ise Kent konseylerine üye olmak için çağrı bekleyenlerin olması, üye olma ihtiyacı hissetmemeleri, kent konseylerine önem verilmemesi, vakitsizlik, bilgi/tanıtım eksikliği, üye olup işlevsizlik vd. nedenlerden üyelikten ayrılmaları, siyasal gruplaşma gibi çok çeşitli olumsuz görüşlere sahip olmalarıdır.

(2.1.) “STK’ların Kent Konseylerinin STK Katılımına Açıklık Durumu” ise kodlamada elde edilen ikinci en yüksek alt temadır. Burada “Kent Konseyinin STK Katılımına Açık” olması 29, “Kent Konseyinin STK Katılımına Açık Değil” 35 olarak görülmektedir. Katılıma açık olmama nedenleri olarak ise: Kent Konseyinin Düzgün İşlememesi, Dışlanma, STK Katılımına Kapalı Olmaları, Siyasi, İletişimsizlik gibi nedenler sıralanmıştır.

Üçüncü sıradaki (2.4.) “STK’ların Kent Konseyine Üyelik Durumu” içinde ise “Bireysel Üye” 1, “Temsili Üyelik” 4, “Eski Üye” 10, “Kent Konseyine Üye” 41, “Kent Konseyine Üye Değil” 28 şeklinde kodludur (kendilerini böyle ifade etmişlerdir) kalanı ise kent konseyinin pasifliğine vurgu yaparak cevap vermemiştir (6). Hatırlatmak

gerekir ki çalışmanın gerçekleştirildiği dönemde Kayseri ve Isparta Kent Konseyleri aktif değildir. Ancak “Farkındalık” kısmında da ele alındığı gibi bazı temsilciler bu pasif durumun farkında bile değildirler. Bu farkında olmama hali daha ağırlık olarak Kayseri’de gözlenmektedir. Yani aslında belirtilen ifadeler kendi içinde bu durumun farkında olanlar ve olmayan olarak ikiye ayrılabilir. Ayrıca pasif olduğunun farkında olup “geçmişe dair” cevap verenler de olmuştur. “Kent Konseyine Üye Değil” şeklinde kodlananlar ise buna neden olarak: Kent Konseyine Önem Verilmemesi, Kent Konseyini İşlevsiz Bulma, STK’nın Üye Olmaya İhtiyaç Duymaması, Valiliğin İhtiyaç Duymaması, Bilgi/Tanıtım Eksikliği, Vakitsizlik gibi nedenleri sıralamışlardır. “Eski Üye” ise ayrılma nedeni olarak: Kent Konseyi Çalışmalarını Beğenmemek, Mahkeme Kararı, Siyasal Gruplaşma gibi nedenleri sıralamışlardır. Kalan kısmı ise soruyu cevaplamada isteksiz görünmüştür ya da sözel ifadeye dökmeden ((başını eğip gülme)), ((gözlerini devirme)), ((sıkılma)) hareketleri sergilemişlerdir.

Beşinci sıradaki (2.6.) “STK’ların Kent Konseyinde Karar Alma Aşamalarına Katılma”da ise “Bilinmiyor” 22 (Üye olmayanlar ve pasif kent konseylerinin bulunduğu yerler), “Katılıyorlar Ama Etkili Değiller” 6, “Katılamıyorlar” 19, “Katılıyorlar” 24 sıklığında kodlanmıştır. Kent konseylerinin aktif olmadığını bilmeme durumu elbette bu ibareler üstünde de etkili olmuştur. Bunun yanında karar almaya katılma ile yukarıda ifade edilen STK’lara açıklık, üye olamama ya da üyelikten ayrılmanın altındaki sabaplarla aynı doğrultuda sebepler öne sürülmüştür.

(2.5.) “STK’ların Toplantılara Katılma Durumu”nu da yedinci sırada olmasına rağmen arka plandaki bağlantısı nedeni ile yukarıdaki iki alt tema ile birarada alacağımızı belirtmiştik. Bu alt temaya göre Düzenli katılım, Düzensiz katılıma göre fazla sıklıkta ifade edilmiş gözükse de, düzenli katıldığını iddia eden katılımcıların bir kısmı “kent konseyi çağırırsa gidiyoruz toplantıya”, “şu sıra kent konseyi pek çalışmıyor” diyerek kent konseylerinin aktif olmadıklarının farkında olmadıklarını belli etmişlerdir. “Düzenli Katılım” 24, “Düzensiz Katılım” 10 sıklığa sahip olmasının yanı sıra bu iki ifadeden farklı olarak, “Üyelik Boyunca Katılım” 2, “Katılım Yok” 8, “Çağrı Olursa Katılım Oluyor” 1, “Çağrı Yok” 2 sıklıkta ifadeleri de kullanılmıştır.

Şimdi yukarıda birarada ele alınacağı ifade edilen dört alt temaya dair ifadelere dair bazı katılımcı görüşü örnek vermek gerekirse:

K1 “Şöyle bizim kent konseyinden bir talebimiz yok. Bugüne kadar hiç olmadı. Ziyaretinize gelicez vs gibi talebimiz oluyor ama öbür türlü ne hiç bir teknik ne maddi ya da başka bir anlamda talebimiz olmadı.”

K42 “Biz kendimiz birebir belediye ile sorunlarımızı çözebiliyoruz.”

K17 “Biz ... çok gerekli görmedik açıkçası olarak şu ana kadar.”

K19 “Yok, oradan öyle bir beklentimizde yok. KK bize göre bir oluşum ama biz KKnden birşey beklemiyoruz.”

K48 “Üye değiliz. Ama hiç bir yardımını görmedik.” (A) “Neden?”

K48 “Belediye ile olan görüşmelerimizi başkan ve başkan yardımcısı ile bizzat çözüyoruz. Bu yüzden ihtiyaç duymadık.”

K58 “Hayır. Çünkü kent konseyleri tarafsız olmalıdır.”

“Kent Konseylerinin STK Katılımına Açıklık Durumu” alt teması ve “Gündem Belirleme” ile göze çarpan bazı farklılıklar vardır. Bunlardan bazıları katılımcıların kent konseylerinin STK katılımına açık yapılı olduğunu ifade etmesine rağmen içinde siyasi baskı, STK’lar arası gruplaşma, dışlanma ve dahi Kent Konseyinin içinde bulunsalar da Kent Konseyinin düzgün işlememesi gibi sebeplerden iç dinamiğinde bu açıklığın anlamsızlaşmasıdır. (Ki bu sebepler aynı zamanda son üç alt tema olarak da bulunmaktadır.) Benzer nedenleri kent konseyinin yapısını açık bulmama nedeni olarak ifade edenler de mevcuttur. Bu bakış açılarının yanında genel olarak kent konseylerinin açık bir yapıya sahip olma koşullarının olduğu ancak uygulamaya kendi şehirlerinde bu şekilde yansımadığını ifade eden katılımcılar mevcuttur. Kent Konseylerinin içinde bulunmadıkları için (istekleri doğrultusunda ya da kent konseyi aktif olmadığı için) bu alt temaya “Bilmiyorum” cevabı da verilmiştir.

Dolayısıyla kent konseylerinin gündemi belirleme şeklini aynı sebeplerden bilmediğini ifade edenler olduğu gibi, gaye olarak büyük resimde demokratik ancak şehirlerinde demokratik olmayan bir yapı olduğu genel olarak ifade edilmektedir.

K54 “Aslında kent konseyi yönetim kurulları aktif olup görevi tam demokratik şekilde kullanırsa ve o kurulları davet ederse onlarında bu davete gelmesi ile aktif olur.”

K25 *“Aslında açık şöyle söyleyeyim ama kimin katılacağını da onlar karar vermiş oluyor. Mesela odadan bir temsilci sendikadan bir temsilci istiyor. Ama halktan temsilcileri nasıl belirliyorsunuz diyorsunuz çok açık değil orada, çok değişik konu başlıklarıyla oluşturulmuş çoğulcu bir yapı görünüyor burada, çok çeşitli insan ve temsilciler var.”*

K16 *“KK içinde fazla STK olduğunu düşünmüyorum. Genellikle şahısları davet ediyorlar. Sanatta ileri gitmiş üniversitede ileri gitmiş, ormandan tarımdan falan emekli olmuş burada bilinmiş insanlar görev alıyor.”* Çıkarımları destekler nitelikte bazı ifadelerdir.

“STK’ların İlişkilerinde Kullandığı Yöntem” alt temasına dair bazı ifadeler yukarıda da verilmiş Katılımcılarla görüşmelerde mevcuttur. Belediye ile birebir görüşerek sorunlarını aşabildikleri için Kent Konseyini tercih etmemeleri gibi...

(2.7.) “Belediye ile İlişkilerinde Kent Konseyinin Konumu” ve yukarıda da belirtildiği üzere (2.8.) ”Gruplaşma”, (2.9.)”Dışlama” ve (2.10.) ”Baskı” alt temaları da bu sebeplerden ortaya çıkmış alt temalardır.

“Dışlama” için Antalya’da dikkat çeken bir başka nokta bölge ya da şehir derneklerine karşı negatif bir tutum olduğudur. Diğer katılımcılardan da kendinlerine potansiyel suçlu gözüyle bakıldığı ve temsil edilmedikleri ifadeleri kullanılmıştır. Hatta bahsi geçen katılımcıların daha görüşmenin başında şu ifadeyi kullanması dikkat çekmiştir:

K10 *“Ben ... ve ... dernekleri, buradaki yaşayan benim 400 bin nüfuslu bir kapasitem var. Burada bir farklılık var kültür farklı yaşam farklı birbirini anlamama ben bunlara basamak olmaya çalışıyorum. Kültür birliği, kültür adaptasyonu, ortak noktaları bulmaya çalışıyorum. Aynı zamanda birbirimize farklı gelen şeylerin aslında temelde Türk kültürüne ait olduğunu anlatmaya çalışıyoruz. Bizim bölge müsait bir bölge düşmanların, terör örgütlerinin, dolayısıyla bunlara karşı bunların etkisinden korumak. türk milleti, T.C. vatandaşı olduklarının farkına vardırarak...”* görüşme boyunca katılımcı bu konudaki üzüntüsünden ve dikkate alınma arzusundan bahsetmiştir.

Çizelge 4. Katılım (Yerel-Kentsel/Genel) (Şehirlere Göre)

Kod Sistemi	Antalya
▼ Katılım (Yerel - Kentsel / Genel)	
> Kent Konseylerinin STK Katılımına Açıklık Durumu	40
> Belediye İle İlişkilerde Kent Konseyinin Konumu	22
> Kent Konseylerinde Gündem	52
> STK'ların Kent Konseyine Üyelik Durumu	35
> STK'ların Toplantılara Katılma Durumu	13
> STK'ların Kent Konseyinde Karar Alma Aşamalarına Katılma Durumu	21
> STKların Belediye İle İlişkilerinde Kullandığı Yöntem	28
 Gruplaşma	12
 Dışlama	7
 Baskı	4

Kod Sistemi	Isparta
▼ Katılım (Yerel - Kentsel / Genel)	
> Kent Konseylerinin STK Katılımına Açıklık Durumu	27
> Belediye İle İlişkilerde Kent Konseyinin Konumu	22
> Kent Konseylerinde Gündem	50
> STK'ların Kent Konseyine Üyelik Durumu	29
> STK'ların Toplantılara Katılma Durumu	15
> STK'ların Kent Konseyinde Karar Alma Aşamalarına Katılma Durumu	29
> STKların Belediye İle İlişkilerinde Kullandığı Yöntem	25
 Gruplaşma	9
 Dışlama	3
 Baskı	5

Kod Sistemi	Kayseri
▼ Katılım (Yerel - Kentsel / Genel)	
> Kent Konseylerinin STK Katılımına Açıklık Durumu	33
> Belediye İle İlişkilerde Kent Konseyinin Konumu	19
> Kent Konseylerinde Gündem	44
> STK'ların Kent Konseyine Üyelik Durumu	34
> STK'ların Toplantılara Katılma Durumu	19
> STK'ların Kent Konseyinde Karar Alma Aşamalarına Katılma Durumu	21
> STKların Belediye İle İlişkilerinde Kullandığı Yöntem	34
 Gruplaşma	20
 Dışlama	11
 Baskı	2

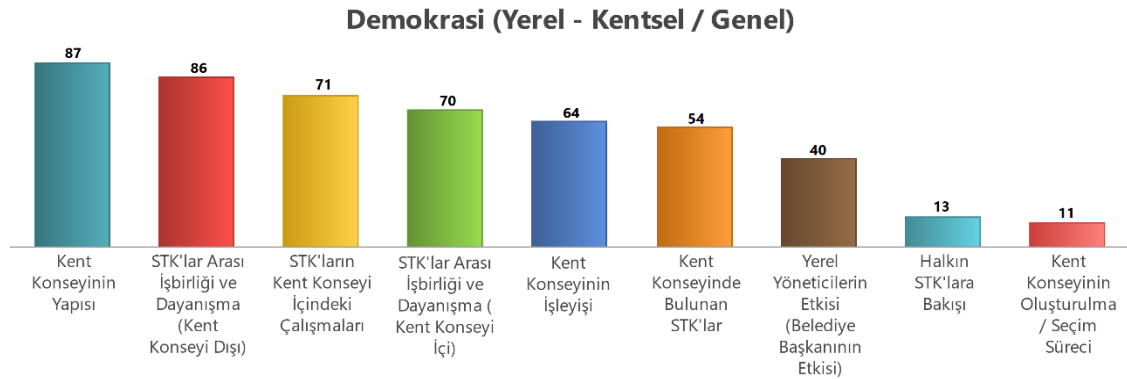
Buna göre ise şehirlerarası karşılaştırdığımızda genel çizelgeye göre birinci sıklıkta görünen “Kent Konseylerinde Gündem” en sıklıktan aza göre Antalya-Isparta-

Kayseri şeklindedir. Ve aynı zamanda her bir şehir bazında yine en sık görülen kodlama yine “Kent Konseylerinde Gündem” olarak tespit edilmektedir. Her şehir için en düşük sıklıktaki kodlamaya baktığımızda ise, genel çizelgede de olduğu gibi en düşük sıklıkta olan “Baskı” Kayseri ve Antalya için en düşük sıklıktadır. Isparta’da yakın olsa da en düşük sıklıktaki kodlama “Dışlama” olarak görülmektedir, “Baskı” dışlamadan 2 fazla haldedir.

4.8.4. Demokrasi (Yerel-Kentsel / Genel)

Üçüncü ana tema olarak kodlanan “Demokrasi” kavramı doğası gereği bir önceki ana tema olan “Katılım” teması ile aynı doğrultuda ifadelere örnek kodlamalara sahiptir. Demokrasi temasına uygun şekilde alınan cevaplara genel olarak “Kent konseyinin yapısını nasıl değerlendiriyorsunuz?”, “Kent konseyinde yer alan STK’ları ve çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?”, “Kent konseyinde yer alan STK’ların çalışmalarını demokratik buluyor musunuz?”, “Kent konseylerini demokratik buluyor musunuz?”, “Kent konseyinin işleyişini nasıl değerlendiriyorsunuz?”, “Kent konseyi demokratik açıdan olumlu bir araç mı?”, “Kent konseyleri yapı ve işleyişi açısından STK katılımı için uygun ve elverişli araçlar mıdır?”, “Kent konseyleri STK’ların katılımına yeterince açık mı?”, “Gündem demokratik olarak belirleniyor mu?”, “STK’ların kent konseyinde birbirleriyle ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?”, “STK’ların işbirliği ve dayanışma kültürleri var mı?” sorularına karşılık olarak verilmiştir. Teorik kısımda da ifade edildiği üzere katılım-demokrasi-yönetişim kavramları içiçe geçmiş kavramlardır. Dolayısı ile deşifre ve alınan notlar doğrultusunda burada 9 alt kod ortaya çıkmış ve bunu destekleyen ifadeler kullanılmıştır. Yine aynı şekilde bu ana temada ifadeler hem şehirdeki kent konseyi hem de genel olarak kent konseyi kavramına bakış olarak iki yönlü değerlendirmeler doğrultusunda ele alınmıştır. Ayrıca bu başlık altındaki kodlamalar çok grift olduğu için hepsi bir arada değerlendirilmiştir. Detaylı alt ifadelere ayrılmış halini kod kitabında bulmak mümkündür (Ek 1)

Çizelge 5. Demokrasi (Yerel-Kentsel/Genel)

Bu ana tema içinde alt kodlar arasında en yoğun (3.2.)“Kent Konseyinin Yapısı”na değinilmiştir. Gerek STK'lara katılımın açıklığı koşulları gerekse mevzuatın kent konseyinin yapısını demokratik yönden biçimlendirdiği kanaati gözlenmiştir. İkisi de katılımcılar tarafında kendi başlıkları altında eleştiriye tabi olmuştur. Dolayısıyla Kent Konseyinin yapısı da bunlardan kaynaklanan eleştirilere tabi olmuştur. Buna göre ((3.2.1.) Kent Konseyi Yapısını Hakkında Bilgi Sahibi Değil) “Kent Konseyi Yapısı hakkında bilgi sahibi olmadığını” ifade edenlerin bu ifade kodu 19, ((3.2.2.) Kent Konseyi Yapısını Hakkında Bilgi Sahibi) bildiklerini ifade edenlerin içinde de bu yapının demokratik bulunması kodu 26, demokratik değil kodu 41 kez tespit edilmiştir. Yapıyı Demokratik bulmayan ve bulanların bir kısmı genel kavram olarak kent konseyi demokratik bulmakla beraber uygulamadığını demokratik bulmamaktadır. Yine bunlar içinde bir kısmı kent konseyi yapısını bildiğini ifade etse de şehrindeki kent konseyinin aktif olmadığını bile bilmemektedir. Ancak bu bilgi eksikliği kent konseyinin işleyişini bilmeme hususunda daha kabul edilebilir bir durumdadır. Bunun üstüne Kent Konseyi yapısı içinde yer almayan ya da alamayanlar da işleyiş bilmediklerini ifade etmişlerdir. Sadece kent konseyi değil aynı zamanda ((3.6.) Kent Konseyinde Bulunan STK'lar) STK'ların da kendi içinde demokratik olmadıklarının kod olarak ifade sıklığı (24) demokratik bulunma sıklığından (14) fazladır. Bilinmediğinin ifadesi ise 16'dır.

Gerek STK üyelerinin gerek STK'lardan yardım isteyen halkın gerekse Kent Konseyinde yer almak isteyen temsilcilerin buraları bir siyasi basamak olarak görmesi de yapılan görüşmelerde tespit edilen bir diğer siyasi sebep olarak elde edilmektedir. Dolayısıyla siyasi baskı ve gruplaşmanın üstüne bu düşünce yapısı da eklendiğinde kent

Konseyinde ortak fayda adına müzakere gerçekleştirilen bir kamusal alan olmaktan çok siyasi fikirlerin çatıştığı bir ortam haline geldiği görülmektedir.

K18 “...başkanların basamak gibi kullanması olabilir,” gibi ifadeler bu anlamca STK’lar için çokça geçen görüşlerdendir.

Kent Konseyinin demokratik olabilmesi yapısının kadar içinde yer alan STK’ların durumları da önemlidir. Bu anlamda “işbirliği” önemlidir. Ancak STK’ların Kent Konseyi içindeki ve dışındaki “işbirliği” faaliyetleri arasında küçük farklılıklar göze çarpmaktadır. Yapılan görüşmeler doğrultusunda Kent Konseyinin yapısı zaten siyasi görüşlere göre şekillendirilmekte ve buna göre STK’lara yer verilmektedir. Bu Kent konseyi STK’lara mevzuat olarak açık olmama olmasa da Kent Konseyi Başkanı ve/veya Belediye başkanının duruşuna göre olmaktadır. Farklı görüşteki STK’lar dolayısıyla Kent Konseyi içinde yer alsa dahi Belediye başkanı ya da Kent Konseyi başkanı duruşuna yakın olmayan STK’ların görüşünün dikkate alınma oranı düşük kalmaktadır. Dolayısıyla Kent Konseyi içindeki STK’lar arasındaki işbirliği kavramına yaklaşım, Kent Konseyi dışındaki STK’lar arasındaki işbirliğine yaklaşım daha makuldür. Kendi çalışma alanlarında STK’lar biraraya gelebilmektedirler. Öte yandan siyasi görüşlerine göre elbette yine bir ayrışma olduğu anlaşılmaktadır. Bir de bazı STK’ların işbirliğini sadece reklam amacı ile kullanmak istediği görüşüne de rastlanılmıştır. Bir işbirliği sürecine girildiğinde STK’lar arasında lidermiş gibi görünme çabası bazı STK’larda ise çalışmanın içinde yer alıp sorumluluktan kaçma olduğu ifade edilmiştir. Bu anlamda “(3.9.) STK'lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi Dışı)” ve (3.8.)” STK'lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi İçi)” kent konseyi yapısından sonra en sık ifadeler kullanılan iki ibare olmuştur. “(3.9.) STK'lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi Dışı)” “İş birliği var” (51) “İş Birliği Yok”a (35) ciddi bir farkla daha fazla çıkmışken ve (3.8.)” STK'lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi İçi)”da “İş birliği Var” (17) kullanımı “İş Birliği Yok”a (15) göre çok az bir farkla ifade edilmenin yanında bu kodda ayrıca “Bilinmiyor” (28) da söz konudur.

K51 “Yok. Isparta’ya geldiğim ilk yılda aktif olarak çalışanlarla bir proje yaptık. Lise ve ortaokul içindi. O zaman anladık ki işbirliği Isparta’da yok. Projelerde diğerlerini yükü bize bıraktı.” ifadesi buna bir dayanaktır. Devamın da ise “STK’lar, bürokrasi ya da bir yerlere atanmak için basamak olmaması lazım. Burası hizmet

yerleridir. Özellikle gençlerimizin enerjilerinin STK'larda yer verilmemesi. Onlardan gelecek önerilerin STK'lar da ciddiye alınmaması." görüşü belirtilmiştir.

K5 "Üst düzeyler, KK'nin yönetimine girmek gerekir herhalde onlar alıyor, biz şeyiz ya konu mankeniyiz." diyor ancak ekliyor "Bu kötü birşey değil aslına bakarsan, bize bıraksalar biz karar alamayız, bir sürü hengâme, biri gelir biri gelmez, toplantı yeri bulamazsın, orada bence resmi kişilerin almasının hiçbir sakıncası yok. Yeterki oraya düzgün STK'yı oraya al, onların görüşlerini al, sonra otur, o görüşlerden olmak şartıyla bir karar ver, orada hiç görüşülmemiş veya hiç olumsuz bildirdiğimiz olayı bile çıkarıyorlar. İşte asıl sıkıntı buradan kaynaklanıyor." Yani katılımcı STK bilincine de güvenmiyor.

K34 "Tabi bağımsız bir kuruluş olsaydı örneğin Türk Dil Kurumu önceden Atatürk'ün kurduğu dönem de bağımsız kuruluşlardı. Kendilerine bir siyasal müdahale olmadan çalışmalarını yürütebiliyorlardı. Ama sonra Başbakan'a bağlandı dolayısı ile siyasete bağlandı. Kent konseyleri de aynı. Hale siyaseti gözlediğimiz için hangi görüşten siyasi parti kazanırsa doğal olarak ona göre şekillenmeye başlıyor. Bence kuruluşlar bağımsız olsa daha doğru olur."

Mevzuattan kaynaklanan ve daha önceki ana temalarda belirtilen tüm bağımlılık sebeplerinden ötürü yerel yöneticilerin kent konseylerini ciddiye almadığı ifadesi bu tema altında en sık rastlana kodlardan biridir.

Çizelge 6. Demokrasi (Yerel-Kentsel/Genel) (Şehirlere Göre)

Kod Sistemi	Antalya
Demokrasi (Yerel - Kentsel / Genel)	
> Halkın STK'lara Bakışı	8
> Kent Konseyinin Yapısı	31
> Kent Konseyinin Oluşturulma / Seçim Süreci	2
> Kent Konseyinin İşleyişi	30
> STK'ların Kent Konseyi İçindeki Çalışmaları	22
> Kent Konseyinde Bulunan STK'lar	9
> Yerel Yöneticilerin Etkisi (Belediye Başkanının Etkisi)	14
> STK'lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi İçi)	21
> STK'lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi Dışı)	33

Kod Sistemi	Isparta
▼ Demokrasi (Yerel - Kentsel / Genel)	
> Halkın STK'lara Bakışı	3
> Kent Konseyinin Yapısı	26
> Kent Konseyinin Oluşturulma / Seçim Süreci	5
> Kent Konseyinin İşleyişi	17
> STK'ların Kent Konseyi İçindeki Çalışmaları	23
> Kent Konseyinde Bulunan STK'lar	23
> Yerel Yöneticilerin Etkisi (Belediye Başkanının Etkisi)	14
> STK'lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi İçi)	23
> STK'lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi Dışı)	24

Kod Sistemi	Kayseri
▼ Demokrasi (Yerel - Kentsel / Genel)	
> Halkın STK'lara Bakışı	2
> Kent Konseyinin Yapısı	30
> Kent Konseyinin Oluşturulma / Seçim Süreci	4
> Kent Konseyinin İşleyişi	17
> STK'ların Kent Konseyi İçindeki Çalışmaları	26
> Kent Konseyinde Bulunan STK'lar	22
> Yerel Yöneticilerin Etkisi (Belediye Başkanının Etkisi)	12
> STK'lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi İçi)	16
> STK'lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi Dışı)	29

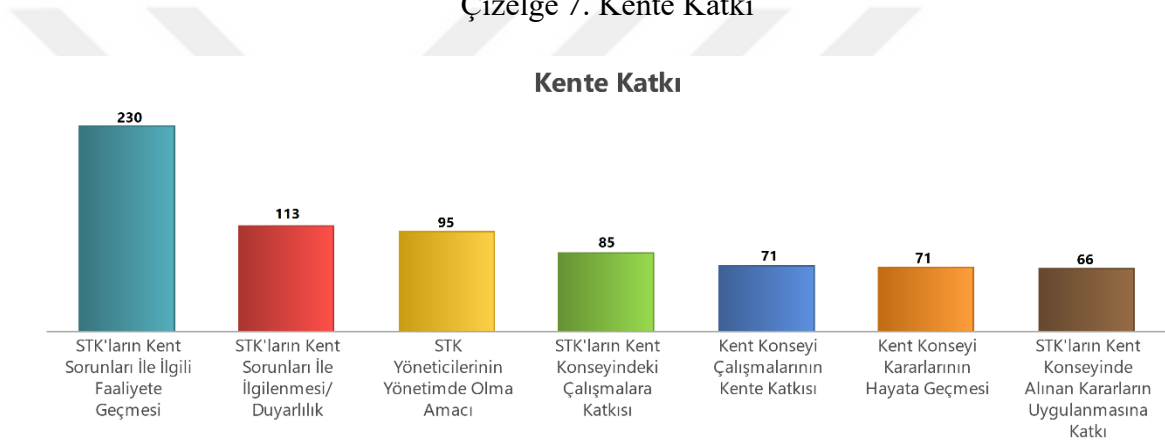
Demokrasi için ise genel çizelgedeki en sık gözlemlenen “Kent Konseyinin Yapısı” ibaresi en sıklıktan en aza Antalya-Kayseri-Isparta olarak şeklindedir. Ancak Antalya bazında en sık kodlama 33 ile “STK’lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi Dışı)”dır. “Kent Konseyinin Yapısı” ise çok yakın olsa da 31 şeklindedir. Antalya için en az kodlanan ibare ise “Kent Konseyinin Oluşturulma/Seçim Süreci”dir. Kayseri ve Isparta için ise “Kent Konseyinin Yapısı” şehir bazında da en sık kodlanan ibaredir. Gerçi Kayseri için de “Kent Konseyinin Yapısı”nın hemen ardından 1 fark ile STK’lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi Dışı)” ikinci en sık kodlanan ibaredir. Kayseri ve Isparta için en az sıklıkta kodlanan ibare ise “Halkın STK’lara Bakışı”dır. Genel çizelgede en az sıklıkta kodlanan “Kent Konseyinin Oluşturulma/Seçim Süreci”nin en sıklıktan en aza kodlama sıralaması ise Isparta-Kayseri-Antalya şeklindedir.

4.8.5. Kente Katkı

“Kente Katkı” ana teması altında hem kent konseyinin kente katkısı, hem de STK’ların Kent Konseyi içinde ve dışında katkıları alt kodlar ve örnek ifadeler içinde

yer almaktadır. Bu temaya göre alınan cevaplar genel itibariyle şu sorular içindir “STK’lar Kent konseylerinde karar alma sürecine katılabiliyor mu?”, “Çalışmalara STK’lar yeterince katkıda bulunabiliyor mu?”, “Kent konseyi çalışmalarını etkili ve verimli buluyor musunuz?”, “Kent Konseyinde alınan kararlar hayata geçiyor mu?”, “Kent konseylerinde alınan kararların uygulamasına katkıda bulunuyor musunuz?”, “STK’lar Kent sorunlarına ilişkin katılımcı bir tutum sergiliyorlar mı?” Bu düzeylerde katkı sağlanması ya da sağlanamamasına dair farklı nedenler ifade edilmiştir. Bunun yanında Kent konseyinde yer almayan STK’lar ve kendileri dışındaki STK’lar hakkında görüş bildirmek istemeyenler de olmuştur.

Çizelge 7. Kente Katkı

Buna göre en sık alt tema olarak (Birinci Sırada) (4.6.)“STK’ların Kent Sorunları ile İlgili Faaliyete Geçmesi” tespit edilmiş olup genel olarak STK’ların katılımcı bir tutum sergiledikleri ifadeleri tespit edilmiştir. Ki bu hemen akabindeki (İkinci Sırada) (4.5.) “STK’ların Kent Sorunları ile İlgilenmesi/Duyarlılık” ile göbekten bağlı olduğu aşikardır. Ancak STK’ların faaliyete geçme düzeylerinin bir birinden farklı olduğu da yüksek sıklıkta alt tema altında geçen ifadelerdendir. Bunun sebeplerinden bazıları STK’ların alanlarının farklılığı ve buna göre kısıtlı ya da geniş alanda faaliyete geçebilecekleri; üye sayılarının fazla ya da az olması dolayısıyla buna dayanarak etkili olup olamayacakları; yönetimdekilerin STK’yı basamak olarak kullanma ya da gerçekten faydalı olarak STK içinde yer alma güdüler; örneğin odaların yarı kamusal olmaları sebebiyle hukuki yönden daha etkili olabilmeleri; yine diğer alt temalar içinde de geçen siyasi sebepler sayılabilir. Ki burada belirtilen (Üçüncü Sırada) (4.4.) “STK Yöneticilerinin Yönetimde Olma Amacı” aynı zamanda grafikte yer alan bir diğer alt tema olarak göze çarpmaktadır. Yukarıdaki negatif(eleştirirken kullandıkları) sayılan

amaç dışında katılımcıların daha nesnel biçimde ifade ettiği yöneticilerin yönetimde olma amaçları içinde sayılan diğer durumlar; Zorunluluk, Siyasi Tabuları Yıkmak, Görevini Yapmayan STK'ları Denetlemek, Düşünceleri Yaymak, Tüzel Kişiliğe Sahip Olmak (STK vasıtasıyla tek başına gerçekleştiremeyecekleri yerel yönetimler üzerinde sağlayabildiğini ifade eden olmuştur), Yönetim İle İletişim, Eğitim, İlgi-Meslek, Örgütlü Mücadeleye İnanmak, İnsanlara Faydalı Olmak/Sorumluluk, Sosyal Etkinlik, sayılmaktadır. Bunlar içinde yakınma/şikayetlenme konusuna katılımcı girmediğinde öne çıkan ilk üç amaç İnsanlara Faydalı Olmak/Sorumluluk, İlgi-Meslek ve Örgütlü Mücadeleye İnanmak olarak görülmektedir.

(4.5.) “Bu ana temanın bir diğer alt teması “STK’ların Kent Sorunları ile İlgilenmesi/Duyarlılık”ın ikinci sırada olduğunu ifade edilmişti. Burada STK’lar genel olarak kent sorunlarına ilgili görülmekle beraber ciddi bir sıklıkta ilgisizliği de ifade eden görüşler belirtilmiştir. İlgisizliğin nedenleri olarak ise “Korku”, “Toplumsal Baskı”, “Bakış Açısı”, “Bıkkınlık”, “Kente Sahip Çıkmama”, “STK’ları Ciddiye Almama”, “STK’ların Kendini Yetkili Görmemesi/Bilmemesi”, “Ekonomik Sorunlar”, “Dışlanma”, “Siyasi Sorunlar”, “Zayıf Örgütlenme”, “Kent Sorunlarının Fazlalığı” sayılmaktadır.

K34 “*Bu ilgisizliğin en önemli nedeni Türk toplumunun son 50-60 yıldır siyasi yaşamında örgütlülüğün koparılması. Ama dünya kentlerine baktığımız zaman bir vatandaş en az 8-9 en az sivil toplum kuruluşuna üye oluyor*”.

Burada katılımcı bir ilgi örneği ile alakalı görüşünü belirtirken nihayetinde ilgisizliğe götüren nedeni de ifade etmiştir. K25 “*Yakın çevrede ekosistemin ciddi tehtidi daha çok ilgi çekti. Burada yerelde toprağına sahip çıkanların etkisi çok oldu. 3-5 tane HES ile başlayan mücadele o köylünün ya da ne bileyim altın çıkarma için verilen mücadele hepimize örnek oluyor tabiki geleceğimize servetimize sahip çıkmak açısından miraslarımız diye bakıyoruz. Doğa mirası bu. Zaten bizim değil gelecek kuşaklarında kullanabilmesi için. Dikkat çekti daha çok korunmaya başlandı. Burada çok örgütlenme güçlü olmadığı için saman alanı gibi oluyor. Mesela bir parka Antalya çok sahip çıktı gece gündüz bekledi otopark olmasın diye vermedi. Peki sonra bu örgütlenmeye başka bir yere taşıyabildik mi ama mahalleli ve Antalya gitti oraya gece nöbeti tuttu.*” (A) “Peki bu neden oluyor?” (İlgisizlik nedeni) K25 “*Zayıf örgütlenme olduğu için, önemsemiyor değişebileceğini, örgütlenme suç gibi gösterildiği için. Örgüt*

suçtur vs denildiği için o birlik ve dayanışmaya büyük zararlar vermiş durumdayız. Mesela kleopatra koyu korunacağı zaman halk gidiyor ama başka bir yerde birlik sağlanamıyor.” ve K25’in benzer doğrultuda ifadeler verdiği başka noktalarda da gözlenmektedir: K25 “Evet meslek örgütleri var ya da başka platformlar bir dönem farkındalık yarattılar. Bir ton ciddi hukuk davaları açıldı ama şimdi hukukada güven kalmadı bütün davalar reddedilmeye başlandı. Kazanılmamaya başlandı. Aynı şey sendikalarda ki mücadelede öyledir. Antalya’daki ya da Türkiye genelinde de böyledir sayısız davaya dâhil oldukları konu var. Antalya için meslek odaları baro ile birlikte mesela bunların dâhil olmasını kaldırdılar. Siz kimsiniz halk dâhil olsun dediler. Aslında hani kentede sert çıktı betondan başka birşey kalmadı herşey rant olmuş 3-5 kalan yere göz dikenler var, ilgi var.”

K56 “Şimdi gelelim sivil toplum örgütlerinin burada yer almasına. Sivil toplum örgütleri burada aktif olan var olmayan var. Adı sivil toplum örgütü dimi. A köyünün B köyünün yaptıрма yaşatma derneği var.”

K38 ve K39 “Çünkü yöneticiden dolayı.”

K34 “Çekimser kalmayan gruptaki sivil toplum kuruluşları hepsini Türkiye Cumhuriyetini düzgün şekilde ilerlemesi ve ayakta kalması için tutum sergiliyorlar. Ama bazıları bir mekân açmak için dernek kuruyor. Bir kısmı kumarhane işletmek için, bir kısmı emekli arkadaşlarla dernek kuruyor.”

Bir diğer örnek diyalog (A) “Peki KK çalışmaları etkili ve verimli buluyor musunuz?”, K5 “Baya etkililer ya her işi çıkarıyorlar, her tarafı değiştiriyorlar.”, (A) “Şuan bunu nasıl alayım?”, K5 “Olumlu bulmuyorum ama etkili buluyorum.”, (A) “Mesela örnek verebilir misiniz?”, K5 “Konyaaltı sahilinin 3-4 defa üst üste tekrar düzenlenmesi KK kararı ile şeye girdi. Ben trilyonların harcanmasını istemiyorum, eski hali de güzeldi, şuandaki pozisyonda lazım mıydı, değil miydi. Şimdi tamam çok etkililer”.

(4.2.) “STK’ların Kent Konseyinde Alınan Kararların Uygulanmasına Katkı” (Yedinci Sırada) ve (Dördüncü Sırada) (4.3.) “STK’ların Kent Konseyindeki Çalışmalara Katkısı” alt temalarına bakıldığında zaten iki şehirde kent konseyi aktif olmadığı için buralardaki görüşmelerden kent konseyinin aktif olmadığı farkında olsa da olmasa da olumsuz cevaplar alınmıştır. Kent Konseyi aktif olan Antalya’da ise yine kent konseyinde bulunmayanlar aynı olumsuz cevabı vermekle beraber “STK’ların

Çalışmalara Yeterince Katkıda Bulunmaması”, “STK'ların Talep Dâhilinde Çalışmalara Katkısı”, “Duruma Göre Katkı Sağlama”, “Bireysel Anlamda Katkıda Bulunan STK Üyeleri” gibi kısıtlı katkı cevaplarına yoğun olarak rastlanmakla beraber “STK'ların Çalışmalara Katkısının Bilinmemesi” cevabı da alınmış olumlu cevaplar oldukça kısıtlı sıklıkta elde edilmiştir.

K5 “Ya şimdi mesela deseler şu konuda aktif görev alacaksın deseler biz gerekli katkıyı sağlarız. Eğer diyorum ya STÖ'lerini branşında iyilerden seçilirse onlar zaten katkıda bulunur, zaten hiçbir dernek bu işi yapamaz dediğin anda biter o olay, yapar gözüyle bakacasın ona bir görev vereceksin, yapıp yapmadığı o zaman belli olur.”, (A) “Burada peki katkı sağlayabiliyor mu?”, K5 “Yani çağırılır da görüş alınırsa, sen bu işi sen bunu hallet dediği zaman ben hiçbirinin altından kalkamayacak bir olay olmadığını zannediyorum yani hepsi kalkar. Ordaki STÖ'leri çağırılanlar büyük ihtimalle iyi gözüyle bakıyorum yani.”.

K15 “Çalışmalarını görüyorum duyuyorum. Çünkü aynı zamanda kapitalist çevre derneğinin üyesiyim. Dernekteki bir arkadaşında KK'ne katılıyor.”

K13 “Çoğunlukla direkt veya dolaylı. Direkt karara geçenlerde oluyor ya da yerel yönerimlerin veya şeylerin kendi projesiymiş gibi yaptıkları uygulamalarda oluyor. Geçmeyenlerde var tabi. Biz boğa çayı ile ilgili mesela olumsuz görüş bildirdik. Mesela KK katkısını şöyle düşün. Şu anda uygulanmaya çalışılan projeye yine devam ediyorlar. Ama % 60'i % 70 değiştirildi yolda. Başta niyetleri deniz suyunun 2700 m geriye alınması söz konusuyken, KK muhalefeti ile bu 700 m'ye indirildi. İçeriye gemi vs alınması söz konusuydu artık değil, hala daha bizim olumsuz baktığımız şeyler var mı var, dikkate alınmaya çalışılıyor yani. Birazda siyasi olarak bakıyorlar.”

K24 “Herkesin hem yani konuları farklı hem de bakış açıları farklı olabiliyor. Ama genel olarak katılım ile ilgili bir sıkıntı yok.” ... “Bazen söylemler daha güzel geliyor ama yazılı olarak bunu raporlamak zor geliyor. Bu sorumluluk bilinci ile alakalı. Farklı düzeylerde katılımlar var. Herkesin hem yani konuları farklı hem de bakış açıları farklı olabiliyor. Ama genel olarak katılım ile ilgili bir sıkıntı yok.” ve K24 “Gayet olumlu, siyasetin girmediği noktada çok güzel fikirler çıkıyor. Ama siyaset girdimi işin içine bir takım sorunlar çıkıyor. Ben antalya KK'nde böyle birşey ile karşılaşmadım. Gündemi ve raporlarımızı özgür bir biçimde sunuyoruz.” ancak katılımcı görüşmenin bir noktasında çalışmanın bazı yerlerinde de tartışılan “oda”

kavramını ayırarak ele almıştır K24 “*Bu konuda hem odayı hem STKyı aynı kefeye koyamayız. Biz mesela çok çeşitli disipline sahip. Her türlü fikir alışverişinde bulunuyoruz. Ama herkes aynı alanda görüş bildirmiyor alan farklılıklarından dolayı. Tabi uzmanlık alanlarıyla ilgili. Kimi siyasi oluyor biz her zaamın eşit mesafedeyiz. Biz katılım konusunda cömertiz.*”

K19 “*Tabi üzerimize düşen kısımla ilgili yapıyoruz.*”

K25 “*İnandırıcılığımız ölçüsünde, ben orada inandırıcılığı demokratik bulursam gövdele katılıyorum ama bulamazsam şekilde orada olabilirim.*”, (A) “*KKnin inandırıcılığı diyorsunuz?*” K25 “*Evet, oradan gerçekten mücadele edilebilecek bir şey olursa*”.

Bu ana temanın altındaki (Beşinci Sırada) (4.1.) “*Kent Konseyi Çalışmalarının Kente Katkısı*” ve (Altıncı Sırada) “*Kent Konseyi Kararlarının Hayata Geçmesi*” alt temalarına bakıldığında oldukça yüksek bir sıklıkta (4.7.) “*Etkisiz ve Verimsiz*” (52) bulunduğu dair ifadeler elde edilmiştir. Çok az sıklıkta (7) bilinmediği ifadesi edinilirken “*Etkili ve Verimli*” (12) bulanların da bir kısmında “*Kararların Hayata Geçmemesi*” yönünde görüş de bildirenler mevcuttur. Örneğin:

K25 “*Kendi belirlediği çerçevede etkili ve verimli. Diyorum ya uzun süredir sürdürülmüş kalıcı bir yapı gibi gözüküyor. Kendi içinde o çerçevede verimli*” şeklinde görüş bildiren katılımcı “*Çoğunlukla diyelim kısmen haksızlık olur. Yani çok karar almıyorlar ki. Çelenk koyalım emeklileri toplayalım şunu yapalım gibi*” şeklinde görüş bildirmiştir. Burada bahsi geçen hayata geçen kararlar dahi anlaşıldığı üzere kente çok büyük katkı sağlayan kararlar değildir. (A) “*Kent açısından peki?*”, K25 “*Hayır söz söyleniyor, o da kimseyi ürkütmeyen sözler halk mücadelesinde bu tür baskı unsurlarının eylemlerine dair basın açıklaması dışında hiç tanık olmadık ama törenlere toplantılara temsiliyetlere bunlara katılıyor. Hani hak verilmez alınır noktasında eksiktir.*”

Bir başka katılımcı ifadesine bakılacak olursa K11 “*Yani bu şartlarda etkili ve verimli diyemeyiz, çünkü etkili ve verimli olabilmesi için üretilen projelerin hepsinin toplumun menfaatine olan şeyler ve karşılığının da görünür halde uygulanmış olması lazım. Şu ana kadar birçok başarı olmadı.*”... “*şimdi belediye siz, projeyi üretiyorsunuz, ürettiğiniz projenin eğer bir konuşmacı getirmedi bunu konuşturacaksanız, buna çözüm üretebilirsiniz KK’ndeki dernekler olarak. Ama biraz*

önce söylediğim engelliler ile alakalı veya ekonomik gideri fazla olan alanlarda yaptığınız projeyi sizin uygulama şansınız yok, onun için mecburen bir yere belediyeye veya valiliğe, valiliğin bile emrediyor olması bir nevi değer oluşturuyor, bir ihtiyaç doyuruyor”... “Dernek adına da yapılabilir illa konsey olması gerekmiyor.” Buradan edindiğimiz veri Kent Konseyinin küçük kararlar aldığı STK’ları tatmin eden kararların faaliyete geçirilemediğidir. Yani uygulanan kararlar mevcuttur ama bunlar beklentileri karşılayan kararlar değildir.

Çizelge 8. Kente Katkı (Şehirlere Göre)

Kod Sistemi	Antalya
▼ Kente Katkı	
> Kent Konseyi Çalışmalarının Kente Katkısı	25
> STK’ların Kent Konseyinde Alınan Kararların Uygulanmasına Katkı	23
> STK’ların Kent Konseyindeki Çalışmalara Katkısı	38
> STK Yöneticilerinin Yönetimde Olma Amacı	29
> STK’ların Kent Sorunları İle İlgilenmesi/Duyarlılık	37
> STK’ların Kent Sorunları İle İlgili Faaliyete Geçmesi	84
> Kent Konseyi Kararlarının Hayata Geçmesi	26
Kod Sistemi	Isparta
▼ Kente Katkı	
> Kent Konseyi Çalışmalarının Kente Katkısı	22
> STK’ların Kent Konseyinde Alınan Kararların Uygulanmasına Katkı	24
> STK’ların Kent Konseyindeki Çalışmalara Katkısı	24
> STK Yöneticilerinin Yönetimde Olma Amacı	30
> STK’ların Kent Sorunları İle İlgilenmesi/Duyarlılık	38
> STK’ların Kent Sorunları İle İlgili Faaliyete Geçmesi	66
> Kent Konseyi Kararlarının Hayata Geçmesi	24
Kod Sistemi	Kayseri
▼ Kente Katkı	
> Kent Konseyi Çalışmalarının Kente Katkısı	24
> STK’ların Kent Konseyinde Alınan Kararların Uygulanmasına Katkı	19
> STK’ların Kent Konseyindeki Çalışmalara Katkısı	23
> STK Yöneticilerinin Yönetimde Olma Amacı	36
> STK’ların Kent Sorunları İle İlgilenmesi/Duyarlılık	38
> STK’ların Kent Sorunları İle İlgili Faaliyete Geçmesi	80
> Kent Konseyi Kararlarının Hayata Geçmesi	21

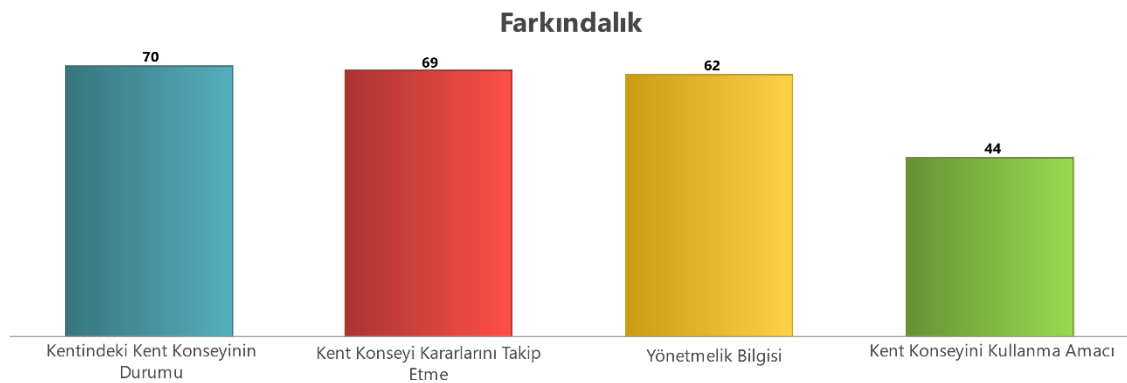
“Kente Katkı” alt temasında ise en sık geçen kod olan “STK’ların Kent Sorunları ile İlgili Faaliyete Geçmesi” ibaresi şehirler bazında en sıktan en aza kodlama sıklığı Antalya-Kayseri-Isparta şeklindedir ve her üç şehir bazında da en sık geçen ibare yine budur. Genel çizelgede en az sıklıkta geçen “STK’ların Kent Konseylerinde Alınan Kararların Uygulanmasına Katkısı” ibaresi ise en sıktan en aza Isparta-Antalya-Kayseri

şeklindedir ve yine her üç şehirde de şehir bazında en az sıklıkta kodlana ibare budur. Sadece Isparta’da aynı az sıklıkta (24) “STK’ların Kent Konseyindeki Çalışmalara Katkısı” ve “Kent Konseyi Kararlarının Hayata Geçmesi”nin de olduğu görülmektedir.

4.8.6.Farkındalık

“Farkındalık” ana temasında en dikkat çekici nokta Kayseri ve Isparta’da gerçekleştirilen görüşmelerde ciddi bir düzeyde katılımcıların kent konseyinin durumu hakkında farkındalığa sahip olduğunu düşünmesine rağmen aslında kent konseyinin aktif olmadığını dahi bilmemeleridir. Buna dair tespitlerin gerçekleştirildiği sorular “Kent konseyine üye misiniz? Düzenli olarak katılıyor musunuz?”, “Belediye ile ilişki kuruyorsunuz?”, “Kent konseyi sizin için ne anlama geliyor?”, “Belediye ile ilişkilerinizde kent konseyleri tüm gereksinimlerinize cevap verebiliyor mu?”, “Kent konseyleri hakkında düşüncelerinizi öğrenebilir miyim?”, “Kent konseyinin yapısını nasıl değerlendiriyorsunuz?”, “Kent konseyinin işleyişini nasıl değerlendiriyorsunuz?”, “Kent konseylerinde alınan kararları takip ediyor musunuz?”, “Kent konseylerinde alınan kararların uygulamasını denetliyor musunuz?” şeklinde sıralanabilir. Bunun yanında tüm diğer sorular için katılımcılar düşüncelerini ifade ederken farkındalığa dair tespitte bulunulabilecek veriler de sağlamış olmaktadır.

Çizelge 9. Farkındalık

Dolayısıyla birinci sırada gözüken (5.2.) “Kentindeki Kent Konseyinin Durumu” ile ilgili kodlama sıklığı en yüksek düzeyde çıksa da bunun bilinçli veya bilinçsiz bir farkındalık olması her şehirde farklı bir surum arz etmektedir. Onlar (ağırlıklı olarak Kayseri) kent konseyini bir önceki dönemdeki gibi aktif ancak işlemiyor sanmaktadırlar. Öte yandan yerel seçimler yaklaşırken büyükşehir belediye başkanlığına dair vaatlerden biri de kent konseyini tekrar aktif hale getirmektir. Bazı katılımcıların bu farkındalığa

da sahip oldukları görülmektedir. Bu genellikle Kayseri’de gözlenen bir durumdur. Düşük düzeyde bu durum Isparta’da da olsa, Isparta’da genel olarak STK’lar Kent Konseyi’nin aktif olmadığını söylemekte ve nedenini bilmektedirler. Güncel farkındalıkları dışında STK’ların genel hatlarıyla ((5.1.) Yönetmelik Bilgisi) Yönetmelik hakkında bilgi sahibi oldukları (Yönetmelik Bilgisine Sahip Olanlar ve Yönetmelik Bilgisi Yetersiz Olanlar) görülmektedir; ancak STK’ların bir kısmı bunun farkındalığı ile kısmen yönetmelik bilgisi olduğunu ifade etmektedir. Bir kısmı ise sadece bildiğini söyleyip bilmedikleri kısımların farkında olmadıkları için bunu “bilme” (bilgi sahibi oldukları anlamında) olarak ifade etmektedirler. Dolayısıyla bu iki kodlama karma bir yapıya sahip olduğu için kesin olarak “Yönetmelik Bilgisine Sahip Değil” kodlaması dışında kalanlar birarada değerlendirilmiştir ayrıca daha bilinçli ifadelerin söz konusu olduğu belirtilmelidir. Antalya’da bulunan STK’lar bu anlamda daha yüksek düzeyde farkındalığa sahiptirler. Bunun en önemli göstergeleri Kent Konseyi hakkında görüş bildirirken belediye Kent Konseyi ve Büyükşehir Belediyesi kent konseyi hakkında kendiliğinden bilgi verebilmeleridir ve bu bilgiler teyit edilebilir doğru bilgiler olduğu araştırmacı tarafından öğrenilmiştir. Bunun yanında daha somut bilgiler vermektedirler. Örneğin “Boğaçayı Projesi” neredeyse her STK tarafında kent konseyi ile birlikte anılan bir konu olarak gözlemlenmiştir. Bir diğer önemli nokta Antalya’daki STK’ların gözü kapalı muhalefet ya da gözü kapalı destekleyici bir tavırdan ziyade sorgulayıcı bir tavır sergilemeleridir. Buna göre araştırmacının gözlemine göre en “bilinçli” farkındalığa sahip şehirden “en bilinçsiz” farkındalık ifadelerinde bulunanlara göre sıralama Antalya, Isparta ve Kayseri şeklindedir.

Örnek vermek gerekirse “Kent Konseyinin çalışmalarını etkili ve verimli buluyor musunuz sorusuna Antalya’daki katılımcı “Proje” kavramını sorgulayarak cevaplamaya başlamış. Ve küçük yardım faaliyetleri ya da toplantıları kenti etkileyen projeler olarak tanımlamadığı için bu anlamda kent konseyini etkili ve verimli bulmadığını ifade etmiştir. Benzer şekilde yine Antalya’da “kent konseyini demokratik buluyor musunuz?” sorusunu yanıtlarken öncelikle demokrasi kavramını tanımlayarak görüşlerini iletmeye başlamıştır. Bahsi geçen dernekler siyasi duruş olarak çok farklı perspektiflere sahip olsalar da kavramları irdelemek Antalya’daki STK’ların ortak özelliği olarak ön plana çıkmaktadır.

Yukarıda kavramları detaylandırmak adına bazı örnekler vermek gerekirse, “Proje” kavramı için K11 “*Şimdi belediye siz, projeyi üretiyorsunuz, ürettiğiniz projenin eğer bir konuşmacı getirmede bunu konuşturacaksınız, buna çözüm üretebilirsiniz KKndeki dernekler olarak. Ama biraz önce söylediğim engelliler ile alakalı veya ekonomik gideri fazla olan alanlarda yaptığınız projeyi sizin uygulama şansınız yok, onun için mecburen bir yere belediyeye veya valiliğe, valiliğin bile emrediyor olması bir nevi değer oluşturuyor, bir ihtiyaç doyuruyor.*”, (A) “*Siz diyorsanız birileri konuşmacı olarak getirilecekse bu zaten yapılabilir birşey daha toplum...*”, K11 “*Dernek adına da yapılabilir illa konsey olması gerekmiyor.*”

“Demokrasi” kavramı için, K1 “*Tabi tabi şöyle demokrasiyi şöyle görüyorlar ya 10 kişi toplantıya katılmış 6 kişi evet diyorsa 4 kişi hayır diyor. E demokrasi işte arkadaşlar oyladık demokrasi diyorlar. Bu demokrasi ise orada demokrasi var. Onu kastediyorlar. Ama bizim demokrasi anlayışımız ne, 10 kişinin 10'u da aynı şeyi söyleyebilir. İşte metro yapıldın diyebilir. Biz deriz ki kardeşim bilim mücade etmiyor bunu sen nasıl söylersin. Yani o anlamda demokrasi gibi gözüktüyor, oyun oynanıyor aslında...* görüşme esnasında farklı bir noktada (A) “*İşte o sizin dediğiniz anlamdaki bile 6'ya 4 dediklerinde bile onun bile demokratik işlemediğini söyleyenler var onun için soruyorum. Öyle demokratik işliyor mu?*”, K1 “*O demokratik değil tabi ki. Yani bakarsanız zaten demokrasi de yok, demokratik yapıda yok, yani emperyal bir projenin demokratik ve demokrasiye egemen kılma şansı söz konusu değil zaten. Komple antidemokratik.*” burada K1’in demokrasi kavramını görüşme boyunca tartıştığını ifade etmek gerekir.

“İlgi” kavramı için, K8 “*Kızım şimdi ilgi nedir? Örneğin siz geldiniz bana böyle böyle, şimdi talep gelirse tabiki, ama şimdi siz beni sormazsanız, araştırmazsanız ben nereden bulacağım. Buradaki STK'ların zaten kurulurken onun kuruluş amacı belli. O diyor ki ben önce örf-âdetimi, geleneğimi, yöremi, memleketimi, ilimi Antalya ile kaynaştıracam. Antalya'da olan benim hemşerimi toplayacağım veya iyi günde kötü günde düğünde cenazede veya başka bir mutlu günde beraber olacağına dair bir plan yapıyor. Ama bunu imkânlar eğer verilirse, eğer bu insanlara, örneğin biz bir taziye yapacağız, adamın evi yok bir odası var ama belediye bir imkân verirse taziye evini açarsa, mesela Muratpaşa bunu yapıyor şimdi. Biraz önce işte beni ... bey aradı. Ben arayacağım şimdi Muratpaşa Belediyesi'ne diyeceğim ki ...'ın babası rahmetli oldu, bir*

taziye mesajı gönderecek. Bunu yaparsa zaten vatandaşlar biraraya gelir. Toplumu bir araya getirebilmek için sebepler çok ama...”

K25 *“Antalya KK başarılı diyebilirim. Çok uzun yıllardır çalışan ve emek veren insanlar var. O birşey sürdürebilmek bizim gibi ülkelerde çok zor. Birçok toplantı vs yapmıştır ama demokratik kuralları işleyişi yok. Bir proje olduğunda projenin taraflarını kim belirliyor. Mesela Konyaaltı Boğa Çayı projesi Antalya’da KK bunu görüşecek. Kimleri çağırıyor? Kendi içinde demokratik bir işleyişi olabiliyor mu ya da o konuyla ilgisi olan herkesi oraya çağırabiliyor mu, benim anlayışıma göre ben bunlara bakarım.”* yine K25 *“Çok ayrıntılı yok ama uzun süredir kentin çeşitli temsilcileriyle buluşan bir meclis gibi düşünüyoruz onu. Ama tabiki KK’nin tamamen halk meclislerinin övdüğünü söyleyemeyiz. Ama temsilcilik ve çoğulculuk anlamında ifadenin ve taleplerin kullanıldığı bir zemin olarak bakıyoruz onlarla birlikte hareket ediyoruz.”*

K34 *“Kent konseyi değilde daha farklı kuruluşlarla Türkiye Cumhuriyeti tam bağımsız ve milli yapısına uygun kuruluşlarla yönetilmesi taraftarıyız. Ama Kent Konseyinin de işlevsellik kazanırım karşı değiliz sonuçta toplum yararına. O yüzden kent konseyinin kısmen yönetmeliği ve kuruluş aşamalarını biliyoruz.”*

K5 *“Ya şu andaki KK bizi çağırıyorlar ama yönetmeliği bize gösterir istesek, bizi sadece üye olarak kaydettiler, bize dedikleri şu kent ile ilgili önemli sorunlarda ortak kararlar alabilmek için şey yaptılar ama.”*

Isparta’daki farkındalığı en net ifade eden örneklerden biri ise:

K48 *“Isparta’da kent konseyine gereken değer verilmedi. Verildiği dönemde de rakipler arasında sürtüşmeler oldu. Bu da bağımsız STK’ları olumsuz etkiledi. Bu yüzden geri çekilmeler oldu.”* ve K48 *“Çok resmi veya kanunlarla yok. Bizim ayrılma sebebimiz kent konseyinin Isparta’da işleyişinin düzgün olmaması. Kuruluş amacına uygun çalışmıyor.”*

Genel olarak ise görüşme yapılan katılımcıların (5.4.)“Kent Konseyinin Kararlarını Takip Etme” alt temasında takip etmediklerini (49) ifade etmişlerdir. Takip ettiğini az bir sıklıkta ifade eden kısım (19) ise “Bir çalışma duymadıklarını” ifade etmektedirler. Kısmen ifadesi ise en düşük sıklıkta (1) kullanılmıştır. Ancak yine Antalya Kent Konseyinin bu anlamdaki bir farkı her yıl rapor basması ve STK’lara

dağıtmasıdır. Yine de bu raporun ellerine ulaşmadığını ifade eden STK'lara da rastlamak mümkündür. Araştırmacı tarafından Antalya Kent Konseyinin 2013-2018 çalışma raporları (2018 çalışma raporu 2019 yılının ilk çeyreğinde 2019 çalışma raporu adı ile gecikmeli basılmıştır) Kent Konseyi binasından edinilmiştir. Bunu da bir farkındalık oluşturma ögesi olarak ve bir takip etme aracı olarak ifade etmek mümkündür. Anlaşılabileceği üzere Antalya Kent Konseyinin kendine ait bir binası mevcuttur ve tüm STK'lar tarafından bilinmektedir. Çalışmanın gerçekleştirildiği dönemde bina bakımda olmasına rağmen Kent Konseyi Sekreteri orada bulunmaya devam ettiği görülmüştür. Ancak Kayseri Kent Konseyi binası olmamakla birlikte kent konseyi ile ilgili düzensiz klasöre ulaşmak araştırmacının Büyükşehir Belediyesi ile daha önce çalışmalar yapması sebebiyle ikili ilişkiler sayesinde kolaylaşmıştır. Hatta yukarıda Kayseri Kent Konseyine dair verilen bilgiler içinde ilk yapılandığı yıldan bu yana pasifliğe giden ivmesinden ve nihayetinde çalışmanın olduğu dönemde böyle bir yapılanmanın var olmadığından bahsedilmişti. Bu süreçte Kent Konseyi Klasörü de Büyükşehir Belediyesi Kütüphanesine durduğu görülmektedir. Ancak Kent Konseyi aktifken gerektiğinde Belediye tarafından toplantı salonu imkânının Kent Konseyine sağlanmakta olduğu öğrenilmiştir. Öte yandan ne bir internet sitesine ne de belediye bünyesinde net bir bilgilendirme sayfasına sahiptir. Isparta Kent Konseyi için ise bir bina olduğu ifade edilmekle beraber binanın yeri ile ilgili STK'ların kısmen bilgisi olduğuna dair bir intiba oluşmuştur. Bu son dönemde aktif olmamasında kaynaklı olabilir. Ancak internete yazıldığında kent konseyi binası görülmektedir. Öte yandan internet sitesini en verimli kullanan Kent Konseyi Antalya Kent Konseyi'dir. En azından ulaşılabilir bir sitedir ve örneğin o dönemdeki tadilata ve toplantı yerleri hakkında sitede bilgiler bulunmaktadır. Kent Konseyinin yapısı, toplantılar, duyurular vb. her türlü bilgi bu sitede çalışma takvimi ile verilmektedir. Tüm bunlar Antalya Kent Konseyi'nin daha takip edilebilir bir noktada olduğunu göstermektedir. Yine de Antalya'daki STK'lardan da "takip etmiyoruz" cevabı alındığı görülmektedir. Bu daha ziyade Kent Konseyine karşı olan istenen etkiyi yaratamaması ya da Kent Konseyi yapısından memnun olmama neticesinde gelen bir durumdur. Kent Konseyi'nde yer almayan STK'lar ise beklendiği gibi takip etmedikleri yönünde görüşlerini beyan etmişlerdir.

K25 *"Çok takip etmiyoruz diyeceğim yani bir süreci kapsayan şey toplantılar dizini olabiliyor en fazla. Bazı şeyleri söylemekte çok aykırı. Bu bir şekilde toplumun*

tepkisini alma ve onu meşrulaştırma aracı olarak görüyorum. Bir araya gelinip birşey yapılıyor gibi görünüyor ama birşey yapılmıyor.”

K19 “Bizimle ilgili kısımları tabiki takip ediyoruz. O konuda da cesur kararlar alınmadığı için takip edilmeye değer bir karar pek çıkmıyor yani.”

(A) “Alınan kararları takip ediyor musunuz?”, K8 “Kimseye haber vermiyorlar ki, bir duyuruları yok, bir bilgileri yok bir paylaşımları yok nereden bileceğiz. Paylaşımları lazım yani nereden bileceğiz?”

Bu farkındalık düzeyleriyle STK’ların (5.3.)“Kent Konseyini Kullanma Amacı” alt teması ele alındığında ise Kent Konseyinin en yüksek sıklıkla “Toplumsal Fayda” (16) için kullanıldığı ifade edilmiştir. Ardından “Aracı Kurum”(6),”Fikir Sunmak” (2), “Yerel Yöneticilere Ulaşma”(2) sırayla kullanma amacı sıklıklarıdır. Ancak kent konseyine üye olmayan STK’lar herhangi bir maksatla kullanmadıklarını(18) ifade etmişlerdir. Unutmamak gerekir ki ayrı ayrı sıklıkta geçen kodlar ayrı ayrı STK’ların görüşleri değildir. Yani bir STK bu amaçlardan biri ya da birkaçını ifade etmiş olabilir. Burada öne çıkan amaçları tespit etmek önem arz etmektedir. Ki iki şehirde kent konseyinin aktif olmadığı ve önceki temalardaki ifadeler göz önünde tutulması düşünülürse “Kullanılmaması” sıklığının fazla olması mantıklı bir veri olmaktadır.

K42 “Oda dendi mi siyasi algılanır, soldur ve hep böyle bir algı vardır. Her şeye karşı çıkan bir zihniyettir. Bunu yıkmak için biz oradayız.” ve K42 “ülkenin ve mesleğin yararı için faaliyetlerde bulunur. Bizim odaların bunları yapmadığının gördüğümüz için bunları yapmaları için oradayız.”

K5 “... üyeyiz işte KK’ne. Olası bir kriz masasında bir direkmen 3 kişi bizi helikopter alıyor yani. Koordinatlarımız verilmiş durumda yani.”

K16 “Biz engellilerin hakkı gibi kararlarda engellilerin dikkate alınması ve farkına varılması bizim amacımız o. Ortopedik engelliler için rampa yapılması körler için sesli içerik hazırlanması yeterli değil. Sağırklar içinde lambalı ikazlar işaretler onun için biz KKnde bunuda dikkat etmeleri için gayret içerisindeyiz.” (katılımcı yakın alandaki dernekler adına federasyondan tek temsilci bulunduğunu ifade etmiştir.).

(A) “Peki, siz hangi amaçlar için KK’ni kullanıyorsunuz?”, K17 “Bizim... Kanunumuzda yer alan bize verilen görevler doğrultusunda KKne katkıda bulunmaya

çalışıyoruz. Daha doğrusu KK bizi kullanıyor.”, (A) “Yani kente katkı sağlayabilmek için mi?”, K17 “Yani biz lokomotif olduğumuz için onlarda bizi kullanıyor.”

Çizelge 10. Farkındalık (Şehirlere Göre)

Kod Sistemi	Antalya
▼ Farkındalık	
> Yönetmelik Bilgisi	19
> Kentindeki Kent Konseyinin Durumu	31
> Kent Konseyini Kullanma Amacı	17
> Kent Konseyi Kararlarını Takip Etme	25
Kod Sistemi	Kayseri
▼ Farkındalık	
> Yönetmelik Bilgisi	20
> Kentindeki Kent Konseyinin Durumu	21
> Kent Konseyini Kullanma Amacı	15
> Kent Konseyi Kararlarını Takip Etme	20
Kod Sistemi	Isparta
▼ Farkındalık	
> Yönetmelik Bilgisi	23
> Kentindeki Kent Konseyinin Durumu	18
> Kent Konseyini Kullanma Amacı	12
> Kent Konseyi Kararlarını Takip Etme	24

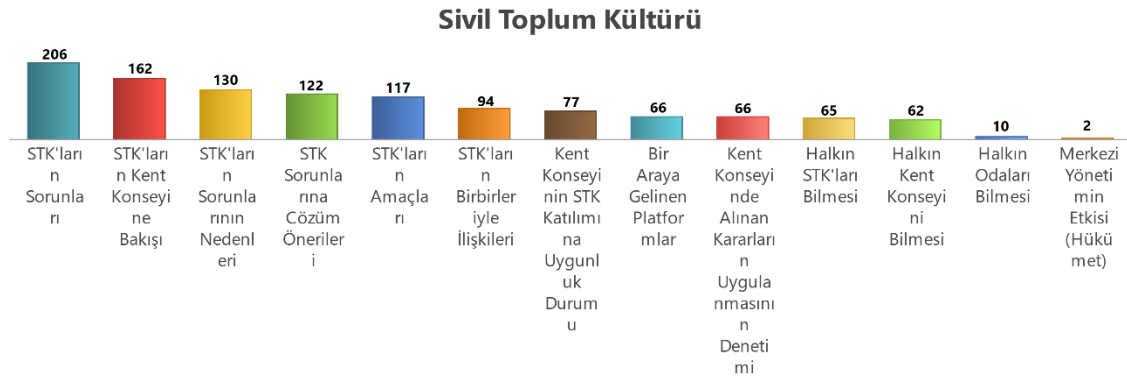
“Farkındalık” alt temasının genel çizelgesine göre en sık kodlanan “Kentindeki Kent Konseyinin Durumu” ise en sıklıktan en aza göre şehir bazında sıralandığında Antalya-Kayseri-Isparta şeklindedir. “Kentindeki Kent Konseyinin Durumu” şehir bazında hem Antalya hem de Isparta için en sık kodlanan ibare iken şehir bazında Kayseri için en sık kodlanan ibare “Kent Konseyinin Kararlarını Takip Etme” şeklindedir. Genel çizelgede en az kodlanan “Kent Konseyini Kullanma Amacı”ise aynı zamanda her bir kent için en az kodlanan ibaredir.

4.8.7.Sivil Toplum Kültürü

Sivil toplum ve sivil toplum kuruluşlarından daha önce bahsedilmişti. Sivil toplum, devlet ve devlet otoritesi dışındaki ekonomik ve toplumsal alanı nitilemek için kullanılırken (Güneş ve Güneş, 2003); Sivil Toplum Kuruluşları genel olarak “gönüllü üyeliğe dayalı, katılım veya temsilen hükümete dâhil olmayan doğal ve yasal şahıslar tarafından yaratılan, topluma hizmete ve siyaseti etkilemeye yönelik hükümet dışı örgütler” tanımlanmıştı (Örnek ve Ayas, 2015). Araştırmanın bu temasına ait cevap elde

edilen sorular “Kent konseyleri hakkında düşüncelerinizi öğrenebilir miyim?”, “Yaşadığınız sorunları bize anlatabilir misiniz?”, “Bu sorunların nedenlerini anlatabilir misiniz?”, “Çözüm öneriniz var mı?”, “Kent konseyinde yer alan STK’ları ve çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?”, “Kent konseyleri STK’ların katılımına yeterince açık mı?”, “STK’lar Kent konseylerinde karar alma sürecine katılabiliyor mu?”, “Gündemi belirlemede STK’ların görüş ve önerileri dikkate alınıyor mu?”, “STK’ların birbirleriyle ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?”, “STK’ların kent konseyinde birbirleriyle ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?”, “STK’ların işbirliği ve dayanışma kültürleri var mı?”, “STK’lar Kent sorunlarına yeterince ilgi gösteriyorlar mı?”, “STK’lar Kent sorunlarına ilişkin katılımcı bir tutum sergiliyorlar mı?” şeklinde sıralanabilir. Bu soruların dışında yerel halkın STK ve kent konseylerinden haberdar olup olmadıkları ve kent konseyinde bir araya gelene başka platformlar varsa bunların neler olduğu da görüşmeler esnasında bu temaya ait veri elde edilen konular olmaktadır.

Çizelge 11. Sivil Toplum Kültürü

Bu kapsamda çalışmada STK olarak ele alınan ve temsilen görüşülen katılımcıların ifadelerinde en sık geçen ifadelerin başında (6.3.)“STK’ların sorunları” alt tema olarak kodlanmıştır. Akabinde en sık tespit edilen alt tema “STK’ların Kent Konseyine Bakışı” olsa da ilk alt tema ile doğrudan bağlantılı olduğu için hemen ardın gelen “STK’ların Sorunlarının Nedenleri” ve “STK Sorunlarına Çözüm Önerileri” alt temalarını birarada ele almak daha mantıklı olacaktır.

Buna göre (6.3.)“STK’ların Sorunları” alt temasının kapsamında

- İlk grubu olan (6.3.1.)“Kent Konseyi Kaynaklı Sorunlar” içinde “Kent Konseyinin Faaliyette Olmaması”, “İletişim Eksikliği”, “Demokrasi Eksikliği”, “Kent Konseyinin Kendini Tanıtmaması”, “Kent Konseyinin Amacı Dışında Kullanılması”;

- İkinci grup olaran (6.3.2.)“STK Dışı Sorunlar” içinde “Ülke Ekonomisi”, “Siyasi Baskı”, “Aynı Mesleğe Sahip Kişilerin Ve Fakültelerin Artması”, “Diğer STK'lar İle Kopukluk”, “Güvenlikçi Önlemler”, “İnsanların STK'ları Kullanmak İstemesi”, “İnsanların Duyarsız/Bilinçsiz Olması”, “Aynı İsimle Birden Fazla Dernek Kurulması”;
- Üçüncü grup olan (6.3.3.)“STK İç Sorunlar” içinde “Mağduriyet”, “Mesleki Sorunlar”, “Üyelerin Duyarsız Olması”, “Amacın Yanlış Anlaşılması”, “Bütçe Yetersizliği”, “Yetersiz Üye Sayısı”;
- Dördüncü grup olan (6.3.4.)“Bürokratik Sorunlar” içinde “Hukuki Mevzuat Yetersizliği”, “Denetleme Olmaması”, “Hükümet İle İlgili Sorunlar”, “STK'nın Ciddiye Alınmaması/Temsiliyet”, “Gerekli İzinlerin Verilmemesi”, “Tüzük”, “Büro/Ofis Eksikliği”, “Yerel Yöneticiler İle Görüşmemek” şeklinde dört grup altında geçen kodlar tespit edilmiştir.

(6.5.) “STK’ların Kent Konseyine Bakışı” (Toplamı 162) ise ikinci en fazla kodlamada yer alan ibare olarak görülmektedir. Burada Kent Konseylerine Bakış için (6.5.1.) “Olumsuz” için toplamda 90 olarak görülmektedir. Ancak burada toplamın altında açıklama yapmaksızın “Olumsuz” deyip geçenler 35, açıklama yapan yani neden olumsuz bulduklarını ifade edenlerin dağılımı ise: “Bireysel Menfaatler” 2, “Kent Konseyi İşlerini Önemsememe” 2, “Kent Konseyinin Aktif Olmaması” 12, “Siyasi Oluşum Olarak Görme” 22, “Etkisiz Bir Kurum” 17 şeklindedir. Dolayısıyla sadece “Olumsuz” diyenler en fazla akabinde ise “Siyasi Oluşum Olarak Görme” 22 ve “Etkisiz Bir Kurum” 17 olarak görülmektedir. (6.5.2.) “Olumlu” ibaresine 63 ve (6.5.3.) “Fikrim Yok” ise 9 şeklindedir. Görüldüğü üzere Olumsuz bakış açısı çok daha fazladır. Araştırmacının bu noktada beklemediği örnek şehir olarak çalışmalara başlanan ilk YG21 şehirlerinden olan Antalya dahi bu ağırlıkta bir bakış olmasıdır. Ancak Antalya’nın farkı daha önce de belirtildiği üzere buradaki katılımcıların daha bilinçli ve kavramlara daha hakim bir perspektiften bu ibareye dair görüş beyanlarında bulunmasıdır.

Kodlamalarda geçen alt temaların ve onun altında tespit edilen diğer alt kodların nedenleri olarak yani (6.2.)“STK’ların Sorunlarının Nedenleri” (Toplamı 130) alt teması ise,

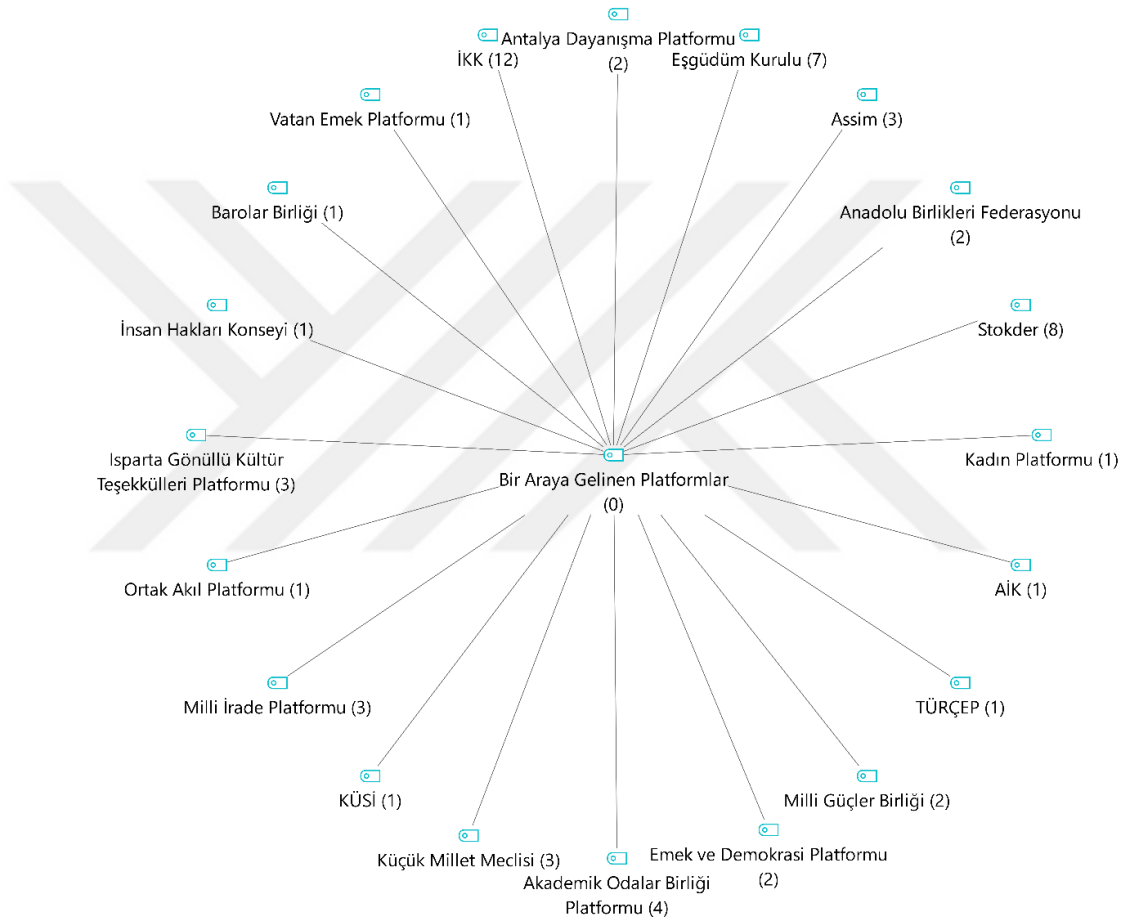
- “Bürokratik Nedenler” (Toplam 51) grubu içinde “Denetimsizlik”(5), “Siyasilerin Tavrı” (22), “Adaletsiz Bütçe Dağıtımı” (1), “Hukuki Mevzuat Eksikliği”(4), “Demokrasi Eksikliği” (10), “Siyasi Baskı” (3), “Yönetim” (5)
- “Üyelerin Anlayışsızlığı” (7)
- “Eğitimsizlik” (12)
- “Ekonomik Sorunlar” (11)
- “Ön Yargı” (4)
- “STK'ların Farklı Amaçlar İçin Kullanılması” (5)
- “Sorumluluk/Farkındalık Bilincinin Olmaması” (14)
- “Önem Verilmemesi” (12)
- “İletişim Eksikliği” (7)
- “Kıskançlık/Rekabet” grup kodlarına ayrılmaktadır.(6)

Burada en öne çıkan “Bürokratik Nedenler” (Toplam 51) şeklinde görülmektedir. Diğer nedenler birbirlerine yakın iki grup şeklinde (14-11 ve 4-7) şeklinde görülmektedir.

Bu sorunların çözüm önerilerine dair (6.1.)“STK Sorunlarına Çözüm Önerileri” alt teması kapsamında, “Maddi Destek”, “Üyelere Hizmet”, “Kurumsallaşma”, “STK'lar İle İşbirliği”, “Sorumluluk”, “Demokrasi”, “Duyarlılık/Bilinç”, “Toplum Yararına Çalışma”, “Proje Üretme”, “Eğitim”, “İletişim”, “Üye Sayısının Arttırılması”, “STK'lara Hak Ehliyeti Verilmesi”, “Federasyon/Konfederasyon Kurulması”, “STK Takip Sistemi”, “Tanıtım”, “Yönetim Sisteminin Değiştirilmesi/Demokrasi”, “Zaman” olarak görüşmelerden tepit edilen kodlar olarak sıralanabilir. Bunlar içinden en sık kodlaması olan üçü (6.1.17.)“Yönetim Sisteminin Değiştirilmesi/Demokrasi” 32, (6.1.10.)“Eğitim” 18, (6.1.11.)“İletişim” 12 şeklindedir.

(6.4.)“STK'ların Amaçları” alt temasında ise görüşmelerden elde edilen kodlar şu şekildedir: “Yardım” (STK'nın kendi alanındaki hususlarda), “Çevre Sorunlarını Çözüm Üretmek”, “Kent Sorunlarına Çözüm Üretmek”, “Kenti Tanıtmak”, “İnsan Hak ve Özgürlüklerini Korumak”, “Meslek Mensuplarına Hizmet”, “Eğitim”, “Kültürel Faaliyetler”, “Sportif Faaliyet”, “Farkındalık Yaratmak”, “Düşünceleri Yaymak/Bilinç Oluşturmak”, “Halka Hizmet”. Bunlar içerisinde en çok öne çıkan dördü “Meslek Mensuplarına Hizmet” 38, “Yardım” 20, “Halka Hizmet” 17, “Düşünceleri Yaymak/Bilinç Oluşturmak” 11 şeklindedir.

Akabinde gelen (6.13.)“STK’ların Birbirleriyle İlişkileri” ve (6.7.)“Kent Konseyinin STK Katılımına Uygunluk” alt temaları üst başlıklarda detaylı olarak tartışılmıştır. Ancak bu iki alt tema ile bağlantılı olarak söylenebilir ki Kent Konseyinin varlığı dışında STK’ların bir araya geldiği benzer farklı platformlar da ((6.8.) Bir Araya Geline Platformlar) bulunmaktadır ve STK’lar Kent Konseyi dışında da tercih ettikleri bu platformları da kullanmaktadırlar.

Şekil 8. Kent Konseyi Dışında Biraraya Geline Platformlar

(6.6.) “Kent Konseyinde Alınan Kararların Uygulanmasının Denetimi”ne ise Kent Konseyine katılım, STK katılımına uygunluk, açıklık gibi diğer ibarelerle aynı doğrultuda cevaplar verilmiştir. Yani aktif olmayan Kent Konseyleri başta olmak üzere aktif olan ve aktiflik esnasına dair yorum yapan katılımcılar bu cevaplarıyla aynı doğrultuda cevaplar vermiştir. Burada dikkat çeken bir nokta “Kent Konseyini denetlemeye yetkimiz yok” ya da “Denetleyecek bilgi edinme yolu yok” minivalinde yorumlarda bulunulmasıdır.

(6.11) Halkın STK'ları, (6.10) Kent Konseyini ve (6.12) Odaları bilmesi ile ilgili ise 3 ayrı alt tema bulunmaktadır. Burada genel kanaat halkın bunlar hakkında gerekli bilgiye sahip olmadığı yönündedir. Nispeten STK'ları bilmekle beraber yardım ihtiyacı gerektiğinde ilgili STK'ları konuya göre farkındalık olduğu görüşmeler sırasında ifade edilmiştir. Odalar ise genel itibarıyla meslek gruplarına yönelik olmasından ötürü ilgili meslekler kendi alanlarına yönelik Odaların farkındadırlar. Ancak bu kodun ayrıca çıkmasına sebep olan ve dikkat çekilmek istene bir hususu belirtmek gerekir. Odalar yukarıda ifade edilen tanımlar çerçevesinde çalışmamızda STK kapsamında değerlendirilse de Oda temsilcileri ile gerçekleştirilen görüşmelerin istisnasız hepsinde “Biz STK değil odayız” ifadesi katılımcılar tarafından kullanılmıştır. Kendi yarı kamusal güçleri ve konumlarının altını mutlaka çizen bir davranış yapısına sahip oldukları gözlenmiştir. Bu anlamda kendilerini diğer STK'lara göre daha özel bir yerde konumlandırmaktadırlar. Bu nedenle görüşme gerçekleştirilirken araştırmacı “STK” kelimesi yerine arada “Oda” kelimesinin altını çizme ihtiyacı dahi hissetmiştir.

Bu ana tema altında (6.9.)“Merkezi Yönetimin Etkisi” de yer yer tespit edilen ifadelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çizelge 12. Sivil Toplum Kültürü (Şehirlere Göre)

Kod Sistemi	Antalya
▼ Sivil Toplum Kültürü	
> STK Sorunlarına Cözüm Önerileri	44
> STK'ların Sorunlarının Nedenleri	50
> STK'ların Sorunları	77
> STK'ların Amaçları	41
> STK'ların Kent Konseyine Bakışı	35
> Kent Konseyinde Alınan Kararların Uygulanmasının Denetimi	22
> Kent Konseyinin STK Katılımına Uygunluk Durumu	24
> Bir Araya Geline Platformlar	34
> Merkezi Yönetimin Etkisi (Hükümet)	1
> Halkın Kent Konseyini Bilmesi	27
> Halkın STK'ları Bilmesi	26
> Halkın Odaları Bilmesi	4
> STK'ların Birbirleriyle İlişkileri	34

Kod Sistemi	Isparta
▼ Sivil Toplum Kültürü	
> STK Sorunlarına Cözüm Önerileri	34
> STK'ların Sorunlarının Nedenleri	43
> STK'ların Sorunları	56
> STK'ların Amaçları	41
> STK'ların Kent Konseyine Bakışı	72
> Kent Konseyinde Alınan Kararların Uygulanmasının Denetimi	24
> Kent Konseyinin STK Katılımına Uygunluk Durumu	25
> Bir Araya Geline Platformlar	10
> Merkezi Yönetimin Etkisi (Hükümet)	1
> Halkın Kent Konseyini Bilmesi	20
> Halkın STK'ları Bilmesi	24
> Halkın Odaları Bilmesi	3
> STK'ların Birbirleriyle İlişkileri	30

Kod Sistemi	Kayseri
▼ Sivil Toplum Kültürü	
> STK Sorunlarına Çözüm Önerileri	44
> STK'ların Sorunlarının Nedenleri	37
> STK'ların Sorunları	73
> STK'ların Amaçları	35
> STK'ların Kent Konseyine Bakışı	55
> Kent Konseyinde Alınan Kararların Uygulanmasının Denetimi	20
> Kent Konseyinin STK Katılımına Uygunluk Durumu	28
> Bir Araya Geline Platformlar	22
> Merkezi Yönetimin Etkisi (Hükümet)	
> Halkın Kent Konseyini Bilmesi	15
> Halkın STK'ları Bilmesi	15
> Halkın Odaları Bilmesi	3
> STK'ların Birbirleriyle İlişkileri	30

Son olarak “Sivil Toplum Kültürü” alt temasının en sık kodlanan ibaresi olan “STK’ların Sorunları”nın en sıklıktan en aza doğru olan kodlama sıralaması şehir bazında Antalya-Kayseri-Isparta şeklindedir. Şehir bazında “STK’ların Sorunları” ibaresi Antalya ve Kayseri için aynı zamanda en sık kodlanan ibare olsa da Isparta için şehir bazında en sık kodlanan ibare “STK’ların Kent Konseyine Bakışı”dır. Genel çizelgede en az sıklıkta kodlanan “Merkezi Hükümetin Etkisi (Hükümet)” ise her bir şehir için en az kodlanan ibaredir, hatta Antalya ve Isparta’ bu 1 iken Kayseri’de sıfırdır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Demokrasi, karar verme aşamasına halkın daha fazla katılması genellikle özünde iyi bir şey olarak değerlendirilir. Demokratik adem-i merkeziyetçilik ile daha fazla katılım sağlandığı öne sürülür (Ribot, 2004).

Katılım ise, demokratik yönetimler adına ortak bir hedef olsa da, hemfikir olunan net bir tanımı da bulunmamaktadır. Soyut bir kavram olan katılım uygulamaya geçirildiğinde somut bir hal almaktadır. Soyut formdaki katılım, belirleme, ortak yönetim ve çoklu yönetim şeklinde gruplamalara tabi tutulmakta ve ilgili duruma göre uygulamaya geçildiği ifade edilmektedir. Siyasal yönüyle katılım bir yönetim, birim ya da yetkili kişileri etkileme çabası iken; yönetim yönüyle katılım, kadroları belirleme çabasından ziyade onları aldığı kararlara ya da işlemlere vatandaşın ya da sivil toplumun katılması olarak ifade edilebilir. Günümüzde demokratikliğin özelliği olarak sadece seçime katılma değil biçimsellikten daha fazlası olarak yerel halkın katılımının önemi vurgulanmaktadır. Katılım, toplumsal eşitliğe hizmet edecek politika ve uygulamaların hayata geçirilmesi anlamında önem arz etmektedir.

Dünya Bankası (2003) tarafından yapılan tanımlamaya göre Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar) "sorunları çözmek, düşük gelirli kişilerin çıkarlarını gözetmek, çevreyi korumak, temel sosyal hizmetleri sağlamak ya da halkın kalkınmasını üstlenmek için faaliyetler yürüten özel kuruluşlardır."

Modern toplumların büyüklüğü ve karmaşıklığı arttıkça, halkın iletişim ve müzakere meydanına medya hâkim olmuştur. Dolayısıyla yukarıda bahsedilen katılımın sağlanması için ve yerel demokrasinin oluşturulabilmesi için bazı kurum, kuruluş ya da yapılar da zaman içerisinde sürecin parçası haline gelmiştir. Örneğin, medya, radyo, televizyon, gazeteler, dergiler, kitaplar ve daha yakın zamanda internet ve uydu televizyonunu kapsar. Siyasi parti, hükümet gücünü seçim ya da başka bir yoldan kazanmak amacıyla örgütlenmiş bir grup insandır. Çıkar grupları ve sivil toplum örgütleri (Civil Society Organizations- CSOs), buna sivil toplum örgütleri dahil

(NGOs), canlı bir demokrasinin önemli unsurlarıdır. Bir vatandaş kamu politikasını etkilemek ve kamu makamlarının görüşlerine tesir edenleri de içeren bir dizi özel ya da gönüllü örgüte üye olabilir. Demokrasi ‘özel çıkar’ gruplarının haklarını ve gayelerinin korur. STK(NGOs)’lar bir toplumun, ulusun ya da amacın küresel olarak tanımlanabilen ihtiyaçlarına hizmet etmeye çalışır. STK(NGOs)’lar devletin işlerini savunarak, eğitim vererek ve önemli kamu meselelerine dikkat çekerek ve devlet ile özel teşebbüsün yönetimini gözlemleyerek onu(devleti) tamamlamaya ya da ona fikrini kabul ettirmeye çalışır. STK (NGOs)’lar uzmanlık ve devlet destekli projelere personel sağlayabilir. STK(NGOs)’lar siyasi olarak bağımsız ya da partizan idealler üzerine kurulmuş ve kamu çıkarının belirli bir sebep ya da sebepler kümesi vasıtasıyla ilerlemesini amaç edinmiş olabilir. Doğaları ne olursa olsun, STK(NGOs)’lar asgari düzeyde devletlerin siyasal denetimi altındadırlar (Klein, 2011).

Kısaca STK’lar ve grupların kalkınmada çok önemli rolleri olduğu aşîkârdır. Ancak bununla birlikte bunların, demokratik yerel mercilerin rolleri ile rekabet etmemesi ya da bu rolleri engellememesi gerektiği çok önemlidir.

Demokratik adem-i merkeziyetçiliğin kurumsal altyapısı, doğal kaynak yönetimi adem-i merkeziyetçiliği için de gerekli olan altyapıdır. Bu altyapıyı oluşturmak için aşağıdaki araştırmanın tamamı düşünüldüğünde şu öneriler faydalı olabilir.

- Halkın katılımını artırmak ve kurumsallaştırmak için seçilmiş yerel yönetimlerle ile çalışmayı önemsemek; ulusal bütün arazilerde etkin olan sürdürülebilir katılımcı yerel kurumlar oluşturmak isteyen hükümetler, bağışçılar ve STK’lar, seçilmiş yerel yönetimler ile birlikte çalışmalıdır.
- Bütün yerel yönetimlerin sorumluluğunu desteklemek; hükümetler, bağışçılar ve STKlar, yerel sorumluluğu şu şekilde destekleyebilir
 - Bulundukları yerde seçilmiş yerel yönetimler ile birlikte çalışmayı seçme,
 - Yapılanmalarını her yerde destekleme,
 - Bağımsız adaylara izin veren seçim süreçlerini destekleme – çünkü pek çoğu desteklemiyor,

- Yerel bölgedeki kamu kaynakları ile ilgilenen bütün idari ve özel kuruluşların, seçilmiş yerel yönetimlere karşı sorumlu olmasını destekleme ve
- Kamu kararları veren bütün kurumlara çeşitli sorumluluk önlemleri uygulama.
- STKların ve geleneksel otoritelerin, demokratik otoritelere karşı sorumlu olmasını sağlama. Adem-i merkeziyetçiliğin tasarlanması ve uygulanmasına dahil olan herkes, mesuliyetin demokratik yolları üzerinde durmalıdır. Adem-i merkeziyetçiliğin etkili olabilmesi için kamu kaynakları ile ilgili karar verenlerden yerel halka kadar net bir sorumluluk çizgisi olmalıdır. Kamu kararları ile ilgili olarak hükümet dışı ve geleneksel kurumlar, halka karşı sorumluluğu olan temsil yetkililerine karşı sorumlu olmalıdır.
- Kimliktense ikamete önem verme; adem-i merkeziyetçilik kapsamında olanlar, seçili yerel yetkililer ile çalışmalıdır çünkü bu yetkililer genellikle kim olduğundan ziyade adres bazlı vatandaşlık sistemi ile halkı temsil ederler. İkametin yaptığı gibi temsil etmeyi baz alma ve bütün halkı dahil etmenin, daha etkili ve adil ademi merkeziyetçilik oluşturacağına inanılır. Geleneksel otoriteler, soy, nesil, etnik köken ya da dini kimliğe ait olmayı baz alırken STK'lar çıkarları baz alır. Kamu kararlarında kimlik ve çıkarı dikkate alma, farklılıkları ve küçük toplulukları destekleyebilir, bazen de çatışma ve siyasi manipülasyonda daha büyük bir hassasiyete neden olabilir. Göçebe toplulukların özel ihtiyaçlarının dikkate alınması şartı ile ikamete dayalı vatandaşları temsil etme daha fazla kapsayıcı olabilir.
- Yöntemsel amaçları araca dayalı amaçların üzerinde tutma; yerel arenada demokratik ve kapsayıcı süreçleri oluşturmak için çevre yönetiminde araca dayalı amaçların bir kısmı, yöntemsel amaçların dâhil edilmesi için desteklenmesi gerekebilir. Kısa vadede demokratik süreçleri benimseme, uzun vadede sade ve sürdürülebilir politikalar sunabilen kurumların inşa edilmesini sağlayacaktır.
- Yeterli ve uygun takdir yetkilerini devretme; hükümetler, bağışçılar ve STK'lar, önemli ve gerekli takdir yetkilerini yerel yetkililere devretmelidir. Adem-i merkeziyetçilik yerel halkı ilgilendiriyorsa, onları serbest bırakıyorsa ve yerel yetkililerin gücünü artırıyorsa taktir yetkisi devredilmelidir.

- Güvenilir haklar olarak yetkileri devretme; böylece yerel kurumlar ve halk yeni düzenlemelere yatırım yapabilir ve yine böylece yerel halka, yönetilen objelerden ziyade vatandaş olarak seçim hakkı verilebilir; hükümetler, yetkileri yerel yetkililere devretmek için güvenilir araçlar kullanmalıdır. Güvenilir devir, yerel halkın vatandaş olarak temsilcilerine ulaşmada alan yaratır.
- Eşitlik ve adaleti destekleme; merkezi hükümet müdahalesi, eşitsizliği ortadan kaldırmak ve üst sınıfın kamu karar verme süreçlerini elde etmesini önlemek amacıyla gerekli olabilir. Merkezi hükümet aynı zamanda halkının örgütlenmesini, temsilcilerine başvurmasını, haklarını talep etmesini ve gerekli olduğunda yardım istemelerini sağlayan yasal bir yapı da kurmalıdır.
- Yerel sivil eğitimini destekleme; halkın katılımını ve yerel hükümet sorumluluğunu desteklemek için hükümetler, bağışçılar ve STKlar halkı, hakları konusunda bilgilendirmeliler, yasaları açık ve erişilebilir bir dille yazmalılar ve hukuki metinleri yerel dile tercüme etmelidirler. Önemli yasal haklar söz konusu olduğunda insanların bunları bilmeleri çok önemlidir. Hakları ve sorumlulukları konusunda yerel yetkilileri eğitme, sorumlu yerel yönetimler de destekler.
- Ulusal arenada çeşitli yerel temsil seçeneklerini destekleme. Hükümetler, bağışçılar ve daha büyük STKlar şu tür organizasyonları destekleyebilir
 - Seçili yerel yetkililerin ulusal derneklerini;
 - Özel ilgi gruplarını ve federasyonları ile yerel STK federasyonlarını;
 - Çiftçi ve köylü birliklerini ve
 - Ulusal meclis ve parlamentolarda yerel halk temsilcilerin,

Bu gruplar ve bireyler, ihtiyaçların iletilmesi ve ulusal politikaların oluşturulmasında yerel halkın haklarının korunmasına yardımcı olabilirler.

- Adem-i merkeziyetçiliğe zaman tanıma; adem-i merkeziyetçilikle ilgili düzenlemeler denendikten sonra incelenebilir, yerleşmesi ve meyve vermesi için zamanı tanınabilir.

Dolayısıyla STK'lar uygulamaların temelini oluşturan yerelde çok aktörlülüğün önemli bir unsuru durumundadır. Gündem 21 ve YG21 ile ise bu çok aktörlülük daha da üzerinde durulan bir konu halini almış ve hangi platformlarda bu çok aktörlülüğün,

ortak aklın, yönetişimin gerçekleştirilebileceğine dair fikirler uygulanmaya çalışılmaktadır. Bunlardan biri de Kent Konseyleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

03.06.2005 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanununda yer verilerek ve 2006 tarih ve 26313 sayılı Kent Konseyi Yönetmeliği'ne dayanılarak kurulmuş yönetim platformu olarak Kent Konseyleri Türkiye'de statü elde ederek uygulamaya başlanmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda temel olarak yerel halkın fikirlerinin dikkate alınması, kurumlararası işbirliği gereğinin sağlanması ve katılım konusunda uygulamaya yönelik hükümler bulunmaktadır. Böylece paydaşların bir araya gelerek "ortak akıl"a hizmet edecek bir kamusal alana sahip olmaları amaçlanmıştır. Bu doğrultuda yerel demokrasiyi gerçekleştirmek adına yerel katılımın temel taşlarından biri olan STK'ların da Kent Konseyindeki önemi gözden kaçırılmamalıdır. Çünkü STK'lar bazı hukuki farklılıkları bir yana gönüllülük esasına dayanan bir yapı ve işleyişe sahiptir daha doğrusu sahip olması beklenmektedir. Bunun bir sonucu olarak da diğer ögeleriyle beraber kent konseyinin de tüm gönüllü ve idari ögeleri bir araya getirerek köprü işlevi gören bir kamusal alan niteliğinde olması misyonu arzu edilmektedir.

Çalışmada gerek STK'lar gerek kent konseyleri gerek yerel yönetimler gerekse tüm bunların yerel katılımdaki sistemde var olan ilişki ve rolleri ele alınmakta ve bakış açısı olarak STK'ların Kent Konseyine ve STK'lara bakışı ve bu yöndeki algıları anlaşılmaya çalışılmaktadır.

Nitel analiz ile ele alınan konu doğası gereği kesin hükümlerden ziyade durumu anlamaya yöneliktir. Çalışma YG21 kapsamında Kent Konseyi örnek uygulamalardan biri olan Antalya ve çalışmayı zenginleştirmesi yönünden ihtiyaç olması sebebiyle Kayseri ve Isparta da eklenerek her birinde otuzar STK belirlenip yarı yapılandırılmış görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilerek araştırmacının gözlem ve kaanatleri de katılarak elde edilen verilerinin ışığında neticelendirilmiştir. Çalışma sonucunda deşifreler, alınan notlar ve kanaatlerin bir araya getirilip MAXQDA Programına kodlanmıştır.

Araştırmadaki bulgular ele alınacak olursa öncelikle demografik bulgular şu şekildedir: 90 katılımcının 69 erkek ve 21 kadındır; katılımcıların % 50'si 51 ve üzeri yaşta olarak en yüksek orana sahiptir; eğitim durumu olarak ise en yüksek yüzde % 46,7 ile lisanslıdır; meslek grubu olarak en yüksek %17,8 ile mühendisliktir bunun temel

nedeni odalar ile de görüşülmesidir, akabinde % 13,3 ile öğretmen ve % 12,2 emekli grubu gelmektedir; ikamet yılı olarak en yüksek % 40 ile 21-35 yıldır; görev süresi yönünden en yüksek yüzde % 48,9 ile 1-5 yıl arasındır; bu temsilciler içerisinde %64,4 ile en yüksek oranda başkanlık görevindekiler ile görüşme gerçekleştirilmiştir; katılımcıların %90 ise gönüllü olarak STK’da görev yer almaktadır.

Demografik bulgular sonrasında ise detaylı bir şekilde çalışmada incelenen ve 6 ana tema altında kodlamalara göre gruplandırılan bulgular şu şekildedir:

İlk ana tema “Kanun/Yönetmelik/Mevzuat” tır. Buna göre literatürdeki çalışmalarda da ifade edilen Kent Konseyi Mevzuatındaki eksiklikler STK temsilcileri tarafından ifade edilmiş ve kodlamalarda “Belediyeler nedeniyle kent konseyinin al birim olması”, “Kent Konseyi Kararlarının Danışma Niteliğinde Olması”, “Bütçeyi Belediyenin Sağlaması”, “Kent Konseyi Kararlarının Bağlayıcı Olmaması”, “Bütçe Sınırlarına Belediyenin Karar vermesi” öne çıkan ifadeler olarak tespit edilmiştir.

İkinci ana tema olan “Katılım (Yerel-Kentsel/Genel)”de ise “Kent Konseylerinde Gündem”, “STK’ların Kent Konseyine Üyelik Durumu”, “Kent Konseylerinin STK Katılımına Açıklık Durumu”, “STK’ların Belediye ile İlişkilerinde Kullandığı Yöntem”, “STK’ların Kent Konseyinde Karar Alma Aşamalarına Katılma Durumu”, “Belediye ile İlişkilerde Kent Konseyinin Konumu”, “STK’ların Toplantılara Katılma Durumu”, “Gruplaşma”, “Dışlama”, “Baskı” ifadeleri kodlama öne çıkmıştır.

Üçüncü ana tema olan “Demokrasi (Yerel-Kentsel/Genel)” altında “Kent Konseyinin Yapısı”, “STK’lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi Dışı)”, “STK’ların Kent Konseyi İçindeki Çalışmaları”, “Kent Konseyinin İşleyişi”, “STK’lar arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi İçi)”, “Kent Konseyinde Bulunan STK’lar”, “Yerel Yöneticilerin Etkisi (Belediye Başkanının Etkisi)”, “Halkın STK’lara Bakışı”, “Kent Konseyinin Oluşturulma/Seçim Süreci” kodları katılımcılar tarafından en sık kullanılan ifadelerdir.

Dördüncü ana tema “Kente Katkı” olarak tespit edilmiş olup bu ana tema altında “STK’ların Kent Sorunları ile İlgili Faaliyete Geçmesi”, “STK’ların Kent Sorunlarıyla İlgilenmesi/Duyarlılık”, “STK Yöneticilerinin Yönetimde Olma Amacı”, “STK’ların Kent Konseyindeki Çalışmalara Katkısı”, “Kent Konseyi Çalışmalarının Kente

Katkısı”, “Kent Konseyi Kararlarının Hayata Geçmesi”, “STK’ların Kent Konseyinde Alınana Kararların Uygulanmasına Katkı” kodları ön plana çıkmıştır.

Beşinci ana tema biçiminde görülen “Farkındalık” içinde “Kentindeki Kent Konseyinin Durumu”, “Yönetmelik Bilgisi”, “Kent Konseyi Kararlarını Takip Etme”, “Kent Konseyini Kullanma Amacı” kodları dikkat çekmektedir.

Son olarak “Sivil Toplum Kültürü” ana teması altında, “STK’ların Sorunları”, “STK’ların Kent Konseyine Bakışı”, “STK’ların Sorunlarının Nedenleri”, “STK Sorunlarına Çözüm Önerileri”, “STK’ların Amaçları”, “STK’ların Birbirleriyle İlişkileri”, “Kent Konseyinin STK Katılımına Uygunluk Durumu”, “Biraraya Geline Platformlar”, “Kent Konseyinde Alınan Kararların Uygulanmasının Denetimi”, “Halkın STK’ları Bilmesi”, “Halkın Kent Konseyini Bilmesi”, “Halkın Odaları Bilmesi”, “Merkesi Yönetimin Etkisi (Hükümet)” kodları üstünde yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

Katılımcılar tarafından belirtilen ifadeler doğrultusunda araştırmacının MAXQDA Programı ile elde ettiği en sık kodları gösteren Kod Bulutu ise şu şekildedir:

Araştırma çerçevesinde araştırmacının elde ettiği bulgulara göre literatürde en olumlu düzeyde rastlanan Antalya Kent Konseyine dahi Antalya'daki STK'ların bakış açısı genel olarak negatiftir. Hatta bazı STK katılımcıları Kent Konseyine tamamen karşı olduklarını ifade etmişlerdir. Örneğin K1 Kent Konseyi için *“Yani bakarsanız zaten demokrasi de yok, demokratik yapıda yok, yani emperyal bir projenin demokratik ve demokrasiye egemen kılma şansı söz konusu değil zaten. Komple antidemokratik.”* ifadesini kullanmıştır. Aynı katılımcı görüşme esnasında Kent Konseyi yapısı içerisinde özellikle bulunmadıklarını ancak demokrasi ve katılım için kendi kriterlerine göre olan her türlü faaliyete dış unsur olarak katkıda bulunduklarını ifade etmiştir. Bu anlamda Kent Konseyi kadar STK kavramını da eleştiren katılımcı kendisi gibi birkaç katılımcının da ifade ettiği dikkat çeken bir kavram olarak Demokratik Kitle Örgütleri (DKÖ)ni kullanmışlardır. Çünkü bakış açıları gereği bu katılımcılar STK kavramını değil onun yerine DKÖ kavramının tanımlamasını kendi görüşlerine uygun bulmaktadırlar. Bu doğrultuda da Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarını ve Kent Konseyi'ne ve genel duruma yönelik şu ifade K1 tarafından kullanılmıştır *“...Eğer bizim bir çizgimiz olmasa lider çok iyi genç yakışıklı, ağzı iyi laf yapar konuşur, bu kurumsal çizginin dışında bir adam olsa kimsenin haberi olmaz. Bir sefer elini verirsin bütün emperyal projelere gövden gider yüreğin gider o noktada halkın kesinlikle suçu yoktur. Türk milleti gerçeği duyduğunda anında sahip çıkar. Bugün de gerçek söylenmiyor. Bütün özü budur...”*.

Gerek merkezi yönetimin gerek belediye başkanlarının, gerek Kent Konseyi başkanlarının, gerek STK başkanları'nın ve hatta STK gruplaşmalarının etkisi ile oluşan siyasi baskı ise hem Kent Konseyi içinde hem de dışında STK'lar üzerinde ciddi bir olumsuz etkiye sahiptir. Bazı katılımcılar bu siyasi baskıyı doğrudan ifade etmekten dahi çekinmiş ve araştırmacıya *“...anlayın işte”* tarzı ifadeler kullanarak ve sıkıntılı yüz ifadeleri ile bu çekinceyi yansıtmışlardır.

Nadiren birkaç katılımcı ise her şeyin yolunda olduğu ifadelerini kullansalar da görüşmenin tamamına bakıldığında bu katılımcıların Kent Konseyi hakkında ne mevzuat ne de aktifliği hususunda bilgileri olduğu görülmektedir. Bu konularda farkındalıklarının olmadığını dahi bilmemektedirler. Dolayısıyla aslında lider ya da yöneticilerde eleştirilen *“her şeyi bilirim”* tutumunun STK temsilcilerinde de rastlanıldığı araştırmacının elde ettiği bulgulardan biridir.

Genel olarak tüm ifadeleri değerlendirmek gerekirse uç fikirler dışında Kent Konseyi'ne büyük resimde olumlu yaklaşılmakla beraber bunun sadece niyette kaldığı, öte yandan gerek mevzuat gerek uygulama yönlerinden zayıf bir yapıya sahip olduğu bu nedenle istenilen işlevi gerçekleştiremediği ve STK'ların da bu yapı içerisinde arzu ettikleri yeri, etkiyi ve verimliliği gerçekleştiremediklerini ifade etmişlerdir. Bunun sonucu olarak da Kent Konseyine üye STK'lar dahi Kent Konseyi'nin durumu, işleyişi veyahut kararlarından habersiz kalmış ya da süreç esnasında bu negatif durumların tamamı sonucunda bıkkınlık hissi ile üyelikten ayrılmış ya da üye olmayı hiç tercih etmemişlerdir. Birkaçı ise Kent Konseyi tarafından çağırılmayı beklemektedir.

Ayrıca genel olarak halkı suçlamamakla birlikte STK'lar vatandaşın Kent Konseyi hakkında neredeyse hiçbir bilgisinin olmadığı, STK'lar hakkında ise onları ilgilendirdiği kadar bilgilerinin olduğunu belirtmişlerdir.

Elde edilen tespitlerin tamamına bakıldığında yerelde katılımın, demokrasinin, sivil toplum kültürünün, Sivil Toplum Kuruluşlarının kendi işlerinde kısmen ve birbirleri arasındaki ilişkilerinde ve de tüm bunların taşınmak istendiği bir platform olan Kent Konseylerinin istenilen ortak akıl ve yönetim işlevini gerçekleştiremediği görülmektedir.

Araştırmadaki tüm veriler ışığında araştırmacıda oluşan kanaat kent konseylerinin başta arzulanan işlevselliği gerçekleştiremediği ve STK'ların da kent konseyine kavramsal düzeyde olmasa da var olan kent konseylerine yaklaşımının olumsuz olduğu yönündedir. Hatta YG21 süreci ile kent konseyi kavramı olarak tek tipleştirilmeden önce var olan ve yereldeki vatandaşın arzuladığı yönde meydana getirilen yapıların daha işlevsel olduğu kanaati yine araştırmadan elde edilmiştir. Kent konseyinin resmiyete kavuşmasından önce var olan “kent meclisi” vb isimlerde aslında ihtiyari olarak bu işlev için yapılanmalar olduğu, daha önceki araştırmalarında da ve bu çalışma esnasındaki görüşmelerinde de araştırmacı tarafından tespit edilmiştir. Farkındalığı yüksek olan bir katılımcı da bunu ifade ederek bu eski yapılanmaların Kent Konseylerinden daha işlevsel olduğunu ifade etmiştir. Bunun nedeni bu yapılanmaların tamamen kentin ihtiyaç hissetmesi halinde ve ihtiyaçları doğrultusunda tabandan gelen bir istek ile oluşması ve tek tip olmayan ve kusurlarla ya da aksaklıklarla karşılaşıldığında yine taban tarafından düzeltilmesi kolay olan yapılar olmalarıdır. Bu bize bu tür yapıların bir zorunluluk değil istek doğrultusunda oluşmasının ve demokrasi

ile katılım için önemli olan gönüllülük ve ortak akıl kavramlarının ne denli vazgeçilemez olduklarını göstermektedir. Bunu destekleyen başka bir veri ise görüşmenin gerçekleştirildiği birçok STK'nın Kent Konseyine üye olsun ya da olmasın kendi amaçlarını gerçekleştirmek için başka platformlarda da bulunma ihtiyacı hissetmesidir.

Bu da sonuç olarak kent konseylerinin yaşadığı yapısal, hukuksal, işlevsel sorunların yanında sivil toplum kuruluşlarının da etkisi ve katkısının temenni olarak olumlu olsa da uygulamada çözümden ziyade sorunun bir parçası olduklarını ya da çözüme bir katkı sağlayamadıklarını göstermektedir. Gerek kanun/yönetmelik/mevzuat sorunları, gerek demokrasi ve katılım kavramlarının tartışmalı durumu, gerek sivil toplum kültürü, çıkarların kente katkı çabasının önüne geçmesi ve tüm bu kavram ve sorunların farkında olmama halinin yetersizliği ya da farklı algılanması kent konseylerinin iyi bir temenniden öteye geçmesini güçleştirmektedir.

KAYNAKÇA

- Achen, C. and M. B. Larry (2016). *Democracy For Realists*, Princeton University Press, USA.
- Ackerman, B. (1989). Why dialogue?. *The journal of philosophy*, 86(1), 5-22.
- Ağır, O., Belli A. ve Arslan Ş. (2017). “Kent Konseylerinde Halk Katılımı ve Gönüllülük: Adana Kent Konseyi Örneği”, *Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (3):320-332.
- Akdeniz, H. (2007). Yerel Yönetimlerde Demokratikleşme ve Halk Katılımına Etkisi Bağlamında İnternet ve Toplumsal Katmanlaşma, ss. 13-38. *İçinde: Yerellik ve Politika Küreselleşme Sürecinde Yerel Demokrasi* (Ed. A. Mengi). (1. Baskı), İmge Kitabevi, Ankara.
- Akdoğan, A.A., (2004). “Yerel Yönetimlere Halkın Katılımı: Sınırlılık ve Yeni Açılımlar”. *Yerel Yönetimler Kongresi-Dünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı*, 3-4 Aralık 2004, Biga/Çanakkale, s. 273-280. http://yerel.chp.org.tr/makaleler/yerel_yonetimlere_halkin_katilimi.php (03.02.2006)
- Aktel, M. (2003). *Küreselleşme ve Türk Kamu Yönetimi*, (1. Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Almond G.A., and Verba S. (1980). *The Civic Culture Revisited: An Analytic Study*. (First Edition). Boston: Little Brown.
- Altınok, A.R. (2001). “İnternet, Demokrasi ve Devlet” *Türk İdare Dergisi*, 433, s. 137-165.
- Aktaş, M. (2015). “Demokrasi Kavramına Eleştirel Bir Bakış”. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 87-105.
- Arendt, H. (2018). *İnsanlık Durumu*, (9. Basım). (Çev: B. Sina Sener), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Arı, T. (1994). Neo-Liberalizm: bireysel özgürlük, toplumsal eşitlik ilişkisi ve yeni sağın eleştirisi. *Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 209-223.

- Aslan, S. (2010). Sivil toplum ve demokrasi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 357-374.
- Atar, Y. (1997). Demokratik sistemde sivil toplumun fonksiyonu ve sivil toplum-devlet düalizmi. *Yeni Türkiye Dergisi Sivil Toplum Özel Sayısı*, (18), 98-105.
- Atkinson, M.M. and Coleman W.D., “Corporatism and Industrial Policy”, pp. 22-44. In: *Organised Interests and the State* (Ed. A. Cawson). London, California, and New Delhi: Sage Publications, 1985.
- Atvur, S. (2008). *Küreselleşme Sürecinde Yerel Gündem 21 ve Çevre: Antalya Örneği*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya.
- Aydın, A.H. (2010). *Yönetim Bilimi* (3. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aygen, M. (2014). Kent konseylerinin kent yönetimine katkıları üzerine bir inceleme: Elazığ örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 29(3), 217-236.
- Azarya, V. (1994). Civil Society and Disengagement in Africa, pp. 83-100. In: *Civil Society and State in Africa* (Eds. J. W. Harbeson, D. Rothchild and N. Chazan). Boulder and London: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- Bachrach, P. (1967). *The Theory of Democratic Elitism: A Critique*. Boston: Little Brown.
- Baker, E.C. (1998). The Media that Citizens Need. *University of Pennsylvania Law Review*, 147, 317-407.
- Baltacı, A. (2017). “Nitel Veri Analizinde Miles-Huberman Modeli”. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 3(1), 1-15.
- Barber, B.R. (1984). *Strong Democracy Participatory Politics For A New Age* (First Edition). California: University of California Press.
- Barnes, M. (1997). *Care, Communities, and Citizens*, Harlow, UK: Addison Wesley Longman.

- Başdemir, H.Y. (2014). Dini Cemaatler Sivil Toplum Örgütü Müdür?, <http://otteg.blogspot.com/2014/02/dini-cemaatler-sivil-toplum-orgutu-mudur.html>, (Erişim Tarihi 17.07.2020).
- Batal, S. ve K. Tuğlu. (2018). “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Çok Düzlemli Yönetişim ve Kent Diplomasisi Bakımından Değerlendirilmesi”, *TESAM Akademi Dergisi - Turkish Journal of TESAM Academy, Nisan–April, Yerel Yönetimler Özel Sayısı*, s. 189-214.
- Batum, S. (1995). “Türkiye’de Devlet-Toplum İlişkilerine Demokratik Devlet Anlayışı Açısından Bir Bakış”, *Yeni Türkiye Dergisi*, 1(4), 13-21.
- Bayhan, V. (2002). “Demokrasi ve Sivil Toplum Örgütlerinin Engelleri: Patronaj ve Nepotizm”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26 (1), 1-13.
- Bayraktar, S.U. (2006). *Local Participatory Democracy; The Local Agenda 21 Project in Turkish Cities*. Institut d’Etudes Politiques de Paris. Programme Doctorale de CEVIPOF, Doctorat de Sociologie Politique. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Paris.
- Bayramoğlu, S. (2002). Küreselleşmenin Yeni Siyasal İktidar Modeli: Yönetişim. *Praksis*, 7, 85-116.
- Bazaara, N. (2003). *Environmental Governance in Africa working paper no. 7, Decentralization, Politics and Environment in Uganda*. (Eds. J. Ribot and D. Conyers). Washington, D.C.: Institutions and Governance Program. World Resources Institute (WRI). USA.
- Bedük, A., S. Usta ve M. Kocaoğlu, (2006). “Avrupa Birliği’ne Giriş Sürecinde Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları ve Demokratikleşme Sürecindeki Misyonları”, *Selçuk Üniversitesi Karaman İİBF Dergisi*, 10 (9), 52-64.
- Benhabib, S. (1992). Models of Public Space: Hannah Arendt, the Liberal Tradition, and Jürgen Habermas, pp.72-98, In: *Habermas and the Public Sphere* (Ed. Craig Calhoun). Cambridge, Mass.: MIT Press, England.
- Beyazıt, E., (2006). *Yerel Demokrasi ve Katılım Yerel Gündem 21 Uygulamaları Sürecinde Hatay ve Yerel Katılım Sorunu*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal

- Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Hatay.
- Biber, A. (2009). “Türkiye’de Sivil Alanın Darlığının Tarihsel Nedenleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11 (3), 27-42.
- Blair, H. (2000). Participation and accountability at the periphery: Democratic local governance in six countries. *World development*, 28(1), 21-39.
- Bobbio, N. (1993). “Gramsci ve Sivil Toplum Kavramı”, (Çev: Mehmet Küçük), *Sivil Toplum ve Devlet*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 91-118.
- Bostancı, N. (1997). “Devlet ve Sivil Toplum”. *Yeni Türkiye*, Kasım-Aralık 97, 3(18), 181-187.
- Bratton, M. (1994). *Civil Society and Political Transitions in Africa*. Institute for Development Research (IDR), IDR Reports, 11(6).
- Bulut, T. (2013). *Şeffaf Katılım Ve Etkin Kent Yönetimi Kent Konseyleri* (1.Baskı). Bursa: Ekin Yayın.
- Bulut, Y. (2000). “Büyükşehirlerde Katılımlı Yönetimin Hayata Geçirilmesinde Rol Oynayan Etmenler”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 47-63.
- Bulut, Y. (2005). Sivil Toplum ve Yerel Yönetimler, ss. 235-252. *İçinde: Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I Reform* (Eds. H. Özgür ve M. Kösecik). Nobel Yayın, Ankara.
- Buran, H. (1995). “Yönetim Yurttaş İlişkileri ve Katılımlı Yönetim”. *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri*, Cilt: 1, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara, s. 209-224.
- Burke E. (1993). *Reflecons on the Revolution in France*, Ed. L. G. Mitchell, Oxford University Press, New York.
- Bülbül, Z. (2009). *Ekonomik Dönüşüm Süreci, Kentleşme, Sürdürülebilir Kalkınma ve Kent Konseyi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

- Callaghy, T.M., (1995). Civil Society, Democracy, and Economic Change in Africa: A Dissenting Opinion About Resurgent Societies”, pp. 231-253. In: *Civil Society and the State in Africa* (Eds. J. W. Harbeson, D. Rothchild and N. Chazan). Lynne Reinner Publishers, FirstForumPress, Kumarian Press.
- Caniklioğlu, M.D., (2007). *Sivil Toplum ve Türkiye Demokrasisindeki İzdişimleri* (1.Baskı). Seçkin Yayınları, Ankara.
- Cappon, J. and J. Lind. (2000). *Realities or Rhetoric? Revisiting The Decentralization of Natural Resources Management in Uganda and Zambia*. Nairobi: ACTS Press.
- Cohen, J.L. and A. Arato. (1995). *Civil Society and Political Theory*. MIT Press.
- Collins H.P. (1991). *Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness and the Politics of Empowerment*, Routledge, New York.
- Conyers, D. (1990). “Decentralization and development planning: A comparative perspective.” pp. 15-36. In: *Decentralizing for Participatory Planning: Comparing the Experiences of Zimbabwe and Other Anglophone Countries in Eastern and Southern Africa* (Eds. P. de Valk and K. H. Wekwete). Aldershot: Avebury Press.
- Coşkun, V. (2005). Batı'da ve Türkiye'de Kamusal Alan, ss. 147-159. *İçinde: Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arşivi, 12. Kitap*. İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul.
- Coşkun, M.K. (2007). *Demokrasi Teorileri Ve Toplumsal Hareketler*, Dipnot Yayınları, Ankara.
- Coşkun, B. ve B. Koyuncu, (2008). Yerel Yönetimler ve Yerel Özerklik: Modeller ve Uygulamalar, ss. 363-386. *İçinde: Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar Sorunlar, Tartışmalar, Çözüm Önerileri, Modeller, Dünya ve Türkiye Yansımaları* (Eds.: A. Balcı, A. Nohutçu, N. K. Öztürk ve B. Coşkun). (2. Basım). Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Crook, R.C., and A.S. Sverrisson. (2001). “Decentralization and Poverty-Alleviation in Developing Countries: A Comparative Analysis, or Is West Bengal Unique?” Working Paper No. 130, Institute of Development Studies, Brighton.

- Cunningham, F., (2002). *Theories of Democracy: A Critical Introduction*. Routledge, New York.
- Çaha, Ö. (1994). “Sivil Toplumun Dünü ve Bugününde Kadın”. *Türkiye Günlüğü Dergisi*, 26, 52-57.
- Çaha, Ö. (1997). “1980 Sonrası Türkiye’nde Sivil Toplum Arayışları”. *Yeni Türkiye*, 3(18), 28-64.
- Çaha, Ö. (2003). *Aşkın Devletten Sivil Topluma* (1. Baskı). İstanbul: Gendaş A.Ş. Yayınları.
- Çaha, Ö. (2003). “Bir Kez Daha Sivil Toplum”, *Sivil Toplum Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, Ocak-Şubat-Mart 2003, <http://www.idealonline.com.tr/IdealOnline/lookAtPublications/documentIngredient.xhtml?uId=2514&ioM=JournalIssue#>, Erişim Tarihi 17.06.2020.
- Çaha, Ö., (2009). "Sivil Toplum: Temel Yaklaşımlar ve Tarihsel Gelişimi," <http://www.stgm.org.tr/egitim/docs/sivil%20toplum.doc> 21.04.2009
- Çaha, Ö., A. Çaylak, ve H. Tutar. (2013). TRA2 Bölgesi Sivil Toplum Kuruluşları Profili, Serka Kalkınma Ajansı Raporu, Kars.
- Çakmak, C., (2007). Sivil Toplum Ne Kadar Sivil?, <https://www.yenisafak.com/yerel/sivil-toplum-ne-kadar-sivil-49996>, (Erişim Tarihi: 17.07.2020).
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş* (Geliştirilmiş 6. Baskı). Bursa: Celepler Matbaacılık.
- Çetinkaya, Ö. ve R.K. Korlu. (2012). “Yerel Demokrasinin Sağlanmasında Katılımcılık Süreci ve Kent Konseylerinin Rolü”, *Maliye Dergisi*, 163, 95-117.
- Çırakman, A. (2002). Bir Meşruiyet Sorunu Olarak Siyasal Adalet: Rawls ve Höffe, ss. 105-147. *İçinde: Liberalizm, Devlet, Hegemonya* (Der. E.Fuat Keyman). İstanbul: Everest Yayınları.
- Çitçi, O. (1996). “Temsil Katılma ve Yerel Demokrasi”. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5 (6), 5-14.

- Çitçi, O., (1998). “Yerel Siyaset ve Demokrasi, Çoğulculuk, Sivil Toplum”. (*Kent, yerel siyaset ve Demokrasi” Seminerleri*), Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Yayınları, İstanbul, ss. 233–249.
- Çiftçi, C. (2010-2012). “Sivil Toplum: Kökenler, Örgütlenme ve Çalışma Yaklaşımları- (Sivil Toplum Kuruluşları İçin), *Türkiye’nin Az Gelişmiş Bölgelerindeki (Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgeleri) Kadın ve Kadın STK’larının Güçlendirilmesi Projesi*, AB.
- Çukurçayır, M.A., (1997). “Yerel Yönetimler ve Katılım Olgusu”, *Belediye Dergisi*, 4(4), 4-10.
- Çukurçayır, M.A., (2000a). *Siyasal Katılma ve Demokrasi*, Ankara: Yargı Yayınevi.
- Çukurçayır, M.A. (2000b). “Yeni Yönetim Modeli Arayışları Çerçevesinde Halkın Yönetim Süreçlerine Katılım Olanakları”, *Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri*, 1-2, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara, s.211-224. <http://www.oocities.org/yereldemokrasi/makale/makale2.htm> (Erişim Tarihi 18.07.2020).
- Çukurçayır, M.A., (2006). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi* (3. Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Çukurçayır M.A., T. Eroğlu ve H. Sağır, (2012). “Yerel Yönetişim, Katılım ve Kent Konseyleri”, *Yerel Politikalar Araştırma ve Düşünce Dergisi*, 1:91-120.
- Demir, Ö. ve M. Acar, (1998). *Sosyal Bilimler Sözlüğü* (2. Baskı). Vadi Yayınları, Ankara.
- Demir, O. (2008). *Yerel Siyasette Katılımcılık ve Kalkınma (Türkiye’de Yerel Gündem 21 Örneği)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı, Sakarya. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Diamond, L., (1994). “Rethinking Civil Society: Toward Democratic Consolidation”, *Journal of Democracy*, 5 (3), 1-14.
- Dinçer, A., (1979). “Belediye, Sivil Toplum ve Demokrasi” Milliyet Gazetesi.
- Doğan, İ., (2002). *Özgürlükçü ve Totaliter Geleneğinde Sivil Toplum*, İstanbul: Alfa Yayınları.

- Downs, A., (1957). *An Economic Theory of Democracy*, Harper and Row, New York.
- Duman, F., (2007). *Sivil Toplum*, 7. Baskı, Ankara: Lotus Yayınevi, 360–374.
- Dursun, D., (2002). *Siyaset Bilimi*, 1. Basım, İstanbul: Beta Yayınları.
- Dursun, D., (2012) *Siyaset Bilimi*, 9. Basım, İstanbul: Beta Yayınları.
- DPT, *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Yerel Yönetimler Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara, 2001, <http://ekutup.dpt.gov.tr/oik/> (12.02.2006)
- Eder, K., (2006). “The Public Sphere”. *Theory, Culture & Society*, 23 (2-3), 607-616. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0263276406062705>, (08.11.2018).
- Ellison N., (1997). “Towards A New Social Politics: Citizenship And Reflexivity In Late Modernity”, *Sociology*, 31(4), 697-717.
- Emini, F.T., (2013). “Sivil Toplum Kuruluşlarının Politika Belirleme Sürecindeki Rolü: Tüsiad Örneği”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36, 43-56.
- Emrealp, S., (2005). *Türkiye Yerel Gündem 21 Programı: Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler*, IULA-EMME (UCLG-MEWA) Yayını, İstanbul.
- Emrealp, S., (2010). *Kent Konseylerinin Güçlendirilmesi ve Yerel Demokratik Yönetişim Mekanizmaları Olarak İşlev Görmelerine Yönelik Eğitim ve Kapasite Geliştirme Desteği Sağlanması Projesi*, UCLG-MEWA Yayını, İstanbul.
- Erdoğan, M. (2001). “Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğü: Özgürlükçü Bir Perspektif”, *Liberal Düşünce Dergisi*, 6 (24), 8-13.
- Erdoğan, M., (2004). *Anayasal Demokrasi*, (6. Baskı), Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Erdoğan, M., (2006). *Aydınlanma Modernlik ve Liberalizm*, (1. Baskı), Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Erdoğan Tosun, G., (2008). “STK’ların Nasıl Görünmek İstediklerine Karar Vermeleri, Onların Toplumsal Kimliği Açısından Yaşamsal Öneme Sahiptir”, “Sivil” Toplum Kavramı Tartışmaları, İstanbul: Kaknüs Yayınları.

- Erdoğan Tosun, G., (2005). *Türkiye’de Devlet-Sivil Toplum İlişkisi ve Demokrasinin Pekişmesinin Önündeki Engeller*, Ed. Lütfi Sunar, Sivil Toplum ve Demokrasi, 1. Basım, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Ergin, B., (2008). *Belediyelerde Yönetime Katılım ve Zeytinburnu Belediyesi Kent Konseyi Uygulaması*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Ergun, C.A., (2013). “*Yerel Yönetimlerde Halkla İlişkiler ve Karatay Belediyesi Örneği*”, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karaman.
- Ertan, B. (2004). “Demokrasi ve Yerel Yönetimler”, *Review of Social, Economic & Business Studies*, 2, 204-215.
- Eryılmaz, B. (2000). *Kamu Yönetimi*, İstanbul: Erkam Matbaası.
- Eryılmaz, B. (2002). “Belediyelerde Demokrasi Geleneği ve Değişim İhtiyacı”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 11 (3), 6-21.
- Etzioni, A., (1996). *The New Golden Rule*, Basic Books, New York, s. 104-105.
- Etoungou, P. (2003). “Decentralization viewed from inside: The implementation of community forests in East Cameroon.” *Environmental Governance in Africa* working paper no. 12, WRI, Washington, D.C.
- Etoungou, P. (2001). “L’impense des forêts communautaires: Décentralisation à l’est du Cameroun.” *Draft paper for the Programme on Decentralization and the Environment, WRI and Center for International Forestry Research–Cameroon*, Yaoundé. Mimeo.
- Ferguson, J., (1994). *The Anti-Politics Machine: “Development,” Depoliticization, and Bureaucratic Power in Lesotho*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Ferlie, E., L. Ashburner, L. Fitzgerald and A. Pettigrew. (1996). *The New Public Management In Action*, First Edition, (Ed. E. Ferlie). Oxford University Press, Oxford.

- Ferree. M.M., W.A. Gamson, J. Gerhards and D. Rucht. (2002). "Four Models of the Public Sphere in Modern Democracies," *Theory and Society*, No. 31, pp. 289-324.
<https://www.ssc.wisc.edu/~mferree/documents/FerreeGamsonGerhardsRucht.pdf>, (08.11.2012).
- Fidan, T. ve İ. Öztürk. (2015). Perspectives and expectations of union member and non-union member teachers on teacher unions. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 5 (2), 191-220.
- Fişek, K. (1977). *Yönetime Katılma*, TODAİE Yay., Ankara.
- Franklin, A.L. and C. Ebdon. (2007). "Democracy, Public Participation and Budgeting: Mutually Exclusive or Just Exhausting?", in: C. B. Richard (Ed.), *Democracy and Public Administration*. USA: M.E. Sharpe Inc., 84-106.
- Fraser N., (1995). "What's Critical about Critical Theory", *Feminists Read Habermas*, Ed. Johanna Meehan, Routledge, New York and London.
- Fraser N., (1997). "Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy", *Social Text*, No 25/26, Duke University Press, 56-80.
- Freeman J., (1973). "The Tyranny of Structurelessness" Ed. A. Koedt, E. Levine, and A. Rapine, *Radical Feminism*, Quadrangle Books, New York.
- Freeman J., (1975). *The Politics of Women's Liberation*, David McKay, New York.
- Fox, J., (1990). "Editor's introduction". The challenge of rural democratization: Perspectives from Latin America and the Philippines. *Special issue of The Journal of Development Studies*, (Ed. J. Fox). 26 (4), 1-18.
- Gaventa, J. (1980). *Power and Powerlessness*, Urbana, III.: Univesity of Illionis Press.
- Gaye, M., L. Diouf and N. Keller, (2001). "Moving Towards Local Agenda 21 in Rufisque". *Environment and Urbanization*, 13 (1), 201-2014.
- Gençkaya, Ö.F., (1997). "Demokratikleşme ve Sivil Toplum İlişkisi Üzerine Bir Not", *Yeni Türkiye*, 3(18),102-104.

- Geray, C., (1991). “Yerel Yönetim Sorununa Köklü Çözüm Getirmeli”, *İller ve Belediyeler Dergisi*, 543, 5-7.
- Given L.M., (2008). *The Sage Encyclopedia Of Qualitative Research Methods*. U.S.A Sage Publications, (1&2).
- Glaser B. G. and A.L. Strauss., (1967). *Discovery of Grounded Theory: Stragies for Qualitative Research*. Aldine, Chiago.
- Gouliev, R., (2002). *Demokrasiye Giden Yol, Yükseliş İktisadi ve Stratejik Araştırmalar Vakfı*, Ankara.
- Gould, C.C., (1995). *Rethinking Democracy. Freedom and Social Cooperation İn Politics, Economy, and Society*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Gould, C.C., (1996). “Diversity and Democracy: Representing Differences”, Benhabib, *Democracy and Difference*, 171-186.
- Görmez, K., (1989) *Yerel Demokrasi ve Türk Belediyeciliği*, Ankara: Hizmet-İş Yay.
- Görün, M., (2006). “Yerel Demokrasi ve Katılım: İzmir, Konya ve Ağrı İl Genel Meclis Üyeleri Üzerinde Bir Araştırma”, *Yönetim Bilimleri Dergisi (Journal of Administrative Sciences)*, 4 (2), 159-183.
- Gözler, K. (1988). “*Halkoylamasının Değeri*”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 40(1-4), https://www.anayasa.gen.tr/halkoylamasi.htm#_ftn1 , 97-113, (E.T. 22.09.2020)
- Gözler, K., (2006). *İdare Hukuku Dersleri*, Ankara: Ekin Yayınları.
- Gözler, K., (2010). *Anayasa Hukukunun Genel Esasları*, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Gözübüyük, Ş., (2013) *Anayasa Hukuku*, (19. Basım), Ankara: Turhan Yayınları.
- Gray, J., (1997). “Twentieth Century: The Limits of Liberal Polilitical Philosophy”, Edward B. McLean (ed.), *An Uncertain Legacy: Essays on the Pursuit of Liberty* (Wilmington: Intercollegiate Studies Institute), 193-224.
- Gurevich, Z., (1988). “The Other Side of Dialoge: On Making the Other Strange and the Experience of Otherness”, *American Journal of Sociology*, 93 (5), 1179-1199.

- Gutmann, A. and D. Thompson. (1996). *Democracy and Disagreement*, Cambridge Mass., Harvard University Press, Harvard.
- Güçyetmez, M., (2017). “Karşılaştırmalı Demokrasi Modelleri ve Hükümet Sistemleriyle İlişkisi”, *Hacettepe HFD*, 7 (1), 479–496
- Güler, B.A., (2003). *Devlette Reform*. BCP.
- Gümüş, K., (2008). “STK’lar Sivil Toplumun Yerine Geçemez, Sivil Toplumun Katılımı İçin Çalışmalar”, “Sivil” Toplum Kavramı Tartışmaları, İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Güneş, M., (2010). “STK Kimliği Oluşum Sürecinde Türkiye’de Yerel Gündem 21’ler”, *VI. Uluslararası STK Kongresi Bildiriler Kitabı*, Çanakkale.
- Güneş, M. ve H. Güneş, (2003). *Türkiye’de Eğitim Politikaları ve Sivil Toplum*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güneş M. ve E. Beyazıt, (2012a). *Yerel Gündem 21’den Kent Konseylerine “Ulusal” Kentlerden “Küresel” Köylere*, İkinci Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Güneş, M. ve E. Beyazıt, (2012b). “Türkiye’de Yerelde Yönetişim Olanakları: Kent Konseyleri”, *Turgut Özel Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi-II Küresel Değişim ve Demokratikleşme Bildiriler Kitabı*, 19-20 Nisan Malatya, s. 801-819
- Gürbey, G., (1997). *Türkiye’de Bir Sivil Toplum Oluşumunun Önündeki Siyasi ve Hukuki Engeller*. F. İbrahim ve H. Wedel (Ed.). Ortadoğu’da Sivil Toplumun Sorunları, ss. 117- 135. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Gürses, F., (2015). “Yerel Demokrasi ve Siyasal Katılım Kent Konseyleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma”, *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11(2), 49-68.
- Haas T., (1999). “What’s Public about Public Journalism?”, *Communication Theory*, 9, (3), 346-364.
- Habermas, J., (1995). Three normative models of democracy, pp. 10-29. In: *Democracy and Difference: Contesting Boundaries Of The Political*, Princeton, (Ed. S. Benhabib), Princeton University Press, New Jersey.

- Habermas, J., (1997). *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü*, (Çev: T. Borai M. Sancar), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Habermas, J., (2000). *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü*, (Çev. Tanıl Bora, Mithat Sancar), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Habermas, J., (2004). *Kamusal Alan*. (Çev. Meral Özbek), İstanbul: Hil Yayınları.
- Habermas, J., (1984). “The Theory of Communicative Action”, Translator: Thomas McCarthy, Beacon Press, Boston.
- Habermas, J., (1989). “Volkssouvernität als Verfahren: Ein normativer Begriff von Öffentlichkeit”, *Merkur*, 43, 465-477.
- Hall, J.A., (1995). “In Search of Civil Society” John A. Hall (ed.), s. 1-31.
- Harbeson, J.W., (1994). “Civil Society and Political Renaissance in Africa”, Harbeson – Rothchild-Chazan (eds.), ss. 1-29
- Hegel, G.W., (1991). *Hukuk Felsefesinin Prensipleri*, (Çev: Cenap Karakaya), İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Held, D., (1997). *Models of Democracy*. Second Edition, Cambridge: Polity Press.
- Heywood, A., (2011). *Siyaset*, (Çev: B. Berat Özipek, B. Şahin, M. Yıldız, Z. Kopuzoğlu, B. Seçilmişoğlu ve A. Yayla), Ankara: Liberte Yayınevi.
- Hirst, P., (1994). *Associative Democracy: New Forms of Economic and Social Government*, Cambridge: Mass: MIT Press,.
- Irvin, R.A. and J. Stansbury. (2004). “Citizen participation in decision making: is it worth the effort?” *Public Administrative Review*, 64 (1), 55-65.
- Işık, M. (2006). *Sivil Toplum Kuruluşları ve Emniyet Teşkilatı İlişkileri*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- İba, Ş., (2008). *Anayasa Hukuku ve Siyasal Kurumlar*, 2. Basım, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Kaboğlu, İ., (2016). *Anayasa Hukuku Dersleri (Genel Esaslar)*, 11. Basım, İstanbul: Legal Yayıncılık.

- Kamrava, M. ve F.O. Mara, (1998). "Civil Society and Democratisation in Comparative Perspective: Latin America and the Middle East" *Third World Quarterly*, 19 (5), 893-916.
- Kapani, M., (2012). *Politika Bilimine Giriş*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kaplan, A.Ö., *Durum Çalışması Slaytı*, <https://docplayer.biz.tr/42005619-Durum-calismasi-aysun-o-kaplan.html>, E.t. 20.05.2020
- Karadağ, A. (1994). "Kamusal Alan Modelleri: Çoğulcu Perspektiften Bir Değerlendirme," *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 3, (58), 172-195.
- Karasar, N., (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karayalçın, M., (1991). "*Proje Demokrasisi*", *Yerel Yönetimler ve Demokrasi*, Ankara: SD Yayınları.
- Karayalçın, M., (1992). *Proje Demokrasisi ve Belediyeler*, Ulus Rotary Kulübü Toplantısı, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Ankara.
- Kalabalık, H., (2005). *Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku Teori-Uygulama*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kaldor, M., (2003). "*Global Civil Society, An Answer to War*", Cambridge: Polity, Survival, 45(4), 227-228.
- Kassimir, R., (2001). "Producing local politics: Governance, representation, and non-state organizations in Africa." *In Intervention and transnationalism in Africa: Global-local networks of power*, edited by Thomas Callaghy, Ronald Kassimir, and Robert Lutham.
- Keane, J., (1993). "*Despotizm ve Demokrasi: Sivil Toplum ile Devlet Arasındaki Ayrımın Kökenleri ve Gelişimi 1750-1850*", (Çev: Levent Köker), Sivil Toplum ve Devlet, Ayrıntı Yay., İstanbul, 47-90.
- Keane, J., (1994). *Demokrasi ve Sivil Toplum*, (Çeviri: Necmi Erdoğan), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Keleş, R., (1991). "Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Örgütlenmesi ve Demokrasi", *Cahit Talas'a Armağan*, Ankara Mülkiyetler Birliği Vakfı, Ankara.

- Keleş, R., (1993). *Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar*, IULA-EMME, İstanbul.
- Keleş, R., (2000). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Genişletilmiş 4.Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Keleş, R., (2005). “Kent ve Kültür Üzerine”. *Mülkiye Dergisi*, 29 (246), 9-18.
- Keleş, R., (2009). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, İstanbul.
- Kennedy, R., (1998). “The Case Against ‘Civility’”, *American Prospect*, 41, 84-90
- Kestellioğlu, G., (2014). “Yerel Demokrasi ve Yerel Katılım Biçimi Olarak Kent Konseyleri: Kayseri Kent Konseyi”, 3. *Kayseri Ekonomisi Sempozyumu*, 24-26 Nisan Kayseri, ss. 124-140.
- Keyman, E.F., (2004). *Türkiye’de ve Avrupa’da Sivil Toplum*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları, (Hazırlayan: Arzu Karamani), İstanbul.
- Keyman, E.F., (1997). “Avrupa’da ve Türkiye’de Sivil Toplum”, <http://www.stgm.org.tr/tr/icerik/detay/avrupa-da-ve-turkiye-de-sivil-toplum>, Erişim Tarihi 18.07.2020
- Khakee, A. (2002). “Assesing Institutional Capital Building in a Local Agenda 21 Process in Göteborg” *Planning Theory and Practice*, 3 (1), 53-68.
- Kılıçbay, M.A., (1994). “Vatandaşlık Okulu Olarak Yerel Yönetim” *Türkiye Günlüğü Dergisi*, 26, 19-24.
- Klein, A., (2011). *Concept and Principles of Democratic Governance and Accountability A Guide for Peer Educators*, Kampala: Project Supported by the European Union.
- Kocaoğlu, M., (2014). “Katılımcı Demokrasi Algılaması ve Kent Konseyleri: Kırşehir Kent Konseyi Örneği”, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 1-15.
- Kornhauser W., (1960). *The Politics of Mass Society*, The Free Press, New York.
- Kösekahya, G. (2003). *Katılımcılık Ve İyi Yönetişim. İyi Yönetişimin Temel Unsurları*. Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığı, 34-47.

- Kuklinski J.H., E. Riggle and V. Ottati, (1991). "The Cognitive and Affective Bases of Political Tolerance Judgments", *American Journal of Political Science*, 35, 1-27.
- Kymlica W. and Norman W., (1994). Return of the Citizen: A Survey of Recent Work on Citizenshi Theory, *Ethic*, 352-381.
- Kuzu, B., (1992). "Demokrasi-Resmi İdeoloji- Sivil Toplum", *Prof. Dr. Gündüz Ökçün'e Armağan, Ankara Üniversitesi, SBF*, 47 (1-2), 335-369.
- Kümbetoğlu, B., (2008). *Niteliksel Araştırmalarda Analiz ve Yorumlama, Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Lambeth, E. (1998). Assessing Public Journalism, Ed. E. Lambeth, P. Meyer and E. Thomson, University of Missouri Press, Columbia.
- Lansford, T., (2007). *Political Systems of The World Democracy*, Cavendish Square Publishing, London.
- Lund, C., (1998). *Law, power, and politics in Niger: Land struggles and the rural code*. Lit Verlag, Hamburg.
- Mağa, İ., (2001). "Sivil Toplum Devletin Büyümesidir", *Sivil Toplum Devletin Büyümesi* içinde (s. 7-17), Der. M. Çulhaoğlu, K. Okuyan ve İ. Mağa, İstanbul: YGS Yayınları.
- Mansbridge J.J., (1996). "Using Power/Fighting Power", Princeton: Princeton University Press, Ed. Seyla Benhabib, 46-66.
- Mardin, Ş., (1990). *Türkiye'de Toplum ve Siyaset*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş., (1994). "Sivil Toplum", *Makaleler: 1 Türkiye'de Toplum ve Siyaset*, 4. Baskı, İletişim Yay., İstanbul.
- Mardin, Ş., (1995). "Civil Society and İslam" In *Civil Society: Theory, History, Comparison*, ed. John Hall., Polity Press, Cambridge, 278-300.
- Melucci, A., (2004). *Toplumsal Hareketler ve Günlük Hareketlerin Demokratikleşmesi*, Sivil Toplum ve Devlet, Derleyen: J. Keane, Yedikıta Yayınları.
- Michels, R., (1949). *Political Parties*, The Free Press, New York.

- Miles, M.B. ve Huberman, AM., (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2. Baskı). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Mill, J.S.(1991). *Considerations on Representative Government*, Amherts, Mass.: Prometheus Books.
- Mill, J.S., (2001). *Representative Government 1861*, <https://socialsciences.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/mill/repgovt.pdf>, (08.11.2018).
- Mills C.W., (1956). *The Power Elite*, Oxford University Press, New York.
- Müftüoğlu, A., (2003). "Liberal Kamusal Alan: Rawls'un Uzlaşımçı Liberal Kültürü," *Sivil Toplum*, 1(2), 31-43.
- Nakamura, A., (2001). *Governance and Public Administration in 21st Century, Governance and Civil Society (Sub-topic IV), Twenty-fifth International Congress of Administrative Sciences*, Athens.
- Ninehan, C., (2006). "Anti-Capitalism And Return Of Politics", *International Socialism*, Winter 2006, No. 109, 91-109.
- Offe, C., (1986). "Demokratie und 'höhere Amoralität'", (içinde) *Der Traum der Vernunft. Vom Eleod der Aufklärung*, Eine Veranstaltung der Akademie der Künsie, Berlin, Darmstnd/ Neuwied, 218-232.
- Oruç, T., (2013). *Yerel Siyasette Temsil ve Katılım: Kadın Aktörler*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Konya.
- Oyono, P.R., (2003). *Institutional infrastructure of local forest management in Cameroon*, Draft Environmental Governance in Africa working paper, WRI, D.C. Mimeo, Washington.
- Osborne, D. and T. Gaebler. (1993). *Reinventing Government- How the Enterpreneurial Spirit is Transforming the Public Sector*, A Plume Book, New York.
- Öner, Ş., (2000). *Belediye Yönetiminde Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkinliği*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir.
- Öner, Ş., (2001). "Sivil Toplum Kuruluşlarının Yerel Demokrasi ve Katılım Algılamaları", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 11(2), s. 51-67.

- Öner, Ş., (2005). “Katılımcı Demokrasi Açısından Belediye Kanunu” , *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I Reform*, (Ed. Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik), Ankara: Nobel Yayın.
- Örnek, A.Ş. ve S. Ayas., (2015). “Sivil Girişimler Kapsamında Sivil Toplum Platformları ve Biga Sivil Toplum Platformu Örneği”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13(26), 261-283.
- Özbudun, E., (1999). “Türkiye’de Sivil Toplum ve Konsolidasyon” *Sivil Toplum, Demokrasi ve İslam Dünyası*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Özcan, A., (2002). “Türkiye için Demokrasi: Demagoji ve Jakoben Tavrı”, *Yarın Dergisi*, <http://www.yarindergisi.com/yarindergisi2/yazilar.php?id=14>
- Özkan, A., (2004). *Küreselleşme ve Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde Türkiye*, İstanbul: Tasam Yayınları.
- Öztekin, A., (2010). *Siyaset Bilimine Giriş*, Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Palabıyık, H. ve M. Görün, (2004). “Belediye Meclislerinde Temsil ve Katılım: Çanakkale Belediye Meclisi Örneği”, *Yerel Yönetimler Kongresi-Dünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı*, Biga/Çanakkale, 257-272.
- Pateman, C., (1999). *Participation and Democratic Theory*. (19th ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Patrick, J., (1996). “Civil Society In Democracy’s Third Wave” *Social Education*, 60 (7), 414-417.
- Patton, M.Q., (1987). *How To Use Qualitative Methods in Evaluation*. Newbury park, CA: SAGE Publications.
- Patton, M.Q., (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods* (3rd Edition), Sage Publication, Inc, London.
- Petras, J. ve H. Veltmeyer., (2001). *Globalization Unmasked, Imperialism in the 21st Cenury*, Zed Books, Canada.
- Pınarcıoğlu, N.Ş. ve M. Şiriner. (2011). “Kentsel Mekana Katılım Açısından Kriz ve Sakatlık İlişkisinin Değerlendirilmesi” *Political Economy, Crisis and*

- Development (Politikal İktisat, Kriz ve Kalkınma)*, ss. 397-408, Ed. İsmail Şiriner, Farhang Morady, Janusz Mika, Murat Aydın, Şevket Alper Koç, Hakan Kapucu, Emrah Doğan, IJOPEC Publication, London-İstanbul.
- Pıtırılı, A., (1989). “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı”. *Türk İdare Dergisi*. 61, (383), 61-62.
- Pickvance, C.G., (1997). “Decentralization and democracy in Eastern Europe: A sceptical approach”. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 15, 129-142.
- Poggenpoel, M. and C. Myburgh., (2003). “The researcher as research instrument in educational research: A: Research instrument”. *Education*, 124, 418-421.
- Porter J., (1987). *The Measure of Canadian Society*, Carleton University Press, Ottawa.
- Punch, K.F., (2005). *Introduction To Social Research: Quantitative And Qualitative Approache* (2nd ed.). s. Sage.
- Pustu, Y. (2005). “Yerel Yönetimler ve Demokrasi”, *Sayıştay Dergisi*, 57, 121-134.
- Rawls, J., (2007). *Siyasal Liberalizm*, (Çev. Mehmet Fevzi Bilgin), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Ribot J.C., (2008). *Building Local Democracy Through Natural Resource Interventions- An Environmentalist’s Responsibility- A Policy Brief*, World Resources Institue, Washington DC, USA.
- Ribot, J.C. (2004). *Waiting For Democracy The Politics of Choice In Natural Resource Decentralization*, World Resources Institute, Washington DC, USA.
- Rosen, J., (1994). “Making Things More Public: On the Responsibility of the Media Intellectual”, *Critical Studies in Mass Communication*, 11, 363-888.
- Rosenau, M. P., (2004). *Post-Modernizm ve Toplum Bilimleri*, Çev. Tuncay Birkan, Bilim ve Sanat Yayınevi.
- Rosenström U. and S. Kyllöen, (2007). “Impacts of A Participatory Approach to Developing National Level Sustainable Development Indicators in Finland”, *Journal of Environmental Management*, 84, 282-296.

- Rowe, J., (2000). "The Local Agenda 21 Issue Commision in Bath Nort-East Somerset: Rewiev of a Community Consulation Exercise Towards Sustainability", *Local Government Studies*, 26 (2): 71-92.
- Rucht, D. (1999). "Linking Organization and Mobilization: Michels's Iron Law of Oligarchy Reconsidered", *Mobilization*, 4, 151-169.
- Sabine, G. (1969). *Siyasal Düşünceler Tarihi, II. Yeni Çağ*, (Çev. Alp Öktem), Türk Siyasi İlimler Derneği Yayını: 17, Ankara.
- Sarıbay, A.Y., (1998). *Siyasal Sosyoloji*, Der Yayınları, İstanbul.
- Sartori, G., (1996). *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*, (Çev: Tunçer Karamustafaoğlu ve Mehmet Turan), Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- Sartori, G., (1993). *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*. (Çev.: Tunçer Karamustafaoğlu ve Mehmet Turhan), Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- Savran, G., (1987). *Sivil Toplum ve Ötesi*, Rousseau, Hegel, Marx, İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Sezer, B.U., (1983-1984) "Political Participation and the Influence of the Family on Participation", *Turkish Yearbook of Human Rights*, 5-6, 37-76
- Schmidt, M.G., (2002). *Demokrasi Kuramlarına Giriş*. (Çev.: M. Emin Köktas.), Vadi Yayınları, Ankara.
- Schultz B. And R. Schultz, (1989). *It Did Happen Here: Recollections of Political Repression in America*, University of California Press, Berkeley.
- Schumpeter J.A., (1942). *Capitalism, Socialism, and Democracy*, Harper, New York.
- Scholte, J.A. ve F. Keyman, (2005). *Küreselleşme ve Sivil Toplum*, Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları, No:10
- Sivrekli, E., (2001). "Yerelleşme ve Yerel Demokrasi", *Türk İdare Dergisi*, 431, 121-133.
- Smith D.E., (1999). *Writing the Social: Critique, Theory and Investigations*, Toronto : University of Toronto Press.
- Smith D.E., (1990). *The Conceptual Practices of Power: A Feminist Sociology of Knowledge*, Boston: Northeastern University Press.

- Smoke, P., (2001). "Fiscal decentralization in developing countries: A review of current concepts and practice." Paper no. 2, *Programme on Democracy, Governance, and Human Rights, United Nations Research Institute for Social Development (UNRISD)*, Geneva. (Forthcoming in Public sector reform, governance, and institutional change.
- Smoke, P., (1999). "Understanding decentralization in Asia: An overview of key issues and challenges." *Regional Development Dialogue*, 20 (2), 1–17.
- Soygüzel, H., (2012). *Kent Konseyleri Ulusal Raporu*, Çanakkale: Türkiye Kent Konseyleri Birliği Yayını.
- Staggenborg S., (1991). *The Pro-Choice Movement. Organization and Activizm in the Abortion Conflict*, Oxford University Press, New York.
- Stein L., (2004). "Understanding Speech Rights: Defensive and Empowering Approaches to the First Amendment," *Media, Culter & Society*, 26, 103-120.
https://www.researchgate.net/publication/255571016_Understanding_Speech_Rights_Defensive_and_Empowering_Approaches_to_the_First_Amendment,
 (08.11.2018)
- Sünbül, M., (2012). *Yerel Yönetimlerde Demokratik Katılım Açısından Kent Konseyinin Önemi ve Küçükçekmece Örneği*, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Şahin, A., H. Temizel ve M. Temizel, (2004). "Türkiye’de Demokrasiden E-Demokrasiye Geçiş Süreci ve Karşılaşılan Sorunlar", 3. *Ulusal Bilgi, Ekonomi Ve Yönetim Kongresi: Bildiriler Kitabı*; 25-26, Eskişehir, https://www.researchgate.net/profile/Metehan_Temizel/publication/296666852_TURKIYE%27DE_DEMOKRASIDEN_E-DEMOKRASIYE_GECIS_SURECI_VE_KARSILASILAN_SORUNLAR/links/56d7626108aebabdb403078f/TUeRKIYEDE-DEMOKRASIDEN-E-DEMOKRASIYE-GECIS-SURECI-VE-KARSILASILAN-SORUNLAR.pdf
 (18.07.2020)

- Şinik, B., (2009). “Türkiye’de Yerel Katılım: Fransa ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 18 (3): 1-22.
- Talas, M., (2011). “Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi”, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi (TÜBAR-XXIX)*, 29, 387-401.
- Tarih Vakfı, (1998). *Sivil Toplum Kuruluşları: Üç Sempozyum*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Tarih Vakfı, (2000). *Sivil Toplum Kuruluşları ve Yasala-Etik-Deprem*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Tarih Vakfı, (2001). *Avrupa Birliği Devlet ve STK’lar*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Tekeli, İ. (1983). “Yerel Yönetimler Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi”, *Amme İdaresi Dergisi*, 16 (2), 3-22.
- Tekeli, İ. (2009). “Kent Planlaması ve Katılım Üzerine Düşünceler”, http://www.academia.edu/30779527/Kent_Planlaması_ve_Katılım_Üzerine_Düşünceler_ve_Proje_Demokrasisi, (09.11.2018).
- Teune, H., (1995). “Local Government and Democratic Political Development”. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 540, s. 11-23.
- Teziç, E., (2015). *Anayasa Hukuku*, 19. Basım, İstanbul: Beta Yayınları.
- Tosun, G., (2001). *Demokratikleşme Perspektifinden Devlet-Sivil Toplum İlişkisi*, İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Touraine, A., (1992). *Modernliğin Eleştirisi*, (Çev. H. Tufan), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tunçay, M. (1983). “Cumhuriyet Halk Partisi (1923-1950)”, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, İstanbul, 2019-2024.
- Tunç, H., F. Bilir ve B. Yavuz. (2015). *Türk Anayasa Hukuku*, 7. Baskı, Adalet Yayıncılık, Ankara.
- Türköne, M., (2010). *Siyaset*, Lotus Yayınevi, İstanbul.
- Türköne, M., (2013). *Siyaset*, Etkileşim Yayınları, İstanbul.

- Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı. (2003). “Projeler, Projecilik ve Sivil Toplum Kuruluşları”, *Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları Sempozyumu XII*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı. (2004). “AB Uyum Süreci ve STK’lar”, *Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşları Sempozyumu XIV*, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- TÜSEV, (2011). *Türkiye’de Sivil Toplum Bir Dönüm Noktası*, CIVICUS Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi (STEP), Türkiye Ülke Raporu II, TÜSEV Yayınları, No: 51
- TÜSEV. (2012). *Sivil Toplum İzleme Raporu*, TÜSEV Yayınları, No: 53
- Twine, F., (1994). *Citizenship and Social Rights*, Sage pub., London.
- Uçkan, Ö. (2003). *E-Devlet, E-Demokrasi ve Türkiye*, İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Uğur, A., (1997). “Yeni Demokrasinin Yeni Aktörleri: STK’lar” *Merhaba Sivil Toplum*, Der., Taciser Ulaş, Helsinki Yurttaşlar Derneği, Ankara.
- Ulusoy, A. ve T. Akdemir, (2010). *Mahalli İdareler*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ural, Ş., "Demokrasi Kavramı, Toplumsal Değerler ve Birey", *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: XL, 1999. <https://www.safakural.com/makaleler/demokrasi-kavrami-toplumsal-degerler-ve-birey>, 15.10.2018
- Uslu Aydemir, İ. ve Yılmaz, H.H., (2018). “Yerel Yönetimlerde Katılımcılık: Kent Konseylerinin Rolü ve Bir Yapılandırma Önerisi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 113-145.
- Uygun, O., (2013). *Kamu Hukuku İncelemeleri*, (2. Basım), İstanbul: On İki Levha Yayınları.
- Uygur, G.E., (2013). *Uluslararası Anlaşmalar Bağlamında Türkiye’de Katılımcı Demokrasi*, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- Üstüner, F., (2000). “Türkiye’de Demokrasi Tartışmalarının Düşünsel Arkaplanı: 1945-1950”, *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 27(1-2), 183-206.
- Vergin, N., (1991). “Demokrasi ve Sivil Toplum”, *Yeni Türkiye Dergisi*, 4, 12-24.

- Vergin, N., (1996). “Siyaset, İlgisizleşme ve Türkiye’de Temsil Sorunu”, *Türkiye Günlüğü Dergisi*, 38, 5-22.
- Vijayalakshmi, V. and B. K. Chandrashekar. (2002). “*Authority, Powerlessness, and Dependence: Women and Political Participation.*” Working paper no. 106, Institute for Social and Economic Change, Bangalore.
- Von Benda-Beckmann, K., (1981). “Forum Shopping and Shopping Forums: Dispute Processing in a Minangkabau Village in West Sumatra.” *Journal of Legal Pluralism*, 19, 117–159.
- Vorhoff, K., (2011). “Türkiye’de İşadamları Dernekleri, İşlevsel Dayanışma, Kültürel Farklılık ve Devlet Arasında” *Türkiye’de Sivil Toplum ve Milliyetçilik*. (Der. Stefanos Yerasimos vd., Çev. Simten Coşar), İletişim Yayınları, İstanbul, 311-356.
- Walzer, M., (1991). “The Civil Society Argument”, Gunnar Myrdal Lecture, *University of Stockholm*, 38, 293-304
- Wedel, H., (1997). “Türkiye Cumhuriyeti’nde Sivil Toplum Nüveleri Demokratikleşmenin Taşıyıcısı mı, Yeni Bir Seçkinler Örgütlenmesi mi?” *Ortadoğu’da Sivil Toplumun Sorunları*, 137-162.
- White, J.B., (1996). “Civic Culture and Islam in Urban Turkey” In Hann & E. Dunn (eds.), *Civil Society: Challenging Western Models* Routledge, London/New York, 143-154.
- Yaman, F.T., (2017). “Katılımcı Demokrasi: Kapsam ve Unsurlar”, *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 134-158. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/trakyaibf/issue/33986/330573>
- Yayla, A., (2013). “Sivil Toplum, Cemaatler ve Demokratik Meşruiyet”, <https://www.yenisafak.com/yazarlar/atillayayla/sivil-toplum-cemaatler-ve-demokratik-meşruiyet-45579>, Erişim Tarihi 17.07.2020.
- Yayla, A., (2017). *Siyaset Bilimi*, 5. Baskı, Ankara: Adres Yayınları.
- Yel, A.M., (2008). “Sivil Toplum ve Demokrasi”, “Sivil” Toplum Kavramı Tartışmaları, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 141-158.

- Yerasimos, S., (2001). “*Sivil Toplum, Avrupa ve Türkiye*”, *Türkiye’de Sivil Toplum ve Milliyetçilik*, İletişim Yayınları, İstanbul, 13-24.
- Yıldırım, S., (1990). “Yerel Yönetimler ve Demokrasi”, *Sosyal Demokrasinin İdeolojisi, TÜSEY*, 117-154.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek, (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K. (2010). “Raising The Quality in Qualitative Research”, *Elementary Education Online*, 9(1), s. 79-92.
- Yıldız, Ö. “Özkan Yıldız: Türkiye’de Sivil Toplum Özne Olabilmiş Değil”, (2007a). <http://bianet.org/bianet/toplum/56343-turkiyede-sivil-toplum-ozne-olabilmis-degil>, Erişim Tarihi 17.07.2020
- Yıldız, Ö. (2007b). “Sivil Toplum Örgütleri, Özerklik: Kavramsal Bir Açılım”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 53-58.
- Yıldız, S., (2010). *Yönetişel Katılım ve Kent Konseyleri: Antalya-Burdur-Isparta Uygulamaları*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Yılmaz, K., (1995). “Yerel Yönetim ve Demokrasi”, *Kamu Yönetimi Disiplini Sempozyumu Bildirileri*, C. 1, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara, s. 307-314.
- Yılmaz, A., (1997). “Sivil Toplum Demokrasi ve Türkiye”, *Yeni Türkiye*, 3 (18), 86-97.
- Yin, R.K., (2003). *Case Study Research: Design and Methods*. (3rd ed.). Sage Publications, Thousand Oaks.
- Yin, R.K., (2011). *Qualitative Research from Start to Finish*. The Guilford Press, New York & London.
- Young I. M., (1996). “Communication and the Other: Beyond Deliberative Democracy”, Ed. Seyla Benhabib, *Democracy and Difference*, 120-135.
- Yücekök, A.N., İ. Turan ve M.Ö. Alkan. (1998). *Tanzimat’tan Günümüze İstanbul’da STK’lar*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

- Yükselbaba, Ü., (2008). “Kamusal Alan Modelleri ve Bu Modellerin Bağlamları”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 67 (2), 227-272.
- Yüksel, E. “*Küreselleşme, İyi Yönetim ve NGO’lar*”, <http://mimoza.marmara.edu.tr/~eyuksel/kuresellesme.html>, (E.T. 19.07.2020)
- Zariç, S., (2018). “*Demokratikleşme Açısından Sivil Toplum ve Osmanlı’dan Türkiye Cumhuriyeti’ne Konumu*” Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 31, Nisan 2018, ISSN1308-2922 EISSN2147-6985, 303-314.
- Zariç, S., (2019). *Demokratikleştirme/Küreselleşme Bağlamında Türkiye’de Sivil Toplum ve Bir STÖ Örneği BİLSAM*, İstanbul: Hiper Yayıncılık.
- Zeren, H.E., (2017). *Kent Konseyleri Dünyadaki Görünümü ve Türkiye Analizi*, Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.

İNTERNET KAYNAKLARI

- <http://www.habitat.org.tr/gundem21/43-yerelgundem21/50-yerel-gundem-21-birinci-asama.html>, (E.T.18.07.2020).
- <http://www.habitat.org.tr/gundem21/43-yerelgundem21/51-yerel-gundem-%2021-ikinci-asama.html>, (E.T.18.07.2020).
- <http://www.habitat.org.tr/gundem21/43-yerelgundem21/52-yerel-gundem-21-ucuncu-asama.html>, (E.T.18.07.2020).
- <http://www.habitat.org.tr/gundem21/43-yerelgundem21/53-yerel-gundem-21-dorduncu-asama.html>, (E.T.18.07.2020).
- <https://habitatdernegi.org/yonetisim/yerel-gundem-21-programi/>, (E.T. 18.07.2020)
- <http://www.antalyakentkonseyi.org.tr/index.php?goto=kurulusu>, (E.T. 10.02.2019)
- <http://antalyakentkonseyi.org.tr/antalya-kent-konseyi-yonergesi>, (E.T. 10.02.2019)
- <https://www.haberler.com/isparta-da-kent-konseyi-kuruldu-3990961-haberi/>, (E.T. 20.07.2020)
- <https://baka.gov.tr/haber/isparta-kent-konseyi-ile-baka-bulusmasi>, (E.T. 20.07.2020)

<http://www.haber32.com.tr/isparta/isparta-kent-konseyi-olagan-genel-kurulu-yapildi-h127268.html>, (E.T. 20.07.2020)

<https://www.hurriyet.com.tr/kent-konseyi-calisma-gruplari-belirlendi-37048159>, (E.T. 20.07.2020)

<http://www.un.org/esa/dsd/agenda21/> (E.T. 20.07.2020)

https://tarihibilgi.org/cumhuriyet-nedir/#Cumhuriyet_ve_Demokrasi_Arasindaki_Fark (E.T. 22.09.2020).

Resmî Gazete, No 27449 7.Mük (31.12.2009 tarihli) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/12/20091231M7.htm> , (E.T.18.07.2020).

Aktan, C. C., İyi Yönetişim ve Demokrasi, <http://www.canaktan.org/politika/yonetisim/yonetisim-demokrasi.htm>, (14.10.2018)

Şar, O. (2013). “Çoğulcu ve Çoğunlukçu Demokrasilerin Karşılaştırılması”, <https://askerlerintarihi.com/2013/07/09/cogulcu-ve-cogunlukcu-demokrasilerin-karsilastirilmesi/>, (E.T. 22.09.2020)

Dinçoğul, A. M. (2013). “Bir Model Olarak Gösteri Demokrasisi”, <https://www.adilmedya.com/bir-model-olarak-gosteri-demokrasisi/>, (E.T. 22.09.2020).

KANUN VE YÖNETMELİKLER

1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

5253 Sayılı Dernekler Kanunu

4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu

2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu

4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu

6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu

1580 Sayılı Kanun

5393 Sayılı Belediye Kanunu

26313 Sayılı Kent Konseyi Yönetmeliği (Değişik 2009 ve 2019)

EKLER

EK-1 Kodkitabı 01.06.2020

Kod Sistemi

1 Kanun/Yönetmelik/Mevzuat	0
1.1 Bütçeyi Belediyenin Sağlaması	11
1.2 Bütçe Sınırına Belediyenin Karar Vermesi	4
1.3 Kent Konseyi Kararlarının Bağlayıcı Olmaması	10
1.4 Kent Konseyi Kararlarının Danışma Niteliğinde Olması	9
1.5 Belediyeler Nedeniyle Kent Konseyinin Alt Birim Olması	19
2 Katılım (Yerel - Kentsel / Genel)	0
2.1 Kent Konseylerinin STK Katılımına Açıklık Durumu	0
2.1.1 Bilinmiyor	15
2.1.2 Kent Konseyleri STK Katılımına Açık	29
2.1.3 Kent Konseyleri STK Katılımına Açık Değil	35
2.1.3.1 STK Katılımına Açık Olmama Nedenleri	0
2.1.3.1.1 Kent Konseyinin Düzgün İşlememesi	3
2.1.3.1.2 Dışlanma	2
2.1.3.1.3 STK Katılımına Kapalı Olmaları	4
2.1.3.1.4 Siyasi	8
2.1.3.1.5 İletişimsizlik	4
2.2 Belediye İle İlişkilerde Kent Konseyinin Konumu	0
2.2.1 Beklentiyi Karşılama	6
2.2.2 Beklentiyi Karşılayamaması	23
2.2.3 Beklentiyi Kısmen Karşılama	3
2.2.4 Kent Konseyini Kullanmaması	20
2.2.5 Beklenti İçinde Olmaması	11
2.3 Kent Konseylerinde Gündem	0
2.3.1 STK'ların Gündemi Belirlemede Etkisi	0
2.3.1.1 Bilinmiyor	26
2.3.1.2 STK'lar Gündemi Belirlemede Etkili	21
2.3.1.3 STK'lar Gündemi Belirlemede Etkili Değil	27
2.3.1.4 STK'lar Gündemi Belirlemede Biraz Etkili	2
2.3.2 Kent Konseyi Toplantılarında Gündemi Belirleme Şekli	0
2.3.2.1 Bilinmiyor	30
2.3.2.2 Demokratik Değil	18
2.3.2.3 Demokratik	22
2.4 STK'ların Kent Konseyine Üyelik Durumu	0
2.4.1 Bireysel Üye	1
2.4.2 Temsili Üyelik	4
2.4.3 Eski Üye	10
2.4.3.1 Kent Konseyinden Ayrılma Nedenleri	0
2.4.3.1.1 Kent Konseyi Çalışmalarını Beğenmemek	3
2.4.3.1.2 Mahkeme Kararı	1
2.4.3.1.3 Siyasal Gruplaşma	2
2.4.4 Kent Konseyine Üye	41
2.4.5 Kent Konseyine Üye Değil	28

2.4.5.1 Kent Konseyine Üye Olmama Nedenleri	0
2.4.5.1.1 Kent Konseyine Önem Verilmemesi	1
2.4.5.1.2 Kent Konseyini İşlevsiz Bulma	1
2.4.5.1.3 STK'nın Üye Olmaya İhtiyaç Duymaması	1
2.4.5.1.4 Valiliğin İhtiyaç Duymaması	1
2.4.5.1.5 Bilgi/Tanıtım Eksikliği	3
2.4.5.1.6 Vakitsizlik	1
2.5 STK'ların Toplantılara Katılma Durumu	0
2.5.1 Düzensiz Katılım	10
2.5.2 Düzenli Katılım	24
2.5.3 Üyelik Boyunca Katılım	2
2.5.4 Katılım Yok	8
2.5.5 Çağrı Olursa Katılım Oluyor	1
2.5.6 Çağrı Yok	2
2.6 STK'ların Kent Konseyinde Karar Alma Aşamalarına Katılma Durumu	0
2.6.1 Bilinmiyor	22
2.6.2 Katılıyorlar Ama Etkili Değiller	6
2.6.3 Katılamıyorlar	19
2.6.4 Katılıyorlar	24
2.7 STKların Belediye İle İlişkilerinde Kullandığı Yöntem	0
2.7.1 Formal-İnformel	14
2.7.2 Belediye İle İletişim Yok	11
2.7.3 İnformel	42
2.7.4 Formal	20
2.8 Gruplaşma	41
2.9 Dışlama	21
2.10 Baskı	11
3 Demokrasi (Yerel - Kentsel / Genel)	0
3.1 Halkın STK'lara Bakışı	0
3.1.1 Yardım Kuruluşu Olarak Görme (Maddi, İş, vs.)	1
3.1.2 STK'lara Siyasetin Karışması	5
3.1.3 STK'ların Yanlış Davranış ve Hareketleri	1
3.1.4 Siyasi Örgüt Olarak Görme	6
3.2 Kent Konseyinin Yapısı	0
3.2.1 Kent Konseyinin Yapısı Hakkında Bilgi Sahibi Değil	19
3.2.2 Kent Konseyi Yapısını Hakkında Bilgi Sahibi	1
3.2.2.1 Demokratik	26
3.2.2.2 Demokratik Değil	41
3.3 Kent Konseyinin Oluşturulma / Seçim Süreci	0
3.3.1 Demokrasi	6
3.3.2 Aynı Siyasi Görüşten STK'ları Seçme	5
3.4 Kent Konseyinin İşleyişi	0
3.4.1 Bilinmiyor	18
3.4.2 Demokratik Değil	25
3.4.3 Demokratik	21
3.5 STK'ların Kent Konseyi İçindeki Çalışmaları	0
3.5.1 Bilinmiyor	33

3.5.2 Olumsuz	7
3.5.2.1 Sembolik	1
3.5.2.2 Farklı Amaçla Yapılan Çalışmalar	6
3.5.2.3 Verimsiz/Yetersiz Çalışmalar	9
3.5.2.4 Küçük Projeler	2
3.5.3 Olumlu	8
3.5.3.1 Etkili Çalışmalar	3
3.5.3.2 Verimli/Sağlıklı	2
3.6 Kent Konseyinde Bulunan STK'lar	0
3.6.1 Demokratik	14
3.6.2 Demokratik Değil	24
3.6.3 Bilinmiyor	16
3.7 Yerel Yöneticilerin Etkisi (Belediye Başkanının Etkisi)	0
3.7.1 Kent Konseyini Dikkate/Ciddiye Almama	19
3.7.2 STK'yı Dikkate/Ciddiye Almama	16
3.7.3 STK'yı Engelleme	4
3.7.4 STK'yı Suçlama	1
3.8 STK'lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi İçi)	0
3.8.1 İşbirliği Var	17
3.8.2 İşbirliği Yok	15
3.8.3 Bilinmiyor	28
3.9 STK'lar Arası İşbirliği ve Dayanışma (Kent Konseyi Dışı)	0
3.9.1 İşbirliği Var	51
3.9.2 İşbirliği Yok	35
4 Kente Katkı	0
4.1 Kent Konseyi Çalışmalarının Kente Katkısı	0
4.1.1 Bilinmiyor	7
4.1.2 Etkisiz ve Verimsiz	52
4.1.3 Etkili ve Verimli	12
4.2 STK'ların Kent Konseyinde Alınan Kararların Uygulanmasına Katkı	0
4.2.1 Katkıda Bulunmama	38
4.2.2 Katkıda Bulunma	19
4.2.3 Bireysel Anlamda Katkıda Bulunan STK Üyeleri	1
4.2.4 Duruma Göre Katkı Sağlama	8
4.3 STK'ların Kent Konseyindeki Çalışmalara Katkısı	0
4.3.1 STK'ların Talep Dahilinde Çalışmalara Katkısı	4
4.3.2 STK'ların Çalışmalara Katkısının Bilinmemesi	27
4.3.3 STK'ların Çalışmalara Yeterince Katkıda Bulunmaması	29
4.3.4 STK'ların Çalışmalara Yeterince Katkıda Bulunması	25
4.4 STK Yöneticilerinin Yönetimde Olma Amacı	0
4.4.1 Zorunluluk	2
4.4.2 Siyasi Tabuları Yıkma	2
4.4.3 Görevini Yapmayan STK'ları Denetlemek	1
4.4.4 Düşünceleri Yayımlamak	3
4.4.5 Tüzel Kişiliğe Sahip Olmak	2
4.4.6 Yönetim İle İletişim	1
4.4.7 Eğitim	4

4.4.8 İlgi-Meslek	26
4.4.9 Örgütlü Mücadeleye İnanmak	12
4.4.10 İnsanlara Faydalı Olmak/Sorumluluk	40
4.4.11 Sosyal Etkinlik	2
4.5 STK'ların Kent Sorunları İle İlgilenmesi/Duyarlılık	1
4.5.1 İlgi Yok	22
4.5.1.1 İlgisizliğin Nedenleri	0
4.5.1.1.1 Korku	2
4.5.1.1.2 Toplumsal Baskı	1
4.5.1.1.3 Bakış Açısı	1
4.5.1.1.4 Bıkkınlık	2
4.5.1.1.5 Kente Sahip Çıkmama	1
4.5.1.1.6 STK'ları Ciddiye Almama	2
4.5.1.1.7 STK'ların Kendini Yetkili Görmemesi/Yetkilerini Bilmemesi	4
4.5.1.1.8 Ekonomik Sorunlar	3
4.5.1.1.9 Dışlanma	4
4.5.1.1.10 Siyasi Sorunlar	5
4.5.1.1.11 Zayıf Örgütlenme	3
4.5.1.1.12 Kent Sorunlarının Fazlalığı	1
4.5.2 İlgi Var	34
4.5.3 Yetersiz İlgi	11
4.5.4 Farklı Düzeylerde İlgi	13
4.5.5 Talep Dahilinde İlgi Gösterilmesi	3
4.6 STK'ların Kent Sorunları İle İlgili Faaliyete Geçmesi	0
4.6.1 Katılımcı Tutum Yok	20
4.6.2 Katılımcı Tutum Var	62
4.6.2.1 Katılım Düzeyleri	0
4.6.2.1.1 Aynı	7
4.6.2.1.2 Farklı	63
4.6.2.1.2.1 Katılım Düzeylerinin Farklı Olmasının Nedenleri	0
4.6.2.1.2.1.1 Genç Neslin STK'ya Katılmaması	1
4.6.2.1.2.1.2 Kültür Farklılıkları	1
4.6.2.1.2.1.3 Güç	3
4.6.2.1.2.1.4 Kültürün Gelişmemesi	1
4.6.2.1.2.1.5 Sorumsuzluk/Bilgisizlik	5
4.6.2.1.2.1.6 Merkezi Yönetimin Tutumu	12
4.6.2.1.2.1.7 Gruplaşma	5
4.6.2.1.2.1.8 STK'ların Farklı Amaçlarla Kullanılması	7
4.6.2.1.2.1.9 STK'ların Aktif Olmaması	3
4.6.2.1.2.1.10 Alanların Farklı Olması	23
4.6.2.1.2.1.11 Üye Sayısı	4
4.6.2.1.2.1.12 Bütçe	3
4.6.2.1.2.1.13 Siyasal	10
4.7 Kent Konseyi Kararlarının Hayata Geçmesi	0
4.7.1 Kısmen	5
4.7.2 Karar Alınmaması	2

4.7.3 Kararların Hayata Geçmesi	10
4.7.4 Kararların Hayata Geçmemesi	24
4.7.5 Bilinmiyor	21
4.7.6 Siyasilerin Kabul Edebileceği Kararların Hayata Geçmesi	9
5 Farkındalık	0
5.1 Yönetmelik Bilgisi	0
5.1.1 Yönetmelik Bilgisine Sahip	25
5.1.2 Yönetmelik Bilgisi Yetersiz	11
5.1.3 Yönetmelik Bilgisine Sahip Değil	26
5.2 Kentindeki Kent Konseyinin Durumu	0
5.2.1 Bilinmiyor	2
5.2.2 Olumsuz/Demokratik Değil	25
5.2.2.1 Görevdeki SiyasininDüşüncesine Göre Hareket Etmesi	15
5.2.3 Olumlu/ Demokratik	9
5.2.3.1 Cumhuriyetçi Bir Yapıda Olması	1
5.2.4 Olumlu Fakat Yetersiz	14
5.2.5 Olması Gerekenden Zayıf	4
5.3 Kent Konseyini Kullanma Amacı	0
5.3.1 Aracı Kurum	6
5.3.2 Yerel Yöneticilere Kolay Ulaşma	2
5.3.3 Toplumsal Fayda	16
5.3.4 Fikir Sunmak	2
5.3.5 Kullanım Durumu	0
5.3.5.1 Kullanmıyor	18
5.4 Kent Konseyi Kararlarını Takip Etme	0
5.4.1 Akibetin Takip Edilmemesi	49
5.4.2 Akibetin Takip Edilmesi	19
5.4.3 Kısmen	1
6 Sivil Toplum Kültürü	0
6.1 STK Sorunlarına Çözüm Önerileri	0
6.1.1 Maddi Destek	1
6.1.2 Üyelere Hizmet	1
6.1.3 Kurumsallaşma	1
6.1.4 STK'lar İle İşbirliği	4
6.1.5 Sorumluluk	9
6.1.6 Demokrasi	9
6.1.7 Duyarlılık/Bilinç	9
6.1.8 Toplum Yararına Çalışma	9
6.1.9 Proje Üretme	4
6.1.10 Eğitim	18
6.1.11 İletişim	12
6.1.12 Üye Sayısının Arttırılması	1
6.1.13 STK'lara Hak Ehliyeti Verilmesi	2
6.1.14 Federasyon/Konfederasyon Kurulması	2
6.1.15 STK Takip Sistemi	3
6.1.16 Tanıtım	4
6.1.17 Yönetim Sisteminin Değiştirilmesi/Demokrasi	32

6.1.18 Zaman	1
6.2 STK'ların Sorunlarının Nedenleri	1
6.2.1 Bürokratik Nedenler	0
6.2.1.1 Denetimsizlik	5
6.2.1.2 Siyasilerin Tavrı	22
6.2.1.3 Adaletsiz Bütçe Dağıtımı	1
6.2.1.4 Hukuki Mevzuat Eksikliği	5
6.2.1.5 Demokrasi Eksikliği	10
6.2.1.6 Siyasi Baskı	3
6.2.1.7 Yönetim	5
6.2.2 Üyelerin Anlayışsızlığı	7
6.2.3 Eğitimsizlik	12
6.2.4 Ekonomik Sorunlar	11
6.2.5 Ön Yargı	4
6.2.6 STK'ların Farklı Amaçlar İçin Kullanılması	5
6.2.7 Sorumluluk/Farkındalık Bilincinin Olmaması	14
6.2.8 Önem Verilmemesi	12
6.2.9 İletişim Eksikliği	7
6.2.10 Kıskançlık/Rekabet	6
6.3 STK'ların Sorunları	0
6.3.1 Kent Konseyi Kaynaklı Sorunlar	0
6.3.1.1 Kent Konseyinin Faaliyette Olmaması	9
6.3.1.2 İletişim Eksikliği	9
6.3.1.3 Demokrasi Eksikliği	3
6.3.1.4 Kent Konseyinin Kendini Tanıtmaması	8
6.3.1.5 Kent Konseyinin Amacı Dışında Kullanılması	7
6.3.2 STK Dışı Sorunlar	0
6.3.2.1 Ülke Ekonomisi	1
6.3.2.2 Siyasi Baskı	3
6.3.2.3 Aynı Mesleğe Sahip Kişilerin Ve Fakültelerin Artması	1
6.3.2.4 Diğer STK'lar İle Kopukluk	2
6.3.2.5 Güvenlikçi Önlemler	3
6.3.2.6 İnsanların STK'ları Kullanmak İstemesi	9
6.3.2.7 İnsanların Duyarsız/Bilinçsiz Olması	27
6.3.2.8 Aynı İsimle Birden Fazla Dernek Kurulması	1
6.3.3 STK İçi Sorunlar	0
6.3.3.1 Mağduriyet	1
6.3.3.2 Mesleki Sorunlar	5
6.3.3.3 Üyelerin Duyarsız Olması	10
6.3.3.4 Amacın Yanlış Anlaşılması	5
6.3.3.5 Bütçe Yetersizliği	37
6.3.3.6 Yetersiz Üye Sayısı	2
6.3.4 Bürokratik Sorunlar	2
6.3.4.1 Hukuki Mevzuat Yetersizliği (Meslek Odası/Sendika)	11
6.3.4.2 Denetleme Olmaması	2
6.3.4.3 Hükümet İle İlgili Sorunlar	19
6.3.4.4 STK'nın Ciddiye Alınmaması/Temsiliyet	15

6.3.4.5 Gerekli İzinlerin Verilmemesi	3
6.3.4.6 Tüzük	2
6.3.4.7 Büro/Ofis Eksikliği	4
6.3.4.8 Yerel Yöneticiler İle Görüşmemek	5
6.4 STK'ların Amaçları	0
6.4.1 Yardım	0
6.4.1.1 Hayvanlara Yardım	1
6.4.1.2 Kimsesizlere Yardım	6
6.4.1.3 Kadınlara Yardım	3
6.4.1.4 Engellilere Yardım	6
6.4.1.5 Yaşlılara Yardım	2
6.4.1.6 Mültecilere Yardım	1
6.4.1.7 Madde Kullananlara Yardım	3
6.4.2 Çevre Sorunlarını Çözüm Üretmek	1
6.4.3 Kent Sorunlarına Çözüm Üretmek	1
6.4.4 Kenti Tanıtmak	1
6.4.5 İnsan Hak ve Özgürlüklerini Korumak	4
6.4.6 Meslek Mensuplarına Hizmet	38
6.4.7 Eğitim	11
6.4.8 Kültürel Faaliyetler	6
6.4.9 Sportif Faaliyet	2
6.4.10 Farkındalık Yaratmak	3
6.4.11 Düşünceleri Yaymak/Bilinç Oluşturmak	11
6.4.12 Halka Hizmet	17
6.5 STK'ların Kent Konseyine Bakışı	0
6.5.1 Olumsuz	35
6.5.1.1 Bireysel Menfaatler	2
6.5.1.2 Kent Konseyi İşlerini Önemsememe	2
6.5.1.3 Kent Konseyinin Aktif Olmaması	12
6.5.1.4 Siyasi Oluşum Olarak Görme	22
6.5.1.5 Etkisiz Bir Kurum	17
6.5.2 Olumlu	63
6.5.3 Fikri Yok	9
6.6 Kent Konseyinde Alınan Kararların Uygulanmasının Denetimi	0
6.6.1 Kısmen	3
6.6.2 Denetlenmiyor	56
6.6.3 Denetleniyor	7
6.7 Kent Konseyinin STK Katılımına Uygunluk Durumu	0
6.7.1 Kent Konseyleri STK Katılımına Uygun Değil	17
6.7.2 Kent Konseyleri STK Katılımına Uygun	55
6.7.3 Bilinmiyor	5
6.8 Bir Araya Geline Platformlar	0
6.8.1 TÜRÇEP	1
6.8.2 Kadın Platformu	1
6.8.3 Milli Güçler Birliği	2
6.8.4 Emek ve Demokrasi Platformu	2
6.8.5 Akademik Odalar Birliği Platformu	4

6.8.6 Küçük Millet Meclisi	3
6.8.7 KÜSİ	1
6.8.8 Ortak Akıl Platformu	1
6.8.9 Milli İrade Platformu	3
6.8.10 Isparta Gönüllü Kültür Teşekkülleri Platformu	3
6.8.11 İnsan Hakları Konseyi	1
6.8.12 Barolar Birliği	1
6.8.13 Vatan Emek Platformu	1
6.8.14 AİK	1
6.8.15 İKK	12
6.8.16 Antalya Dayanışma Platformu	2
6.8.17 Akdeniz Dayanışma Platformu	1
6.8.18 Antalya Gönüllü Kültür Kuruluşları Platformu	1
6.8.19 Andap	1
6.8.20 Ahder	1
6.8.21 Emek ve Demokrasi Güçleri Platformu	1
6.8.22 Demokrasi Platformu	1
6.8.23 Eşgüdüm Kurulu	7
6.8.24 Assim	3
6.8.25 Anadolu Birlikleri Federasyonu	2
6.8.26 Antalya İçin Elele	1
6.8.27 Stokder	8
6.9 Merkezi Yönetimin Etkisi (Hükümet)	2
6.10 Halkın Kent Konseyini Bilmesi	0
6.10.1 Bilmiyorum	1
6.10.2 Halk Bilinçsiz	56
6.10.3 Halk Bilinçli	5
6.11 Halkın STK'ları Bilmesi	0
6.11.1 Bilenlerde Var Bilmeyenlerde Var	7
6.11.2 Halk Bilinçsiz	31
6.11.3 Halk Bilinçli	27
6.12 Halkın Odaları Bilmesi	0
6.12.1 Halk Bilinçsiz	4
6.12.2 Halk Bilinçli	6
6.13 STK'ların Birbirleriyle İlişkileri	0
6.13.1 Zayıf	18
6.13.1.1 Özgüven Eksikliği	1
6.13.2 Olumsuz	17
6.13.2.1 STK'ların Birbirini Engellemesi	11
6.13.2.2 Kimlik Savaşı/Bencillik	5
6.13.3 Bilinmiyor	4
6.13.4 Olumlu	38

EK-2 Görüşme Formu

Görüşmecilere verilecek form örneği

Görüşme Formu

TÜRKİYE’DE KENTSEL KATILIM SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI VE KENT KONSEYLERİ

Bu çalışma Kayseri Erciyes Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde hazırlamakta olduğum Doktora Tezi için hazırlanmıştır. Söz konusu tez **Sivil Toplum Örgütleri ve Kent Konseyi** ilişkilerinin değerlendirilmesi üzerinedir.

Görüşme süresince vereceğiniz cevaplar Sivil Toplum Örgütleri ve Kent Konseylerine ilişkin tutumlarınızı ölçmek için kullanılacaktır. **Cevaplarınız sadece bilimsel amaçla kullanılacak olup, tamamen gizli tutulacaktır.** Bu çalışma **gönüllülük esasına dayalı olup**, görüşme süresince size yöneltilecek herhangi bir soruya yanıt vermeyeceğiniz gibi, istediğiniz takdirde görüşmeye son da verebilirsiniz.

Sağlayacağınız katkılarınız için teşekkür ediyor, saygılarımızı sunuyoruz.

Prof. Dr. Murat TEK
(Tez Danışmanı)
murattekmku.edu.tr

Gözde KESTELLİOĞLU
Doktora Öğrencisi
gozdekestellioglu@hotmail.com
Erciyes Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
Melikgazi-Kayseri
GSM: 0.505.3793553

DEMOGRAFİK SORULAR

Yaşınız :
Cinsiyetiniz :
Eğitim Durumunuz :
Mesleğiniz :
Kaç yıldır bu şehirde ikamet ediyorsunuz?

Hangi STK’da görevlisiniz :
Göreviniz / konumunuz :
Görevdeki Süreniz :

Neden STK’da görev aldınız / yapıyorsunuz? :
STK olarak yaşadığınız sorunlar nelerdir? :

ALANLA İLGİLİ SORULAR

1	Kent konseyine üye misiniz? Düzenli olarak katılıyor musunuz?
2	Belediye ile nasıl ilişki kuruyorsunuz?
3	Kent konseyi sizin için ne anlama geliyor?
4	Belediye ile ilişkilerinizde kent konseyleri tüm gereksinimlerinize cevap verebiliyor mu?
5	Kent konseyleri hakkında düşüncelerinizi öğrenebilir miyim?
6	Yaşadığınız sorunları bize anlatabilir misiniz?
7	Bu sorunların nedenlerini anlatabilir misiniz?
8	Çözüm öneriniz var mı?
9	Kent konseyinin yapısını nasıl değerlendiriyorsunuz?
10	Kent konseyinde yer alan STK'ları ve çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?
11	Kent konseyinde yer alan STK'ların çalışmalarını demokratik buluyor musunuz?
12	Kent konseylerini demokratik buluyor musunuz?
13	Kent konseyinin işleyişini nasıl değerlendiriyorsunuz?
14	Kent konseyi demokratik açıdan olumlu bir araç mı?
15	Kent konseyleri yapı ve işleyişi açısından STK katılımı için uygun ve elverişli araçlar mıdır?
16	Kent konseyleri STK'ların katılımına yeterince açık mı?
17	STK'lar Kent konseylerinde karar alma sürecine katılabiliyor mu?
18	Gündemi belirlemede STK'ların görüş ve önerileri dikkate alınıyor mu?
19	Gündem demokratik olarak belirleniyor mu?
20	Çalışmalara STK'lar yeterince katkıda bulunabiliyor mu?
21	Kent konseyi çalışmalarını etkili ve verimli buluyor musunuz?
22	Kent Konseyinde alınan kararlar hayata geçiyor mu?
23	Kent konseylerinde alınan kararları takip ediyor musunuz?
24	Kent konseylerinde alınan kararların uygulamasına katkıda bulunuyor musunuz?
25	Kent konseylerinde alınan kararların uygulamasını denetliyor musunuz?
26	STK'ların birbirleriyle ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
27	STK'ların kent konseyinde birbirleriyle ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
28	STK'ların işbirliği ve dayanışma kültürleri var mı?
29	STK'lar Kent sorunlarına yeterince ilgi gösteriyorlar mı?
30	STK'lar Kent sorunlarına ilişkin katılımcı bir tutum sergiliyorlar mı?

EK-3 Etik Kurul Kararı

BAŞVURU NO: 06

ERCIYES ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
PROJE ONAY FORMU

Projenin Adı	"Türkiye'de Kentsel Katılım Sivil Toplum Kuruluşları ve Kent Konseyleri"
Projenin Niteliği	Doktora Tezi
Proje Araştırmacıları	Arş. Gör. Gözde KESTELLİOĞLU (Sorumlu Araştırmacı) Prof. Dr. Murat TEK (Danışman)
Sorumlu Araştırmacının Haberleşme Bilgileri	Arş. Gör. Gözde KESTELLİOĞLU (Sorumlu Araştırmacı) Prof. Dr. Murat TEK (Danışman) Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Melikgazi/Kayseri E-posta adresi: gkestellioglu@erciyes.edu.tr

KARAR:

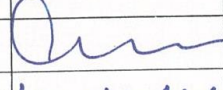
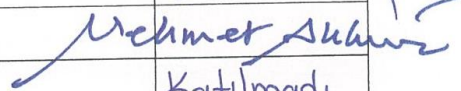
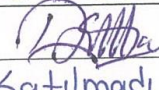
Etik Kurulumuza başvuran **Arş. Gör. Gözde KESTELLİOĞLU'nun "Türkiye'de Kentsel Katılım Sivil Toplum Kuruluşları ve Kent Konseyleri"** adlı Çalışması değerlendirilerek aşağıdaki sonuca ulaşılmıştır.

- Proje etik açıdan uygun bulunmuştur. ☒
- Projenin etik açıdan geliştirilmesi gerekmektedir. ☐
- Proje etik açıdan uygun bulunmamıştır. ☐

29/01/2019

ADI SOYADI

İMZA

Etik Kurul Başkanı	Prof. Dr. Mustafa ARGUNŞAH	
Etik Kurul Başkan Yrd.	Doç. Dr. Kasım KARAMAN	Katılmadı
Üye	Prof. Dr. Celal YILDIZ	
Üye	Prof. Dr. Mehmet AKKURT	
Üye	Prof. Dr. Mustafa AKDAĞ	Katılmadı
Üye (Raportör)	Prof. Dr. Mustafa DEMİRCİ	
Üye	Doç. Dr. Davut İLTAŞ	
Üye	Doç. Dr. Handan ZİNCİR	Katılmadı
Üye	Doç. Dr. Burak ADIGÜZEL	

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı : Gözde KESTELLİOĞLU
 Uyruğu : Türkiye (TC)
 Doğum Tarihi ve Yeri : 1 Ocak 1987, Bergama/İZMİR
 Medeni Durumu : Bekâr
 Tel : +90 505 379 35 53
 E-mail : gkestellioglu@erciyes.edu.tr
 ORCID ID : <https://orcid.org/0000-0001-5388-0054>
 Yazışma Adresi : Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
 Melikgazi/KAYSERİ

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans:	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü	2012
Lisans	Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Varşova Üniversitesi*(Erasmus)	2009 2008
Lise	Bergama Akif Ersezgin Anadolu Lisesi	2005

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görev
2012-Devam Ediyor	Erciyes Üniversitesi	Araştırma Görevlisi
2009-2012	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Araştırma Görevlisi

YABANCI DİL

İngilizce (C2-İleri Düzeyi), Almanca (A1), Lehçe (A1)

YAYINLAR

Kitap Bölümü (Editörlü, Uluslararası):

Kestellioğlu G., "Türkiye'de Yerel Katılım ve Yerel Demokrasinin Geleceği", Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar, Editör: Prof Dr. Mahmut Güler ve Doç. Dr. A. Menaf Turan, Aralık 2017, 1. Cilt ss. 72-85, Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, İstanbul, <http://marmara.gov.tr/UserFiles/Attachments/2018/02/12/fccc1b85-5e7b-4306-9b59-27710f07fa3a.pdf>

Ulusal Hakemli Dergilerde Yayımlanan Makaleler :

Taş, İ. E. ve G. Kestellioğlu, "Halkla İlişkilerde İnternetin Yeri ve Önemi" Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi,1 (1), 73-93 (2011).

Kestellioğlu, G., "Yerel Demokrasi Ve Kent Konseyleri: Kahramanmaraş Örneği", Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi, 1(1), 121-141 (2011).

Ulusal Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitaplarında Basılan Bildiriler:

Kestellioğlu, G., "Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri: Kahramanmaraş Örneği", 6-7 Mayıs 2011 Bursa Kent Konseyleri Sempozyumu, 52-75 (2011).

Kestellioğlu, G. ve C. la Torre, "Bir Çevre Sorunu Olarak Hava Kirliliği ve Yerel Çevre Politikaları: Milan ve Kahramanmaraş Örnekleri ", Kamu Yönetimi Sempozyumu, KAYSEM 7, 93-119 (2012).

Kestellioğlu, G., "Kamu Yönetiminde Etik Çatışmalar ve Müzakereci Demokrasi", TODAİE II. Kamu Etiği Kongresi, (2013).

Kestellioğlu, G., "Yerel Demokrasi ve Yerel Katılım Biçimi Olarak Kent Konseyleri: Kayseri Kent Konseyi Örneği", 3. Kayseri Ekonomisi Sempozyumu, 124-143(24-26 Nisan 2014).

Kestellioğlu, G., "Etik Çerçevesinde Kapitalizm, Liberalizm Ve Çevre Çatışması: Sürdürülebilirlik Bir Paravan Mı Yoksa Çevre Sorunlarına Bir Çıkış Yolu Mu?", KAYFOR 12 (KAMU YÖNETİMİ FORUMU 2014), 498-510 (12- 14 Eylül 2014). (<https://drive.google.com/file/d/0B-SDpRnfG6zUTG1Fb3U4Y1NqOEE/view?pli=1>)

Kestellioğlu, G., “Örneklerle Kent Konseylerinin 3 Temeli ve 3 Sorunu: Katılım, Demokrasi ve Yönetişim”, II. Ulusal Kent Konseyleri Sempozyumu, 221-239 (10-11 Nisan 2015). (http://sempozyum.bursakentkonseyi.org.tr/wp-content/uploads/2014/11/sempozyum_bildiri_kitabi.pdf)

Katıldığı Ulusal Bilimsel Toplantılar:

X. Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR 10: Kamu Politikalarında Dönüşüm), Uludağ Üniversitesi, 06-07 Aralık 2012.

"Türkiye-Avrupa Birliği Müzakere Süreci ve AB İstatistik Sistemine Uyum Çalışmaları", Erciyes Üniversitesi, İİBF, 28.03.2014

“1800'lerden Lozan'a İngiltere'nin Kürt Politikası” Erciyes Üniversitesi, 02 Nisan 2014

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, "Kayseri Akıllı Şehirler Çalıştayı"na aktif katılım gerçekleştirildi, Ocak 2017.

SBKY tarafından gerçekleştirilen TİKA Başkan Yardımcısı Sayın Ali MASKAN' nın, "Türkiye'nin Kalkınma yardımları Kapsamında Dış Politikasıdır" konferansına katılım, 26.04.2017

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Panel, Kayseri Erciyes Üniversitesi İİBF, 13.12.2018.

Fakültede (Erciyes Üniversitesi İİBF) gerçekleştirilen konferans, panel vb. takip edilmeye çalışılmaktadır.

Katıldığı Uluslararası Bilimsel Toplantılar:

Seminer on Sustainability Science Promoting, 6 Haziran 2014

MEXT Programı Semineri, 2014.

6. Uluslararası %100 Yenilenebilir Enerji Konferansı (IRENEC 2016), 26-28 Mayıs 2016.

15. Uluslararası Kamu Yönetimin Forumu (KAYFOR 15), Dijital Çağda Kamu Yönetimi ve Politikaları, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 1-4 Kasım 2017.

Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitaplarında Basılan Bildiriler:

Kestellioğlu, G., “Environmental Education Methods In Primary School: A Comparison of Italy and Turkey International”, Interdisciplinary Social Inquiry Conference - IISIC 2012, (Poster ve CD Kitapta Tam Metin yayın yapıldı).

Kestellioğlu, G., “AB-Türkiye İlişkilerine Çevresel Bir Bakış: Türkiye’de Bir Kamu Politikası Olarak Çevre Politikaları”, II. Uluslararası Davraz Kongresi (II. The Second International Davraz Congress entitled “Global Problems and Solution Seeking”), 1649-1681, (29-31 Mayıs 2014)(<http://idc.sdu.edu.tr/documents/bildiriler.pdf>).

Kestellioğlu G., "Türkiye'de Yerel Katılım ve Yerel Demokrasinin Geleceği", 14-15 Mayıs 2017, Büyükçekmece I. Uluslararası Yerel Yönetimler Kongresi, Tam Metin ve sözlü sunum gerçekleşti, İstanbul.

Kestellioğlu G., “Kentlerin Markalaşması: Örneklerle Durum Analizi”, ASOS III (3. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu), sözlü sunum yapıldı, özet kitabında yayınlandı, 26-28 Ekim 2017.

Kestellioğlu G., “Akıllı Kentleri Anlamak ve Kentlerle Akıllanmak: Örneklerle Kısa Bir Değerlendirme”, 2. Uluslararası Mardin Artuklu Bilimsel Araştırmalar Kongresi (Sözlü Sunum, İKSAD, 23-25 Ağustos 2019, Sosyal ve Beşeri Bilimler Tam Metin Kitabı (Yayın Tarihi 10.09.2019), 263-272, Editör: Öğr. Gör. Yasemin AĞAOĞLU ve Dr. Figen YILDIZ, ISBN 978-605-7695-32-1, FarabiYayınevi, (https://d397b70a-dbf-4a9f-b3af-66ce20541d9e.filesusr.com/ugd/614b1f_43158f5831dc48aca016a371c9b84572.pdf)